

บทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น
กรณีศึกษาสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดนนทบุรี

นางสาวบุษกร ปลีคอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกการเมืองการปกครองท้องถิ่น สาขาวิชาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2558

The Role of the Community Organization Council in Developing Local
Democracy: A Case Study of Community Organization Council in
Nonthaburi Province

Miss Bussakorn Pleekhong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Political Science in Local Politics and Government

School of Political Science

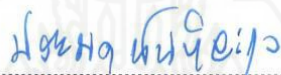
Sukhothai Thammathirat Open University

2015

หัวข้อวิทยานิพนธ์ บทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น
กรณีศึกษาสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดนนทบุรี
ชื่อและนามสกุล นางสาวบุษกร ปลื้มคง
วิชาเอก การเมืองการปกครองท้องถิ่น
สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. ปธาน สุวรรณมงคล
2. รองศาสตราจารย์ยุทธพร อิศรชัย

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2559

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

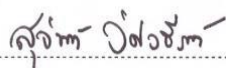
..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ประณต นันทิยะกุล)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปธาน สุวรรณมงคล)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ยุทธพร อิศรชัย)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิทวธีรานนท์)

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยการสนับสนุนและให้คำปรึกษาแนะนำอย่างดียิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร. ปธาน สุวรรณมงคล ทั้งในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาหลักและรองศาสตราจารย์ ยุทธพร อิศรชัย อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้กรุณาตรวจและให้ข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านอาจารย์และเจ้าหน้าที่ของสาขารัฐศาสตร์ทุกท่านร่วมไปถึงเพื่อนเรียนรัฐศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้ให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้กำลังใจซึ่งกันละกันและที่สำคัญยิ่งต้องกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ญาติผู้ใหญ่ ที่ให้กำลังใจและสนับสนุนการศึกษาเล่าเรียนมาโดยตลอด

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ประธานสภาองค์กรชุมชนและกรรมการ ตลอดจนตั้งผู้นำชุมชนทุกท่านที่กรุณาอย่างยิ่งในการให้ข้อมูลเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์ ประกอบไปด้วย ข้อมูลจากสภาองค์กรชุมชนตำบลไทรมา สภาองค์กรชุมชนบางเลน สภาองค์กรชุมชนพิมลราช สภาองค์กรชุมชนราชัญนิยม สภาองค์กรชุมชนบางขุนกอง ที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการให้ข้อมูลและระยะเวลาในการให้สัมภาษณ์

ขอบพระคุณ คุณสมชัย กำจรกิจบวร ที่กระตุ้นและให้คำแนะนำการทำวิทยานิพนธ์ คุณนภารัตน์ กิตติรัตนมงคล และคุณอารีรัตน์ อินจ้อย ที่ประสานงานและอำนวยความสะดวก ทั้งการเรียนและการทำวิทยานิพนธ์ จนทำให้ผู้ศึกษาจัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จและสำเร็จการศึกษา

คุณค่าและคุณประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอบูชาผู้มีพระคุณยิ่งคือ คุณพ่อ ด.ต. สุขิน ปลีคอง และคุณแม่กฤษณา ปลีคอง ครูอาจารย์ที่อบรมสั่งสอน ญาติพี่น้อง ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน ๆ ที่ได้ส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจเป็นแนวทางให้ผู้วิจัยได้รับการศึกษาจนสำเร็จตามความปรารถนาทุกประการ

บุษกร ปลีคอง

กรกฎาคม 2559

ชื่อวิทยานิพนธ์ บทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น กรณีศึกษาสภาองค์กร
ชุมชนในจังหวัดนนทบุรี

ผู้วิจัย นางสาวบุษกร ปลื้มคง รหัสนักศึกษา 2568001164 ปริญญา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. ปธาน สุวรรณมงคล (2) รองศาสตราจารย์ยุทธพร อิศรชัย
ปีการศึกษา 2558

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) บทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลในการพัฒนา
ประชาธิปไตยท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี (2) ปัญหา และแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการพัฒนา
ประชาธิปไตยท้องถิ่นของสภาองค์กรชุมชนตำบลของจังหวัดนนทบุรี (3) แนวทางในการส่งเสริมบทบาทของ
สภาองค์กรชุมชนตำบลในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่ม
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ ประธานและสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ สภาองค์กรชุมชน
ตำบลพิมลราช สภาองค์กรชุมชนตำบลไทรมา สภาองค์กรชุมชนตำบลบางขุนกอง สภาองค์กรชุมชนตำบล
ราษฎร์นิยม และสภาองค์กรชุมชนตำบลบางเลน รวมจำนวนทั้งสิ้น 20 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการ
วิเคราะห์เชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า (1) สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลมีบทบาทในการพัฒนาประชาธิปไตย
ท้องถิ่น โดยการให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่องสิทธิของประชาชน การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองท้องถิ่นแบบ
ร่วมปรึกษาหารือและร่วมกันตัดสินใจผ่านการประชาคมหมู่บ้านในแต่ละตำบล และการบริหารจัดการ
ทรัพยากรภายในตำบลร่วมกัน (2) ปัญหาของสภาองค์กรชุมชนตำบลของจังหวัดนนทบุรีในการดำเนินการ
เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นได้แก่ สภาองค์กรชุมชนตำบลไม่มีงบประมาณในการดำเนินงานเพียงพอ
และการไม่เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานราชการและหน่วยงานที่ (3) แนวทางในการส่งเสริมบทบาทของสภา
องค์กรชุมชนตำบลในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน
ต้องจัดสรรงบประมาณให้แก่สภาองค์กรชุมชนตำบลในการดำเนินการกิจของสภาองค์กรชุมชนตำบลใน
ท้องถิ่นอย่างเพียงพอ ควรมีการเปิดเวทีประชาคมถอดบทเรียนเพื่อเกิดการยอมรับ และประชาสัมพันธ์การ
ดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้รับรู้อย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ บทบาท สภาองค์กรชุมชน การพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น นนทบุรี

Thesis title: The Role of the Community Organization Council in Developing Local Democracy: A Case Study of Community Organization Council in Nonthaburi Province

Researcher: Miss Busakorn Pleekong; **ID:** 2568001164; **Degree:** Master of Political Science;

Thesis advisors: (1) Dr. Pathan Suvanamongkol, Associate Professor; (2) Yuttaporn Issarachai, Associate Professor; **Academic year:** 2015

Abstract

The objective of this research is to study (1) the role of sub-district community organization councils in developing local democracy in Nonthaburi Province; (2) challenges of such role and solutions; and (3) approaches to promoting the role of sub-district community organization councils in developing local democracy.

This is a qualitative research based on documentary research and in-depth interviews. The 22 key informants consists of the chairmen and members of the Pimolrach Sub-district Community Organization Council, the Saima Sub-district Community Organization Council, the Bang Khuntong Sub-district Community Organization Council, the Ratniyom Sub-district Community Organization Council, and the Bang Len Sub-district Community Organization Council. Descriptive analysis and content analysis methods are used for data analysis.

The results show that firstly, the sub-district community organization council played a role in developing local democracy by informing people of their rights as citizens, helping build a local political culture based on mutual consultation and making joint-decision via village-level or neighborhood-level civil society as well as opening opportunities for participation in the joint-management of local resources. Secondly, the problems that Sub-district Community Organization Council in Nonthaburi faced in developing local democracy were the inadequacy of operational funds and that they were not well respected and accepted by government agencies. Thirdly, recommended approaches to promoting the role of sub-district community organization council in developing local democracy include increasing an adequate budget for them to perform their duties, conducting civil society learning forums to help create greater legitimacy and acceptance, and continuously informing the public of the work of the sub-district community organizations councils.

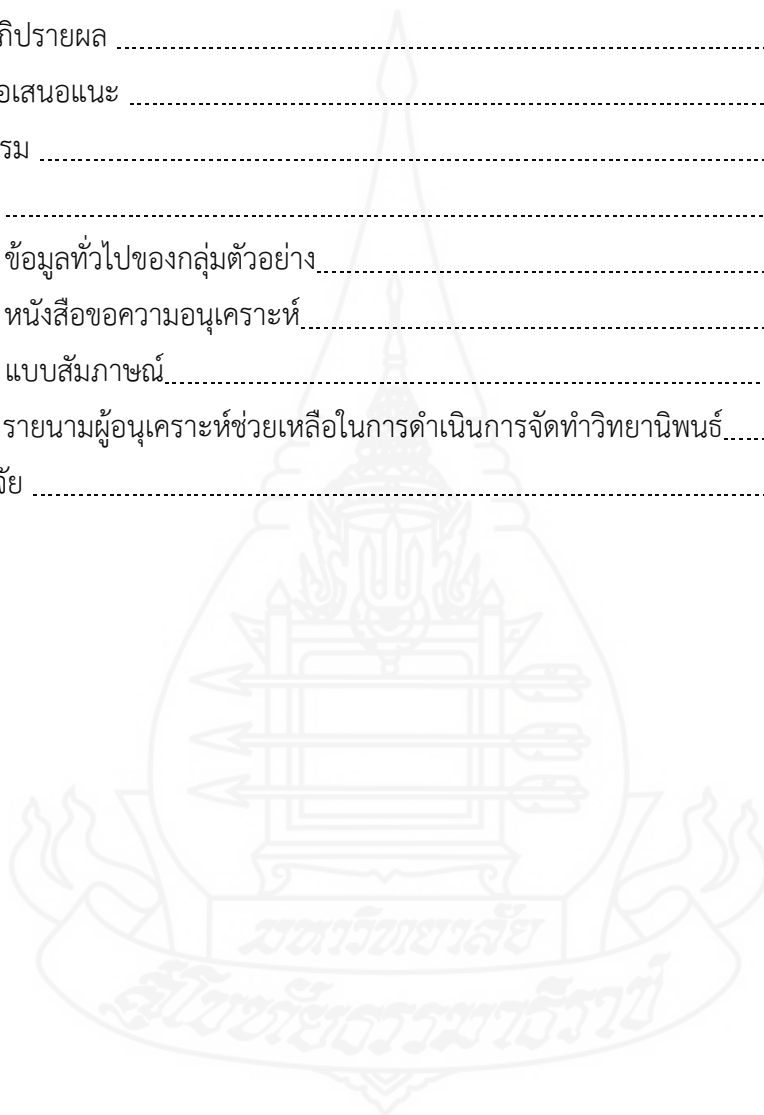
Keywords: Grassroots democracy, Political development, Participatory democracy, Civil society

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	4
ขอบเขตงานวิจัย	5
กรอบแนวคิด	6
นิยามคำศัพท์	6
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
ทฤษฎีบทบาท	8
แนวคิดการเมืองภาคพลเมือง	11
แนวคิดประชาธิปไตยแบบปรีชาหาหรือและประชาธิปไตยท้องถิ่น	29
ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	41
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	50
แนวคิดเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชน	60
ข้อมูลทั่วไปของสภาองค์กรชุมชนแต่ละตำบล	63
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	76
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	76
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	77
การเก็บรวบรวมข้อมูล	78
การวิเคราะห์ข้อมูล	78
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	79
บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น	79
ปัญหาของสภาองค์กรชุมชนของจังหวัดนนทบุรีในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น	95
แนวทางในการส่งเสริมบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น ของตำบลต่าง ๆ ในจังหวัดนนทบุรี	97

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	101
สรุปการศึกษา	101
อภิปรายผล	104
ข้อเสนอแนะ	108
บรรณานุกรม	110
ภาคผนวก	116
ก ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	117
ข หนังสือขอความอนุเคราะห์	129
ค แบบสัมภาษณ์	132
รายนามผู้อนุเคราะห์ช่วยเหลือในการดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์	134
ประวัติผู้วิจัย	136

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 การจัดสวัสดิการในด้านต่าง ๆ ของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางเลน ...	67
ภาพที่ 2.2 โครงสร้างกลไกการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนตำบลขุนทอง	70
ภาพที่ 2.3 ภาคิความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น	71
ภาพที่ 2.4 กระบวนการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการประชาชนตำบลราชบุรีนิคม	74
ภาพที่ 2.5 สนับสนุนจากหน่วยงานในด้านต่าง ๆ	75

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นักวิชาการได้แสดงความหมายของคำว่า “พลเมือง” ไว้ในสองระดับคือ ระดับของการเป็นประชาชน ราษฎร ของประเทศตามสภาพกฎหมาย และการเมือง โดยนัยนี้พลเมืองเป็นผู้มีสิทธิและความรับผิดชอบตามกำหนดในกฎหมาย เช่นการเคารพกฎหมาย หรือการออกเสียงเลือกตั้ง การชำระภาษีเป็นต้น ส่วนในอีกระดับหนึ่งนั้น เป็นพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ ซึ่งตามนัยนี้หมายถึง การที่พลเมืองมีการแสดงออกหรือมีบทบาทต่อการรังสรรค์กิจกรรมสาธารณะโดยมุ่งหมายให้ชีวิตของประชาชนส่วนรวมดีขึ้น อาทิเช่น การแสดงความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายหรือกฎหมายต่างๆ เป็นต้น (ศรีบุญ หมั่นทรัพย์, 2550, น. 3)

แนวความคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง เกิดขึ้นมาตั้งแต่ในยุคกรีกโบราณในนครเอเธนส์ ซึ่งเป็นนครรัฐเล็กๆ ซึ่งคนในรัฐต้องทำหน้าที่เป็นกำลังสำคัญของเมือง (Cohen & Uphoff, 1977, pp. 12) แนวความคิดดังกล่าวได้มีการสืบทอดและพัฒนาไปตามเวลา และสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปจนถึงช่วงศตวรรษที่ 20 ได้มีการวิวัฒนาการของสิทธิพลเมืองไปสู่สิทธิทางการเมืองและสิทธิทางสังคม ส่งผลให้ความหลากหลายแตกต่าง ในเรื่องเพศชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อย ได้รับสิทธิในการเป็นพลเมืองมากขึ้น ตามปฏิญญาสากล (Universal Declaration of Human Right) แห่งสหประชาชาติ และ ความเจริญงอกงามของระบอบประชาธิปไตย (Liberal democracy) (บวรศักดิ์ สุวรรณโณ: 2554, น. 1) สำหรับในประเทศไทยในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงความไม่สงบทางการเมือง ได้แสดงให้เห็นว่า ประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) ซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบัน ไม่สามารถแก้ไขปัญหา หรือตอบสนองความต้องการของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจได้ เนื่องจากระบบดังกล่าวไม่สามารถสร้างความยุติธรรม การดำรงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และศิลปวัฒนธรรมอันดีงามไว้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง และบทบาทของพลเมืองจึงได้รับความสนใจจากนักวิชาการ และ องค์กรภาคประชาชนอย่างกว้างขวาง (ประเวศ วสี 2551, น. 7) โดยแนวคิดดังกล่าว เป็นแนวคิดที่เน้นการจำกัดอำนาจรัฐไปพร้อมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของฝ่ายประชาชน กล่าวคือ การเคลื่อนไหว

ของประชาชนเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะโดยตรง โดยไม่ต้องผ่านตัวแทนของพรรคการเมือง หรือ หน่วยงานราชการ หรือกระบวนการใช้อำนาจโดยตรงของประชาชนหมู่เหล่าต่างๆ โดยไม่มี วัตถุประสงค์ในการเข้าไปแย่งอำนาจหรือแทนที่อำนาจของนักการเมือง การเมืองภาคพลเมือง จึงเป็น การรวมตัวของพลเมืองที่เป็นเจ้าของอำนาจการปกครองตนเอง (Self-government) มีความเชื่อมั่น ในการกำหนดอนาคตของชาติ (Self-determination) มีอำนาจในการถ่วงดุลการใช้อำนาจของตัว แทนที่ได้รับการเลือกเข้าไปอย่างชอบธรรม (Bero, 1960, pp. 143)

รูปแบบของการเมืองภาคพลเมืองมีหลายรูปแบบได้แก่ การที่พลเมืองใช้สิทธิเสรีภาพใน ทางตรง หรือที่เรียกว่าประชาธิปไตยทางตรง (Direct democracy) เช่น การที่ประชาชนใช้สิทธิใน การเสนอกฎหมาย เป็นต้น การที่ประชาชนเข้าร่วมหรือเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมือง อาทิ เช่น การที่ประชาชนเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การรับสมัครเลือกตั้ง เป็นต้น นอกจากนี้ การเมืองภาคพลเมืองอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งได้รับความสนใจในปัจจุบันคือ รูปแบบที่ประชาชนเข้าร่วม หรือเป็นส่วนหนึ่งของระบบการจัดการท้องถิ่น โดยการตั้งเอาจังหวัดที่ไม่เป็นทางการ หรือกลุ่มที่อยู่นอก โครงสร้างองค์กรทางการเมืองที่กำหนดไว้โดยกฎหมาย เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ การจัดตั้งประชาคมหมู่บ้าน ประชาคมตำบล หรือ สภาองค์กรชุมชน อันเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น จากความพยายามของภาคประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นโดยไม่ต้องผ่าน ช่องทางการเมือง (ณรงค์ บุญสวยขวัญ, 2551, น. 15) ด้วยการตระหนักถึงความสำคัญ และ ประโยชน์ของแนวคิดการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีส่วนร่วมของภาคพลเมืองดังกล่าวข้างต้น ได้นำไปสู่ การผลักดันให้มีการตรากฎหมาย เพื่อรองรับเวทีการศึกษาหารือ หรือการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ท้องถิ่นของประชาชน โดยในปี พ.ศ. 2551 ได้มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พุทธศักราช 2551 แต่เนื่องจากการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนยังเป็นแนวคิดใหม่ และชุมชนแต่ละแห่ง อาจมีความพร้อมในการดำเนินการที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงส่งผลให้เกิดการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนของ ตำบลต่างๆ ขึ้น ตามความพร้อมของแต่ละชุมชน (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2551, น. 5-6)

พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 มีบทบาทเป็นนโยบายสาธารณะหรือ เครื่องมือทางกฎหมายที่สำคัญในการให้การรับรองกลุ่มองค์กรชุมชนในการจัดตั้งเป็นสภา องค์กรชุมชนให้มีสถานะทางกฎหมายอย่างถูกต้องสมบูรณ์โดยสภาองค์กรชุมชนมีภารกิจสำคัญในการ ส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นวัฒนธรรมอันดีของ ชุมชนและชาติ คุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐในการจัดการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่าง ยั่งยืน เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาหรือความต้องการของประชาชน เพื่อนำไปพิจารณาจัดทำ แผนการพัฒนาจัดเวทีปรึกษาหารือ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้ข้อคิดเห็นต่อ

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน รวมทั้งสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2553)

หลังจากพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2551 โดยบัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้และให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. มีหน้าที่ตามมาตรา 35 ในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้งและพัฒนากิจการของสภาองค์กรชุมชน พอช. ได้วางแนวทางในการขับเคลื่อนงาน โดยมุ่งเน้นให้เครือข่ายองค์กรชุมชนในระดับจังหวัดมีบทบาทสำคัญ เน้นการรวบรวมและรับรองข้อมูลชุมชนร่วมกันในเวทีระดับหมู่บ้าน/ตำบลเน้นให้สภาองค์กรชุมชนเป็นเวทีเชื่อมโยงงานพัฒนาด้านต่างๆ ของชุมชนในระดับตำบลและจังหวัด รวมถึงประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและกฎหมายที่เกี่ยวข้องและพัฒนาพื้นที่เรียนรู้สภาองค์กรชุมชน เพื่อการขยายผลโดยมีพื้นที่ที่แต่ละภาคได้วางเป้าหมายร่วมกันซึ่งส่วนใหญ่กำหนดจากฐานงานพัฒนาเดิมในแต่ละจังหวัด (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2552, น. 38)

ทั้งนี้ สภาองค์กรชุมชนมีโครงสร้างที่เชื่อมโยงและเกื้อกูลกัน 3 ระดับคือระดับตำบล รวมถึงพื้นที่เทศบาลและเขตในกรุงเทพมหานครระดับจังหวัดและระดับชาติ โดยมีสภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นเวทีร่วมคิดร่วมตัดสินใจเรื่องราวของชุมชนในระดับตำบลที่มีประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นเวทีเสนอแนวทางการพัฒนาจังหวัด เสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาจังหวัด และสร้างความเชื่อมโยงระหว่างสภาองค์กรชุมชนตำบลและมีที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นเวทีกำหนดมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้งและการพัฒนาสภาองค์กรชุมชนตำบล ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและกฎหมาย และบริการสาธารณะ และสรุปปัญหาที่ประชาชนในจังหวัดต่างๆ ประสบและให้ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข เพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาสั่งการ (ที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล, 2553, น. 1) ซึ่งจากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการดำเนินบทบาทภารกิจของสภาองค์กรชุมชนในระดับต่างๆ มีจุดมุ่งหมาย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสร้างประชาธิปไตยชุมชนที่เป็นรากฐานที่สำคัญของประชาธิปไตยระดับชาติ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าสภาองค์กรชุมชนคือเครื่องมือทางยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชนและประชาธิปไตย

อย่างไรก็ตาม การดำเนินบทบาทภารกิจของสภาองค์กรชุมชนในช่วงที่ผ่านมามีปัญหาในหลายๆ ด้าน เช่น ปัญหาระบบการทำงาน/การขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชนยังขาดความต่อเนื่องบางแห่งขาดการบูรณาการการทำงานกับท้องถิ่น/ท้องที่ปัญหากลไกการทำงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลยังขาดความเป็นอิสระปัญหาการขาดความรู้ในการบริหารงานสภาองค์กรชุมชน

ตำบลปัญหาองค์กรชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาระดับศักยภาพในการพัฒนาตนเอง ปัญหาการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น ทำให้สมาชิกสภาองค์กรชุมชนลาออก เพื่อลงสมัครเลือกตั้งท้องถิ่นส่งผลต่อการเปลี่ยนผู้แทนในหลายตำแหน่งปัญหาสมาชิกสภาองค์กรชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเอง ปัญหาสมาชิกขาดความมั่นใจในการทำงานขาดทักษะในการบริหารจัดการและดำเนินงานสภาองค์กรชุมชนตำบลปัญหาการสนับสนุนทางด้านงบประมาณขาดความต่อเนื่องค่อนข้างมีความล่าช้า โดยเฉพาะงบบสนับสนุนการจัดประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบลปัญหาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ยังไม่ให้ความสำคัญในการประสานงานและสนับสนุนการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนตำบล ปัญหาการขาดระบบการประสานการทำงานร่วมระหว่างสภาองค์กรชุมชนตำบลกับที่ประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบล รวมถึงสภาพัฒนาการเมืองและปัญหาการสื่อสารประชาสัมพันธ์เรื่องสภาองค์กรชุมชนไปยังหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องยังมีไม่มากพอส่งผลให้สภาองค์กรชุมชนยังไม่เป็นที่รู้จัก เป็นต้น (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนองค์การมหาชน, 2553) ซึ่งปัญหาต่างๆ ในข้างต้นล้วนเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการดำเนินงานของสภาชุมชนเป็นอย่างมาก

จังหวัดนนทบุรี เป็นจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 6 อำเภอ 52 ตำบล ในปัจจุบัน มีสภาองค์กรชุมชนตำบลที่จัดตั้งขึ้นแล้วจำนวน 38 ตำบล (เว็บไซต์จังหวัดนนทบุรี, 2558) และยังมีอีกหลายตำบลที่มีความต้องการจะจัดตั้งเป็นสภาองค์กรชุมชน แต่ยังขาดความพร้อมเนื่องจากแนวความคิดในการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนยังเป็นแนวคิดใหม่สำหรับประชาชนในชุมชน อีกทั้งการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นยังมีน้อย ผู้วิจัยซึ่งตระหนักถึงความสำคัญของ บทบาทของสภาองค์กรชุมชน จึงมีความประสงค์จะทำการศึกษาเรื่อง “บทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น กรณีศึกษาสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดนนทบุรี” โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

2. วัตถุประสงค์การศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นของตำบลต่างๆ ในจังหวัดนนทบุรี

2.2 เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นของสภาองค์กรชุมชนของจังหวัดนนทบุรี

2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นของตำบลต่างๆ ในจังหวัดนนทบุรี

3. ขอบเขตงานวิจัย

3.1 ขอบเขตงานวิจัยที่ใช้

เพื่อความชัดเจนสำหรับการสร้างความเข้าใจ จึงได้กำหนดขอบเขตของงานวิจัยดังต่อไปนี้

3.1.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1) ศึกษาสภาพของบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นตามมาตรา 21 ภารกิจสภาองค์กรชุมชน

- (1) บทบาทอนุรักษ์วัฒนธรรมและจารีตประเพณี
- (2) บทบาทบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ
- (3) บทบาทการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล
- (4) บทบาทเสนอปัญหามาไปสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น
- (5) บทบาทเสนอจัดการบริการสาธารณะของรัฐ
- (6) บทบาทส่งเสริมชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้

3.1.3 ศึกษาสภาพของบทบาทสภาองค์กรชุมชน ปัญหาหรืออุปสรรคเกี่ยวกับการส่งเสริมประชาธิปไตยท้องถิ่น

1) ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาสภาองค์กรชุมชนทั้ง 5 แห่งในจังหวัดนนทบุรี ประกอบไปด้วย สภาองค์กรชุมชนตำบลไทรมา สภาองค์กรชุมชนตำบลราชัญนิยม สภาองค์กรชุมชนตำบลพิมลราช สภาองค์กรชุมชนตำบลบางขุนกอง สภาองค์กรชุมชนตำบลบางเลน

2) ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ประธานสภาองค์กรชุมชน สมาชิกสภาองค์กรชุมชน และผู้นำชุมชน จากสภาองค์กรชุมชนตำบล 5 แห่ง ได้แก่ สภาองค์กรชุมชนตำบลพิมลราช สภาองค์กรชุมชนตำบลไทรมา สภาองค์กรชุมชนตำบลบางขุนกอง สภาองค์กรชุมชนตำบลราชัญนิยม และสภาองค์กรชุมชนตำบลบางเลน โดยมีรายละเอียดจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

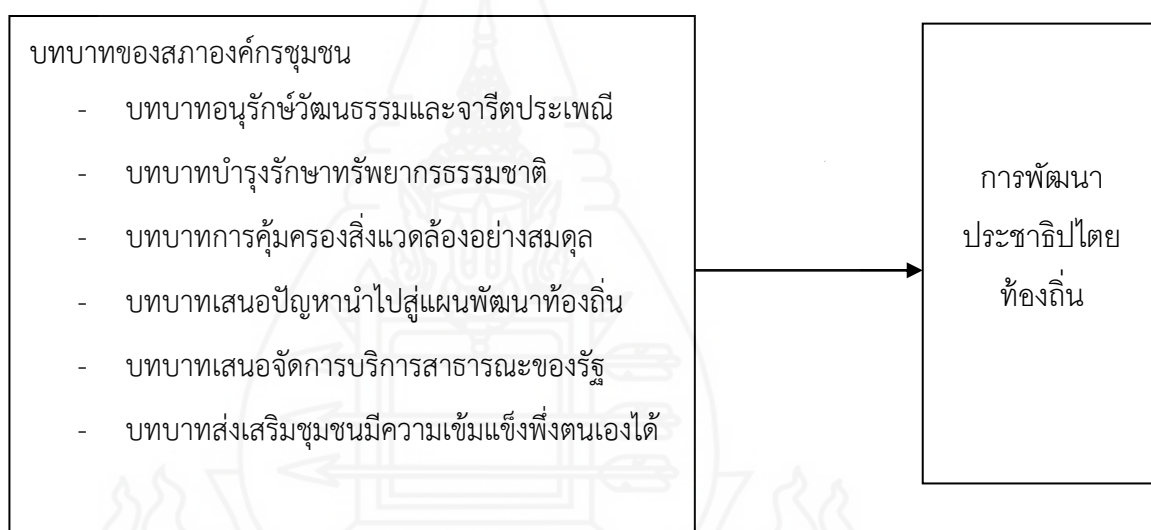
- (1) ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล 5 ตำบลๆ ละ 1 คน รวม 5 คน
  - (2) ผู้นำชุมชนในแต่ละตำบล 5 ตำบลๆ ละ 1 คน รวม 5 คน
  - (3) สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล 5 ตำบลๆ ละ 2 คน รวม 10 คน
- รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ทั้งสิ้น 20 คน

3) ขอบเขตด้านระยะเวลา

ศึกษาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาประชาธิปไตย
ท้องถิ่น กรณีศึกษาสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดนนทบุรี
ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2558 ถึง 31 ตุลาคม 2559
รวม 14 เดือน

3. กรอบแนวคิดการศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

4.1 ชุมชน หมายถึง กลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันโดยมีผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ร่วมกัน เพื่อช่วยเหลือหรือสนับสนุนกัน หรือทำกิจกรรมอันชอบด้วยกฎหมายและศีลธรรมร่วมกัน หรือ ดำเนินการอื่นอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีระบบบริหารจัดการและการแสดงเจตนาแทนกลุ่มได้

4.2 สภาองค์กรชุมชน หมายถึง องค์กรซึ่งเป็นการรวมของชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ซึ่งจัดแจงการจัดตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ไม่ว่าประชาชนจะจัดตั้งกันขึ้นเอง หรือโดยการแนะนำหรือสนับสนุนของหน่วยงานของรัฐ เอกชน หรือองค์กรพัฒนาเอกชน

4.3 การพัฒนาชุมชน หมายถึง การพัฒนาให้ประชาชนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม

4.4 บทบาท หมายถึง การปฏิบัติงานหรือการใช้อำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ใน 3 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

4.5 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง ช่วยเหลือหรือสนับสนุนการกระทำใดๆก็ตามที่เกิดขึ้นโดยความเต็มใจ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ อาจเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องกัน เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการเลื่อนนโยบายหรือการใช้อำนาจหน้าที่ทั้งของส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น หรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

4.6 ประชาธิปไตยท้องถิ่น หมายถึง ระบบการปกครองที่ยึดมติ หรือถือเสียงข้างมากของประชาชนหรือราษฎรในท้องถิ่น

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

5.1 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

จากการศึกษาวิจัย คาดว่าจะมีประโยชน์ 3 ประการ ดังนี้

5.1.1 การเกิดองค์ความรู้ใหม่

จะทำให้ทราบถึงสภาพของบทบาทสภาองค์กรชุมชน ในการดำเนินการด้านภาระของสภาองค์กรชุมชน และด้านส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง เฉพาะที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างประชาธิปไตยท้องถิ่น ในพื้นที่รับผิดชอบของสภาองค์กรชุมชน ปัญหาหรืออุปสรรคของสภาองค์กรชุมชน และบทบาทที่เหมาะสมดังกล่าวในปัจจุบัน

1) การแก้ปัญหาทางวิชาการ

จะทำให้มีข้อมูลสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการปรับปรุงแก้ไขบทบาทสภาองค์กรชุมชน ที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างประชาธิปไตยท้องถิ่น ในพื้นที่รับผิดชอบของสภาองค์กรชุมชน และเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน ที่สัมพันธ์กับพื้นที่รับผิดชอบของสภาองค์กรชุมชนสำหรับอนาคต

2) การนำไปใช้ประโยชน์

จะทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิเคราะห์เรื่องการศึกษาวิจัยนี้ ไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาองค์กรชุมชน เพื่อให้เกิดความเหมาะสม

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “บทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นกรณีศึกษาสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดนนทบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎี รวมถึงผลงานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดสมมติฐานการกำหนดตัวแปรการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างกรอบแนวความคิดและแนวทางในการดำเนินงานวิจัยได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ทฤษฎีบทบาท
2. แนวคิดการเมืองภาคพลเมือง
3. แนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือและประชาธิปไตยท้องถิ่น
4. ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. แนวคิดเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชน
7. ข้อมูลทั่วไปของสภาองค์กรชุมชนแต่ละตำบล

1. ทฤษฎีบทบาท

ทฤษฎีบทบาท (Role Theory) เป็นทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ซึ่งกล่าวถึงพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลรอบคร่ำวงกลุ่มหรือชุมชนภายในบริบทของสังคมและวัฒนธรรมบทบาทเป็นแนวคิดด้านสังคมวิทยาจิตวิทยาและมานุษยวิทยา สำหรับนำมาใช้ในการวิเคราะห์บุคคลรอบคร่ำวงกลุ่มหรือชุมชน เนื่องจากมนุษย์ในสังคมมีการปฏิสัมพันธ์กันการกำหนดบทบาท จึงเปรียบเสมือนการจัดระเบียบของบุคคลในสังคมที่จะปฏิบัติต่อกัน

1.1 ความหมายของบทบาท

เลวิงสัน (Levingson, 1964, อ้างถึงในประเสริฐ ปอนถิ่น, 2551, สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2558) ได้สรุปความหมายของบทบาทไว้ 3 ประการ ดังนี้

1.1.1 บทบาท หมายถึง ปทัสถานความคาดหวังข้อห้ามความรับผิดชอบและอื่นๆ ที่มีลักษณะในทำนองเดียวกัน ซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดบทบาทตามความหมายนี้ คำนี้ถึงตัวบุคคลน้อยที่สุดแต่มุ่งไปที่การบ่งชี้ถึงหน้าที่อันควรกระทำ

1.1.2 บทบาท หมายถึง ความเป็นไปของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งที่คิดและกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น

1.1.3 บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละคนที่สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคมหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือแนวทางที่บุคคลพึงกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้นๆ

1) *KrechCrutchfeild and Ballachey* (รพีพรรณ สุวรรณ ญัฐโชติ, 2550, น. 66) ได้ให้คำจำกัดความของบทบาทไว้ว่า เป็นแบบแผนของความต้อการเป้าหมาย ความเชื่อความรู้สึกทัศนคติคุณค่าและการกระทำที่สมาชิกในสังคมคาดหวังว่าควรจะเป็นไปตามลักษณะของชนิดตำแหน่งที่มีอยู่หรืออาจกล่าวได้สั้นๆ ว่า บทบาท คือพฤติกรรมที่คาดหวังว่าบุคคลที่อยู่ในสถานภาพนั้นควรจะทำหรือปฏิบัติ เช่น บทบาทของพ่อก็คือทำหน้าที่เลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดีและรู้จักทำมาหากินเป็น

2) *ทฤษฎีบทบาทของลินตัน* (Linton. 1945, อ้างถึงในศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, 2545, น. 115) กล่าวว่า สถานภาพหรือตำแหน่งเป็นตัวกำหนดบทบาทให้แก่บุคคลสถานภาพเป็นนามธรรมหมายถึงฐานะหรือตำแหน่ง ดังนั้น เมื่อกำหนดตำแหน่งใดขึ้นก็จำเป็นต้องมีบทบาทหรือภาระหน้าที่กำกับตำแหน่งนั้นเสมอเปรียบเสมือนเป็นเหรียญอันเดียวที่มีสองหน้าคือมีสถานภาพอยู่หน้าหนึ่งและบทบาทอีกหน้าหนึ่ง

3) *ทฤษฎีบทบาทของนาเดล* (Nadel, 1957, อ้างถึงในศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, 2545, น. 116) กล่าวว่าบทบาทประกอบด้วยตัวประกอบที่ส่งผลต่อพฤติกรรมหลายลักษณะ เช่น

- (1) ตัวประกอบที่เสริมบทบาท เช่น การพูดเก่ง การมีอารมณ์ขัน
- (2) ตัวประกอบที่เป็นตัวสำคัญหรือแกนของบทบาทอันขาดมิได้ เช่น พ่อแม่ต้องเลี้ยงดูลูก
- (3) ตัวประกอบที่เป็นไปตามกฎหมายเช่นแพทย์จะบำบัดโรคต้องมีใบประกอบโรคศิลป์

4) *อุทัย ทิรัญโต* (จุฬามาศ ศรีสิริพรพันธ์, 2548, น. 27) ได้อธิบายว่า บทบาท คือหน้าที่ (Function) หรือพฤติกรรมอันพึงคาดหวัง (Expected Behavior) ของบุคคลในแต่ละคนในกลุ่มหรือสังคมหนึ่งหน้าที่หรือพฤติกรรมดังกล่าว โดยปกติเป็นสิ่งที่กลุ่มหรือสังคมหรือวัฒนธรรมของกลุ่มสังคมนั้นกำหนดขึ้น ดังนั้น บทบาทจึงเป็นแบบแห่งความประพฤติของบุคคลในสถานะที่พึงมีต่อบุคคลอื่นในสถานะอีกอย่างหนึ่งในสังคมเดียวกัน

จากความหมายของบทบาทข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า บทบาท คือการกระทำหรือพฤติกรรมตามตำแหน่งหรือสถานภาพซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมหรือตามลักษณะของการรับรู้บทบาทเป็นผลของการแสดงออกตามสิทธิและหน้าที่

1.2 ลักษณะของบทบาท

1.2.1 เฮอร์โล (Berlo, 1996, อ้างถึงในฐิรุฒธิ เสนาคำ, 2549, น. 192) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของบทบาทไว้ดังนี้

1) **บทบาทที่ถูกกำหนดไว้ (Role Prescriptions)** คือบทบาทที่กำหนดไปเป็นระเบียบอย่างชัดเจนว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นจะต้องทำอะไรบ้าง

2) **บทบาทที่กระทำจริง (Role Descriptions)** คือบทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงเมื่ออยู่ในบทบาทนั้นๆ

3) **บทบาทที่ถูกคาดหวัง (Role Expectations)** คือบทบาทที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่นว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นๆ ควรกระทำอย่างไร

1.2.2 โคเฮิน (Cohen, 1979, p. 36, อ้างถึงในปรีดีญาดา กัลยาศิริ, 2545, น. 42) อธิบายเกี่ยวกับลักษณะของบทบาทไว้ว่าการที่สังคมได้กำหนดเฉพาะเจาะจงให้เราปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้นเรียกว่าเป็นบทบาทที่ถูกกำหนด (Prescribed Role) ถึงแม้ว่าบุคคลบางคนจะไม่ได้ปฏิบัติตามบทบาทที่คาดหวัง โดยผู้อื่นเราก็คงยอมรับว่าจะต้องปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนดไว้ให้ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติจริง (Enacted Role) เป็นวิธีการที่บุคคลได้แสดงออกมาจริงตามตำแหน่งของเขาความไม่ตรงกันของบทบาทที่ถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้นอาจมาจาก

- 1) บุคคลขาดความเข้าใจในส่วนของบทบาทที่ต้องการ
- 2) ความไม่เห็นด้วยหรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด
- 3) บุคคลไม่มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 สถานภาพและบทบาท

การที่คนซึ่งมีสถานภาพเหมือนกันบางครั้งแสดงบทบาทต่างกันนั้นอาจพิจารณาได้โดย แยกลักษณะของบทบาทเป็น 3 ด้านคือ (จำนง อติวัฒนสิทธิ์และคณะ, 2532, น. 45 อ้างถึงในสุทธิดา บัวสุขเกษม, 2554, น. 18)

1.3.1 บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) ได้แก่ บทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎหมายหรือตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคมเป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งผู้ที่มีสถานภาพหนึ่งๆ ควรกระทำแต่อาจไม่มีใครทำตามนั้น

1.3.2 บทบาทตามที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นๆ จะคาดคิดด้วยตัวเองว่าควรเป็นอย่างไรทั้งนี้ย่อมเกี่ยวข้องกับทัศนคติค่านิยมหรือบุคลิกภาพและประสบการณ์ของแต่ละคน

1.3.3 บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual / Enacted Role) ได้แก่ การกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริง ซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วยสถานการณ์ต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาทหนึ่งๆ อาจเป็นสภาพแวดล้อมธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางสังคม

เช่น การกดดันของกลุ่มต่างๆ จึงอาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทในอุดมคติหรือบทบาทที่บุคคลรับรู้ก็ได้

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545, น. 111) ได้กล่าวถึงความคาดหวังในบทบาท (Role Expectation) ว่ามีได้กล่าวเฉพาะการกระทำอย่างเดียว แต่จะรวมไปถึงแรงจูงใจความเชื่อความรู้สึกและค่านิยมอีกด้วยซึ่งความคาดหวังในบทบาทเป็นเรื่องที่กลุ่มสมาชิกโดยทั่วไปรับรู้หรือตั้งความหวังว่าบุคคลที่ครอบครองสถานภาพอยู่ควรจะมีการกระทำแรงจูงใจความเชื่อความรู้สึกเจตคติหรือค่านิยมอย่างไรสังคมโดยทั่วไปความคาดหวังในบทบาทมักไม่ได้เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรแต่อยู่ในความคิดคำนึงมากกว่าการที่บุคคลจะรับรู้ตนเองว่าควรจะต้องแสดงบทบาทอย่างไรนั้นบุคคลก็รับรู้มาจากความหวังที่สมาชิกคนอื่นมีต่อเขา เช่น ผู้ที่จะครอบครองสถานภาพของผู้นำเขาจะต้องเรียนรู้สมาชิกกลุ่มที่เขาเป็นผู้นำนั้นว่ามีความคาดหวังในบทบาทของผู้นำอย่างไรผนวกกับการรับรู้บทบาทของผู้นำในความคิดของเขาเองแล้ว จึงแสดงบทบาทตามที่ควรเป็นถ้าบทบาทที่แสดงออกมาสอดคล้องกับความคาดหวังของคนส่วนใหญ่เขาก็จะได้รับความนิยมนิยมชมชอบ แต่ถ้าขัดกับความคาดหวังของคนส่วนใหญ่เขาก็ไม่ได้รับการสนับสนุนอีก โดยสรุปทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าบทบาทของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับบทบาทหน้าที่ตามสถานภาพที่สังคมกำหนดและคาดหวัง เช่น สมาชิกในกลุ่มหรือชุมชนมีความคาดหวังในบทบาทของผู้นำในการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญเป็นต้น

2. แนวคิดการเมืองภาคพลเมือง

2.1 ความเป็นมาของการเมืองภาคพลเมือง

การเมืองการปกครองถือเป็นอารยธรรมเก่าแก่ของโลกที่เกิดขึ้น เพื่อจัดระเบียบในการดำรงอยู่ด้วยกันของคนในสังคม และหากสังคมใดมีการจัดระเบียบที่ดีเยี่ยมจะส่งผลให้สังคมเกิดความเข้มแข็ง และประชาชนมีความสุขสมบูรณ์ในการดำรงชีวิต จากการศึกษาพบว่า แนวคิดเรื่องการเมืองภาคพลเมืองสามารถสืบค้นเริ่มต้นได้จากสมัยกรีก โดยอริสโตเติล (Aristotle อ้างถึงใน DilysM.Hill, 1994) ได้มีการกล่าวถึงพลเมืองว่า “เป็นการเข้าร่วมส่วนหรือการเป็นสมาชิกของชุมชนการเมือง (Polis) คือการเข้าไปจัดการและดูแลเรื่องอำนาจ และการปกป้องชุมชนการเมืองนั้น การเป็นพลเมือง จึงเป็นเรื่องของการลงมือทำ เป็นชีวิตที่ต้องมีคุณธรรม” ซึ่งจากคำกล่าวนี้ เห็นได้ว่าพลเมืองมิได้เป็นคำที่อยู่โดดๆ แต่เป็นคำที่ใช้คู่กับคำว่า ชุมชนการเมือง (ปัจจุบันใช้คำว่ารัฐ) ดังนั้นพลเมือง จึงเป็นสมาชิกของชุมชนการเมืองหรือรัฐ ซึ่งหมายความว่า ความเป็นพลเมือง คือ การเข้ามามีส่วนร่วมในชุมชนการเมือง (Citizenship is participation) โดยพลเมืองจะต้องมีสิทธิ (Rights) และภาระหน้าที่หรือความรับผิดชอบ (Obligations) โดยสิทธิที่ได้แก่ การมีสิทธิที่จะเข้าร่วมประชุมในการกำหนดนโยบายและโครงการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนของตน รวมถึงการร่วมออกกฎหมายหรือ

ข้อบังคับให้ทุกๆ คนปฏิบัติตาม การเลือกผู้แทนเข้าไปทำงานแทนในด้านนิติบัญญัติและบริหารและมีสิทธิที่จะออกความเห็นในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขสิ่งที่เคยตกลงกันไปแล้ว ส่วนภาระหน้าที่หรือความรับผิดชอบ ได้แก่ การเข้าประชุมเพื่อออกความเห็นในกิจการต่างๆ ของรัฐ การเสียภาษีการเป็นทหาร ป้องกันประเทศ การเป็นสมาชิกของคณะลูกขุนเพื่อตัดสินคดีความ ตลอดจนการส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียน เป็นต้น ทั้งนี้ อริสโตเติลเห็นว่าการมีส่วนร่วมในกิจการของรัฐถือเป็นกิจกรรมสำคัญที่สุดของพลเมือง ซึ่งจะช่วยให้พลเมืองได้มีส่วนร่วมในกิจการของรัฐได้อย่างเต็มที่ ตลอดจนช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของพลเมืองให้ดียิ่งๆ ขึ้น ดังนั้น ความเป็นพลเมืองมีความสำคัญต่อระบบการเมือง ดังมีคำกล่าวที่ว่า “ไม่มีพลเมืองก็ไม่มีชุมชนการเมืองหรือไม่มีรัฐ” ต่อมาเมื่อจักรวรรดิโรมันได้แผ่ขยายอิทธิพลเข้าครอบงำไปทั่วยุโรป ได้ส่งผลให้ความเป็นพลเมืองถูกลดบทบาทลงและไม่มีส่วนร่วมในกิจการของรัฐ จึงทำให้พลเมืองกลายเป็นเพียงสมาชิกของรัฐที่ถูกปกครองด้วยระบบกฎหมาย ภายหลังจากจักรวรรดิโรมันล่มสลาย ศาสนาจักรได้เข้ามามีบทบาทสำคัญแทนที่และทำให้ความเป็นพลเมืองถูกลดความสำคัญลงไปอีก แต่ต่อมาในยุคที่ระบบเศรษฐกิจ และศิลปะวิทยาการเฟื่องฟู (ช่วงศตวรรษที่ 12) ความเป็นพลเมืองได้กลับเข้ามามีบทบาทที่สำคัญอีกครั้งหนึ่งโดยเฉพาะเรื่องการเรียกร้องสิทธิของประชาชนในการเลือกรัฐบาลของตนเอง (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2548, น. 4-11)

ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) ในความหมายดั้งเดิมเป็นแนวคิดที่เรียกว่า ประชาธิปไตยบริสุทธิ์ (Pure Democracy) ซึ่งประกอบด้วยรูปแบบประชาธิปไตยและทฤษฎีว่าด้วยพลเมือง โดยมีหลักการสำคัญ คือ อำนาจอธิปไตยที่มาจากองค์ประชุมของประชาชน (ประภาส ปันตกแต่ง, 2551) ในปัจจุบันอำนาจอธิปไตยได้ถูกตัวแทนของประชาชนซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งจากเสียงส่วนใหญ่ให้ทำหน้าที่แทนภายใต้ความรับผิดชอบต่อผลประโยชน์ของประชาชน จึงทำให้เรียกระบบการเมืองแบบนี้ ว่าเป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) ฌอง-ฌัก บลูสไวซวัญ (2552) ได้กล่าวถึง ระบบการเมืองแบบนี้ว่าเป็นเรื่องของการใช้อำนาจของกลุ่มคนที่มีอำนาจ ในการจัดสรรประโยชน์ในระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน ซึ่งกลไกดังกล่าวได้สร้างปัญหาต่างๆ ในการพัฒนาประเทศ เช่น ปัญหาด้านประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ปัญหาความชอบธรรมที่ถูกตีตราว่า การเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองมักเป็นกลุ่มบุคคลที่มาจากอาชีพและนักบริหารราชการเพื่อการถอนทุนภายหลังจากการรับตำแหน่งแล้ว เป็นต้น จากปรากฏการณ์ของการเมืองแบบดังกล่าวได้ส่งผลให้เกิดปัญหาทางการบริหารราชการและข้อจำกัดในระบบการเมืองไทย ได้แก่ ความล่าช้าในการปฏิบัติงานของคณะรัฐมนตรี รัฐสภามีได้พิจารณาเรื่องสำคัญของสังคม ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลให้ภาคสังคมรวมกลุ่มกันเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น เพื่อผลักดันให้รัฐบาลดำเนินการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน โดยเสกสรร ประเสริฐกุล (2552, น. 16-18) ได้กล่าวถึงการเมืองภาคประชาชนในฐานะเป็นแนวคิดใหม่ที่เน้นการจำกัดอำนาจของรัฐบาลไป

พร้อมกับการเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชน ซึ่งในประเทศไทยเองแนวคิดนี้เพิ่งมีความชัดเจนหลังจากสงครามกลางเมือง (ในช่วงปี พ.ศ. 2516-2519) สิ้นสุดลง และระบอบการเมืองไทยเริ่มกลับสู่เส้นทางประชาธิปไตยอีกครั้ง และต่อมาในช่วงที่โลกยุติสงครามเย็น ทำให้บรรยากาศทางการเมืองเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น และเอื้ออำนวยต่อการเกิดขึ้นขององค์กรพัฒนาเอกชน (Non-Governmental Organization; NGO) ที่มีบทบาทโดยการออกมาเคลื่อนไหวในประเด็นสำคัญต่างๆ เช่น การพัฒนาระบบนิเวศ สันติภาพ และสิทธิมนุษยชน เป็นต้น นอกจากนี้ ฌ็อง-ฌัก บัญญาสวัญ (2552) ยังได้กล่าวถึงในประเด็นปัญหาของระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทนว่าเป็นระบบที่มีปัญหาในด้านการทุจริตคอร์รัปชันความโปร่งใสของนักการเมือง จึงทำให้ภาคประชาชนกลุ่ม/องค์กรและเครือข่ายได้รวมกลุ่มกันเคลื่อนไหวและดำเนินกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนมากกว่าจะพึ่งขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลเพียงอย่างเดียว และการเคลื่อนไหวดังกล่าวในบางครั้งยังมีลักษณะของการตอบโต้การทำงานของหน่วยงานภาครัฐอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตาม การเมืองภาคประชาชนต่างกับขบวนการปฏิวัติตรงที่ไม่ได้เป็นการยึดอำนาจรัฐบาล เพื่อทำการเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่โครงสร้างใหม่ แต่เป็นการไม่ยินยอมให้รัฐบาลเป็นฝ่ายกำหนดและกระทำอย่างเดิมเพียงฝ่ายเดียวอีกต่อไป และในช่วงปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ถือเป็นยุคที่แนวคิดเรื่องการเมืองภาคพลเมืองถูกนำมาใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมสังคมอย่างกว้างขวาง โดยมีการใช้คำว่า ประชาสังคมการเมืองภาคพลเมือง การเมืองภาคประชาชน ขบวนการทางสังคม ชุมชนเข้มแข็ง และอื่นๆ มาใช้อธิบายการปฏิบัติของนักเคลื่อนไหว

2.2 ความหมายของการเมืองภาคพลเมือง

2.2.1 เดวิด แมทธิวส์ (David Mathews, 1999 อ้างถึงในฌ็อง-ฌัก บัญญาสวัญ, 2552, น. 11-12) ได้ให้ความหมายของการเมืองภาคพลเมืองในบริบทของประชาสังคมไว้ 2 ประเด็น คือ การเมืองในที่นี้เป็นการจัดการทางสังคมที่มีบุคคล (พลเมือง) กระทำการร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของสังคม และสำหรับ พลเมือง หมายถึง บุคคลที่ประกอบกันขึ้นเป็นสาธารณชนเพื่อร่วมปฏิบัติกิจการส่วนรวม ดังนั้น การเมืองภาคพลเมืองตามแนวคิดนี้ จึงมิได้ปฏิเสธการเมืองแบบดั้งเดิม หรือการเมืองในระบบตัวแทน แต่เป็นการเพิ่มกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาให้การเมืองแบบดั้งเดิมนั้นเอง

2.2.2 เสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2548) ได้ให้ความหมายของการเมืองภาคพลเมืองเอาไว้ 2 ความหมาย(เสกสรรค์ใช้คำว่า การเมืองภาคประชาชน) ดังนี้

1) *คำนิยามอย่างแคบ:* การเมืองภาคประชาชน หมายถึง การเคลื่อนไหวอย่างมีจิตสำนึกทางการเมืองของกลุ่มประชาชนเพื่อลดฐานะครอบงำของรัฐรวมทั้งเพื่อโอนอำนาจบางส่วนมาให้ประชาชนใช้ดูแลชีวิตตนเองโดยตรง

2) *คำนิยามอย่างกว้าง: การเมืองภาคประชาชน* คือ ปฏิบัติการโต้ตอบการใช้อำนาจของรัฐ และเป็นกิจกรรมถ่วงดุลอิทธิพลการครอบงำของระบบตลาดเสรีในภาคประชาชน โดยทั้ง 2 นิยามได้ว่า แก่นสารของการเมืองภาคพลเมือง คือ กระบวนการใช้อำนาจโดยตรง โดยประชาชนหมู่เหล่าต่างๆ ซึ่งมากกว่าการเลือกตั้งและไม่น้อยไปกว่าการมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายตลอดจนตัดสินใจเรื่องที่สำคัญถึงตน

2.2.3 ประเวศ วะสี (2551, น. 12) กล่าวว่า การเมืองภาคพลเมือง หมายถึง การที่พลเมืองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การวางแผน และขับเคลื่อนการพัฒนาและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ทั้งนี้ เป็นการให้นิยามในบริบทของการฟื้นฟูสังคมไทยภายหลังจากการเผชิญวิกฤติรุนแรงในช่วงทศวรรษ 2540

2.2.4 อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ (2551) ได้ให้ความหมายโดยสรุปว่า การเมืองภาคพลเมือง (อรรถจักร์ใช้คำว่า การเมืองภาคประชาชน) เป็นการเสริมพลังจากภาคสังคม โดยยึดใน 3 หลักการคือ

- 1) ยึดในศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ซึ่งทุกคนมีความเท่าเทียมกัน
- 2) มีความเป็นอิสระโดยสัมพันธ์จากรัฐและทุน หมายถึง การเคลื่อนไหวโดยไม่ได้นำรัฐบาลหรือทุนมาเป็นตัวตั้ง และ
- 3) การเคารพทางเอกภาพทางศีลธรรมระหว่างเป้าหมายและวิธีการ นั่นคือการดำเนินการต้องสอดคล้องกันระหว่างเป้าหมายที่มีศักดิ์ศรีและทิศทางของการดำเนินการที่เป็นอิสระ

2.2.5 อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2550, น. 23) กล่าวว่า การเมืองภาคพลเมือง (อเนกใช้คำว่า ประชาสังคม) หมายถึง เครือข่าย กลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ สถาบัน และชุมชนที่มีกิจกรรมหรือมีความเคลื่อนไหวอยู่ระหว่างรัฐกับปัจเจกชน โดยมีจุดเน้นที่

- 1) การไม่ยอมหรือไม่ชอบให้รัฐบาลครอบงำหรือบงการ และแม้ว่าบางกิจกรรมจะยอมให้รัฐเข้ามาช่วยเหลือและร่วมมือกับรัฐบาลในการดำเนินการ แต่ก็จะสามารถชี้้นำกำกับ และคัดค้านการดำเนินการที่เกิดขึ้นได้พอสมควร
- 2) การสนับสนุนให้ปัจเจกชนรวมกลุ่มกัน และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยไม่ปฏิเสธการแสวงหาหรือการรวมกลุ่มปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่ม

2.2.6 ณรงค์ บุญสวยขวัญ (2552, น. 17) ได้กล่าวโดยสรุปว่า การเมืองภาคพลเมือง หมายถึง การที่พลเมืองในฐานะสมาชิกของสังคมการเมืองได้เข้าไปเกี่ยวข้องการใช้อำนาจของสมาชิก อันเกิดจากจิตสำนึกถึงสิทธิเสรีภาพของตนเอง ท่ามกลางสถาบันการเมืองแบบตัวแทนเพื่อตัดสินใจในการจัดการตนเองร่วมกัน เพื่อดำเนินกิจกรรมของชุมชนและสาธารณะให้เกิดความสุข

จนเป็นสังคมการเมืองที่ดี ซึ่งกระบวนการเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่ครอบคลุมวิถีชีวิตของพลเมือง เพื่อประโยชน์ของพลเมืองและปัจเจกบุคคลในสังคมการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

2.2.7 นฤมล ทับจุมพล (2543, น. 86) อธิบายว่า การเมืองภาคพลเมือง (นฤมล ใช้คำว่า การเมืองภาคประชาชน) คือ การที่ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองในระดับต่างๆ ได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

2.2.8 สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ (2545) กล่าวไว้ว่า การเมืองภาคพลเมือง (สมเกียรติใช้คำว่า การเมืองภาคประชาชน) หมายถึง การเมืองที่ประชาชนส่วนต่างๆ มีส่วนร่วมในทุกๆ ระดับ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ ซึ่งเป็นการเมืองนอกสภาฯ มีบทบาทและเข้าถึงอำนาจโดยตรงในการจัดสรรทรัพยากรสาธารณะต่างๆ และเข้าถึงอำนาจในการกำหนดนโยบายสาธารณะโดยไม่ต้องผ่านการเมืองประชาธิปไตยแบบตัวแทน ทั้งจากการเลือกตั้งและแต่งตั้ง

2.2.9 สมพล ทริกุล (2550, ออนไลน์) ได้กล่าวไว้ว่าการเมืองพลเมือง เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะประชาชนตลอดทั้งวงจรทางการเมือง ตั้งแต่การเลือกตั้งครั้งหนึ่งไปสู่การเลือกตั้งอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งถ้าการเมืองภาคพลเมืองเข้มแข็งจะทำให้ประชาธิปไตยจะมั่นคง และการทุจริตคอร์รัปชันจะลดน้อย และส่งผลให้การทำงานของนักการเมืองจะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้มากขึ้น ดังนั้น จึงทำให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรมและบ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุข

จากแนวคิดทางวิชาการที่กล่าวถึงสรุปได้ว่า การเมืองภาคพลเมือง หมายถึง การที่พลเมืองได้มีจิตสำนึก มีอุดมการณ์ในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยตนเองโดยมิได้ถูกบังคับ เพื่อดำเนินกิจกรรมอันก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อกลุ่ม/องค์การ และผลประโยชน์สาธารณะ ทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ

2.3 ความสำคัญของการเมืองภาคพลเมือง

จากการศึกษาพบว่านักวิชาการหลายๆ ท่านได้ให้ความเห็นไว้สอดคล้องกันในประเด็นที่ว่า การเมืองภาคพลเมืองเป็นแนวคิดที่ช่วยให้หน่วยงานภาครัฐเกิดการปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการทำงาน โดยหันมาให้ความสำคัญกับความต้องการของภาคประชาชนที่สะท้อนผ่านการแสดงออกในเวทีต่างๆ เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐได้ผลิตสินค้าและบริการที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ดังนั้น การเมืองภาคพลเมือง จึงมีความสำคัญในประเด็นต่างๆ ดังนี้

2.3.1 ความสำคัญต่อตัวหน่วยงานภาครัฐและกระบวนการทำงาน ดังเห็นได้จากการที่เกิดกลุ่ม/องค์การทางการเมือง และได้มีการเชื่อมโยงเครือข่ายทางสังคมเข้าเป็นขบวนการทางสังคมและได้มีการดำเนินกิจกรรม เพื่อสร้างอำนาจต่อรองหรือกดดันรัฐบาลให้ต้องหันกลับมาทบทวนในประเด็นที่เกี่ยวข้อง เช่น การกำหนดนโยบาย วิธีการดำเนินงาน และการสร้างการยอมรับจากภาค

ประชาชน เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงาน ให้เป็นไปในทิศทางที่ภาคประชาชนต้องการหรือเพื่อกดดันให้ยุติการดำเนินกิจกรรมนั้น และ

2.2.2 ความสำคัญต่อประชาชน โดยกล่าวได้ว่าการเข้ามีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ถือเป็นภาระจรรยาบรรณ และอุดมการณ์พลเมืองเพื่อเข้าร่วมการพัฒนาท้องถิ่นของตนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ดังนั้น การเมืองภาคพลเมืองได้ส่งผลต่อการสร้างดุลอำนาจใหม่ในสังคม และช่วยให้ภาคประชาชนได้มีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมนำเสนอ ร่วมผลักดัน ร่วมดำเนินการ ร่วมตรวจสอบและร่วมรับผลประโยชน์ที่จะนำมาสู่การสร้างจิตสำนึกในการร่วมพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต

2.4 การเมืองภาคพลเมือง

การที่องค์การบริหารส่วนตำบลจะสามารถส่งเสริมให้เกิดการเมืองภาคพลเมืองในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จึงจำเป็นจะต้องแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ในปัจจุบัน ทั้งนี้ ฌรณรงค์ บุญสวยขวัญ (2552, น. 39-44) ได้ทำการวิจัยถึงปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นที่เกี่ยวข้องตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน โดยเชื่อมโยงการเมืองภาคพลเมืองเข้ากับแนวคิดการเมืองใหม่ได้ว่า การเมืองภาคพลเมืองต้องเริ่มต้นปัจเจกบุคคลได้ตระหนักเห็นถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของตน ซึ่งทำให้เกิดการเข้าร่วมกระบวนการทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยและเมื่อปัจเจกบุคคลได้เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองโดยสมัครใจและไม่ได้ถูกบังคับจะกลายเป็นกลุ่ม/องค์กรทางการเมืองขึ้น และมีอำนาจในการต่อรองและกดดันให้ผู้กำหนดนโยบายต้องให้ความสนใจ ทั้งนี้ กลุ่ม/องค์กรทางการเมืองอาจมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในหลายๆ กลุ่ม โดยมีลักษณะการเชื่อมโยงกันด้วยการดำเนินกิจกรรมที่มีภารกิจเกี่ยวเนื่องกัน หรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารหรือผลประโยชน์อื่นๆ ซึ่งทำให้เกิดเป็นขบวนการทางสังคมที่ขยายตัวใหญ่ขึ้น โดยมีพื้นที่สาธารณะเป็นตัวกลางรองรับและสำหรับดำเนินกิจกรรมและมีการสื่อสารระหว่างกันในรูปแบบต่างๆ ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินกิจกรรม ทั้งนี้ ฌรณรงค์ บุญสวยขวัญ (2552) ได้สรุปว่าคุณลักษณะที่เป็นประเด็นบ่งชี้ความเป็นการเมืองภาคพลเมืองมี 4 ประการ ประกอบด้วย

- 1) ความเป็นพลเมือง
- 2) กลุ่ม/องค์กร
- 3) การเชื่อมโยงเครือข่ายทางสังคม และ
- 4) พื้นที่สาธารณะ

โดยในแต่ละประเด็นมีรายละเอียด ดังนี้

2.4.1 ความเป็นพลเมือง

1) ฌรณรงค์ บุญสวยขวัญ (2552) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความเป็นพลเมือง (Citizenship) หมายถึง คุณลักษณะของปัจเจกบุคคลในสังคมที่ส่งผลต่อความเป็นการเมืองภาค

พลเมือง โดยปัจเจกบุคคลเป็นเสมือนตัวแสดงหรือตัวกระทำทางการเมืองที่มีความสำคัญมาก เพราะพฤติกรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลย่อมส่งผลกระทบต่อกระบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองด้วย ทั้งนี้ ปัจเจกบุคคลที่มีความเป็นพลเมืองจึงไม่ใช่ลักษณะของไพร่ และไม่ใช่คุณลักษณะของทาส รวมถึงไม่ใช่คุณลักษณะของราษฎรที่ถูกกระทำจากรัฐบาลเพียงแต่ฝ่ายเดียว หรือการเป็นฝ่ายรับผลิตหรือการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐมากกว่าการเข้าร่วมดำเนินการปฏิบัติเพื่อให้ได้รับผลิตหรือการให้บริการของภาครัฐที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง ดังนั้น ความเป็นพลเมืองในการเมืองภาคพลเมืองนั้น จำเป็นต้องเห็นถึงความมีคุณค่าตน การเคารพในเกียรติภูมิ และศักดิ์ศรีของตน ซึ่งความรู้สึกลักษณะดังกล่าวจะช่วยให้ปัจเจกบุคคลมีความเชื่อ ค่านิยม และมีอุดมการณ์ที่ต้องการจะมีคุณภาพทางการเมืองที่ดีของความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ คือ ต้องเข้ามีส่วนร่วมในเรื่องของสาธารณะที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของสังคม ทั้งนี้ ความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพต้องไม่ใช้การสร้างบรรยากาศทางการเมืองที่รุนแรง การใช้กำลัง หรือการใช้อารมณ์ความรู้สึกมากกว่าการใช้เหตุผลในการแสดงออก ดังนั้น ความเป็นพลเมืองจึงต้องให้ความเคารพกับความเห็นที่แตกต่างหลากหลายและมุ่งให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคม

2) *ธเนศวร์ เจริญเมือง* (2551, น. 161-162) ได้กล่าวถึงความหมายของพลเมืองตามแนวคิดของอริสโตเติลว่า พลเมือง คือ มนุษย์ที่ได้รับการพัฒนาความสามารถของตนตามกฎระเบียบและกติกาสังคมของชุมชน ดังนั้น มนุษย์จึงมิใช่สิ่งเดียวกับพลเมือง แต่สามารถปลูกฝัง อบรม และถ่ายทอดความเป็นพลเมืองได้ นอกจากนี้ ธเนศวร์ยังเห็นว่า พลเมืองต้องมีบทบาทที่หลากหลายในกิจการสาธารณะ เช่น การเลือกตั้ง การถกเถียงในประเด็นการพัฒนากิจการสาธารณะ การถอดถอนผู้บริหารที่ไร้ประสิทธิภาพหรือมีความผิด เป็นต้น ซึ่งภารกิจเหล่านี้จะช่วยผลักดันให้กิจการสาธารณะเอื้อประโยชน์ต่อส่วนรวม ดังนั้น เมื่อสังคมมีภาคพลเมืองที่เข้มแข็งก็ย่อมจะช่วยให้เกิดระบบการเมืองการบริหารที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ธเนศวร์ได้กล่าวถึงแนวทางในการสร้างพลเมืองเข้มแข็งไว้ 5 ประการ คือ

- (1) การปลูกฝัง การถ่ายทอด และการเสริมสร้างให้คนในสังคมเกิดการเรียนรู้ตามหลักการคุณธรรมของความเป็นพลเมือง
- (2) บทบาทของศาสนาในการบริหารชุมชน เพื่อมิให้เกิดการผูกขาดอำนาจ โดยหวังให้เกิดประโยชน์กับทุกฝ่ายในชุมชน
- (3) บทบาทของรัฐบาลในการส่งเสริมความเห็นทางการเมือง และการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีอำนาจตัดสินใจในมิติต่างๆ เพื่อให้ปัญหาได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็ว
- (4) บทบาทของคนท้องถิ่นในการดูแลจัดการท้องถิ่น โดยรัฐบาลเข้าไปกำกับควบคุมรูปแบบและวิธีการให้น้อยที่สุด

(5) ความเป็นท้องถิ่นนิยมที่ช่วยให้คนในท้องถิ่นเกิดความกระตือรือร้นที่จะออกมาปกป้องท้องถิ่นของตน รวมถึงมีความห่วงใย มองเห็นถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดและพร้อมที่จะลงมือกระทำการใดๆ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ให้ท้องถิ่นของตน

3) *อเนก เหล่าธรรมทัศน์* (2550, น. 23-30) ได้กล่าวถึงแนวคิดเรื่องพลเมืองไว้ว่าประชาชนในระบอบประชาธิปไตยต้องภูมิใจในความเป็นพลเมืองของตน เพราะพลเมืองเป็นผู้มีศักดิ์ศรี มีความเท่าเทียมกับผู้อื่น และไม่ปรารถนาจะไปครอบงำใครและไม่ต้องการให้ใครครอบงำโดยอเนกเห็นว่า พลเมืองนอกจากจะเสียภาษีและปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมืองแล้ว ยังต้องมีอำนาจบทบาททางการเมือง คือ การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และการแสดงความคิดเห็นต่อบ้านเมือง รวมถึงการเข้าร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อประโยชน์สาธารณะอีกด้วย นอกจากนี้ ได้เสนอแนวทางการพลเมืองอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ โดยต้องศึกษาและค้นคว้าในเรื่อง ต่อไปนี้

(1) การสร้างอุดมการณ์ประชาสังคมที่เน้นการเป็นอิสระและการพึ่งตนเอง โดยปลูกฝังให้ปัจเจกคำนึงถึงส่วนรวมและอุทิศตนเพื่อชุมชน สังคม และบ้านเมือง

(2) การสร้างอุดมการณ์พลเมืองที่เน้นการพึ่งตนเองอย่างมีศักดิ์ศรี

(3) การปลูกฝังค่านิยมการรวมกลุ่มเพื่อการทำงานเพื่อสังคมและส่วนรวมมากขึ้นโดยมิใช่การรวมกลุ่มแบบระบบอุปถัมภ์ที่เน้นความสัมพันธ์ในแนวตั้งมากกว่าการรวมกลุ่มแบบคนที่เท่าเทียมกัน

(4) การแก้ไขระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับของภาครัฐ เพื่อช่วยเปิดช่องทางให้ประชาชนและองค์กรของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของภาครัฐมากยิ่งขึ้นและจากการศึกษาพบว่า มีแนวคิดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองได้แก่

ก. การมีจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งราชบัณฑิตยสถาน (2542) ให้ความหมายว่าจิตสำนึกสาธารณะ คือ การตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือการคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน และกุลทิพย์ ศาสตรระรุจิ (2551) ที่ได้กล่าวถึงเรื่องจิตสำนึกสาธารณะว่า มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของสังคมภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงยิ่ง เนื่องจากจิตสำนึกสาธารณะเป็นความรับผิดชอบซึ่งเกิดขึ้นภายใน คือ ความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรมที่อยู่ในจิต และส่งผลสู่การกระทำภายนอกของบุคคล ซึ่งเห็นได้ว่าปัญหาต่างๆ ในสังคมมีเหตุเกิดจากการขาดจิตสำนึกของคนส่วนใหญ่ ดังนั้น การสร้างจิตสำนึกสาธารณะของคนในสังคมจึงมีความจำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์สังคมได้

ข. การพึ่งตนเอง โดยเนตรนภา ชุมทอง (2551, ออนไลน์กล่าวไว้ว่าการพึ่งตนเอง (Self-reliance) เป็นหลักการที่แสดงถึงความเข้มแข็ง ความยั่งยืน ความเป็นอิสระ และการมีภูมิคุ้มกัน

ค. การเคารพตนเองอย่างมีศักดิ์ศรีโดย ราชบัณฑิตยสถาน (2542) ได้ว่าศักดิ์ศรีมาจากคำว่า ศักดิ์ หมายถึง ฐานะ และคำว่า ศรี หมายถึง สิริ มิ่งขวัญ ผู้เป็นที่รัก หรือเคารพนับถือ ดังนั้น ศักดิ์ศรี จึงหมายถึง การยอมรับนับถือสถานภาพของบุคคล นอกจากนี้ พิศาล หงษ์ฝาแก้ว (2551) ยังได้กล่าวถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ว่า เป็นการแสดงออกถึงการสร้าง ปริณพจน์ของความเป็นอิสระของปัจเจกบุคคลให้กว้างที่สุดเท่าที่จะทำได้ และใช้ประโยชน์จาก ปริณพจน์ดังกล่าวเพื่อการดำรงไว้ซึ่งมนุษย์ และเพื่อปรับปรุงชีวิตมนุษย์ให้ดีขึ้น โดยวิธีการพัฒนาขีด ความสามารถของมนุษย์ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ความเป็นพลเมือง หมายถึง การที่ ประชาชนได้เห็นถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของตนเอง ซึ่งได้ช่วยให้ประชาชนมีอุดมการณ์ที่อยากจะ เข้าไปร่วมดำเนินกิจกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาของส่วนรวมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในลักษณะของการมี จิตสำนึกสาธารณะ โดยเข้าไปร่วมดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ เช่น การร่วมนำเสนอความคิดเห็นเพื่อ กำหนดนโยบายการทำงาน การสนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายให้ประสบผลสำเร็จ และการ ร่วมสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานว่าเป็นไปตาม วัตถุประสงค์ของนโยบายหรือไม่ รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เพื่อเรียกร้องและกดดันให้ หน่วยงานภาครัฐจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม และหากประชาชนมีความเป็นพลเมือง อยู่ในระดับสูงย่อมส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งของการเมืองภาคพลเมืองในระดับสูงเช่นกัน

2.4.2 กลุ่ม/องค์กร

1) *ณรงค์ บุญสวยขวัญ* (2552, น. 46-49) ได้กล่าวถึงกลุ่ม/องค์กรใน ปรากฏการณ์ของการเมืองพลเมืองไว้ว่า เป็นกระบวนการทางสังคมที่เป็นกลุ่ม/องค์กรทางการเมือง โดยเกิดจากการรวมพลังจากปัจเจกบุคคลที่เข้ามาร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม/องค์กร เพื่อร่วมกระทำ กิจกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นการคิดร่วมกัน การรวมทรัพยากรเพื่อเสริมพลังซึ่งกันและกัน และการรับ ผลประโยชน์ร่วมกัน เห็นได้ว่าณรงค์ใช้คำว่า “กลุ่ม/องค์กร” ซึ่งในทางสังคมวิทยาหมายถึง องค์กรประกอบส่วนหนึ่งขององค์กรรวมทั้งหมด ดังนั้น กลุ่ม/องค์กร ในที่นี้ จึงหมายถึง การรวมตัวของ ปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นกลุ่มย่อยของสังคมนั้นเอง โดยลักษณะของกลุ่ม/องค์กรนั้น จะมีความสัมพันธ์ แบบหลวมๆ และไม่เคร่งครัดกับกฎระเบียบมากนัก รวมถึงมีความสัมพันธ์แบบไม่ซับซ้อน กระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นมีลักษณะเรียบง่ายขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ที่สำคัญ

นอกจากนี้ การก่อเกิดของกลุ่ม/องค์กรอาจริเริ่มมาจากแรงกระตุ้นจาก ภายนอกเช่น หน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชน โดยมีเป้าหมายสำคัญในการเคลื่อนไหว คือ ต้องเสริมส่งหรือให้ประโยชน์แก่กลุ่ม/องค์กรหรือสมาชิก และต้องไม่ขัดขวางต่อประโยชน์ของ สาธารณะทั้งนี้ กลุ่ม/องค์กรที่เกิดจากหน่วยงานภาครัฐยังเป็นเสมือนกลไกของรัฐบาลในการบริหาร จัดการชุมชนท้องถิ่นอีกด้วย ดังนั้น การรวมกลุ่ม/องค์กรจึงเป็นการรวมกลุ่มทางสังคม (Social

group) และนำไปสู่การสร้างอำนาจต่อรองของประชาชนที่มีต่อรัฐบาลตามแนวทางประชาธิปไตยทางตรงอีกด้วย

นอกจากนี้ องค์กรยังได้สรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

(1) กลุ่ม/องค์กรเกิดจากปัจจัยที่ทำให้สมาชิกได้เข้ามีส่วนร่วมด้วยกัน เช่น มีผลประโยชน์ร่วมกันมีระบบความคิด ความเชื่อ คุณค่า หรืออุดมการณ์ร่วมกัน รวมถึงการอาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการรวมกลุ่มที่สมาชิกของกลุ่มเชื่อว่านี่คือช่องทางสำคัญที่ทำให้รัฐบาลตอบสนองต่อความต้องการของตนได้ และการที่หน่วยงานภาครัฐได้เปิดโอกาสให้เกิดการรวมกลุ่มมากขึ้น รวมถึงการที่สื่อมวลชนได้ช่วยเผยแพร่ข่าวสารและทำให้กลุ่ม/องค์กรกลายเป็นประเด็นที่น่าสนใจ ถือเป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้เกิดการรวมตัวของกลุ่ม/องค์กรเพิ่มขึ้น

(2) กลุ่ม/องค์กรต้องไม่ถูกรับรองจากหน่วยงานภาครัฐหรือภาระธุรกิจ

(3) ลักษณะกลุ่ม/องค์กร เป็นทั้งแบบปิดและแบบเปิด และสมาชิก
รู้สึกมีเกียรติและมีศักดิ์ศรีเท่ากัน

(4) แรงเกาะเกี่ยวภายในกลุ่ม/องค์กรมาจากเงื่อนไขต่างๆ ที่มีการยอมรับร่วมกันของสมาชิก เช่น ระเบียบ กฎเกณฑ์ บรรทัดฐาน ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม อุดมการณ์ เป็นต้น

(5) สมาชิกของกลุ่ม/องค์กรมีการกำหนดทิศทางและนโยบายร่วมกัน

(6) กลุ่ม/องค์กรมีภารกิจหรือกิจกรรมที่ชัดเจน ซึ่งมาจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์และทัศนคติซึ่งกันและกันของสมาชิก

(7) ทุกกลุ่ม/องค์กรจำเป็นต้องมีผู้นำที่ชัดเจน โดยผู้นำกลุ่มจะเป็นผู้ที่ได้รับการไว้วางใจและได้รับศรัทธาจากสมาชิก ทำให้สมาชิกพร้อมที่จะร่วมปฏิบัติตาม

(8) กลุ่ม/องค์กรอาจต้องมีการระดมทรัพยากรจากสมาชิก เพื่อสนับสนุนให้เป็นการดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามเป้าหมาย

(9) การสื่อสารภายในกลุ่ม/องค์กร โดยเห็นว่า การสื่อสารจะช่วยให้เกิดความเข้าใจได้ตรงกันภายในกลุ่ม/องค์กร เพื่อการระดม การรวมพลัง การรวมกลุ่ม หรือเพื่อทำความเข้าใจในจุดมุ่งหมายและวิธีการ ซึ่งช่วยให้ประเด็นตามข้อ 4, 5 และ 6 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดการเสริมพลังระหว่างกันภายในกลุ่ม/องค์กร ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินกิจกรรมสามารถทำได้อย่างต่อเนื่องและเข้มข้น

2) ปารีชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธ์ (2549, น. 10) ได้กล่าวไว้ว่ากลุ่มจะประกอบไปด้วยบุคคลที่มีความเชื่อเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน รวมถึงผ่านประสบการณ์ต่างๆ ร่วมกันมา ในขณะที่เดียวกันก็มีการดำเนินร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน

3) โอลสัน (Mancur Olson, 1965 อ้างถึงในประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552, น. 74-76) ได้กล่าวถึงผลประโยชน์ร่วมหรือผลประโยชน์สาธารณะว่า เป็นเงื่อนไขของการเกิดกลุ่ม/องค์กรและขบวนการทางสังคมโดยใช้ตัวแบบของเหตุผลมาอธิบายถึง การเลือกเข้าสู่การรวมกลุ่มของปัจเจกบุคคล เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ร่วมของกลุ่ม ซึ่งได้แก่

(1) ผลประโยชน์ทางวัตถุ (*material benefits*) คือ รางวัลตอบแทนที่ได้จากการเข้าร่วมในรูปของรายได้หรือบริการที่ประเมินค่าเป็นตัวเงินได้

(2) ผลประโยชน์ด้านสถานะทางสังคม (*status incentives*) เป็นสิ่งที่ได้รับในมิติทางสังคม เป็นผลตอบแทนที่ได้จากการเข้าร่วมในบทบาทของการรวมกลุ่ม เช่น ความสนุกสนาน ความเป็นมิตร สถานภาพ หรือความเคารพนับถือ เป็นต้น

(3) ผลประโยชน์ด้านการบรรลุในอุดมการณ์ ความเชื่อ (*purposive or expressive rewards*) นอกจากนี้ ยังพบว่า มีแนวคิดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม/องค์กร ในบริการการเมืองภาคพลเมือง ได้แก่

ก. ผู้นำกลุ่ม ซึ่งเสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2548) ได้สรุปว่า การเคลื่อนไหวทางการเมืองของภาคประชาชน จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในปัญหา และรู้ถึงแนวทางการเคลื่อนไหวได้ดีกว่าสมาชิก นอกจากนี้ พุทนม (อ้างถึงในณรงค์ บุญสวยขวัญ, 2551, น. 166) ได้กล่าวไว้ว่า ความไว้วางใจระหว่างกันย่อมส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการดำเนินกิจกรรมระหว่างกัน ทั้งยังส่งผลต่อระดับปฏิสัมพันธ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอีกด้วย จึงสรุปได้ว่า ผู้นำของกลุ่ม/องค์กรของการเมืองภาคพลเมือง ถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมของกลุ่ม/องค์กรให้บรรลุผลสำเร็จ

ข. ลักษณะของกลุ่มที่มีพลังชักจูงให้สมาชิกเห็นด้วยในการร่วมกิจกรรมของกลุ่ม โดยสเถียร เชยประทับ (2552, น. 147) ได้กล่าวถึง

ก) กลุ่มที่มีขนาดเล็กยังมีพลังชักจูง

ข) กลุ่มที่มีปฏิสัมพันธ์ยิ่งบ่งชี้พลังชักจูง

ค) กลุ่มที่ร่วมกิจกรรมหรือรู้จักกันมาเป็นเวลานานยังมีพลัง

ชักจูง

ง) กลุ่มที่มีกลุ่มเป็นศูนย์กลางจะมีพลังชักจูงมากกว่ากลุ่มที่มี

ผู้นำเป็นศูนย์กลาง

- จ) กลุ่มที่มีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียว จะมีแรงยึดเหนี่ยวภายใน
กลุ่มสูงและยังมีพลังชักจูง
- ข) กลุ่มที่มีสมาชิกกลุ่มในบริบทที่กำหนดยังมีความสำคัญ
มากยังมีพลังชักจูง
- ช) กลุ่มที่มีปทัสถานที่ชัดเจน และเหมาะสมกับสมาชิกกลุ่ม
ยังมีพลังชักจูง
- ฅ) กลุ่มที่สมาชิกกลุ่มมีความเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกันยิ่ง
มีพลังชักจูง
- ญ) กลุ่มที่มีสมาชิกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจมาก
ยิ่งทำให้เกิดพลังในการชักจูงให้สมาชิกเห็นด้วยในการร่วมกิจกรรมของกลุ่ม

3) นันทิยา หุตานุวัตรและณรงค์ หุตานุวัตร (2547, น. 17) ได้กล่าวว่า การรวมกลุ่มของประชาชนในพื้นที่ที่จะทำให้มีพลังและมีอำนาจต่อรองเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อประชาชนต้องการให้หน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติหันมาสนใจความต้องการของประชาชน ดังนั้น การรวมกลุ่มของประชาชนจึงถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญเพื่อความอยู่รอด ทั้งยังช่วยให้สมาชิกของกลุ่มเกิดความเข้มแข็งต่อการเผชิญปัญหา รวมถึงพัฒนาศักยภาพของตนเองด้วยกระบวนการเรียนรู้ภายในกลุ่มอีกด้วย ทั้งนี้ นันทิยา หุตานุวัตรและณรงค์ หุตานุวัตร ได้กล่าวถึงหลักการพื้นฐานของการรวมกลุ่มชุมชนว่าประกอบด้วย 5 หลักการ คือ

(1) ต้องรวมคนจากความสนใจและความต้องการใกล้เคียงกัน เพราะจะทำให้การกำหนดเป้าหมายร่วมกันสามารถทำได้ง่ายและเข้าใจตรงกันได้ง่ายกว่าการรวมกลุ่มจากคนที่มีความแตกต่างกัน

(2) การรวมกลุ่มต้องมีผลประโยชน์ร่วมกัน และมีความต่อเนื่องในระยะยาว

(3) ใช้คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาแบบองค์รวม และมีคุณภาพ

(4) ยึดหลักการมีส่วนร่วม เพื่อช่วยให้สมาชิกในกลุ่มรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรมและก่อให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน

(5) ใช้หลักการบริหารจัดการเป็นฐานในการพัฒนา กลุ่ม เช่น บริหารโดยคณะกรรมการ การเสียสละอย่างเหมาะสมการเลือกคนที่เหมาะกับงาน การสร้างจิตสำนึก เป็นต้น

4) เกลเบรียน (Galbraith, 1977) ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความคงอยู่ของกลุ่ม/องค์กร เพราะหากกลุ่ม/องค์กรไม่มีการกระทำหรือกิจกรรมใดๆ แล้ว ย่อมแสดงว่า กลุ่ม/องค์กรนั้นหยุดตัวเองชั่วคราวหรือถาวร นอกจากนี้ ยังกล่าวได้ว่าการรวมกลุ่มของประชาชน

ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการต่อสู้กับสถานการณ์ต่างๆ ที่กดทับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้ต่ำลง รวมถึงเป็นกระบวนการที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว อันเป็นเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ กลุ่ม/องค์กรที่เข้มแข็งที่เข้มแข็งมักจะเป็นแกนนำในการเชื่อมโยงกลุ่มอื่นๆ ในบริบทที่ใกล้เคียงกัน เพื่อเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการพัฒนาต่อไป

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า กลุ่ม/องค์กรในบริบทของการเมืองภาคพลเมือง หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล ได้เข้ามาร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม/องค์กรโดยมีเป้าหมายและอุดมการณ์ร่วมกันในการรวมกลุ่ม ซึ่งภายในกลุ่ม/องค์กรจะมีการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน อันจะนำไปสู่การร่วมกันกระทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความสมัครใจ โดยมีผู้นำของกลุ่ม/องค์กรเป็นผู้ประสานและกระตุ้นให้เกิดการเคลื่อนไหวของกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมาย ซึ่งผลจากการดำเนินกิจกรรมจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมที่มีต่อสาธารณะประโยชน์หรือสมาชิกของกลุ่ม/องค์กร และหากกลุ่ม/องค์กรมีความเข้มแข็งอยู่ในระดับสูงย่อมจะส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งของการเมืองภาคพลเมืองในระดับสูงเช่นกัน

2.4.3 การเชื่อมโยงเครือข่ายทางสังคม

1) ณรงค์ บุญสวยขวัญ (2552, น. 49-51) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเชื่อมโยงเครือข่ายทางสังคมเป็นการกระทำร่วมกันหรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนหรือองค์กรต่างๆ ทางสังคม อาจจะเป็นการกระทำผ่านสมาชิกของกลุ่มคนหรือองค์กร หรือกระทำผ่านผู้นำ เพื่อแลกเปลี่ยนทรัพยากรข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน รวมถึงกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่ม/องค์กรได้แสดงความคิดเห็นหรือเคลื่อนไหวที่มีลักษณะเป็นขบวนการทางสังคม เพื่อก่อให้เกิดส่งผลกระทบต่อการทำงานของหน่วยงานภาครัฐในระดับสูง อันนำมาสู่การกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ทั้งนี้ เครือข่ายทางสังคมดังกล่าวอาจจะมีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อตอบโต้กับการกระทำของรัฐบาล ทุน หรือตลาด และโลกาภิวัตน์ โดยไม่สนใจที่จะยึดอำนาจรัฐเพื่อเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองที่ดำรงอยู่

2) อกรานอฟ (Robert Agranoff, 2006, pp. 57-59) ได้กล่าวถึงเครือข่ายว่าเครือข่ายเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการสร้างความร่วมมือ เนื่องจากเป็นการเปิดโอกาสให้องค์กรต่างๆ ได้หันมาดำเนินงานร่วมกันตลอดจนแบ่งปันทรัพยากรสร้างความรู้ในด้านต่างๆ และค้นพบแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกัน นอกจากนี้ การปฏิบัติงานร่วมกันภายใต้บริบทของเครือข่ายดังกล่าวไม่เป็นการปฏิบัติงานตามสายการบังคับบัญชา (Non-hierarchy) แต่เป็นการร่วมกันค้นหาแนวทางการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ

3) สตาร์คีย์ (Paul Starkey, 1997, pp. 14-16) ได้กล่าวว่าเครือข่ายเป็นการติดต่อสื่อสารตลอดจนเป็นการกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร โดยมีการนำเอาสื่อกลางต่าง ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ เช่น โทรศัพท์ วิทยุ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ทั้งนี้ บุคคล

ต่างๆ ที่ได้เข้ามาร่วมมือกันภายในเครือข่าย อาจอยู่ในระดับเดียวกันหรืออยู่ต่างระดับกันก็ได้ ดังนั้น การเชื่อมโยงเครือข่ายจึงเป็นการรวมกลุ่มของปัจเจกบุคคลหรือองค์กรที่มีลักษณะพื้นฐานที่สำคัญ คือ ความสมัครใจหรือความเป็นอิสระในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารหรือสารสนเทศและกิจกรรมร่วมกัน

4) *เซริเบอรี* (Robert Saliabury อ้างถึงในณรงค์ บุญสวยขวัญ, 2552, น. 135) ได้กล่าว อธิบายถึงแนวคิดการแลกเปลี่ยนไว้ว่า กลุ่ม/องค์กรเกิดขึ้นได้เพราะผู้นำหรือผู้ก่อตั้ง ชักชวนปัจเจกให้เข้ามาร่วมโดยมีผลประโยชน์เป็นแรงจูงใจ เช่น

- (1) ผลประโยชน์ทางวัตถุ ได้แก่ เงิน งาน หรือการได้ซึ่งของถูก
- (2) การให้ความรู้สึกทางอารมณ์ร่วมกัน ได้แก่ การได้ใกล้ชิดดารา
- (3) การได้พบปะเพื่อนในงานเลี้ยงรุ่นมีจุดมุ่งหมายด้านอุดมการณ์ เช่น

กลุ่มการเมืองด้านอุดมการณ์หรือจุดมุ่งหมาย ซึ่งณรงค์ได้เน้นย้ำให้เห็นถึงประเด็นสำคัญที่ว่า การเชื่อมโยงเครือข่ายทางสังคมจำเป็นต้องมีกา ช่วยเหลือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน นั่นเอง

5) *พระมหาสุทิตย อาภากรโ* (2547, น. 6) ได้กล่าวว่าเครือข่ายทางสังคม หมายถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลกับปัจเจกบุคคลกับกลุ่ม กลุ่มกับกลุ่มและกลุ่มกับเครือข่าย โดยการอธิบายถึงพฤติกรรมและความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันในด้านต่างๆ เช่น กิจกรรม การสื่อสาร ความร่วมมือ การพึ่งพาอาศัย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นต้น ดังนั้นเครือข่ายจึงเป็นกระบวนการที่มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรม และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างใกล้ชิด โดยมีจุดรวมที่สำคัญในการเป็นเครือข่ายอย่างน้อย 5 ประเด็น คือ

(1) สมาชิก โดยกล่าวว่า เครือข่ายต้องมีสมาชิกซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สร้างระบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดการดำรงอยู่ร่วมกัน

(2) จุดมุ่งหมาย โดยกล่าวว่า สมาชิกของเครือข่ายต้องมีจุดมุ่งหมายในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง

(3) การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก โดยในที่นี้คือจิตสำนึกต่อส่วนรวมที่เป็นเสมือนอุดมการณ์ที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดความมุ่งมั่นในการดำเนินกิจกรรม

(4) การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน โดยกล่าวว่า สมาชิกของเครือข่ายต้องมีการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น รวมถึงต้องมีการแลกเปลี่ยนเพื่อเป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่เสริมให้เครือข่ายมีความเข้มแข็ง

(5) ระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร โดยกล่าวว่า เครือข่ายมีลักษณะความสัมพันธ์ที่เป็นโยงใย และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน ดังนั้น การสื่อสารเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงเพื่อช่วยให้พลเมือง กลุ่ม/องค์กรภายในเครือข่ายเกิดความเข้าใจได้ตรงกัน อันนำมาสู่การระดม การรวมพลัง การรวมกลุ่ม หรือเพื่อทำความเข้าใจในจุดมุ่งหมายและ

วิธีการได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ รวมถึงเกิดการเสริมพลังระหว่างกันภายในที่ช่วยให้การดำเนินงานสามารถทำได้อย่างต่อเนื่องและเข้มข้น

6) *นันทิยา หุตานุวัตรและณรงค์ หุตานุวัตร* (2547, น. 73-74) ได้กล่าวว่า เครือข่าย หมายถึง การรวมตัวกันของกลุ่มที่มีการประสานงานหรือทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และเป็นระยะเวลาพอสมควร โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และหากบรรลุวัตถุประสงค์แล้ว อาจมีการเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมวัตถุประสงค์ใหม่ได้ และกล่าวได้ว่า การรวมตัวเป็นเครือข่ายถือเป็นพัฒนาการของกลุ่ม/องค์กรที่เข้มแข็ง เพื่อแสวงหาแนวร่วมสำหรับเพิ่มพลังต่อรองสำหรับแก้ไขปัญหาที่เผชิญอยู่ ทั้งนี้ ได้กล่าวว่า ระบบพี่เลี้ยง คือ เงื่อนไขสำคัญที่ช่วยให้เครือข่ายประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน โดยพี่เลี้ยง คือ ผู้ที่อยู่กับชุมชนและให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการทำงานของเครือข่าย ซึ่งพี่เลี้ยงอาจเป็น

(1) นักพัฒนาจากองค์กรพัฒนาเอกชน

(2) นักพัฒนาสังกัดหน่วยงานราชการ

(3) นักพัฒนาที่เป็นอาสาสมัคร ซึ่งเป็นประชาชนในพื้นที่หรือข้าราชการที่ไม่ได้มีหน้าที่ในงานพัฒนาก็ได้ โดยกลุ่มนี้จะเป็นผู้มีจิตอาสาและทุ่มเทการทำงานอยู่ในระดับสูง

7) *เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์* (2543, น. 28) ได้กล่าวไว้ว่า เครือข่าย หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคลองค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันใดๆ ได้ตกลงกันที่จะประสานเชื่อมโยงเข้าหากันภายใต้วัตถุประสงค์หรือข้อตกลงบางอย่างโดยหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ และต้องมีการแสดงออกโดยมีกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายจะเป็นการนำเอาจุดแข็งของแต่ละฝ่ายมาสนับสนุนกันในการทำงาน ทำให้เกิดการผนึกกำลัง (Synergy) ซึ่งจะช่วยให้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นดีกว่าผลลัพธ์ของการทำงานที่ต่างคนต่างทำแล้วนำมารวมกัน เห็นได้ว่า การเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายจึงมิใช่แค่เพียงการรวมกลุ่มของสมาชิกที่มีความสนใจร่วมกัน แต่ต้องมีการพัฒนาไปสู่การร่วมลงมือทำกิจกรรมร่วมกันอย่างมีจุดหมาย และละอาจกล่าวได้ว่า ความต่อเนื่องของกิจกรรมในเครือข่ายถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เครือข่ายเกิดการพัฒนาและขยายตัวในการดำเนินงานจนกระทั่งประสบผลสำเร็จ

8) *นอกจากนี้ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์* (2543, น. 62-74) ได้เสนอว่า ใน การรวมตัวกันเป็นกลุ่ม/องค์กร และเครือข่ายของภาคประชาชนนั้น หน่วยงานภาครัฐไม่ควรเข้าไปครอบงำและบงการ รวมถึงควรลดบทบาทในการคิดแทนประชาชนให้น้อยลง และปล่อยให้กลุ่ม/องค์กร และเครือข่ายเหล่านั้นได้ทำงานและมีอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ มากขึ้น ทั้งนี้ การพัฒนาเครือข่ายในระยะเริ่มต้นมีแนวทางที่สำคัญ ดังนี้

(1) การสร้างความตระหนักในปัญหาและสำนึกในการรวมตัวด้วยกลยุทธิ์การประชาสัมพันธ์

(2) การสร้างจุดร่วมให้กลุ่ม/องค์กรเห็นถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับการเข้าเป็นสมาชิกเครือข่าย ดังนั้น จึงต้องหาประเด็นความต้องการร่วมที่เป็นศูนย์กลางซึ่งทำให้เกิดการรวมตัวในลักษณะการทักทอเข้าหากันอย่างเป็นรูปธรรม

(3) การแสวงหาแกนนำดีของเครือข่ายที่มีลักษณะเป็นผู้นำตัวจริง ซึ่งสามารถผลักดันให้เกิดการปฏิบัติในพื้นที่ได้จนบรรลุผลสำเร็จ

(4) การสร้างแนวร่วมสมาชิกของเครือข่าย ซึ่งถือเป็นเงื่อนไขสำคัญในการกระจายแนวคิดของเครือข่ายไปสู่กลุ่มอื่นๆ ในลักษณะของการขายความคิด

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การเชื่อมโยงเครือข่ายทางสังคมในบริบทของการเมืองภาคพลเมืองหมายถึง การที่กลุ่ม/องค์กรได้เข้ามาร่วมเป็นสมาชิกของภายในเครือข่ายด้วยความสมัครใจโดยมีเป้าหมายและอุดมการณ์ร่วมกัน ซึ่งภายในเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรจะมีการสื่อสารเพื่อการเชื่อมโยงกิจกรรมและสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน อันจะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและทรัพยากรรวมถึงความร่วมมือในด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย และอาจกล่าวได้ว่า ถ้ากลุ่ม/องค์กรมีปฏิสัมพันธ์ในการเชื่อมโยงเครือข่ายทางสังคมต่อกันในเชิงบวกย่อมจะส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งของการเมืองภาคพลเมืองในระดับสูงเช่นกัน

2.4.4 พื้นที่สาธารณะ

1) ณรงค์ บุญสวยขวัญ (2552, น. 49-51) ได้กล่าวถึงพื้นที่สาธารณะเป็นการสร้างพื้นที่เพื่อโอกาสหรือได้แสดงออกกิจกรรมทางการเมือง หรือเป็นพื้นที่ที่สามารถแสดงออกถึงอำนาจของสมาชิกอย่างเต็มความปรารถนา และแสดงออกถึงความเป็นตัวตนให้เป็นที่ยอมรับในสังคมการเมือง หรือการสร้างกิจกรรม โดยเห็นว่า พื้นที่สาธารณะเป็นช่องทางสำคัญในการแสดงความคิดเห็นหรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของพลเมือง กลุ่ม/องค์กร และเครือข่ายทางสังคมเพื่อเคลื่อนไหวให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ

2) แมทธิวส์ (David Mathews, 999, pp. 159 อ้างถึงในณรงค์ บุญสวยขวัญ, 2552, น. 11-12) ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า พื้นที่สาธารณะเป็นสถานที่ที่มีพลเมืองหลากหลายกลุ่มได้ให้ความสนใจ มากิจกรรมร่วมกัน ทำความเข้าใจประเด็นต่างๆ ร่วมกัน และตอบสนองด้วยกิจกรรมที่สนใจร่วมกัน ทำให้พื้นที่สาธารณะคือสถานที่ที่ทุกคนสามารถมีความรู้สึกว่ามีความเป็นเจ้าของหรือเป็นทรัพย์สินที่ให้โอกาสกับทุกคนโดยไม่มีพรมแดน ทั้งนี้ แมทธิวส์ ได้ขยายความถึงรูปธรรมว่า พื้นที่สาธารณะเป็น “องค์กรพลเมือง” ที่ถูกสร้างขึ้นมาจากสภาพแวดล้อมทางสังคมพิเศษหรือสถานการณ์ทางการเมืองที่ดำรงอยู่ในชุมชน องค์กรนี้จะป็นสถานที่ให้พลเมืองสามารถสามารถพบปะกันได้

อิสระ เมื่อเป็นเช่นนี้ พื้นที่สาธารณะจึงเป็นพื้นที่ทางการเมืองของพลเมืองที่สามารถแสดงอำนาจของพลเมืองออกมาได้อย่างมีพลัง

3) *ชลธิศ วีระจิติ* (2551, น. 282) ได้กล่าวถึงเรื่องของพื้นที่สาธารณะใน ความหมายของการเมืองสมัยใหม่ว่า เป็นขอบเขตหรือพื้นที่ของชีวิตทางสังคมที่ซึ่งความเห็นสาธารณะสามารถก่อตัวขึ้นมาได้ ทั้งนี้ พื้นที่สาธารณะดังกล่าวจึงอาจเป็นได้ทั้งพื้นที่ทางกายภาพ เช่น การพบปะและร่วมพูดคุยกันในลักษณะของชมรม สมาคม กลุ่มอาชีพตามที่ประชุมหรือพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง และพื้นที่เสมือน เช่น การพูดคุยกันในเว็บบอร์ด การสื่อสารไร้สาย คลื่นวิทยุ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น เห็นได้ว่า ชลธิศได้กล่าวถึงช่องทางในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม/องค์กรขบวนการทางสังคมว่า สามารถทำได้ในหลายพื้นที่ ทั้งในพื้นที่จริงทางกายภาพและพื้นที่เสมือนที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพ ดังนั้น การที่พลเมืองจะเข้าถึงพื้นที่สาธารณะก็ย่อมสามารถทำได้โดยความสมัครใจ และเปิดโอกาสให้ทุกคนมีสิทธิเข้าถึงได้โดยเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ พื้นที่สาธารณะยังเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ผู้คนได้เข้ามาพบปะพูดคุยสนทนากัน และดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อผลประโยชน์สาธารณะโดยปราศจากการบังคับ โดยทั่วไปแล้ว พื้นที่สาธารณะจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมอันหลากหลายและอาจมีอิทธิพลในการส่งต่อประเด็นต่างๆ ไปยังรัฐบาลได้ นอกจากนี้ ยังพบอีกว่า กิจกรรมที่พลเมือง กลุ่ม/องค์กร ขบวนการทางสังคมดำเนินการร่วมกันในพื้นที่สาธารณะนั้นล้วนแล้วแต่มีจุดมุ่งหมายเพื่อผลประโยชน์สาธารณะ

4) *ธเนศวร์ เจริญเมือง* (2548, น. 4-11) กล่าวว่า พลเมืองควรออกความเห็นเกี่ยวกับการทำงานของรัฐบาล รวมถึงตรวจสอบร้องเรียนเมื่อมีการดำเนินนโยบายผิดพลาด โดยจะต้องดำเนินกิจกรรมในเชิงรุก เพื่อเรียกร้องให้เกิดการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ พลเมืองต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสาธารณะเบื้องต้นโดยไม่รอให้หน่วยงานภาครัฐลงมาแก้ไขให้เพียงแต่ฝ่ายเดียว ซึ่งจากประเด็นที่ได้กล่าวถึงจะพบว่า กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่สาธารณะดังกล่าวจำเป็นต้องมีการสื่อสารเป็นเครื่องมือช่วยให้พลเมือง กลุ่ม/องค์กร ขบวนการทางสังคม ได้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และนำไปสู่การดำเนินกิจกรรมเพื่อเสริมพลังระหว่างกันได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

5) *ประภาส ปิ่นตบแต่ง* (2551, น. 14) ยังได้กล่าวถึงความหมายของพื้นที่สาธารณะในประเด็นพื้นที่ทางการเมืองของขบวนการทางสังคมว่า หมายถึง การสร้างความรู้สึกด้านบวกต่อสำเนียงของตัวกระทำการทางการเมืองในอาณาบริเวณหรือเวทีทางการเมืองหรือในพื้นที่สาธารณะ/พื้นที่ทางสังคม ซึ่งแบ่งออกเป็นสองด้านคือ

(1) *ด้านการสร้างประเด็นสาธารณะ* คือ ความสามารถในการสร้างให้ ความต้องการ ข้อเรียกร้องกลายเป็นประเด็นสาธารณะทางการเมือง (political agenda) เช่น การทำให้ข้อเรียกร้อง ความต้องการกลายเป็นประเด็นถกเถียงในเวทีสาธารณะ/พื้นที่ทางสาธารณะ และอีก

ระดับหนึ่งคือ การทำให้ผู้มีอำนาจทางการเมืองหีบเป็นประเด็นขึ้นมาพูดในพื้นที่สาธารณะ เช่นสื่อ
เวทีการอภิปรายหาเสียง เป็นต้น

(2) *ด้านการสร้างทัศนคติเชิงสาธารณะ (public attitudes)* หมายถึง
ความสามารถในการขยาย การยอมรับของสาธารณะต่อขบวนการฯ เช่น ระดับการเพิ่มขึ้นของ
ความรู้สึกด้านบวกที่ขบวนการทางสังคมได้รับจากสาธารณะ เห็นได้ว่า ประภาสให้ความสำคัญกับ
ประเด็นการมีอำนาจต่อรองของขบวนการทางสังคมในการใช้พื้นที่สาธารณะ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า
พื้นที่สาธารณะ คือ ช่องทางสำคัญในการดำเนินกิจกรรมสาธารณะเพื่อให้มาซึ่งอำนาจต่อรองของ
พลเมือง กลุ่ม/องค์กร ขบวนการทางสังคมนั้นเอง

6) พระมหาสุวิทย์ อากาศโร (2547, น. 57) ได้กล่าวว่า การสร้างพื้นที่
สาธารณะ จึงเป็นการเพิ่มช่องว่างและสร้างตัวตนของเครือข่ายให้ปรากฏขึ้น ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่ง
ต่อการเสริมสร้างและพัฒนากิจกรรมของเครือข่าย ดังนั้น พื้นที่สาธารณะ จึงหมายถึง พื้นที่ที่เป็น
กายภาพและพื้นที่ที่เสมือนจริง โดยพื้นที่สาธารณะจะให้โอกาสแก่พลเมืองได้แสดงออกในกิจกรรมที่
เป็นไปตามสิทธิได้อย่างอิสระ

7) นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2551) ได้กล่าวถึงพื้นที่ในสังคมประชาธิปไตยไว้อย่าง
น่าสนใจว่า ต้องมีอย่างน้อย 7 พื้นที่ สำหรับให้ภาคพลเมืองเข้าไปใช้ทำกิจกรรมตามสิทธิของตนเอง
ดังนี้

(1) สื่อ เพื่อใช้เป็นพื้นที่ที่ต่อรองของกลุ่ม/องค์กร และขบวนการทาง
สังคม

(2) กลไกรัฐที่แตกต่างจากกลไกปกติ เช่น กรรมการสิทธิมนุษยชน
ผู้ตรวจการแผ่นดิน ศาลปกครอง เป็นต้น เพื่อเป็นพื้นที่ที่ต่อรองเพื่อใช้ดำเนินการตามระบบ
ประชาธิปไตย

(3) พรรคการเมือง เพื่อเป็นฐานในการต่อรองเชิงนโยบาย

(4) องค์กรวิชาชีพ เช่น สภานายความ สมาคมนักบัญชี แพทย์สภา
 เป็นต้น เพื่อปกป้องสังคมจากการใช้ชีวิตในทางที่ผิด ซึ่งเกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวกับ
วิชาชีพโดยตรง

(5) สหภาพแรงงาน เพื่อเป็นพื้นที่ที่ต่อรองเชิงนโยบายกับภาครัฐ

(6) สถาบันวิชาการ เพื่อเป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อการต่อรองให้รัฐได้
ตระหนักถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม

(7) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อต่อรองประชาชนกับนโยบาย
สาธารณะ

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า พื้นที่สาธารณะในบริบทของการเมืองภาคพลเมือง หมายถึง การที่พลเมือง กลุ่ม/องค์กร และเครือข่ายทางสังคมมีช่องทางในการแสดงความคิดเห็นหรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันโดยปราศจากการบังคับ ทั้งที่เป็นพื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่เสมือน โดยพื้นที่สาธารณะที่เกิดขึ้นจะต้องเข้าถึงได้ง่าย และไม่มีการปิดกั้นความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ทั้งนี้ จะมีการสื่อสารด้วยรูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่สำหรับเชื่อมโยงกิจกรรมและสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน เพื่อดำเนินกิจกรรมการเคลื่อนไหวให้เกิดพลังผลักดันและมีอำนาจต่อรองกับรัฐบาลในการกำหนดนโยบายหรือดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะและบางกรณีกิจกรรมที่เกิดขึ้นอาจช่วยสนับสนุนการทำงานของหน่วยงานภาครัฐก็ได้ และหากพลเมือง กลุ่ม/องค์กร และเครือข่ายทางสังคมมีการรวมพลังดำเนินกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะอย่างเข้มข้น ย่อมจะส่งผลต่อความเข้มแข็งของการเมืองภาคพลเมืองในระดับสูงเช่นกัน

3. แนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือและประชาธิปไตยท้องถิ่น

3.1 แนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ

สตีจอร์ ธนาธิโชติ (2552, น. 2) ได้ให้คำจำกัดความของประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือว่าเป็น “รูปแบบของการปกครองที่เปิดกว้างให้ประชาชนผู้มีสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียมกันสามารถเข้าสู่กระบวนการพิจารณาตัดสินใจในเชิงนโยบายร่วมกับตัวแทนผู้ใช้อำนาจอธิปไตย ทั้งสองฝ่ายต่างแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันด้วยเหตุผลที่ทุกฝ่ายยอมรับและคนทั่วไปสามารถเข้าใจได้เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่เหมาะสมที่สุดสำหรับสังคมในสถานการณ์ปัจจุบันและเปิดโอกาสให้มีการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นในอนาคต”

3.1.1 ลักษณะของสังคมที่จะเป็นประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ

สังคมที่จะเป็นประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือควรมีลักษณะ ดังนี้

- 1) มีการรวมกลุ่มเป็นสมาคมอย่างอิสระประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือเห็นว่าการปรึกษาหารือสาธารณะที่มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพควรเป็นการมีส่วนร่วมของกลุ่มหรือสมาคมจะทำให้สามารถส่งตัวแทนไปร่วมในกระบวนการปรึกษาหารือสาธารณะได้ (Group-based Deliberative Forums) โดยมีตัวแทนจากภาครัฐภาคธุรกิจและจากภาคประชาสังคมที่จะเข้ามาระบุประเด็นปัญหาสำคัญ ๆ ร่วมกัน
- 2) มีการทำให้ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือกลายเป็นสถาบันได้แก่มีประเพณีที่เชื่อกันว่าการใช้กระบวนการปรึกษาหารือสาธารณะเป็นวิธีการตัดสินใจและแก้ปัญหาสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ

3) มีความเชื่อมั่นร่วมกันในความหลากหลายทางคุณค่าและความหลากหลายในเป้าหมายภายในการเมือง

ผู้ที่เข้ามาร่วมในประชาธิปไตยแบบนี้เห็นว่าแนวทางปฏิบัติแบบปรึกษาหารือเป็นแหล่งกำเนิดของความชอบธรรม

4) สมาชิกแต่ละคนตระหนักและเคารพว่าแต่ละคนมีศักยภาพในการทำการปรึกษาหารือและในประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือเรา “เป็นหนึ่ง” เหตุผลซึ่งกันและกันในกระบวนการนิติบัญญัติประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือจึงเป็นที่มาของความชอบธรรม

3.1.2 องค์ประกอบที่จะนำไปสู่ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือเงื่อนไขเบื้องต้นเพื่อนำไปสู่สภาพการมีประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ ได้แก่

1) การมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือจะต้องมีการมีส่วนร่วมที่กว้างขวางหมายถึงการมีส่วนร่วมของพลเมือง (Citizens) ที่มีการรวมตัวเป็นกลุ่มและเป็นตัวแทนของสาธารณชนโดยทั่วไปการมีลักษณะเป็นตัวแทนมีความสำคัญอย่างมากเพราะถ้ามีการมีส่วนร่วมที่มีขนาดใหญ่มีคนมาร่วมจำนวนมากแต่พวกเขาเหล่านั้นมิได้เป็นตัวแทนของทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องก็จะไม่อาจสะท้อนข้อมูลที่ว่าประชาชนต้องการทางเลือกนโยบายอันไหนมากกว่ากันในทางตรงกันข้ามถ้ามีการมีส่วนร่วมที่มีขนาดเล็กแต่เป็นตัวแทนที่ถูกต้องแม่นยำอมสามารถเป็นตัวสะท้อนความต้องการของชุมชนได้ดีกว่าด้วยเหตุนี้การใช้เทคนิคการมีส่วนร่วมแบบ Deliberative Polling และ Citizen Jury ที่เป็นการมีส่วนร่วมขนาดเล็กแต่เป็นตัวแทน (ตามสภาพภูมิศาสตร์) จึงเป็นตัวอย่างของกระบวนการสร้างประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือที่ดีเพราะสามารถเป็นตัวแทนของประชาชนส่วนใหญ่ได้เช่นเดียวกับที่มีการใช้ระบบเลือกตั้งเพื่อเป็นตัวแทนของประชาชนผู้มีสิทธิในการใช้เสียงส่วนใหญ่การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวางในลักษณะข้างต้นนี้จึงแตกต่างจากการมีส่วนร่วมแบบประเพณีนิยม (Conventional Citizen Involvement) ที่ทำในรูปของประชาพิจารณ์, การตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา, คณะกรรมการประชาชน, และคณะทำงานเป็นต้นที่มีการนำประชาชนจำนวนไม่มากนักเข้ามาร่วมเฉพาะผู้ที่มีผลประโยชน์หรือเกี่ยวข้องกับเฉพาะเรื่องหรือประเด็นนโยบายนั้นๆ ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมโดยประชาชนไม่กี่คนที่ผลประโยชน์ในบางเรื่องโดยเฉพาะเจาะจงและเป็นเรื่องที่ถูกกำหนดนโยบายสนใจและนำเสนอการมีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าว จึงไม่อาจกล่าวได้ว่าพวกเขาเป็นตัวแทนของประชาชนส่วนใหญ่และในบางสถานการณ์พวกนี้ยังเป็นตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์บางกลุ่มที่พยายามครอบงำประชาชน

2) การวินิจฉัยจากสาธารณะที่รอบคอบ (Informed Public Judgment) ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือขึ้นอยู่กับกรวินิจฉัยที่รอบคอบและรอบด้านของสาธารณะ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้สาธารณะหรือประชาชนจะต้องเฉลียวฉลาดเพราะมีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานของปัญหาสาธารณะนั้นๆ องค์ประกอบของปัญหาว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไรผลที่เกิดจากปัญหา

และข้อมูลที่ว่าถ้าจะแก้ปัญหาด้วยวิธีการแต่ละอย่างต้องเสียอะไรบ้างและต้องแลกกับอะไรบ้างเป็นการข้อแลกเปลี่ยนเป็นต้น

3) โอกาสในการปรึกษาหารือ (Opportunities for Deliberation) ข้อมูลข่าวสารเป็นสิ่งที่สำคัญก็จริงแต่อาจไม่เพียงพอในการสร้างการวินิจฉัยจากสาธารณะที่รอบคอบ จำเป็นต้องมีขบวนการปรึกษาหารือเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้รับมานั้นคือต้องมีการประยุกต์ใช้สติปัญญาที่สร้างสรรค์และการประเมินเชิงคุณค่า (Normative Evaluation) เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจวินิจฉัยของแต่ละบุคคลนั้นจึงต้องมีการออกแบบกระบวนการปรึกษาหารือสาธารณะภายใต้บรรยากาศที่เอื้ออาทรต่อกันโดยผ่านกระบวนการทำงานในลักษณะดังกล่าวจะเกิดกิจกรรมต่างๆ ที่ประชาชนที่เป็นพลเมืองเริ่มเกิดทางเลือกต่างๆ มีข้อมูลเกี่ยวกับแต่ละทางเลือกและผลลัพธ์จากแต่ละทางเลือกที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการสนทนาถกเถียงโดยใช้เหตุผลในหมู่เพื่อนร่วมงานซึ่งจะสะท้อนออกมาเป็นการวินิจฉัยการสนทนาต่อหน้าเช่นนี้คือลักษณะที่ทรงพลังของประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ

4) ผลลัพธ์ที่น่าเชื่อถือ (Credible Results) เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับจากประชาชนมีคุณภาพและมีความน่าเชื่อถือจำเป็นต้องมีวิธีการจัดกระบวนการปรึกษาหารือสาธารณะที่ดีซึ่งจะต้องมีหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่สาธารณะให้ความเชื่อถือไว้วางใจและสามารถสื่อสารให้ประชาชนและสื่อมวลชนเข้าใจในกระบวนการและเนื้อหาผลที่น่าเชื่อถือ

3.1.3 รูปแบบการมีส่วนร่วมที่ใช้ในกระบวนการปรึกษาหารือ

ตัวอย่างรูปแบบการสร้างกระบวนการปรึกษาหารือสาธารณะที่ใช้อยู่เป็นประจำในต่างประเทศได้แก่ Citizens' juries, planning cells, On-line internet และ Deliberative dialogue เป็นต้น แต่ละรูปแบบอาจแตกต่างกันที่วิธีการคัดเลือกคนเข้ามาร่วมจำนวนคนเข้ามาร่วมรูปแบบความคิดเห็นของประชาชนที่ได้รับจำนวนการจัด

1) คณะลูกขุนพลเมือง (Citizens' juries) เป็นเทคนิคที่ใช้ในสหรัฐอเมริกา มาตั้งแต่ทศวรรษ 1970s citizens juries ถูกพัฒนาขึ้นโดย Ned Crosby ที่พยายามนำวิธีการนี้ไปใช้อย่างแพร่หลายในด้านการเกษตรและนโยบายสวัสดิการในระดับมลรัฐและนโยบายการปฏิรูประบบสาธารณสุขในระดับชาติการจัดสรรงบประมาณของประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น การจัดกระบวนการในรูปแบบนี้จะมีการคัดเลือกผู้เข้ามาร่วมจำนวน 12-24 คนที่จะมาพบหรือทำตัวเป็นคณะลูกขุน (Juries) เป็นเวลาหลายวันสำหรับการพิจารณาแต่ละกรณีจะมีหลักเกณฑ์ต่างๆ เช่นเป็นผู้ที่ถูกคัดเลือกเป็นลูกขุนจะเป็นตัวแทนระดับย่อยของชุมชนได้แก่จากหมู่บ้านเมืองและประเทศ โดยเป็นตัวแทนของอายุเพศการศึกษาถิ่นที่อยู่อาศัย ในขณะเดียวกันการจัดที่จะดึงดูดผู้กำหนดนโยบายหรือผู้มีอำนาจได้ควรต้องเป็นการจัดที่มีขนาดใหญ่พอควรแต่ขณะเดียวกันก็ต้องทำให้เป็นระบบการปรึกษาหารือที่ดี (ซึ่งทำทำเหมือนจะขัดแย้งกันเอง) เช่น อาจมีจำนวนลูกขุนมากถึง 24 คน (น้อยที่สุดคือ 6 คนซึ่งนับเป็นขนาดกำลังพอดี) ทำให้การจัด citizens' juries มีความขัดแย้งอยู่ใน

ตัวอย่างน่าสนใจคณะลูกขุนนี้จะนั่งฟังการให้การของพยานฝ่ายต่างๆ ที่มาให้การ เช่น หน่วยงานเจ้าของโครงการผู้ได้รับความเดือดร้อนจากโครงการผู้เชี่ยวชาญที่มาให้แง่มุมทางเทคนิควิชาการ เป็นต้น วัตถุประสงค์ในการจัด citizens' juries เพื่อต้องการสร้างความสมดุลงกล่าวคือสมดุลงด้านผู้เข้ามาร่วมเป็นลูกขุนสมดุลงด้านพยานจากทุกภาคส่วน (มิใช่แต่ฝ่ายผู้เชี่ยวชาญ) สมดุลงด้านการให้เวลาพยานให้ปากคำ เป็นต้น สิ่งที่ทำหายผู้จัดคณะลูกขุนพลเมือง (Citizens' juries) คือจะทำอย่างไร จึงจะสามารถมีอิทธิพลในมีผลนโยบายสาธารณะได้ซึ่งหมายถึงว่าต้องให้ผู้กำหนดนโยบายสนใจหรือผูกพันหรือให้สื่อสนใจตามข่าวปัญหาที่คือสื่ออาจสนใจกิจกรรมที่มีคน 1000 คน (มากกว่า 24 คน) และเป็นกิจกรรมที่ใช้เวลาเพียง 1 วันในขณะที่กิจกรรม citizens' juries ใช้เวลา 4-5 วัน เพราะต้องใช้เวลาลูกขุนทำความเข้าใจประเด็นที่ซับซ้อนโดยการซักถามและโดยการฟังเหตุผลของแต่ละฝ่าย จึงจำเป็นต้องใช้เวลาหลังจากรับฟังคำให้การอย่างทั่วถึงแล้วจะมีการถกเถียงโดยใช้เหตุผลและมีการลงคะแนนเสียงในหมู่คณะลูกขุนตัวอย่างการจัดคณะลูกขุนพลเมือง (Citizens' juries) ที่น่าสนใจจัดทำโดยสถาบันเจฟเฟอร์สัน (The Jefferson Center) ของสหรัฐอเมริกาที่ทำเรื่องการวางแผนสมัยรัฐบาล Clinton แม้ว่าผลที่ออกมาคือคณะลูกขุนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับ Plan นี้ก็ตาม

2) การแบ่งห้องวางแผน (Planning cells) มีลักษณะเป็นทางการมากกว่า เพราะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลและหน่วยงานที่เป็นสปอนเซอร์จะมีผู้เข้าร่วมจำนวน 25 คน โดยประมาณโดยใช้วิธีการคัดเลือกตัวแทนจากกลุ่มต่างๆ โดยใช้หลักวิชาการที่สุ่มเลือก (random selection) เพื่อมาร่วมกิจกรรมในการเสนอทางแก้ปัญหาเชิงนโยบายหรือวางแผนเป็นระยะเวลาประมาณ 4 วันถึง 1 อาทิตย์คณะผู้จัดจะแบ่งห้องวางแผน (Planning cells) ออกเป็น 6-10 ห้องเพื่อทำกิจกรรมในแต่ละวันกิจกรรมจะมีประมาณ 16 กิจกรรมกิจกรรมเหล่านี้แปลงมาจากประเด็นที่ต้องการถกเถียงกันเช่นการจัดสรรงบประมาณการป้องกันผู้บริโภค เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้จะทำใน 4 วันเช่นการให้ข้อมูลมุมมองจากนักการเมืองนักวิชาการธุรกิจภาคประชาชนในประเด็นที่ถูกถกเถียงเป็นต้นกิจกรรมทั้ง 16 กิจกรรมจะมีโครงสร้างเหมือนกันในทุกห้องวางแผนและมักจัดเวลาการจัดทำในแต่ละห้องให้เหลื่อมกันเช่นห้องที่ 1 เริ่ม 8.30 น. ห้องที่สองเริ่ม 10.00 น. เป็นต้น ในเรื่องเดียวกันและวิทยากรเดียวกัน เพื่อประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในหมวดวิทยากรในการทำงานจะมีผู้ประสานการดำเนินการสนทนา (Moderators) สองคนเป็นชายหนึ่งและหญิงอีกหนึ่งทำหน้าที่เรียนรู้ปัญหาที่ถูกส่งเข้ามาให้จากคณะกรรมการการจัดและหาทางออกอื่นๆ สำหรับปัญหาดังกล่าวภายในเวลา 4 วันที่มีการเรียนรู้และข้อมูลข่าวสารที่ถ่ายทอดทำให้ผู้ที่มาร่วมทำความเข้าใจกับตัวปัญหาผลสุดท้ายจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะต่างๆมีการประเมินข้อเสนอแนะและนำเสนอต่อคณะกรรมการการจัดและหาทางออกอื่นๆ ในรูปของ “รายงานของประชาชน”

3) การสนทนาทางอินเทอร์เน็ต (On-line dialogues) เป็นการเปิดช่องทางการสนทนาทางอินเทอร์เน็ตเทียบกับกระบวนการมีส่วนร่วมอื่นๆ การสนทนาแบบนี้มีลักษณะไม่เป็น

ทางการมีเวลามากพอที่จะทำให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้เข้าใจมุมมอง/ปัญหาของคนอื่นๆ ได้นอกจากนั้น ผู้เข้าร่วมสามารถเข้ามาได้ตามความสะดวกเมื่อไรก็ได้สิ่งที่ดีก็คือมีข้อมูลมากมายและหลากหลาย ทำให้ประชาชนที่เข้ามาสามารถเรียนรู้ได้ทุกคนที่เข้าร่วมทั้งผู้กำหนดนโยบายตลอดจนประชาชนธรรมดาที่มีสถานะเท่าเทียมกันและสามารถร่วมกระบวนการปรึกษาหารือกันโดยอิสระมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นกันและกันแม้จะมีผู้เข้าร่วมมากมายและขนาดใหญ่แต่กระบวนการนี้ทำให้ทุกคนรู้สึกว่าเขาสามารถเข้าร่วมได้โดยตรงและกำลังพูดคุยกันอย่างส่วนตัวการสนทนาทางอินเทอร์เน็ตมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ประชาชนได้ทบทวนและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นใดประเด็นหนึ่งเปิดโอกาสให้ผู้กำหนดนโยบายได้พูดคุยกับประชาชนและประชาชนได้สนทนาและให้ข้อมูลข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจผู้เชี่ยวชาญและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการสนทนาทางอินเทอร์เน็ต จึงเป็นการเปิดเวทีสนทนาโต้ตอบโดยใช้เหตุผลประกอบการถกเถียงในการทำให้การสนทนาทางอินเทอร์เน็ตมีประสิทธิภาพ ผู้จัดทำต้องแสดงเป้าหมายวัตถุประสงค์ในการจัดแต่ละครั้งอย่างชัดเจนมีการประกาศกฎกติกาในการเข้าร่วมไว้ให้เห็นตั้งแต่เริ่มจัดทำ (เช่น ห้ามใช้คำหยาบห้ามโฆษณาห้ามส่งไวรัสต้องเป็นสมาชิกเป็นต้นในการจัดจำเป็นต้องใช้ผู้ดำเนินรายการ (moderator) เพื่อคอยระล่อมให้การสนทนาโต้ตอบไม่ออกนอกประเด็นเกินไป ในบางครั้งถ้ามีผู้ส่งข้อความนอกประเด็นเข้ามาและต้องการจะมาร่วมผู้จัดอาจพิจารณาจัด “Parking lot” ได้แก่นั่นคือให้คนเขียนสิ่งที่ไม่ได้อยู่ในประเด็นและควรแยกเป็นคอลัมน์ต่างหากออกไปเพื่อรักษาน้ำใจมิให้พวกเขาารู้สึกแค้นใจและโกรธถ้าถูกตัดออกไปในหลายๆครั้งหลายครั้งอาจมีความคิดเห็นที่ส่งเข้ามาและไม่ตรงกับประเด็นโดยตรงและกลายเป็นประเด็นในวงสนทนาแทนที่จะโยนความคิดดังกล่าวทิ้งไปผู้จัดอาจพยายามตีกรอบ (reframe) ข้อความเห็นนั้นใหม่ให้เข้ากับประเด็นที่กำลังสนทนางันนั้นคือพยายามดึงกลับเข้ามาอีกครั้งหนึ่ง

4) การประชาเสวนาทางออก (Deliberative dialogue) เป็นการจัดเวทีสาธารณะเพื่อสนทนาแต่เป็นการสนทนาที่มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากการโต้วาที (Debate) ที่เป็นการถกเถียงกันแต่ละฝ่ายพยายามหาจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่งและนำมาตอบโต้ชิงความได้เปรียบกัน (เช่น การโต้วาทีระหว่างผู้สมัครเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา) แต่การสนทนาที่เรียกว่าประชาเสวนาทางออก (Deliberative dialogue) มีความแตกต่างจากรูปแบบการสนทนาอื่น ๆ ในรูปของการเจรจาต่อรอง (Negotiation), การระดมสมอง (Brainstorming), การสร้างฉันทานุมัติ (Consensus-building) เนื่องจากประชาเสวนาทางออกมีวัตถุประสงค์มิใช่เพื่อเป็นเวทีสาธารณะให้มาพูดจาโต้ตอบกัน (Talking together) แต่เพื่อมาคิดร่วมกัน (Thinking together) เพื่อตอบคำถามว่า “เราควรทำอะไรกับปัญหาในการแก้ปัญหาหนึ่งเนื่องจากเป้าหมายของประชาเสวนาทางออกเป็นการมาคิดร่วมกันทำให้ต้องฟังอย่างตั้งใจว่าผู้อื่นที่มาร่วมวงสนทนานั้นมีความคิดอะไรเพื่อจะความีอะไรใหม่ ๆ ทั้งด้านความคิดทั้งด้านมุมมองเพื่อหาจุดที่จะเห็นร่วมกันแน่นอนอาจยังแก้ปัญหาไม่ได้แต่อย่าง

น้อย ทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกันซึ่งเป็นช่องทางสำคัญในการนำไปสู่แนวทางการร่วมกันแก้ปัญหาต่อไปนั้น” เป้าหมายจึงมีไว้เพื่อค้นหาคำตอบว่าทางออกของเรื่องนั้นคืออะไรแต่ต้องการให้มาร่วมกันสำรวจช่องทางที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุดหัวใจของการจัดการประชาเสวนาหาทางออกคือการมีผู้ดำเนินการสนทนาที่มีประสบการณ์ที่ไม่เข้าข้างฝ่ายใดที่จะคอยค้นหาจุดเหมือนกันของแต่ละคนเพื่อเปลี่ยนความคิดจาก “ปัญหาของฉัน” มาเป็น “ปัญหาของเรา” และ “พวกเราจะหาทางออกในเรื่องนั้นอย่างไร” จึงเป็นการสนทนาที่พยายามฟังถึงเหตุผลของแต่ละฝ่ายและหาจุดที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหาการจัดการประชาเสวนาสามารถจัดตั้งแต่ขนาดเล็กประมาณ 10 คนต่อกลุ่มไปจนถึงเป็นพันคน (โดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ)

3.1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการทำกระบวนการปรึกษาหารือสาธารณะ

1) สร้างความชอบธรรม (Legitimacy) การมีประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือที่ส่งเสริมให้เกิดผลลัพธ์ที่มีความชอบธรรมโดยการสร้างกระบวนการที่ยุติธรรมในเรื่อง Public reasoning ตามหลักการได้แก่เปิดให้ทุกคนผลของ Deliberative procedure จะทำให้เกิดความชอบธรรมเพราะเป็นผลของกระบวนการที่รวมทุกคนเข้ามา (Inclusive) สมครใจพูดกันตามเหตุผลและเท่าเทียมกัน

2) ทำให้เกิดการตัดสินใจที่ยุติธรรมและสมเหตุสมผลและมีการตัดสินใจที่เป็นผลมาจากกระบวนการปรึกษาหารือสาธารณะแม้ว่าจะไม่สามารถสร้างข้อยุติที่สมานฉันท์ได้แต่ก็ถือว่ายุติธรรมเพราะเป็นผลของกระบวนการที่มีความร่วมมือกัน

3) มีการตัดสินใจที่รอบคอบและรอบด้านสิ่งสำคัญที่ Deliberative democracy แตกต่างจากกลไกทางเลือกของสังคมด้านอื่นๆเช่นการลงคะแนนเสียงก็คือไม่ได้พิจารณาทางเลือกพิเศษเฉพาะของแต่ละคนหรือคัดเลือกเอาไว้ล่วงหน้าเรียบร้อยแล้วอันไหนเป็นอันดับหนึ่งและอันไหนเป็นอันดับรองๆ ลงมาประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ เห็นว่าเป็นสิ่งไม่ถูกต้องถ้าจะเหมาเอาว่าบุคคลมีความเข้าใจเกี่ยวกับทางเลือกของตนอย่างแจ่มแจ้ง ลึกซึ้ง ครอบคลุมในปัญหาสังคมที่สลับซับซ้อนพวกเขาเห็นว่าการจะมีวิจรรย์ญาณที่ดีและชัดเจนจะเกิดหลังจากกระบวนการปรึกษาหารือสาธารณะที่เปิดเผยและยุติธรรมแล้ว

3.1.5 อุปสรรคและข้อจำกัดของประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ

ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือมีข้อจำกัด ดังนี้

1) ความเป็นเอกภาพและความไม่เห็นพ้องต้องกันประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือไม่ได้นำไปสู่การเห็นพ้องต้องกัน (Consensus) เสมอไปโดยเฉพาะในสถานการณ์เมื่อมีองค์ประกอบด้านขนาดหรือกลุ่มบุคคลจำนวนมากเข้ามาเกี่ยวข้องแม้ว่าประชาชนมักเปลี่ยนมุมมองเมื่อมาร่วมในกระบวนการปรึกษาหารือและมาเข้าใจว่าคนอื่นคิดอะไรต้องการอะไรมีความเชื่อต่างออกไปจากเรา อย่างไรก็ตามความเข้าใจดังกล่าวก็มีได้นำไปสู่การเห็นพ้องต้องกันโดยสมบูรณ์และความ

ไม่เห็นพ้องต้องกันยังคงอยู่ตลอดระยะเวลาที่มีการพูดคุยกัน ทำให้กลุ่มไม่อาจตัดสินใจได้ยกเว้นจะใช้วิธีการบางอย่างเช่นการออกเสียง ซึ่งเป็นการขัดขวางกระบวนการปรึกษาหารือที่จะดำเนินต่อไปอย่างน้อยก็ช่วงหนึ่งด้วย เหตุนี้จึงไม่ควรตั้งความหวังไว้โดยสมบูรณ์ว่าเมื่อมีกระบวนการปรึกษาหารือแล้วต้องเกิดความเป็นเอกภาพเกิดความแน่นอนว่าจะจะไปตามคาดแต่ควรยอมรับว่าการมีกระบวนการปรึกษาหารืออย่างน้อยที่สุดช่วยทำให้เกิดบรรยากาศการ “เปิดอกพูด” ซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจร่วมกัน แม้ไม่ใช่ความเห็นพ้องต้องกันเสมอไปก็ตามการปรึกษาหารือสาธารณะมีประโยชน์เมื่อช่วยให้ผู้ที่มาร่วมได้เรียนรู้ถึงเหตุผลต่างๆที่พวกเขาอาจไม่เห็นด้วยและทำให้สามารถแยกเรื่องที่เห็นด้วยออกจากที่ไม่เห็นด้วยการปรึกษาหารือสาธารณะ จึงมีคุณค่าเมื่อช่วยให้ผู้เข้าร่วมได้มีโอกาสคิดพิจารณาใคร่ครวญและสามารถเปลี่ยนความคิดและความเชื่อได้แม้จะไม่ทุกครั้งก็ตาม

2) การจัดการกระบวนการการทำกระบวนการปรึกษาหารือที่ดีไม่ได้เกิดขึ้นเอง แต่ต้องอาศัยการจัดการกระบวนการที่ดีเลือกหัวข้อมีผู้ทำหน้าที่เป็น facilitator การคัดเลือกคนที่จะเข้าร่วมการเตรียมหาเอกสารการจัดหาสถานที่การหาเงินทุนในการจัดเป็นต้นในทางปฏิบัติจะมีคนกลุ่มย่อยเป็นคณะทำงานสิ่งที่ต้องระวังก็คือผู้ที่มีประสบการณ์การจัดสามารถจะคุมเกมส์การจัดและทิศทางการ จัดซึ่งเป็นปัญหาพอๆ กับการที่ไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรใดเลยที่มีศักยภาพและทักษะในการจัด

3) ขนาดของกระบวนการในการจัดทำกระบวนการปรึกษาหารือจะมีปัญหาด้านขนาดของจำนวนคนที่จะมาร่วม เพื่อให้เกิดความชอบธรรมทางการเมืองและสังคมการริเริ่มจัดกระบวนการปรึกษาหารือมักต้องทำขนาดค่อนข้างใหญ่ก่อนซึ่งก็เป็นปัญหาค่อนข้างมากในการจัดเนื่องจากจำนวนผู้ที่เข้าร่วมในกระบวนการปรึกษาหารือจะน้อยกว่าจำนวนผู้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาความชอบธรรมทางแก็คืออาจต้องจัดบ่อยครั้งขึ้นและพยายามทำให้เรื่องหรือประเด็นที่กำลังพูดคุยกันนั้นเป็นสาธารณะมากที่สุด ได้แก่ให้ปรากฏอยู่ในหน้าหนังสือพิมพ์ ห้องถิ่นร้านตัดผมร้านกาแฟ เป็นต้น เพื่อให้คนได้มีโอกาสร่วมในการปรึกษาหารือ นอกจากนี้ขนาดของกระบวนการยังรวมถึงสภาพปัญหาในระดับของท้องถิ่นจังหวัดหรือประเทศและระดับโลกขนาดปัญหาดังกล่าวนี้อาจทำให้เป็นที่ถกเถียงกันว่ากระบวนการปรึกษาหารือจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมากน้อยเพียงใด

4) อิทธิพลอำนาจหน้าที่และยุทธวิธีในการมีอิทธิพลกระบวนการปรึกษาหารือไม่ว่าจะพยายามจัดอย่างใดขนาดไหนก็ตาม ยังมีได้มีอิทธิพลกับการตัดสินใจของภาครัฐโดยตรงเท่าใดนัก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะกระบวนการปรึกษาหารือส่วนใหญ่จัดโดยภาคประชาชนกลุ่มประชาชนและองค์การอาสาสมัครเอกชน (NGOs) บางครั้งร่วมมือระหว่างภาคประชาชนกับภาครัฐด้วยเหตุนี้ถ้าต้องการให้กระบวนการปรึกษาหารือมีอิทธิพลมากขึ้นสมควรต้องใช้ยุทธวิธีทั้งจาก ‘ภายใน’ และจาก ‘ภายนอก’ ยุทธวิธีจากภายในหมายความว่าพยายามสร้างความสัมพันธ์กับผู้กำหนดนโยบายหรือ

ผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายมีการให้การสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณและบุคลากรเป็นต้น ทำให้มีการนำข้อมูลที่ได้จากการปรึกษาหารือไปไว้ในขั้นตอนของการพิจารณาเพื่อการตัดสินใจยุทธวิธีจากด้านนอกหมายความว่ามีการผลักดันจากสังคมและการเมืองให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐต้องปฏิบัติต่อผลของการปรึกษาหารือด้วยความเคารพคือรับไปเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาเพื่อตัดสินใจแรงผลักดันอาจมาจากการทำข่าวเรื่องการปรึกษาหารือของสื่อ เป็นต้น ถ้าสามารถรวมทั้งแรงผลักดันจากภายในและจากภายนอกจะทำให้การปรึกษาหารือมีอิทธิพลมากขึ้นอย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่าผลจากการปรึกษาหารือมีบทบาทและอิทธิพลค่อนข้างน้อยแม้แต่ในสหรัฐอเมริกาที่มีความพยายามน้อยมากที่จะเปลี่ยนนโยบายให้เป็นไปในทิศทางเดียวกับที่ภาคประชาชนเรียกร้อง ทำให้กระบวนการปรึกษาหารือมีประโยชน์ในการสร้างความคิดใหม่ๆ ให้ความรู้และปรับเปลี่ยนทัศนคติ แต่ยังไม่มีอิทธิพลต่อรัฐบาลหรือเปลี่ยนนโยบาย

ถึงแม้ว่าประชาธิปไตยแบบร่วมปรึกษาหารือเป็นวิธีการที่นำไปใช้ได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในองค์กรปกครองท้องถิ่นแม้กระทั่งในพื้นที่เทศบาลซึ่งมีประชากรเป็นจำนวนมากยังมีข้อจำกัดตรงที่วิธีการนี้ต้องใช้งบประมาณที่สูงใช้เวลานานและไม่ง่ายในการดำเนินการ ดังนั้น วิธีการนี้จึงเหมาะสำหรับประเด็นปัญหาที่สำคัญเป็นกระบวนการทางการเมืองที่อยู่ในภาวะชะงักงันแต่มีเวลายาวนานพอสมควรสำหรับการมาร่วมประชุมปรึกษาหารือแต่สำหรับมูฟฟ์ (Mouffe, 1999, pp. 745) เขาเห็นว่าอุปสรรคและข้อจำกัดไม่ได้อยู่ตรงปัจจัยที่กล่าวมาเท่านั้นแต่ปัญหาสำคัญเป็นปัญหาในเรื่องของปรัชญาความรู้ (Epistemology) อันเป็นรากฐานที่มาของแนวคิดประชาธิปไตยแบบร่วมปรึกษาหารือ กล่าวคือแนวคิดนี้ไม่เข้าใจธรรมชาติของการเมืองในระบอบประชาธิปไตยดีพอ จึงละเลยไม่ตระหนักว่ามิติของความขัดแย้งเป็นบทบาทหลักอันหนึ่งที่อยู่ในการเมืองและมิติของความขัดแย้งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการก่อรูปความเป็นกลุ่มก้อนหรือพวกพ้อง (Collective identity) ด้วยเหตุนี้ ประชาธิปไตยแบบร่วมปรึกษาหารือจึงเชื่อว่าการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของประชาชนจะช่วยให้การจัดอำนาจและความเป็นศัตรู (Antagonism) ให้พ้นไปจนส่งผลทำให้เกิดความเป็นเอกฉันท์ทางความคิด (Rational consensus) ได้เหตุที่ประชาธิปไตยแบบร่วมปรึกษาหารือปฏิเสธมิติของความขัดแย้งที่ดำรงอยู่ในสังคมการเมืองทั่วทุกแห่งนั้นเพราะมองการเมือง (Politics) และความเป็นการเมือง (The political) ว่าเป็นเรื่องเดียวกันแต่ความแตกต่างอยู่ตรงที่ความเป็นการเมือง หมายถึงมิติของความเป็นศัตรูหรือปรปักษ์ที่มีอยู่ในสังคมมนุษย์ทุกแห่งในหลายๆ รูปแบบและปรากฏขึ้นมาในความสัมพันธ์ทางสังคมที่หลากหลายส่วนการเมืองคือกิจกรรม (Practice) วาทกรรม (Discourse) และสถาบัน (Institution) ซึ่งพยายามที่จะสถาปนาระเบียบและจัดการให้มนุษย์อยู่ร่วมกันภายใต้สภาพหรือเงื่อนไขที่มักจะมีศักยภาพของการเกิดความขัดแย้งเพราะได้รับผลกระทบจากมิติของความเป็นการเมืองนั่นเอง แต่แนวคิดของประชาธิปไตยแบบร่วมปรึกษาหารือกลับเชื่อว่าสังคมยังเป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้นเพียงใดความสัมพันธ์ทางสังคมก็จะถูกสถาปนาโดยอำนาจลดน้อยลงตามไป

ด้วย แต่มูฟฟกลับเห็นว่าหากเรายอมรับความจริงว่าความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจคำถามหลักที่มีต่อระบอบประชาธิปไตยจะไม่ใช่ว่าเราจะทำอะไร จึงจะกำจัดหรือสลายอำนาจที่ดำรงอยู่แต่กลับจะเป็นคำถามที่ว่าเราจะทำอะไรที่จะกำหนดหรือสถาปนารูปแบบของอำนาจให้สอดคล้องกับค่านิยมของระบอบประชาธิปไตย นั่นคือการทำให้หรือการจัดให้อำนาจนั้นอยู่ในร่องในรอยหรืออยู่ในที่ทางที่เหมาะสมนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ในทัศนะของมูฟฟ จึงไม่เชื่อมั่นว่าประชาธิปไตยแบบร่วมปรึกษาหารือจะเป็นรูปแบบการเมืองที่ดีและเป็นจริงในทางปฏิบัติได้อย่างไรก็ตามข้อวิจารณ์ของมูฟฟมีประเด็นโต้แย้งตรงที่เขายังคงมองการเมืองบนฐานของผลประโยชน์เป็นที่ตั้ง

จากตัวอย่างความสำเร็จของเทศบาลในสหรัฐฯแม้ว่าจะจะเป็นประเทศที่มีพัฒนาการของการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ก้าวหน้าและยาวนานมากกว่าไทย แต่ก็ก็เป็นแบบอย่างที่ดีของความพยายามในการคิดค้นรูปแบบ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการบริหารงานขององค์กรปกครองท้องถิ่นโดยเฉพาะในโลกปัจจุบันที่ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองสูงต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนขององค์กรปกครองท้องถิ่นในฐานะเป็นผู้เสียภาษีเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการตัดสินใจในนโยบายขององค์กรที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของตนดังนั้นในสถานะที่องค์กรปกครองท้องถิ่นของไทยในระดับต่างๆกำลังอยู่ในช่วงของการเรียนรู้ปรับปรุงและพัฒนา จึงน่าจะนำแนวคิดหลักการและกระบวนการของประชาธิปไตยแบบร่วมปรึกษาหารือมาใช้ในการดึงประชาชนคนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการให้บริหารจัดการเป็นองค์กรที่ให้บริการและรับใช้ประโยชน์สุขของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือถือเป็นแนวคิดที่นักประชาธิปไตยในปัจจุบันจำนวนมากยอมรับว่าเป็นตัวแบบที่ดีและมีความเป็นไปได้สำหรับการนำไปใช้สรรค์สร้างระบอบประชาธิปไตยให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนในสังคมที่มีความแตกแยกทางความคิดอย่างกว้างขวางมีการเรียกร้องความสมานฉันท์และต้องการการปฏิรูปทางการเมืองเช่นในกรณีของประเทศไทยในรอบสามสี่ปีที่ผ่านมาการจัดการกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยหรือสานเสวนาภายใต้แนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือถือเป็นข้อเสนอหลักอันหนึ่งที่นักประชาธิปไตยทั้งหลายปรารถนาให้เกิดขึ้นแต่การจะทำให้กิจกรรมหรือกระบวนการดังกล่าว (หากเกิดขึ้น) บรรลุผลได้จริง (ตามหลักการที่กัตแมนและธอมป์สันคาดหวัง) การเรียนรู้ถึงข้อจำกัดของแนวคิดและพยายามปรับปรุงแก้ไขให้ข้อจำกัดเหล่านั้น มีผลกระทบในเชิงลบต่อกระบวนการปรึกษาหารือน้อยที่สุดเป็นสิ่งที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงหลักการของแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ

สรุปประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือช่วยส่งเสริมในการตัดสินใจร่วมกันของผู้คนในสังคมการเมืองให้มีความชอบธรรมมากขึ้นโดยเฉพาะในสถานการณ์ที่สังคมกำลังเผชิญกับปัญหาที่ไม่มีทางออกที่ชัดเจนและยากต่อการหาคำตอบที่น่าพึงพอใจให้แก่คนทุกฝ่าย ด้วยเหตุที่

ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือเป็นแนวคิดที่เชื่อในเรื่องการโต้แย้งด้วยหลักและเหตุผลและเหตุผลที่ใช้ก็มุ่งแสวงความร่วมมือที่เป็นธรรมทุกฝ่ายมากกว่าการที่จะมุ่งเอาชนะกันการตัดสินใจร่วมกันช่วยปลุกจิตวิญญาณสาธารณะของผู้คนในสังคมกระตุ้นให้มีการถกเถียงพูดคุยเกี่ยวกับประเด็นสาธารณะต่างๆอย่างกว้างขวาง ทำให้ประชาชนเริ่มพิจารณาเกี่ยวกับผลประโยชน์ของสังคมโดยรวมมากขึ้น อย่างไรก็ตามการพูดคุยเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะเพียงอย่างเดียวไม่ได้ทำให้พลเมืองมีสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากขึ้น ในทุกกรณีการออกแบบกระบวนการปรึกษาหารือที่เหมาะสม จึงมีความสำคัญอย่างมากที่จะช่วยส่งเสริมกระบวนการตัดสินใจที่ทุกฝ่ายเคารพในความคิดเห็นของกันและกันด้วยเหตุและผลในฐานะพลเมืองที่มีจิตใจเป็นสาธารณะผ่านกระบวนการปรึกษาหารือจะช่วยให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการทั้งในส่วนของประชาชนทั่วไปและเจ้าหน้าที่รัฐมีโอกาสรับรู้และเข้าใจถึงแง่มุมที่ดีของข้อมูลความคิดเห็นหรือความรู้สึกรู้สึกของผู้อื่นซึ่งแตกต่างไปจากของตัวเองการเรียนรู้จะเปิดใจอดทนรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างและแบ่งปันความรู้สึกกับคนอื่นจะนำไปสู่ข้อตกลงหรือการตัดสินใจที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายได้ในที่สุด

3.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประชาธิปไตยท้องถิ่น

คำว่า “ประชาธิปไตยท้องถิ่น” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Local Democracy” ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีมากับชุมชนขนาดเล็กนั้นคือเป็นเรื่องของประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) มีการลงประชามติ (Referendum) มีการเลือกตั้งผู้แทนเข้ามาทำหน้าที่ต่าง ๆ แทนตนหรือที่เรียกว่าระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) จากการศึกษาพบว่ามีนักวิชาการได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับประชาธิปไตยท้องถิ่นไว้ดังนี้

3.2.1 ธเนศวร์ เจริญเมือง (2550, น. 25-26) ให้ทัศนะว่าประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญของระบอบประชาธิปไตยทั้งประเทศและเป็นรากฐานสำคัญของประชาธิปไตยระดับชาติ

3.2.2 ปธาน สุวรรณมงคล (2554, น. 26-50) ประชาธิปไตยท้องถิ่นมีลักษณะสำคัญ 4 ลักษณะคือ

1) เป็นอุดมการณ์ทางการเมืองกล่าวคือเป็นเรื่องของความคิดความเชื่อเกี่ยวกับที่มาของอำนาจรัฐและสิทธิการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น อุดมการณ์ประชาธิปไตยนับเป็นรากฐานสำคัญของการเมืองท้องถิ่นเพราะเมื่อประชาชนมีอุดมการณ์ว่าอำนาจเป็นของประชาชนแล้วผู้ใช้อำนาจได้แก่ประชาชนหรือโดยประชาชนและการใช้อำนาจนี้ก็ต้องเป็นไปเพื่อประชาชน

2) เป็นรูปแบบหนึ่งของการปกครองตนเองระดับล่างคือระดับท้องถิ่น ประเทศที่มีระบอบประชาธิปไตยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีการปกครองตนเองหรือที่เรียกว่า “การปกครองท้องถิ่น” (Local Government) โดยเป็นสิทธิของประชาชนในการปกครองตนเองอย่าง

อิสระตามเจตนาารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นผ่านตัวแทนที่ประชาชนเลือกเข้าไปเป็นผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่นตัวแทนประชาชนนี้เข้าไปทำหน้าที่จัดสรรแบ่งปันสิ่งมีคุณค่าในสังคมของท้องถิ่นนั้น โดยประชาชนกำกับติดตามตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะผู้บริหารท้องถิ่นด้วยเช่นการใช้อำนาจในการถอดถอน (Recall) สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือคณะผู้บริหารหรือผู้บริหารที่ประพฤติไม่เหมาะสมกับตำแหน่งออกจากตำแหน่งได้เป็นต้น

3) เป็นการกระจายอำนาจหรือการเพิ่มอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนในการปกครองตนเองโดยที่ประชาชน/กลุ่มคนในท้องถิ่นมีบทบาทเกี่ยวข้องในการติดตามตรวจสอบการทำงานของตัวแทนประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือเรียกร้องกดดันผู้มีอำนาจทางการเมืองในท้องถิ่นเพื่อให้ตอบสนองความต้องการหรือผลประโยชน์ของตนหรือกลุ่มรวมถึงการเมืองของภาคพลเมืองที่ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทเรียกร้องเสนอแนะและติดตามตรวจสอบการใช้อำนาจของการเมืองภาคตัวแทน (ผู้บริหารท้องถิ่นสมาชิกสภาท้องถิ่น)

4) เป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชนกล่าวคือวิถีการเมืองท้องถิ่นแบบประชาธิปไตยได้แก่การมีใจที่เปิดกว้างยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิดเห็นอาศัยการเจรจาประนีประนอมกันมากกว่าการใช้กำลังตัดสินมีความเคารพสิทธิเสรีภาพของคนอื่นการใช้หลักเหตุผลในการตัดสินใจดำเนินการต่างๆ และการมุ่งถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของท้องถิ่นเป็นสำคัญการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นจึงต้องให้ประชาชนได้ “รู้เข้าใจและเข้าถึง” สิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงไม่เพียงการรณรงค์ให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งเท่านั้น

3.2.3 ประเวศ วสี (2550, น. 30-33) กล่าวว่าประชาธิปไตยที่ทำกันมาจากข้างบนมีแต่จะพังแล้วพังอีกและได้เสนอให้สร้างประชาธิปไตยโดยชุมชนและประชาธิปไตยโดยท้องถิ่น โดยเชื่อว่าประชาธิปไตยเช่นนี้เท่านั้นที่การเมืองกับศีลธรรมจะไปด้วยกันได้

3.2.4 อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2554, น. 10-55) กล่าวว่า การเริ่มประชาธิปไตยที่ท้องถิ่นนั้น คือการย้าให้ประชาชนรู้ปัญหาของท้องถิ่น รักท้องถิ่นและแก้ปัญหาให้ท้องถิ่น ความรู้สึกที่ว่าประชาธิปไตยเป็นของประชาชนเองนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อประชาชนได้มีส่วนรับผิดชอบในการบริหารและพัฒนาบ้านเมืองได้มากกว่าปัจจุบันนี้เราต้องทำให้ประชาธิปไตยไทยเป็นของประชาชนด้วยการทำให้งานบ้านงานเมืองนั้น ทำได้โดยประชาชนเองมากขึ้นประชาธิปไตยที่ใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นกทม. อบจ. อบต. หรือเทศบาลก็ยังคงต้องใช้การเลือกตั้งผู้แทนอยู่น้อยแต่คงจะเป็นการดียิ่งขึ้นหากจะส่งเสริมประชาธิปไตยแบบผ่านผู้แทนนั้นด้วยประชาธิปไตยที่ประชาชนร่วมกันปกครองที่ระดับท้องถิ่นให้มากขึ้น

3.2.5 ดาห์ลและทัฟท์ (Dahl, Robert A. and Tufte, Edward R. 1973, pp. 135) กล่าวว่า ในเมืองขนาดเล็กหรือในองค์กรท้องถิ่นขนาดย่อมควรหาโอกาสเพิ่มบทบาทของประชาชนในการดูแลบริหารบ้านเมืองให้มากขึ้น

3.2.6 มิเชล (Michel, Raser 2002, pp. 11-15) กล่าวไว้ว่าประชาธิปไตยท้องถิ่นนั้นประกอบไปด้วย 2 หลักการที่สำคัญคือหลักการว่าด้วยการมีผู้แทนและหลักการว่าด้วยการมีส่วนร่วมในส่วนของหลักการว่าด้วยการมีผู้แทนนั้นได้แก่การที่พลเมืองเลือกผู้แทนของตนเข้าไปเพื่อใช้อำนาจและผู้แทนเหล่านั้นยังต้องมีหน้าที่ความรับผิดชอบต่อพลเมืองอยู่ในส่วนของหลักการมีส่วนร่วมนั้นคือพลเมืองสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสาธารณะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครองส่วนท้องถิ่นและเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ มิเชล กล่าวว่า หลักประชาธิปไตยท้องถิ่นได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมต่างๆ ในท้องถิ่น อาทิ เช่น การกำหนดให้กิจกรรมบางประเภทของท้องถิ่นต้องผ่านการปรึกษาหารือจากประชาชนก่อนหรือการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและรวมถึงการเชิญผู้เชี่ยวชาญต่างๆ มาให้ข้อมูลแก่ประชาชนในแต่ละโครงการของท้องถิ่น

สรุป แล้วประชาธิปไตยท้องถิ่น หมายถึง การที่ประชาชนตระหนักในความรับผิดชอบต่อท้องถิ่นของตนยื่นมือเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรื่องต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อทุกคนในท้องถิ่นของตนประชาธิปไตยท้องถิ่นมีลักษณะสำคัญ 4 ลักษณะคือ

1. เป็นอุดมการณ์ทางการเมือง
2. เป็นรูปแบบหนึ่งของการปกครองตนเองระดับล่างคือระดับท้องถิ่น
3. เป็นการกระจายอำนาจหรือการเพิ่มอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง
4. เป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชนสาระสำคัญของประชาธิปไตยต้องเป็นการปกครองที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรงประชาธิปไตยแบบนี้ ทำได้ที่ท้องถิ่นเนื่องจากท้องถิ่นมีขนาดเล็กใกล้ชิดกับประชาชนและงานที่ท้องถิ่นทำไม่ใช่งานที่ยากจนเกินไปและท้องถิ่นยังสามารถกำหนดกระบวนการทำงานของตัวเองได้ เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมทำให้มากขึ้น ทำให้ประชาชนรู้ปัญหาของท้องถิ่นรักท้องถิ่นและแก้ปัญหาให้ท้องถิ่นองค์กรท้องถิ่นขนาดย่อมควรหาโอกาสเพิ่มบทบาทของประชาชนในการดูแลบริหารบ้านเมืองให้มากขึ้นประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นจึงเป็นปัจจัยสำคัญของระบอบประชาธิปไตยของทั้งประเทศและเป็นรากฐานสำคัญของประชาธิปไตยระดับชาติ

4. ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

4.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม การจัดทำงบประมาณนั้นมีหลายขั้นตอน ฉะนั้นจึงต้องมีการมีส่วนร่วมในการ ทำงานของเจ้าหน้าที่วิเคราะห์งบประมาณของสำนักงานงบประมาณ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อ การปรับเปลี่ยนงบประมาณวิธีการทำงานและบทบาทของเจ้าหน้าที่วิเคราะห์งบประมาณ อันจะส่งผลให้ประสิทธิผลและความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงานงบประมาณ

การมีส่วนร่วม (participation) คือ เป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความ ต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องต้องกัน จะต้องมีความจนเกิด ความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติ เหตุผลเบื้องต้นของการที่มีคนมารวมกันใดควร จะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมด ที่ทำโดยกลุ่มหรือใน นามกลุ่มนั้น กระทำผ่านองค์การ (organization) ดังนั้นองค์การจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้ (ยูพาพร รูปงาม, 2545, น. 5) Erwin (อ้างอิงใน ยูพาพร รูปงาม 2545, น. 6) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ว่า คือ กระบวนการให้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิดตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของ บุคคล แก้ไขปัญหา ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามการ ปฏิบัติงานขององค์การและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

4.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมมี 5 ทฤษฎี ซึ่ง อคิน รพีพัฒน์ (อ้างถึงใน ยูพาพร รูปงาม, 2545, น. 7-9) ได้สรุปไว้ดังนี้

4.2.1 ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuasion) Maslow (อ้างถึงใน อคิน รพีพัฒน์, 2527, น. 7-8) กล่าวว่า การเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้คำพูดหรือการเขียน เพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ซึ่งการ เกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการปฏิบัติงานและถ้าจะให้ เกิดผลดีผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อมโดยเฉพาะในเรื่อง ความต้องการของคนตามหลักทฤษฎีของ Maslow ที่เรียกว่าลำดับชั้น ความต้องการ (hierarchy of needs) คือ ความต้องการของคนจะเป็นไปตามลำดับจาก น้อยไปมาก มีทั้งหมด 5 ระดับ ดังนี้

1) **ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา (physiological needs)** เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (survival needs) ได้แก่ ความต้องการทางด้านอาหาร ยา เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ

2) *ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต (safety and security needs)* ได้แก่ ความต้องการที่อยู่อาศัยอย่างมีความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูกขโมยทรัพย์สิน หรือความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

3) *ความต้องการทางด้านสังคม (social needs)* ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

4) *ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง (self-esteem needs)* ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการด้านนี้เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจในตัวเองในเรื่องความสามารถ และ ความสำคัญของบุคคล

5) *ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (self-actualization needs)* เป็น ความต้องการในระบบสูงสุด ที่อยากจะให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิด ของตนเองเพื่อจะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ความต้องการนี้จึงเป็นความต้องการ พิเศษของบุคคลที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นแนวทางที่ดีที่สุด

4.2.2 ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National Morale) คนเรา มีความต้องการทางกายและใจถ้าคนมีขวัญดีพอ ผลของการทำงานจะสูง ตามไปด้วย แต่ถ้าขวัญไม่ ผลงานก็จะต่ำไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากว่าขวัญเป็นสถานการณ์ทาง จิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรม ต่างๆ นั่นเอง การจะสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้าง ทศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอาไรต์เอา เปรียบ การให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น และเมื่อใดก็ตาม ถ้าคนทำงานมีขวัญดีจะ เกิดสำนึกในความรับผิดชอบ อันจะเกิดผลดีแก่หน่วยงานทั้งในส่วนที่เป็น ขวัญส่วนบุคคล และขวัญของกลุ่ม ดังนั้น จะเป็นไปได้ว่าขวัญของคนเราโดยเฉพาะคนมีขวัญที่ดีย่อม เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้เช่นกัน (ยุพาพร รูปงาม, 2545, น. 8)

4.2.3 ทฤษฎีสร้างความรู้รักชาตินิยม (Nationalism) ปัจจัยประการหนึ่ง ที่ นำสู่การมีส่วนร่วมคือ การสร้างความรู้รักชาตินิยมให้ เกิดขึ้น หมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองที่ จะอุทิศหรือ เน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์ ส่วนรวมของชาติ มีความพอใจในชาติของตัวเอง พอใจ เกียรติภูมิ จงรักภักดี ผูกพันต่อ ท้องถิ่น (ยุพาพร รูปงาม, 2545, น. 8)

4.2.4 ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership) การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ ประชาชนทำงานควายความเต็มใจเพื่อบรรลุ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็น ปัจจัยสำคัญของการร่วมกลุ่มคน จูงใจไปยังเป้าประสงค์โดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดีเรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน (positive leader) ผู้นำพลวัต คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ (dynamic leader) และ ผู้นำไม่มีกิจ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ ที่เรียกว่า ผู้นำนินเสธ (negative leader) ผลของการให้ทฤษฎีการ สร้างผู้นำ จึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญกำลังใจ งานมีคุณภาพ มีความคิด

ริเริ่มสร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้น การสร้างผู้นำที่ดี ย่อมจะนำไปสู่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยดีนั่นเอง (ยุพาพร รูปงาม, 2545, น. 8)

4.2.5 ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administration and Method) การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีหนึ่งที่ยั่งยืนเพราะใช้กฎหมาย ระเบียบแบบแผน เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่อย่างใดก็ตามผลของ ความร่วมมือยังไม่มีระบบใดที่ดีที่สุดในเรื่องการใช้บริหาร เพราะธรรมชาติของคน ถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่างตั้งใจไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหาร เป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเพิ่มความคาดหวังผลประโยชน์ (ยุพาพร รูปงาม, 2545, น. 8-9)

4.3 แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ และทบวงมหาวิทยาลัย (2546, น. 114) ได้ระบุว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจ ในการกำหนด นโยบายพัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากบริการ รวมทั้งมีส่วนใน การควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วมว่ามี 2 ลักษณะ คือ

4.3.1 การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

4.3.2 การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือ ชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการ และ โครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับ ผลประโยชน์จากการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชน มีบทบาทหลักโดยการกระจายอำนาจในการวางแผน จากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคต ของตนเอง

1) นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527, น. 183) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของ บุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุ จุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับ ทั้งทำให้เกิดความมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

2) นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546, น. 4) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ หรือเข้า ร่วม การตัดสินใจหรือเคยมาเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมี อิสรภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้นและ การเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรก จนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

3) ชิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศธร (2532, น. 350) ได้ระบุว่า การมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาชนบท หมายถึง การที่ประชาชนทั้งในเมืองและชนบทได้เข้ามามี ส่วนร่วมหรือเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาชนบทขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอน แล้วแต่เหตุการณ์จะเอื้ออำนวย

4) วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531, น. 10) ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมของ ประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุก ขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมี ส่วนร่วมในอำนาจ การตัดสินใจ และหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเข้าร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ ผู้มีส่วนได้เสียต้องการที่สุด นั้น จักได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มาก ขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการ ที่แท้จริง และมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วม ทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน

4.4 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

โกวิท พวงงาม (2545, น. 8) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชน ใน การพัฒนา ควรจะมี 4 ขั้นตอน คือ

4.4.1 การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวชนบทยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา ในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่นย่อม ไร้ประโยชน์ เพราะชาวชนบท จะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการ ดำเนินงานเหล่านั้น

4.4.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวชนบทรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการ นำเอาปัจจัย ข่าวสารข้อมูลต่างๆ มาใช้ในการวางแผน

4.4.3 การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวชนบทส่วนใหญ่จะมี ฐานะยากจน แต่ก็มีแรงงานของตนเองที่สามารถเข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้ชาว ชนบทสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนิน กิจกรรมอย่างใกล้ชิด

4.4.4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและ ประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำ ไปนั้นได้รับ ผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันใน โอกาสต่อไป จึงอาจจะ

ประสบการณ์ยากลำบากนอกจากนี้สำนักมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับปริญญา, กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัย (2545, น. 116) ยังได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการพัฒนา 5 ขั้น ดังนี้

1) ขั้นมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในชุมชน ตลอดจน กำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ

2) ขั้นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจน กำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้

3) ขั้นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วม บริหารงาน ประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4) ขั้นการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้จากการพัฒนาหรือยอมรับ ผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

5) ขั้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วม ประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

4.5 ระดับของการมีส่วนร่วม

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546, น. 17) ได้กล่าวถึงระดับของการมีส่วนร่วมตามหลักการทั่วไปว่าแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

4.5.1 การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล ของตน/ครอบครัว/ชุมชนของตน

4.5.2 การมีส่วนร่วมรับข้อมูลข่าวสาร

4.5.3 การมีส่วนร่วมตัดสินใจ โดยเฉพาะในโครงการที่ตนมีส่วนได้เสีย โดยแบ่งเป็น 3 กรณีแล้วแต่กิจกรรมในตนเองอยู่ในขั้นตอนใดต่อไปนี้

1) ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจน้อยกว่าเจ้าของโครงการ

2) ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจเท่ากับเจ้าของโครงการ

3) ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจมากกว่าเจ้าของโครงการ

4) การมีส่วนร่วมทำ คือร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมด

5) การมีส่วนร่วมสนับสนุน คืออาจไม่มีโอกาสร่วมทำ แต่มีส่วนร่วม

ช่วยเหลือ ในด้านอื่นๆ

นอกจากนี้ยังได้มีการแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมเป็นระดับของการมีส่วนร่วม ตามแนวทางพัฒนาชุมชน เป็นการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยได้ แบ่งไว้ดังนี้

(1) ร่วมค้นหาปัญหาของตนให้เห็นว่าสิ่งใดที่เป็นปัญหารากเหง้าของปัญหา

(2) ร่วมค้นหาสิ่งที่จำเป็นของตนในปัจจุบันคืออะไร

ก. ร่วมคิดช่วยตนเองในการจัดลำดับปัญหา เพื่อจะแก้ไขสิ่งใดก่อนหลัง

ข. วางแผนแก้ไขปัญหาเป็นเรื่องๆ

ค. ร่วมระดมความคิด ถึงทางเลือกต่างๆ และเลือกทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อ แก้ไขปัญหาที่วางแผนนั้น

ง. ร่วมพัฒนาเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้

จ. ร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหานั้นๆ

ฉ. ร่วมติดตามการดำเนินงานและประเมินผลการดำเนินงาน

ช. ร่วมรับผลประโยชน์/หรือร่วมเสียผลประโยชน์จากการดำเนินงาน

4.6 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

หลักการสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมี ดังนี้ (จิต นิลพานิช และกุลธน ธนาพงศธร, 2532, น. 362)

4.6.1 หลักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างทางราชการกับประชาชน โดยยึดถือความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานหรือต่อบุคคล

4.6.2 หลักการขจัดความขัดแย้ง ความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์และความคิด จะมี อิทธิพลต่อการดำเนินงานพัฒนาเป็นอย่างมากเพราะจะทำให้งานหยุดชะงักและล้มเหลว

4.6.3 หลักการสร้างอุดมการณ์และค่านิยมในด้านความซื่อสัตย์ ความอดทน การร่วมมือ การซื่อสัตย์ และการพึ่งตนเอง เพราะอุดมการณ์เป็นเรื่องที่จะจูงใจประชาชนให้ ร่วมสนับสนุนนโยบาย และเป้าหมายการดำเนินงาน และอาจก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจ ในการปฏิบัติงาน

4.6.4 การให้การศึกษอบรมอย่างต่อเนื่องเป็นการส่งเสริมให้คนมีความรู้ความคิดของตนเอง ช่วยให้ประชาชนมั่นใจในตนเองมากขึ้น การให้การศึกษอบรมโดยให้ ประชาชนมีโอกาสทดลองคิด ปฏิบัติ จะช่วยให้ประชาชนสามารถคุ้มครองตนเองได้ รู้จักวิเคราะห์เห็นคุณค่าของงาน และนำไปสู่การเข้าร่วมในการพัฒนา

4.6.5 หลักการทำงานเป็นทีม สามารถนำมาใช้ในการแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาได้

4.6.6 หลักการสร้างพลังชุมชน การรวมกลุ่มกันทำงานจะทำให้เกิดพลังในการทำงานและทำให้งานเกิดประสิทธิภาพ

อนึ่ง สำนักมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัย (2545, น. 118) ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 2 ประการคือ

1) การจัดกระบวนการเรียนรู้ สามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

(1) จัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านเพื่อทำความเข้าใจและเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ

(2) จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือจัดทัศนศึกษาระหว่างกลุ่มองค์กร ต่าง ๆ ภายในชุมชนและระหว่างชุมชน

(3) แก่อบรมเพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้านต่าง ๆ

(4) ลงมือปฏิบัติจริง

(5) ถ่ายถอดประสบการณ์และสรุปบทเรียนที่จะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานที่เหมาะสม

2) การพัฒนาผู้นำเครือข่าย เพื่อให้ผู้นำเกิดความมั่นใจในความสามารถที่มี จะช่วยให้สามารถริเริ่มกิจกรรมการแก้ไขปัญหา หรือกิจกรรมการ พัฒนาได้ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

(1) แลกเปลี่ยน เรียนระหว่างผู้นำทั้งภายในและภายนอกชุมชน

(2) สนับสนุนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง

(3) แลกเปลี่ยนเรียน!และดำเนินงานร่วมกันของเครือข่ายอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดกระบวนการจัดการและจัดองค์กรร่วมกัน

4.7 กรรณวิธีในการมีส่วนร่วมของประชาชน

กรรณวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถทำได้หลายวิธี ที่สำคัญมี ดังต่อไปนี้ (โกวิท พวงงาม, 2545, น. 11)

4.7.1 การเข้าร่วมประชุมอภิปราย เป็นการเข้าร่วมอภิปรายหรือเนื้อหาสาระของ แผนงานหรือโครงการพัฒนา เพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชน

4.7.2 การถกเถียง เป็นการแสดงความคิดเห็นโต้แย้งตามวิถีทางประชาธิปไตย เพื่อให้ทราบถึงผลดี ผลเสียในกรณีต่างๆ โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นที่มีผลกระทบ ทั้งทางบวก และทางลบต่อความเป็นอยู่ของเขา

4.7.3 การให้คำปรึกษาแนะนำ ประชาชนต้องร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการ บริหารโครงการเพื่อให้ความมั่นใจว่ามีเสียงของประชาชนที่ถูกผลกระทบ เข้ามีส่วนร่วม รับรู้และร่วม ในการตัดสินใจและการวางแผนด้วย

4.7.4 การสำรวจ เป็นวิธีการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่อง ต่าง ๆ อย่างทั่วถึง

4.7.5 การประสานงานร่วม เป็นกรรมวิธีที่ประชาชนเข้าร่วมตั้งแต่การคัดเลือก ตัวแทนของกลุ่มเข้าไปเป็นแกนนำในการจัดการหรือบริหาร

4.7.6 การจัดทัศนศึกษา เป็นการให้ประชาชนได้เข้าร่วมตรวจสอบข้อเท็จจริง ณ จุดดำเนินการ ก่อนให้มีการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง

4.7.7 การสัมภาษณ์หรือพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้นำ รวมทั้งประชาชนที่ ได้รับผลกระทบเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น

4.7.8 การไต่สวนสาธารณะ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าร่วม แสดงความคิดเห็นต่อนโยบาย กฎ ระเบียบในประเด็นต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน โดยรวม

4.7.9 การสาริต เป็นการใช้เทคนิคการสื่อสารทุกรูปแบบเพื่อเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึงและชัดเจนอันจะเป็นแรงจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วม

4.7.10 การรายงานผล เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทบทวนและสะท้อนผล การตัดสินใจต่อโครงการอีกครั้งหนึ่ง หากมีการเปลี่ยนแปลงจะได้แก้ไขได้ทันเวลาที่

4.8 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

Rose (อ้างถึงใน สานิตย์ บุญชู, 2527, น. 7) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของ ประชาชนไว้ กล่าวคือ ชุมชนใดที่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมาก เท่าใด ก็จะทำให้ การพัฒนาชุมชนนั้นสามารถเป็นไปได้โดยสะดวกและสามารถดำเนิน ไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ ทั้งนี้ โดยมีความเชื่อพื้นฐานที่ว่า คนมีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลง คุณค่าของความคิดและสมรรถภาพของ คนเรานั้นจะไม่มีควมหมาย ถ้าหากขาด การมีส่วนร่วมกับบุคคลอื่น

4.9 กระบวนการมีส่วนร่วม

Szentendre (อ้างถึงใน สถาบันพระปกเกล้า, 2545, น. 30-31) กล่าวถึงการแบ่ง กระบวนการการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

4.9.1 การมีส่วนร่วมคานการวางแผน

4.9.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

4.9.3 การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์

4.9.4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

4.10 แนวคิดการมีส่วนร่วม (participation process approach)

แนวคิดและกระบวนการมีส่วนร่วม ในที่ประชุมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ณ องค์การสหประชาชาติ เมื่อปี ค.ศ. 1975 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น คำที่ไม่อาจกำหนดนิยามความหมายเดียวที่ครอบคลุมได้ เพราะความหมายของการมีส่วนร่วมอาจแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ หรือแม้แต่ในประเทศเดียวกันก็ตาม ดังนั้น การนิยามความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรมีลักษณะจำกัดเฉพาะในระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองหนึ่งๆ เท่านั้น อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวได้ขยายความการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าครอบคลุมประเด็นดังนี้ (กรมอนามัย, 2550)

ประเด็นที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนครอบคลุมการสร้างโอกาสที่เอื้อให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและของสังคมได้ร่วมกิจกรรมซึ่งนำไปสู่ และมีอิทธิพลต่อกระบวนการ พัฒนา และเอื้อให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

ประเด็นที่ 2 การมีส่วนร่วมสะท้อนการเข้าเกี่ยวข้องโดยสมัครใจ และเป็นประชาธิปไตยในกรณีนี้คือ การเอื้อให้เกิดการพยายามพัฒนา การแบ่งสรรผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน และการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย นโยบายและการวางแผนดำเนินการ โครงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม

ประเด็นที่ 3 การมีส่วนร่วมเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างประชาชนและทรัพยากรเพื่อพัฒนากับประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุนดังกล่าว กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ ไม่ว่าจะระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับชาติจะช่วยก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ประชาชนลงทุนลงแรงกับประโยชน์ที่ได้รับ

ประเด็นที่ 4 การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแตกต่างกันไปตามสภาพเศรษฐกิจของประเทศ นโยบาย และโครงสร้างการบริหาร รวมทั้งลักษณะเศรษฐกิจสังคมของ ประชากร การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน

นอกจากนี้ ในกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของตนเอง การตัดสินใจใช้ทรัพยากร โดย ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527, น. 2) มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง สิทธิของประชาชนต่อการตัดสินใจนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดสรร (allocation) และการใช้ประโยชน์ (utilization) ของทรัพยากรเพื่อการผลิต ซึ่งเป็นความจำเป็นที่ประชาชนต้องเข้าร่วมในการวางแผนเพื่อการกินดีอยู่ดี และสามารถตอบสนองต่อสิ่งที่เข้าถึง ซึ่งการพัฒนาให้คนจนได้รับประโยชน์เพื่อ

การผลิต การบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะด้วย และการมีส่วนร่วมคือการที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจในระดับต่างๆ ทางการจัดการบริการทางการเมือง เพื่อกำหนดความต้องการของชุมชนของตน การมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนสามารถที่จะแสดงออก ซึ่งความต้องการของตน การจัดลำดับความสำคัญ การเข้าร่วมในการพัฒนา และได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้นโดยเน้นการให้อำนาจในการตัดสินใจแก่ประชาชนในชนบท และเป็นกระบวนการกระทำที่ประชาชนมีความสมัครใจเข้ามามีส่วนในการกำหนดการเปลี่ยนแปลง เพื่อประชาชนเอง โดยให้ประชาชนได้มีส่วนในการตัดสินใจเพื่อตนเอง ทั้งนี้ โดยมีใช้การกำหนดกรอบความคิดจากบุคคลภายนอก

ตามนิยามข้างต้น จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน ในฐานะสมาชิกของสังคม ไม่ว่าจะในบริบทของการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมืองหรือวัฒนธรรม ย่อมเป็นสิ่งที่แสดงออกให้เห็นถึงพัฒนาการรับรู้ และภูมิปัญญาในการกำหนดชีวิตของตนเองในการจัดการควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี นอกจากนี้ การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้ทรัพยากร ควบคุมการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 สรศักดิ์ จิรธรรมประดับ (2547: บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง “บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษากรณีอำเภอองครักษ์จังหวัดนครนายก” วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และศึกษาบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกำนันผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกสภาตำบลในเขตอำเภอองครักษ์จังหวัดนครนายก จำนวน 28 คนผลการวิจัยพบว่าบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านสอดคล้องกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านตาม พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการประสานงานองค์การบริหารส่วนตำบลพบว่ามี ความขัดแย้งในการทำงานร่วมกันเนื่องจากไม่มีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานควรจะต้องมีการทบทวนพิจารณาถึงบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านและองค์การบริหารส่วนตำบลให้ชัดเจนมิให้ปฏิบัติงานซ้ำซ้อนกันเพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจและประสานงานกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2 อาคารสุธา บัณฑิตพงศ์ (2547: บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง “บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการสร้างหมู่บ้านปลอดภัยเสพติดในจังหวัดกาญจนบุรี” วัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

5.2.1 บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดกาญจนบุรีในการสร้างหมู่บ้านปลอดภัยเสพติด

5.2.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดกาญจนบุรีในการสร้างหมู่บ้านปลอดภัยเสพติดใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่างคือ กำนันผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดกาญจนบุรีจำนวน 279 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสถิติที่ใช้ได้แก่วิธีการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการวิเคราะห์ ความผันแปรและการวิเคราะห์จำแนกพหุโดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ (0.053) ผลการวิจัยพบว่า

1) บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการสร้างหมู่บ้านปลอดภัยเสพติดตามความคิดเห็นของกำนันผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดกาญจนบุรีอยู่ในระดับมาก

2) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าอายุอาชีพรายได้และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายเสพติดให้โทษไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการสร้างหมู่บ้านปลอดภัยเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3) ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งการรับรู้ปัญหาชุมชนและประสบการณ์ในการสร้างหมู่บ้านปลอดภัยเสพติดมีความสัมพันธ์กับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการสร้างหมู่บ้านปลอดภัยเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5.3 ภาพยนตร์ นหะวานนท์และคณะ (2550: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องดัชนีความเข้มแข็งของชุมชนความกลมกลืนระหว่างทฤษฎีฐานรากกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่าดัชนีความเข้มแข็งของชุมชนในภาพรวมเป็นดัชนีที่เหมาะสมกับการนำไปวัดภาพรวมของชุมชนต่างๆที่มีความเข้มแข็งมากน้อยเพียงใด โดยทฤษฎีฐานรากได้ให้นิยามความเข้มแข็งของชุมชนในภาพรวมซึ่งเน้นที่ความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนคนในชุมชนมีความมั่นคงปลอดภัยและมีความรักและหวงแหนชุมชน โดยการพยายามสืบสานความรู้และประเพณีต่างๆให้กับเด็กและเยาวชนและยังหมายรวมถึงการที่คนในชุมชนมีวิสัยทัศน์มองเห็นแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาของชุมชนและสามารถคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ดังนั้น ภาพของชุมชนที่เข้มแข็ง จึงมิได้มุ่งเน้นไปที่เศรษฐกิจพอเพียงหรือสภาพการณ์ ในปัจจุบัน แต่เพียงอย่างเดียวคนในชุมชนให้ความสำคัญกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตความสามารถของชุมชนที่จะคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จึงเป็นสิ่งที่คนมองว่าเป็นความเข้มแข็ง นอกจากนี้ ความรักและหวงแหนชุมชนซึ่งสะท้อนออกมาโดยการที่เยาวชนสามารถสืบสานภูมิปัญญาหรือความรู้และประเพณีของชุมชนดังนั้นดัชนีย่อยของดัชนีความเข้มแข็งของชุมชนจึงมี 4 ตัวได้แก่

5.3.1 ความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน

5.3.2 ความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน

5.3.3 ความรักและหวงแหนชุมชนและ

5.3.4 มีวิสัยทัศน์ของชุมชน

5.4 ลัดดาวัลย์ ตันติวิทยาพิทักษ์ (2550: บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง “ขบวนการประชาสังคมกับการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน” วัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

5.4.1 การทำงานของขบวนการประชาสังคมผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตยและการเมืองชุมชน

5.4.2 หาความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มแข็งของขบวนการประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการสาธารณะของชุมชนใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วยเก็บรวบรวมข้อมูลทางเอกสารภาคสนามและการสัมภาษณ์เจาะลึกเน้นพื้นที่ศึกษาใน 6 ชุมชนของจังหวัดอุบลราชธานีได้แก่ชุมชนราชธานีโอศกชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนียนลำน้ำโขงชุมชนดงชุมคาชุมชนป่าดงใหญ่วังอ้อชุมชนปะอาวและชุมชนแออัดลับแลผลการวิจัยพบว่า

5.4.3 การทำงานของขบวนการประชาสังคมมีผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตยและการเมืองในชุมชน

5.4.4 ความเข้มแข็งของขบวนการประชาสังคมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการสาธารณะของชุมชน

5.5 สุมามาลย์ ชาวนา (2552: บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง “ประชาธิปไตยท้องถิ่นไทย: การศึกษาแนวคิดกฎหมายและการนำไปปฏิบัติ” วัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

5.5.1 พัฒนาการของประชาธิปไตยท้องถิ่นไทย

5.5.2 ปัญหาอุปสรรคของกระบวนการระหว่างปี พ.ศ. 2440-ปัจจุบันผลการศึกษพบว่า

1) ยุคของประชาธิปไตยท้องถิ่นไทยแบ่งเป็น 3 ยุคคือ

(1) ยุคทดลองการกระจายอำนาจระหว่างปี พ.ศ. 2440-2499 แนวคิดหลักคือให้การปกครองท้องถิ่นเป็นโรงเรียนฝึกสอนประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาและคุ้นเคยกับการใช้สิทธิเลือกตั้ง

(2) ยุคแห่งความไม่ไว้วางใจการปกครองท้องถิ่นระหว่างปี พ.ศ. 2500-2539 แนวคิดหลักคือการรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ส่วนกลางทั้งเรื่องการเมืองการปกครองเศรษฐกิจสังคม

(3) ยุคการบังคับให้มีการกระจายอำนาจเริ่มตั้งแต่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญพ.ศ. 2540-ปัจจุบันแนวคิดหลักคือการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นโดยมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญพ.ศ. 2540 และ 2550

2) การพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นไทยที่ผ่านมามีอยู่ภายใต้อิทธิพลของการเมืองแบบอำมาตยาธิปไตยที่ข้าราชการมีบทบาทอย่างมากทั้งการกำหนดนโยบายและการบริหารไปพร้อมๆกันดังนั้นการบริหารประเทศจึงมีลักษณะของการรวมศูนย์อำนาจสู่ส่วนกลางมากกว่ากระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นอย่างจำกัดภายหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญพ.ศ. 2540 แนวคิดประชาธิปไตยท้องถิ่นได้รับการยอมรับและถูกผลักดันเป็นกฎหมายและการปฏิบัติในรูปแบบที่หลากหลายทั้งประชาธิปไตยผู้แทนและประชาธิปไตยทางตรง

5.6 สหรัฐ มากบุญ (2552: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องกระบวนการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานีพบว่าสภาองค์กรชุมชนเป็นงานยุทธศาสตร์ในการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนและองค์กรชุมชนให้สามารถจัดการดูแลตนเองบนหลักของการพึ่งตนเองความสำเร็จขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับวัฒนธรรมการคิดการทำงานขององค์กรชุมชนที่ได้รับการอุปถัมภ์จากราชการท้องถิ่นที่มีแนวคิดการทำงานในรูปแบบของการรวมอำนาจและอาสาทำงานให้ประชาชนชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีแม้จะเป็นที่ประจักษ์ว่าระบบดังกล่าวขาดคุณภาพมีประสิทธิภาพสภาองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถนำเสนอรูปแบบระบบและวิธีการจัดการงานพัฒนาที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ พ.ร.บ. สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ได้เนื่องจาก พ.ร.บ. ดังกล่าวเป็นเรื่องใหม่ภาคีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและสมาชิกสภาองค์กรชุมชนยังขาดความเข้าใจและยึดติดกับกระบวนการพัฒนาตามแบบที่ดำเนินการอยู่เดิมจึงมีความจำเป็นที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนและองค์กรพัฒนาเอกชนจะต้องผนึกกำลังในการสรรค์สร้างสภาองค์กรชุมชนให้เข้มแข็งมีคุณภาพเพื่อเป็นพลังหลักในการพัฒนาประเทศต่อไป

5.7 ดารารัตน์ คำเป็ง (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาททางการเมืองภาคประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่นศึกษารณิเฉพาะสภาองค์กรชุมชนตำบลน้ำเกียนอำเภอกุยเพียงจังหวัดน่านผลการศึกษาพบว่า

5.7.1 บทบาทหน้าที่และสถานภาพทางปฏิบัติของสภาองค์กรชุมชนมีความสอดคล้องกับแนวคิดการกระจายอำนาจนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองและเป็นการขยายตัวของการเมืองภาคประชาชนในรูปแบบประชาธิปไตยทางตรงจะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมการปกครองในทุกกระบวนการในท้องถิ่นเพื่อเป็นการรับรองสิทธิชุมชนและสิทธิการเมืองภาคประชาชนตามรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2550 มาตรา 66, 67 และ 87 แต่ทั้งนี้ สถานภาพทางกฎหมายของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนยังมีข้อจำกัดหลายด้านอันส่งผลต่อการกระจายอำนาจและคานอำนาจกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นรูปธรรมลดน้อยลงคือ

- 1) สภาองค์กรชุมชนไม่มีอำนาจหน้าที่โดยถูกบัญญัติเป็นเพียง “ภารกิจ”
- 2) ไม่มีฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐหรือนิติบุคคลตามกฎหมาย
- 3) การไม่มีงบประมาณเป็นของตัวเองและ

4) ไม่มีบทบัญญัติรวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการรับรองการมีพื้นที่ทางการเมืองของสภาองค์กรชุมชนทั้งนี้ สาเหตุส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการหลีกเลี่ยงการปะทะกันระหว่างกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กับกระทรวงมหาดไทยในช่วงกระบวนการยกร่างพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนฯ และ

(1) ผลการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลน้ำเกี๋ยนที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นในพื้นที่ คือ

ก. การเกิดนโยบายที่เหมาะสมกับท้องถิ่น
ข. การเกิดความร่วมมือระหว่างผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในชุมชน

ค. เพื่อเป็นการหนุนเสริมขอบพร้อมในปัญหากระบวนการเมืองแบบตัวแทนและ

ง. การเกิดความสมานฉันท์ทางการเมืองท้องถิ่นโดยทั้งนี้ผลดังกล่าวจะเกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่แตกต่างกันซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทการปฏิสัมพันธ์ของภาคประชาชน-ข้าราชการประจำ-ข้าราชการการเมืองส่วนภูมิภาคและข้าราชการการเมืองส่วนท้องถิ่น

5.8 ประสาน บุญโสภณ, ศรีราชาเจริญพานิชและพวงผกาบุญโสภณ (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่องพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ผลการศึกษาสรุปได้ว่า

5.8.1 พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อรับรู้และรับรองสถานภาพและบทบาทของสภาองค์กรชุมชนและสภาองค์กรชุมชนตำบลเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนพระราชบัญญัตินี้มีได้บัญญัติให้สภาองค์กรชุมชนตำบลมีอำนาจหน้าที่เข้าไปเกี่ยวข้องหรือตรวจสอบดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐแต่บัญญัติให้มีเพียงภารกิจในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนของตนเองและการเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาหรือความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะต่อหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภารกิจอื่นๆอีกบางประการเท่านั้น

5.8.2 ปัญหากฎหมายที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติบางประเด็นเช่นความหมายของบทบัญญัติที่ว่าเขตพื้นที่ในความรับผิดชอบของเทศบาลเขตในกรุงเทพมหานครในมาตรา 3 แห่งบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ความหมายของคำว่าชุมชนคนอื่นในมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

5.8.3 คณะวิจัยภาคกลาง (2553: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องกระบวนการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนภาคกลางตอนบนและตะวันตกในพื้นที่ตำบล 5 พื้นที่ประกอบด้วย ต.ช่องสาริกา ต.หนองปรือ จ.กาญจนบุรี ต.ศาลาล้อย จ.ประจวบคีรีขันธ์ ต.บ้านใหม่ จ.พระนครศรีอยุธยา และ

ต.สุโขทัย จ.อุทัยธานี พบว่ากระบวนการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบสภาองค์กรชุมชนตำบลที่มีความสำคัญมากที่สุดคือแกนนำที่มีวิสัยทัศน์กับการแก้ไขปัญหาชุมชนมีการกำหนดเป้าหมายร่วมมีรูปธรรมในประเด็นของตำบลและศักยภาพของชุมชนการสร้างความเข้มแข็งของสภาองค์กรชุมชนตำบลต้องเริ่มจากความคิดของชุมชนต่อการใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นในการทำงานสภาองค์กรชุมชนในลักษณะ 3 ขาคือชุมชนท้องถิ่นที่ท้องถิ่นและมีภาคีภายนอกเป็นตัวกระตุ้นการเรียนรู้และยกระดับการแก้ไขปัญหาจากคนครัวเรือนชุมชนหมู่บ้านตำบลและนำไปสู่การพัฒนาในระดับจังหวัดและชาติต่อไป

5.9 บุญเชิด มารศรี (2553: บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง “บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีต่อการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน: ศึกษากรณีอำเภอบึงสามัคคีจังหวัดกำแพงเพชร” วัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

5.9.1 บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีต่อการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

5.9.2 ปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

5.9.3 เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนใช้วิธีการเชิงคุณภาพกลุ่มตัวอย่าง 32 คนได้แก่ ผู้นำชุมชน/ตัวแทนสมาคมข้าราชการส่วนภูมิภาคข้าราชการท้องถิ่นกำนันผู้ใหญ่บ้านผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเครื่องมือวิจัยใช้คือแบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

1) กำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยการพูดประชาสัมพันธ์ทางเสียงตามสายหมู่บ้านทุกวันการเรียกประชุมประชาคมและเสวนาร่วมแสดงความคิดเห็นในหมู่บ้านทุกเดือนการเคาะประตูบ้านเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งการเข้าร่วมกิจกรรมฟังการหาเสียงการไปร่วมเรียกร้องผลประโยชน์สาธารณะการดำเนินกิจการงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการและงบประมาณของหมู่บ้าน

2) ปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนคือกำนันผู้ใหญ่บ้านยังขาดความรู้ความเข้าใจต่อระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงทั้งประชาชนและกำนันผู้ใหญ่บ้านยังห่วงเรื่องปากท้องของตัวเองมากกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองขาดอิสระในการทำหน้าที่เพราะต้องรับฟังและปฏิบัติตามนโยบายรัฐและยังถูกมองว่าเป็นหัวคะแนนของนักการเมือง

3) แนวทางการพัฒนาบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้แก่กำนันผู้ใหญ่บ้านจะต้องมีความรู้ทางการเมืองในระบอบ

ประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้นส่งเสริมให้ประชาชนเข้าร่วมทางการเมืองอย่างมีอิสระไม่ใช่การบังคับภาครัฐ ต้องมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความอยู่ดีกินดีเพื่อขจัดปัญหาระบบอุปถัมภ์จาก นักการเมือง

5.10 อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2553: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องประชาธิปไตยชุมชน: รัฐศาสตร์สำหรับสภาองค์กรชุมชนพบว่าสภาองค์กรชุมชนต้องเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ต้องจัดการศึกษาให้คนในชุมชนเป็นการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อให้เข้าใจระบบของชุมชนในทุกมิติ อย่างครบถ้วนเช่นมิติเศรษฐกิจหลักการประชุมปรึกษาหารือความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับหน่วยงาน อื่นๆ ภายนอกซึ่งอันนี้ควรให้ท้องถิ่นเช่นองค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามาช่วยทำก็ได้

5.11 โกวิท พวงงาม (2554: บทคัดย่อ) ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดหลักการสภาพการ ดำรงอยู่การดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานสภาองค์กรชุมชนพบว่า

1) *ประการแรกปัญหาด้านการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล* ส่วนใหญ่มีปัญหา และอุปสรรคในความไม่เข้าใจระเบียบกฎเกณฑ์การจดทะเบียนจัดตั้งชุมชนและสภาองค์กรชุมชน ตำบลโดยเฉพาะขั้นตอนการจดทะเบียนซึ่งมีความจำเป็นต้องสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องสภาองค์กร ชุมชนที่ผู้นำชุมชนทุกกลุ่มต้องประชาสัมพันธ์ในกลุ่มองค์กรชุมชนทุกกลุ่มทราบนอกจากนี้ยังพบว่า ประเด็นการริบแรงกระตุ้น “สภาองค์กรชุมชนตำบลในบางพื้นที่” ทำให้การปฏิบัติภารกิจตาม หน้าที่ของสภาองค์กรชุมชนตำบลทำได้น้อยทั้งในแง่การจัดให้มีเวทีที่ปรึกษาหารือกันของประชาชน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้ความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการหรือกิจกรรม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐทำได้น้อย

2) *ประการที่สองปัญหาด้านกฎระเบียบที่เกิดขึ้นในการคัดเลือกตัวแทนระดับ หมู่บ้านและตัวแทนกลุ่มองค์กรเป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตาม พ.ร.บ. สภาองค์กรชุมชนตำบล* ทำให้สมาชิกที่มีความรู้สึกถึงการมี “ระบบตัวแทน” ซึ่งอาจจะขัดกับหลักการของการทำให้สภาองค์กร ชุมชนตำบลที่ต้องทำให้ทุกคนในตำบลมีส่วนร่วมถือเป็นประชาธิปไตยชุมชนที่ทุกกลุ่มมีโอกาส นำเสนอและแสดงความคิดเห็นนอกจากนี้ความเป็นตัวแทนของกลุ่มและองค์กรชุมชนที่เข้ามาเป็น สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลซึ่งมักจะมีความรู้สึกในลักษณะความเป็นปัจเจกบุคคลมากกว่าความ เป็นตัวแทนผลประโยชน์ของกลุ่มและองค์กรชุมชน

3) *ประการที่สามปัญหาด้านการบริหารงบประมาณ* ในการดำเนินงานและการ เกิดขึ้นของสภาองค์กรชุมชนตำบลเมื่อกลายเป็นองค์กรที่มีกฎหมายรับรองโดยส่วนใหญ่จึงมักจะ คิดถึงเรื่องงบประมาณในการขับเคลื่อนงานตามภารกิจของสภาองค์กรชุมชนตำบลแม้จะมีประเด็นใน การให้สภาองค์กรชุมชนตำบลแสวงหาความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของ รัฐซึ่งสภาองค์กรชุมชนบางแห่งมีข้อจำกัดจึงทำให้ดูเหมือนว่างงบประมาณไม่มีก็ไม่สามารถขับเคลื่อน งานในระดับตำบลได้ดีเท่าที่ควรทั้งนี้เพราะสภาองค์กรชุมชนเป็นเรื่องใหม่จะมีก็แต่ตำบลที่เข้มแข็ง

แล้วเท่านั้นที่ดูว่าเงินเป็นเรื่องรองมีการระดมทุนกันเองในตำบลได้แต่สำหรับตำบลที่ยังไม่เข้มแข็งและไม่เข้าใจเรื่องสภาองค์กรชุมชนตำบลมากพอเงินยังคงเป็นสิ่งที่ต้องสนับสนุนให้งานขับเคลื่อนไปได้

4) *ประการที่สี่ปัญหาด้านความสัมพันธ์ความร่วมมือและการประสานงานระหว่างสภาองค์กรชุมชนตำบลกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น* พบปัญหาด้านความสัมพันธ์ความร่วมมือและการประสานงานระหว่างสภาองค์กรชุมชนตำบลกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความเข้าใจร่วมกันกับองค์การบริหารส่วนตำบลถึงบทบาทภารกิจของสภาองค์กรชุมชนเช่นในเรื่องของการจัดทำแผนพัฒนาของชุมชนที่ทั้งจากสภาองค์กรชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลยังขาดการประสานงานกันในการจัดทำแผนร่วมกันตลอดจนยังไม่มีการผลิตต้นแบบของสภาองค์กรชุมชนเข้าสู่การจัดทำแผนขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างชัดเจนเท่าที่ควร

กล่าวโดยสรุปเห็นว่าสภาองค์กรชุมชนตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลต่างฝ่ายต่างดำเนินกิจกรรมของตัวเองโดยยังขาดการประสานความร่วมมือและยังขาดการพูดคุยเจรจาปรึกษาหารือกันจึงมีข้อเสนอว่าเมื่อมีการประชุมสภาองค์กรชุมชนควรเชิญผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลเข้ารับฟังปัญหาและร่วมจัดทำแผนพัฒนาชุมชนแต่เห็นว่าที่ผ่านมาการเข้าร่วมของผู้บริหารท้องถิ่นมักเป็นการเข้าร่วมในเชิงพิธีการมากกว่าที่จะมีบทบาทในการร่วมแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอใด ๆ เข้าสู่แผนพัฒนาของสภาองค์กรชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

5) *ประการที่ห้าปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนตำบล* ซึ่งผลการศึกษาพบว่าผู้บริหารท้องถิ่นสมาชิกสภาท้องถิ่นและบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลหลายแห่งยังไม่ได้รับรู้ถึงการมีพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 โดยเฉพาะบุคลากรในระดับปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ได้รับรู้ถึงการมีสภาองค์กรชุมชนเกิดขึ้นในพื้นที่และมีความเข้าใจว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถที่จะสนับสนุนสภาองค์กรชุมชนได้เนื่องจากสภาองค์กรชุมชนเป็นองค์กรที่ยังไม่มีกฎหมายให้การรองรับอีกทั้งสภาองค์กรชุมชนเองก็ยังไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทภารกิจหรืออำนาจหน้าที่ของตนเอง

6) *ประการที่หกปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนตำบล* ซึ่งผลการศึกษาพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้ให้ความสำคัญกับสภาองค์กรชุมชนซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการประชาสัมพันธ์และการทำความเข้าใจกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประชาชนและหน่วยงานอื่นๆในพื้นที่ยังมีช่องว่างของการสื่อสารถึงข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทและภารกิจของสภาองค์กรชุมชนอยู่อีกมากจึงกล่าวได้ว่าปัญหาต่างๆเหล่านี้จะเป็นบทเรียนรู้ให้สภาองค์กรชุมชนตำบลกลับไปทบทวนการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ให้สภาองค์กรชุมชนตำบลส่งเสริมชุมชนให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง

5.12 คัมภีร์ ทองพูน (2554: บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง “บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน: กรณีศึกษาอำเภอกะทิงหวายจังหวัดสงขลา” วัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) ศึกษาลักษณะปัญหาความขัดแย้งในอำเภอเทพา
- 2) ศึกษาบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในอำเภอ

เทพา

- 3) เสนอวิธีการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของกำนันผู้ใหญ่บ้านในอำเภอเทพา

ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเครื่องมือวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 21 คน ได้แก่กำนันผู้ใหญ่บ้านในอำเภอเทพาจังหวัดสงขลาการวิเคราะห์และการนำเสนอแบบเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

(1) ลักษณะปัญหาและสาเหตุความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนได้แก่ปัญหา ทะเลาะวิวาทปัญหาการขาดความสามัคคีปัญหาการเมืองปัญหายาเสพติดปัญหาอาชญากรรมปัญหา ครอบครัวปัญหาความไม่สงบในพื้นที่

(2) บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งคือการใช้หลัก เหตุผลหลักความจริงให้ความยุติธรรมจริงจังในการแก้ไขปัญหาคูดูแลให้ความช่วยเหลือชาวบ้านใน หมู่บ้านทำงานอย่างจริงจังเพื่อแก้ไขความขัดแย้งให้ทันเวลาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่คู่กรณีเป็น นักประสานงานที่ดีให้ความร่วมมือกับทุกภาคส่วนและทำงานตรงไปตรงมา

(3) วิธีการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชนกำนันผู้ใหญ่บ้านใช้วิธีการแก้ไข ปัญหาด้วยกันเป็นวิธีการแรกตามด้วยการประนีประนอมการใช้อำนาจและการระงับโดยการใช้เสียง ส่วนใหญ่การไกล่เกลี่ยการหลีกเลี่ยงและการบังคับส่วนการทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนันผู้ใหญ่บ้านให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมและการประชาสัมพันธ์กิจกรรม

(4) ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งชาวบ้านให้ความสำคัญต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมากกว่าสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเมื่อพิจารณาจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น กำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทชัดเจนในการใช้อำนาจหน้าที่ทางการเมืองการปกครองในท้องที่เสมอมา แม้รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2550, พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลฉบับที่ 6 พ.ศ. 2552 ตลอดทั้งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2552 จะให้อิสระในการปกครองตนเองแก่ท้องถิ่นและถึงแม้ว่าจะกำหนดให้สมาชิกสภาท้องถิ่นคณะผู้บริหารท้องถิ่นต้อง มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนซึ่งส่งผลกระทบต่อบทบาทในการใช้อำนาจหน้าที่ของกำนัน และผู้ใหญ่บ้านแต่อย่างไรก็ตามกำนันผู้ใหญ่บ้านก็ยังคงมีบทบาทหลักกับการปกครองท้องที่และเป็น ตัวจักรสำคัญของการปกครองท้องถิ่นอยู่ดีเนื่องจากใช้อำนาจทางการเมืองการปกครองท้องที่ของกำนัน และผู้ใหญ่บ้านมีความเกี่ยวพันอยู่ในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเกี่ยวพันต่อ ความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นนั่นเอง

สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพของ บทบาทปัญหาหรืออุปสรรคของบทบาทและบทบาทที่เหมาะสมของกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่เกี่ยวข้องกับ

การเสริมสร้างประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นในพื้นที่การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่อยู่ใน
ท้องที่ของอำเภอประจันตคามจังหวัดปราจีนบุรีโดยเน้นศึกษาเฉพาะบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน
ใน 3 ด้านคือ

- ก. ด้านการปกครองราษฎร
- ข. ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและ
- ค. ด้านส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

5.13 นิภาพร เกสรมาศ (2554: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องบทบาทสภาองค์กรชุมชนกับ
การพัฒนาท้องถิ่น ศึกษากรณีสภาองค์กรชุมชนตำบลปรี อำเภอเสนา จังหวัดสงขลา ซึ่งมี
วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการก่อเกิดและการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลปรีกับการพัฒนาท้องถิ่น
และเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและจุดอ่อนของสภาองค์กรชุมชนตำบลปรีในการเข้าไปมีบทบาทพัฒนา
ท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การเมืองภาคพลเมือง ผลการวิจัยพบว่า การก่อเกิดและจัดตั้ง ริเริ่มขึ้นจากกลุ่ม/
องค์กรภาคประชาชน กำนันและผู้ใหญ่บ้าน เทศบาลตำบลปรี และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน โดย
มีที่มา 4 ประการคือนโยบายของเทศบาลตำบลปรี การประสานงานและฉันทกกำลังของภาค
ประชาชนด้วยกันเอง สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา การอนุวรรตตาม พรบ.สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551
บทบาทการทำงาน จัดเวทีประชุมประจำเดือนเพื่อปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมขับเคลื่อน
กิจกรรมสาธารณะกับภาครัฐ จัดทำข้อมูลพื้นฐานและปัญหาต่าง ๆ ข้อมูลกลุ่มองค์กร กลุ่มกิจกรรม
กลุ่มอาชีพ พัฒนาศักยภาพแกนนำ ชาวบ้านและเยาวชน พัฒนางานเดิมของกลุ่ม/องค์กรอย่าง
ต่อเนื่อง การแก้ปัญหาหาเสพติด จัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง สร้างแหล่งเรียนรู้วิถีชุมชนแบบ
ชาวบ้าน ผลการทำงานทำให้กลุ่ม/องค์กรประชาชนมีความเข้มแข็งขึ้น คนในชุมชนได้มีประสบการณ์
ในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยตนเอง และยกระดับการพึ่งพาตนเองของชุมชน ประเด็นที่เป็นปัญหาและ
จุดอ่อน ประการที่สำคัญได้แก่ ความจำเป็นต้องพัฒนาเพิ่มเติมในเรื่องภาวะผู้นำของแกนนำ การปลูก
จิตสำนึกในเรื่องการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบต่อส่วนรวมของประชาชน

5.14 สุธิดา บัวสุขเกษม (2554: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาบทบาทของ
สภาองค์กรชุมชนในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนกรณีศึกษาตำบลหนองประดู่อำเภอเสนา
จังหวัดกาญจนบุรีมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการส่งเสริมความเข้มแข็ง
ของชุมชนระดับปัญหาและอุปสรรคตลอดจนแนวทางการพัฒนาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบล
ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุระหว่าง 36-59 ปี ศึกษาในระดับ
ประถมศึกษาประกอบอาชีพเกษตรกรและรับจ้างทั่วไปมีรายได้อยู่ระหว่าง 2,501-5,000 บาท
ต่อเดือนเข้าร่วมกลุ่ม/องค์กรชุมชนอย่างน้อย 1 กลุ่มและเข้าร่วมสภาองค์กรชุมชนตำบลในบทบาท
ของสมาชิกองค์กรชุมชนตำบลทั้งนี้ มี อบต. หนองประดู่เป็นแกนหลักในการส่งเสริมและสนับสนุนใน
เรื่องสภาองค์กรชุมชนส่วนบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนนั้น

สภาฯ มีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการของประชาชนและปัญหาพร้อมแนวทางการแก้ไขต่อหน่วยงานในท้องถิ่นมีมากที่สุดส่วนปัญหาและอุปสรรคที่พบคือการสร้างความเข้าใจให้คนในตำบลยอมรับสภาองค์กรชุมชนและพบว่าแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานที่ควรให้การส่งเสริมสนับสนุนมากที่สุดคือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนงบประมาณในการทำงานด้านสภาองค์กรชุมชนตำบลข้อเสนอแนะจากการศึกษาสภาองค์กรชุมชนควรทำงานเชิงรุกแล้วสรุปบทเรียนจากการทำงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อพัฒนาความสามารถหรือบทบาทในการทำงานให้มีความเชี่ยวชาญและควรจัดเวทีประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการวางแผนการดำเนินงานติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มศักยภาพในการร่วมคิดร่วมปฏิบัติและการวางแผนทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนงบประมาณในการทำงานด้านสภาองค์กรชุมชนตำบลอย่างต่อเนื่อง

6. แนวคิดเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชน

6.1 ความหมายของสภาองค์กรชุมชน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (2551, น. 11) ได้ให้ความหมายของสภาองค์กรชุมชนตำบลคือเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนของคนในชุมชนท้องถิ่นโดยคนในชุมชนท้องถิ่นและเพื่อคนในชุมชนท้องถิ่นประกอบด้วยตัวแทนของสถาบันในชุมชนท้องถิ่นเช่นวัดโรงเรียนสถานีนามัยเป็นต้นตัวแทนของกลุ่มองค์กรชุมชนต่างๆ เช่นกลุ่มออมทรัพย์กลุ่มแม่บ้านกลุ่มโรงสีรวมกลุ่มอนุรักษ์ป่าและกลุ่มกิจกรรมพัฒนาอื่นๆ ที่มีอยู่ในแต่ละชุมชนโดยมีผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการเช่นผู้รู้ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการได้แก่กำนันผู้ใหญ่บ้านในชุมชนท้องถิ่นเข้ามาร่วมใช้เวทีพูดคุยเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน

สน รูปสูง (2551, สืบค้นเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2553) ให้คำนิยามเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชนตำบลว่าสภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นองค์กรพัฒนาที่ไปส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มหรือองค์กรต่างๆในชุมชนลุกขึ้นมาจัดการตัวเองมีอำนาจหน้าที่ในการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลกับ อบต. มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการทำงานของหน่วยงานทั้งหมดในตำบล

ประเวศ วะสี (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2551, น.12) ให้คำนิยามเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชนว่าสภาองค์กรชุมชนถือเป็นเครื่องมือที่เชื่อมต่อฐานของความดีความจริงไปสู่นโยบายทุกระดับไม่มีพระเจดีย์องค์ใดที่จะสร้างจากยอดได้สำเร็จการสร้างพระเจดีย์ต้องสร้างจากฐานก่อนฐานในที่นี้คือชุมชนท้องถิ่นเกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่นเกิดผู้นำตามธรรมชาติที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งเป็นสภาที่ไม่ไปแสวงหาอำนาจไม่ขัดแย้งกับใครเป็นประชาธิปไตยตั้งแต่เริ่มต้น

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2551, น. 16) ให้คำนิยามเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชนว่าสภาองค์กรชุมชนเป็นการเมืองใหม่หมายถึงการจัดการสังคมชุมชนและชีวิตผสมผสานกันไปในการจัดการระดับท้องถิ่นพื้นที่ชุมชนสังคมที่รวมเอาทุกมิติทั้งเศรษฐกิจวัฒนธรรมสุขภาพอนามัยการศึกษาและสิ่งแวดล้อมมีแผนในระดับท้องถิ่นเพื่อให้ผลสุดท้ายคือชีวิตความเป็นอยู่ครอบครัวชุมชนสภาพแวดล้อมเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมดีขึ้น

กล่าวโดยสรุปสภาองค์กรชุมชนตำบลหมายถึงเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนของคนในชุมชนท้องถิ่นส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มหรือองค์กรต่างๆ ในชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่นประกอบด้วยตัวแทนของสถาบันในชุมชนท้องถิ่นเช่นวัดโรงเรียนสถานีนอมาลัยเป็นต้นตัวแทนของกลุ่มองค์กรชุมชนต่างๆ เช่นกลุ่มออมทรัพย์กลุ่มแม่บ้านกลุ่มโรงเรียนกลุ่มอนุรักษ์ป่าและกลุ่มกิจกรรมพัฒนาอื่นๆ ที่มีอยู่ในแต่ละชุมชนโดยมีผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการเช่นผู้รู้ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการได้แก่กำนันผู้ใหญ่บ้านในชุมชนท้องถิ่นเข้ามาร่วมใช้เวทีพูดคุยเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน

6.2 ประโยชน์ของสภาองค์กรชุมชน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (2552, น. 2) ได้กล่าวถึงประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นดังนี้

6.2.1 เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นโดยการระดมพลังทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหาชุมชนท้องถิ่นด้วยคนในชุมชนของตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

6.2.2 เกิดกลไกขององค์กรชุมชนที่จะเข้าไปหนุนเสริมการพัฒนาท้องถิ่นทางด้านเศรษฐกิจสังคมการเมืองการปกครองและการพัฒนาคุณภาพชีวิต

6.2.3 ผนึกกำลังและประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนกับภาคส่วนต่างๆ ในการพัฒนาประเทศเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของประชาชนรวมทั้งสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นนั้น

6.2.4 สนับสนุนให้เกิดการสร้างระบบประชาธิปไตยขั้นพื้นฐานที่แท้จริงที่มากกว่าสิทธิการเลือกตั้งโดยการคืนอำนาจให้อิสระในการตัดสินใจและจัดการตนเองแก่คนในชุมชนท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุปประโยชน์ของสภาองค์กรชุมชนตำบลที่สำคัญคือเป็นเวทีในการส่งเสริมและประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานท้องถิ่นในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นโดยการระดมความคิดเห็นและจัดทำแผนเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาชุมชนท้องถิ่นจากคนในชุมชนของตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

6.3 แนวทางการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนตำบล

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (2552, น. 9-10) สภาองค์กรชุมชนที่จัดตั้งแล้วควรมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

6.3.1 สร้างความเข้าใจให้คนในพื้นที่ที่มีสภาองค์กรชุมชนตำบลให้เข้าใจว่าสภาฯ เป็น “สภาที่กินได้” เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนในชุมชนเป็น “สภาแบบชาวบ้าน” ที่มีรูปแบบที่เรียบง่าย โดยสนับสนุนการประชุมปรึกษาหารือและการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

6.3.2 พัฒนาข้อมูลและระบบข้อมูลสภาองค์กรชุมชนที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนกลุ่ม/องค์กรและการพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงและใช้ข้อมูลในการสนับสนุนการพัฒนา กลุ่มองค์กรสมาชิกและจัดทำแผนพัฒนาของสภาองค์กรชุมชนทุกระดับและติดตามงานพัฒนาของหน่วยงานภายในพื้นที่อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจงานพัฒนาท้องถิ่น/ท้องถิ่นและแจ้งต่อคนในชุมชนและสาธารณะ

6.3.3 พัฒนาแกนนำสภาองค์กรชุมชนสมาชิกสภาองค์กรชุมชนและสนับสนุนคนรุ่นใหม่ให้เป็นแกนหลักในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนโดยเสริมสร้างความรู้พัฒนาทักษะการจัดการและการพัฒนาชุมชน/องค์กรเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น

6.3.4 ใช้การจัดทำแผนชุมชนสร้างการเรียนรู้เรื่องราวของชุมชนแก้ไขปัญหาและให้ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่และท้องถิ่นและสนับสนุนให้สภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นกลไกหลักที่รับฟังและสะท้อนปัญหาในชุมชนได้ทุกเรื่อง

6.3.5 กำหนดเป้าหมายตัวชี้วัดการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้ทุกฝ่ายนำไปใช้ร่วมกันและสร้างผลงานที่เป็นรูปธรรมเชิงประจักษ์ในระยะสั้นที่คนในชุมชนพอใจและมีผลงานต่อเนื่องที่นำไปขยายผลได้และวางกติกาการดำเนินงานสภาฯ เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน

6.3.6 รายงานปัญหาและผลที่เกิดขึ้นในตำบลอันเนื่องมาจากการดำเนินงานของภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและจัดทำรายงานประจำปีของสภาองค์กรชุมชนตำบล สถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในตำบลเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปทราบ

6.3.7 ขยายฐานสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลให้ครอบคลุมเรื่องราวในชุมชนโดยประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงให้กลุ่ม/ชุมชนที่มีการดำเนินงานในพื้นที่มาจัดแจ้งและเข้าร่วมเป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนและใช้ระบบการสื่อสารที่มีพลังเช่นวิทยุชุมชนหอกระจายข่าวฯ เป็นเครื่องมือในการประสานและสร้างความเข้าใจกับทุกภาคส่วนในสังคมทั้งท้องถิ่นและท้องถิ่น

6.3.8 เชื่อมโยงและยกระดับการทำงานของสภาองค์กรชุมชนโดยประสานแผนการทำงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ/จังหวัด

6.3.9 ใช้เวทีสภาองค์กรชุมชนตำบลนำเสนอปัญหาและงานพัฒนาด้านต่างๆ ของชุมชนและประสานเชื่อมโยงการทำงานกับสภาองค์กรชุมชนตำบลอื่น

6.3.10 พัฒนาพื้นที่สภาองค์กรชุมชนตำบลที่มีคุณภาพมีรูปธรรมงานพัฒนาที่เข้มแข็งเพื่อถอดองค์ความรู้และพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ฐานพัฒนาที่มีภาคประชาชนและองค์กรชุมชนเป็นแกนหลัก

7. ข้อมูลทั่วไปของสภาองค์กรชุมชนแต่ละตำบล

7.1 สภาองค์กรชุมชนตำบลไทรม้ายกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

7.1.1 ประวัติตำบลไทรม้าย

เมื่อครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยา บริเวณตำบลไทรม้ายมีการเดินทางระหว่างบ้านบางกอกกับกรุงศรีอยุธยา ซึ่งในการเดินทางมีทั้งช้าง ม้า และทหาร เนื่องจากพื้นที่แห่งนี้อุดมสมบูรณ์ไปด้วยต้นไทรจำนวนมาก ประกอบกับอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ทำให้พื้นที่ดังกล่าวเหมาะสำหรับพักม้าและช้างของกองทัพทหารรวมถึงผู้ที่สัญจรผ่านเส้นทางนั้น ป่าแห่งนี้จึงถูกเรียกว่า “ป่าไทรม้าพัก” ต่อมาเมื่อมีผู้คนมาตั้งบ้านเรือนในบริเวณป่าไทรม้าพักเพิ่มมากขึ้น พื้นที่แห่งนี้จึงถูกเรียกชื่อใหม่ว่า “ไทรม้าย”

เนื่องจากตำบลไทรม้าย มีภูมิประเทศอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีคลองมากจึงเป็นบริเวณที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเกษตรกรรม ในเขตพื้นที่มีถนนรัตนาเบศร์ผ่ากลาง ทำให้มีเนื้อที่สองส่วน และมีสะพานพระนั่งเกล้าเชื่อมโยงสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเข้าด้วยกัน

7.1.2 สภาองค์กรชุมชนตำบลไทรม้าย โดยมีองค์กรเข้มแข็ง 2 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 ฝึกออาชีพและกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไทรม้าย กลุ่มส่งเสริมอาชีพกลุ่มนวดไทยไทรม้ายมีศูนย์บริการที่ชั้น 4 เทศบาลตำบลไทรม้ายและมีศูนย์เรียนรู้ด้านนวดส่งเสริมมีกลุ่มเพื่อให้บริการนวดที่วัดใหญ่สว่างอารมณ์เสาร์อาทิตย์และยังมีกลุ่มฝึกออาชีพที่ตั้งศูนย์จัดจำหน่ายสินค้า สามารถส่งทำได้ เช่น กระเป๋าสาร กระเป๋าถัก ต้นไม้ประดิษฐ์ สร้อยคริสตัล พับธนบัตร รับสกรีนเสื้อ และอื่นๆ

กลุ่มที่ 2 กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไทรม้าย มีข้อบังคับใช้ได้ในการบริหารงาน มีคณะกรรมการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี ก่อตั้ง 16 พฤศจิกายน 2552 มีสมาชิก 428 คน ณ 31 ธันวาคม 2557 เป็นกองทุนเพื่อก่อให้เกิดการช่วยเหลือกันในชุมชนทุกรูปแบบผ่านสวัสดิการชุมชนโดยประชาชนเพื่อประชาชนบริหารจัดการโดยวิถีชุมชนอาศัยความร่วมมือระหว่างชุมชน รัฐ องค์กรท้องถิ่น สวัสดิการเสียชีวิต 10,000 บาท เข้าพักรักษาตัวโรงพยาบาล 1 วันขึ้นไป รายละเอียด 300 บาท ต่อคืน/ต่อปี รับขวัญบุตร รายละเอียด 1,000 บาท จ่ายทุนการศึกษา รายละเอียด 400 บาท

ต่อคน/ต่อปี มีอัตราการจ่ายค่าบำรุง งวด 3 เดือน จ่ายเพียง 90 บาท ,งวด 6 เดือน จ่าย 180 บาท ,
งวด 12 เดือนจ่ายเพียง 360 บาท

7.2 การมีส่วนร่วมของตำบลพิมลราช ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองโดยสภาองค์กร ชุมชนตำบลพิมลราช จังหวัดนนทบุรี

ตำบลพิมลราชตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอบางบัวทอง โดยอยู่ห่าง
จากที่ทำการอำเภอบางบัวทองประมาณ 15 กิโลเมตร มีพื้นที่รวมทั้งตำบล 9,425 ไร่คิดเป็น 15.08
ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มคลองที่ขุดเพื่อประโยชน์ทางการคมนาคม การ
อุปโภคบริโภคและการเกษตรหลายสาย มีสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติและไม่ห่างไกลจากกรุงเทพฯ
มากนัก

ตำบลพิมลราชเดิมเป็นหมู่บ้านหนึ่งในตำบลบางบัวทอง อำเภอบางบัวทอง
จังหวัดนนทบุรี ต่อมาในปี พ.ศ. 2523 ได้แยกตัวออกมาจัดตั้งเป็นตำบลพิมลราชที่ประกอบด้วย 8
หมู่บ้าน โดยชื่อตำบลมาจากลำคลองพระพิมลราชที่เป็นคลองสายหลักไหลผ่านตลอดทั้งตำบลและ
ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้อาศัยคลองสายดังกล่าวในการอุปโภคบริโภค การเกษตร และการคมนาคม
ลำคลองแห่งนี้จึงเปรียบเหมือนเส้นเลือดใหญ่ของตำบล

การปกครองเดิมที่ใช้รูปแบบของ “สภาตำบลพิมลราช” ต่อมาเมื่อวันที่ 19
มกราคม 2539 ได้ยกฐานะเป็น “องค์การบริหารส่วนตำบลพิมลราช” และได้ประกาศจัดตั้งเป็น
“เทศบาลเมืองพิมลราช” เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2557 โดยมีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 40,653
คน แบ่งเป็นจำนวนประชากรหญิง 21,807 คน จำนวนชาย 18,846 คน จำนวนครัวเรือน 13,223
ครัวเรือน (ข้อมูลจากฝ่ายงานทะเบียนราษฎรอำเภอบางบัวทอง) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง
เอกชน รับราชการ ธุรกิจร้านค้า บริษัทเอกชน และทำการเกษตร

จำนวนหมู่บ้านดั้งเดิมและหมู่บ้านจัดสรรในเขตเทศบาลตำบลพิมลราช มีหมู่บ้าน
ดั้งเดิมจำนวน 8 หมู่บ้าน ได้แก่ ชุมชนดั้งเดิมบ้านคลองเจ้า ชุมชนดั้งเดิมบ้านฝั่งเหนือ ชุมชนดั้งเดิม
บ้านกล้วย ชุมชนดั้งเดิมบ้านค่ายสยาม ชุมชนดั้งเดิมบ้านโรงงานสวด ชุมชนดั้งเดิมบ้านโสนลอย
ชุมชุนดั้งเดิมบ้านโรงกระโจอม ชุมชนดั้งเดิมบ้านคลองตาชม และมีบ้านจัดสรรจำนวน 49 หมู่บ้าน

7.2.1 สภาองค์กรชุมชนตำบลพิมลราชกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

สภาองค์กรชุมชนตำบลพิมลราชก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2554 และ
ต่อมาได้รับการจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2554 ประกอบด้วยสมาชิก
จำนวน 13 คน แบ่งเป็นสมาชิกจากผู้แทนกลุ่ม/องค์กร จำนวน 11 คน (ตำบลพิมลราชมีเครือข่าย
องค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง จำนวน 3 องค์กร ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร่วมใจพิมลราช หมู่ 5, กลุ่ม
ชุมชนผู้สูงอายุตำบลพิมลราช หมู่ 5 และกองทุนสวัสดิการชุมชนคนตำบลพิมลราช) และสมาชิก
ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 คน มีการจัดประชุมเป็นประจำทุกสองเดือน เพื่อเป็นเวทีกลางในการร่วมเสนอ

ปัญหาและความต้องการของประชาชนต่อท้องถิ่น ทำให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารกิจการของท้องถิ่น

เนื่องจากชุมชนตำบลพิมลราชเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทซึ่งมีความหลากหลายในเรื่องของวัฒนธรรมประเพณี โดยเฉพาะประชากรที่อยู่อาศัยในพื้นที่ซึ่งมีทั้งประชากรที่เป็นคนถิ่นฐานดั้งเดิมและประชากรที่ย้ายเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านจัดสรร ดังนั้นการจัดทำและรวบรวมข้อมูลของชุมชนในด้านต่างๆ ตลอดจนสำรวจปัญหาความต้องการของชุมชนจึงต้องดำเนินการโดยผ่านการประชุมประชาคมและรวบรวมมาเป็นแผนชุมชน รวมถึงมีการทบทวนและปรับปรุงแผนชุมชน เพื่อให้เท่าทันต่อสถานการณ์ข้อมูลปัญหาในพื้นที่ ที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ จึงได้มีการดำเนินการโครงการประชุมประชาคมจัดทำและทบทวนปรับปรุงแผนชุมชน ภายใต้แนวคิด “ค้นปัญหา พาร่วมคิด ปลุกจิตสาธารณะ สร้างความเข้าใจ โดยใช้กระบวนการชุมชน”

ที่ผ่านมา มีกิจกรรมที่โดดเด่นภายใต้การขับเคลื่อนของสภาองค์กรชุมชนตำบลพิมลราช ได้แก่ การดำเนินโครงการพลเมืองอาสาพัฒนาประชาธิปไตย เพื่อให้ภาคประชาชนเข้ามาเรียนรู้กระบวนการจัดการเลือกตั้งอย่างถูกต้อง และเป็นการกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในการมีส่วนร่วมทางการเมือง การดำเนินโครงการศึกษารูปแบบกระบวนการ วิธีการ และการใช้เครื่องมือเพื่อพัฒนาสังคมและสวัสดิการที่เหมาะสมกับตำบลพิมลราช หรืออาสาสมัครนักวิจัยชุมชนตำบลพิมลราช และโครงการฝึกอบรมอาสาสมัครฯ เป็นต้น

โดยการดำเนินโครงการต่างๆ ได้มีการประสานความร่วมมือกับเทศบาลเมืองพิมลราช และหน่วยงานภาคีอื่นๆ เช่น พมจ. สสว. เป็นต้น

ทั้งนี้ สิ่งที่สภาองค์กรชุมชนตำบลพิมลราชและภาคีเครือข่ายจะร่วมกันขับเคลื่อนให้เกิดขึ้นในระยะต่อไป คือ การผลักดันให้เกิดสภาประชาชน

7.3 สภาองค์กรชุมชนตำบลบางเลน กับการจัดการสวัสดิการของชุมชนตำบลบางเลน กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางเลน...ความสุขที่ยั่งยืน

ตำบลบางเลน อำเภอบางใหญ่จังหวัดนนทบุรีมีทั้งหมด 11 หมู่บ้าน 731 ครัวเรือน สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาโดยลาดเทจากทิศตะวันออกมาสู่ทิศตะวันตก มีคลองส่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ซึ่งเหมาะแก่การทำเกษตรและทำสวนผลไม้ได้แก่ ทุเรียน กัลย กระท้อน มังคุด มาจนถึงปัจจุบัน มีการคมนาคมที่สะดวกสามารถเดินทางได้ทั้งทางน้ำและทางบก ด้วยเหตุนี้เองทำให้ชาวบ้านเปลี่ยนแปลงจากการเกษตรไปประกอบอาชีพอื่นเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งพื้นที่ทางการเกษตรถูกตัดเป็นถนนหนทางและถูกนายทุนกว้านซื้อไปทำเป็นบ้านจัดสรรเป็นจำนวนมาก

จุดเริ่มต้นของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางเลน มีจุดเริ่มต้นจากชาวบ้านหมู่ที่ 10 บ้านวัดน้อย โดยมี นายวงษ์ ก่อบุญเกิด หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า ลุงวงษ์ เป็นผู้ริเริ่มขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนจังหวัดนนทบุรี เพื่อแบ่งปันน้ำใจให้แก่กัน ตั้งแต่อดีตไม่ว่าจะเป็นงานบุญ

ต่างๆ การเกิด การช่วยเหลือผู้เจ็บป่วย งานศพสำหรับทำศพ และถือปฏิบัติเรื่องมาเป็นเสมือนญาติของตนเอง โดยในชุมชนจะสละเงินคนละเล็กละน้อยตามกำลังในการช่วยเหลือเพื่อนบ้าน จนมีกองทุนหมู่บ้านเข้ามาสมทบความช่วยเหลือ แต่ยังคงจำกัดเฉพาะผู้ที่เป็สมาชิกเท่านั้นและยังมีปัญหาเมื่อปล่อยเงินกู้ การแบ่งพรรคแบ่งพวก เกิดความอยากได้มากกว่าการให้ จึงเรียกสมาชิกร่วมประชุมหารืออีกครั้ง ซึ่งต้องใช้เวลาานพอสมควรในการสร้างความเข้าใจ จากนั้นจึงได้จัดสวัสดิการในรูปแบบของการออมวันละบาทขึ้น

ทั้งนี้ กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางเลน ได้ก่อตั้งเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2549 ซึ่งการก่อตั้งเริ่มแรกมีสมาชิก 84 คน มีเงินกองทุนสวัสดิการเริ่มแรก 55,000 บาท แต่ปัจจุบันมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 336 คนและมีเงินกองทุนรวม 86,000 บาท สำหรับที่มาของเงินกองทุน มาจากการสมทบของสมาชิก 473,040 บาท, การสมทบจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน 174,160 บาท การสมทบจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น 100,000 บาท และมีเงินกองทุนหมู่บ้านสมทบเพิ่มอีกจำนวน 50,000 บาท (พฤศจิกายน 2555)

การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางเลน สามารถสมัครเข้าเป็นสมาชิกได้ตั้งแต่แรกเกิด ลักษณะของสมาชิกมีทั้งเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ติดเชื้ ครอบคลุมตั้งแต่การเกิด แก่ เจ็บ ตาย สาธารณภัย และผู้ด้อยโอกาสยากไร้ มีคณะกรรมการจำนวนไม่น้อยกว่า 15 คน แต่ไม่เกิน 25 คน มาจากผู้แทนของทุกหมู่บ้าน โดยการเลือกตั้งของสมาชิกในที่ประชุมใหญ่ ใช้ระบบบริหารจัดการโดยวิธีชุมชนก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างชุมชน รัฐ องค์กรปกครองท้องถิ่น และภาคีหุ้นส่วนอื่นๆ เพื่อสร้างสังคมเข้มแข็งร่วมกัน ลดและแก้ปัญหาต่างๆ ในชุมชนโดยวิถีชุมชน และกระบวนการประชาธิปไตยชุมชน เกิดการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและผู้ประสบสาธารณภัยในชุมชน

7.3.1 การจัดสวัสดิการในด้านต่างๆ ของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาล

ตำบลบางเลน

ภาพที่ 2.1 การจัดสวัสดิการในด้านต่างๆ ของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางเลน

ที่มา: ข้อมูลได้มาจากเอกสารประกอบการจัดงานสมัชชาสวัสดิการสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนมหานครนนท์
อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ครั้งที่ 1 และงานสถานีสวัสดิการสมานฉันท์

7.4 การมีส่วนร่วมของตำบลบางขุนกอง สู่ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองโดยสภา องค์กรชุมชนตำบลบางขุนกอง จ.นนทบุรี

ตำบลบางขุนกอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ตั้งอยู่บริเวณถนนนคร
อินทร์-ราชพฤกษ์ มีระยะทางห่างจากที่ว่าการอำเภอบางกรวยประมาณ 8 กิโลเมตร อยู่ห่างจาก
ตัวเมืองจังหวัดนนทบุรีประมาณ 20 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 8 กิโลเมตร ตำบลบาง
ขุนกอง มีเนื้อที่ประมาณ 6,027 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,767 ไร่

สภาพพื้นที่เดิมส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มริมคลองบางกอกน้อย ซึ่งเกิดจากที่ดิน
งอกตามตลิ่ง โดยจะเห็นได้ว่าโบราณสถานที่สำคัญ เช่น วัดต่างๆ เดิมนั้นอยู่ริมแม่น้ำ แต่ตอนหลังได้
เกิดทิ้งอกริมตลิ่ง ทำให้น้ำวัดมีสภาพตื้นเขิน เช่น บริเวณวัดไทยเจริญ เป็นต้น นอกจากนี้ ยัง
ประกอบไปด้วยลำคลองหลายสายในแต่ละปีจะเกิดน้ำท่วมเป็นประจำ

ในตำบลมีประชากร รวมทั้งสิ้น 8,818 คน แยกเป็นชาย 4,034 คน หญิง 4,847 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 1,463 คน/ตารางกิโลเมตร ในจำนวนนี้มีกลุ่มประชากรที่อยู่ในวัยพึ่งพา และเป็นกลุ่มที่ต้องได้รับความช่วยเหลือ ได้แก่ ผู้สูงอายุ 987 คนเป็นผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ 26 คน ผู้สูงอายุที่ป่วยเป็นโรคเรื้อรัง 166 คน เด็กแรกเกิดถึง 6 ปี 162 คน สตรีมีครรภ์ 13 คน และผู้พิการ 3 คน

ในรอบสิบปีที่ผ่านมา สภาพความเป็นอยู่ของคนในตำบลมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก นับตั้งแต่มีการตัดถนนสายราชพฤกษ์-นครินทร์ เป็นถนนต่อเชื่อมกับสะพานพระราม 5 ตัดผ่านวงเวียนพระราม 5 รัตนานิเบศร์ ส่งผลต่อการประกอบอาชีพของคนในชุมชน จากเดิมที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลัก เช่น สวนดอกไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับ แต่ปัจจุบันมีการนำพื้นที่ทางการเกษตรไปทำหมู่บ้านจัดสรรเพิ่มมากขึ้น เกิดโรงแรม 3 แห่ง โรงงานอุตสาหกรรม 4 แห่ง ร้านอาหาร 22 แห่ง ตลาดสด (พระราม 5) 1 แห่ง อาคารพาณิชย์ 36 แห่ง หมู่บ้านจัดสรร 14 โครงการ และห้องเช่า 19 แห่ง ทำให้มีพื้นที่ทางการเกษตรลดลง

7.4.1 ขบวนการชุมชนกับการแก้ไขปัญหา

ตำบลบางขุนทองมีเครือข่ายองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง จำนวน 29 องค์กร จำแนกเป็น กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่ม อสม. กลุ่มพัฒนาอาชีพ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เพื่อรับมือกับสภาพปัญหาอันเกิดจากกระแสการพัฒนาทางเศรษฐกิจจากทุนนิยมภายนอก ขบวนการชุมชนตำบลบางขุนทอง จึงได้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และแนวทางการขับเคลื่อนของชุมชน โดยสร้างวิสัยทัศน์งานพัฒนาของชุมชนไว้ว่า “ชุมชนตำบลน่าอยู่คู่คุณธรรม เศรษฐกิจก้าวหน้า งามล้ำสภาพแวดล้อม ในทุกสังคมชุมชนอันเป็นความฝันของตำบลบางขุนทอง” เพื่อนำไปสู่การสร้าง (1) ความรักสามัคคี แบ่งปันเอื้ออาทรกัน (2) ชุมชนมีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย (3) อนุรักษ์วัฒนธรรม สืบทอดประเพณีไทย (4) สิ่งแวดล้อมชุมชนดี (เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม) (5) ชุมชนมีเศรษฐกิจดี มีการพึ่งพาตนเองได้ (6) ชุมชนน่าอยู่ ปลอดภัยเสถียร และ (7) การคมนาคมสะดวก ชุมชนได้รับข้อมูลอย่างทั่วถึง

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของขบวนการชุมชนตำบลบางขุนทอง สามารถจัดตั้งกองทุนสวัสดิการ ชุมชนตำบลบางขุนทอง เกิดการเตรียมการสร้างกลุ่มเยาวชนคนสามวัย จัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนตำบลบางขุนทอง เกิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมินิเวศน์ (คู/คลอง/ขยะ/มลพิษ/ภัยพิบัติ) และจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลบางขุนทอง

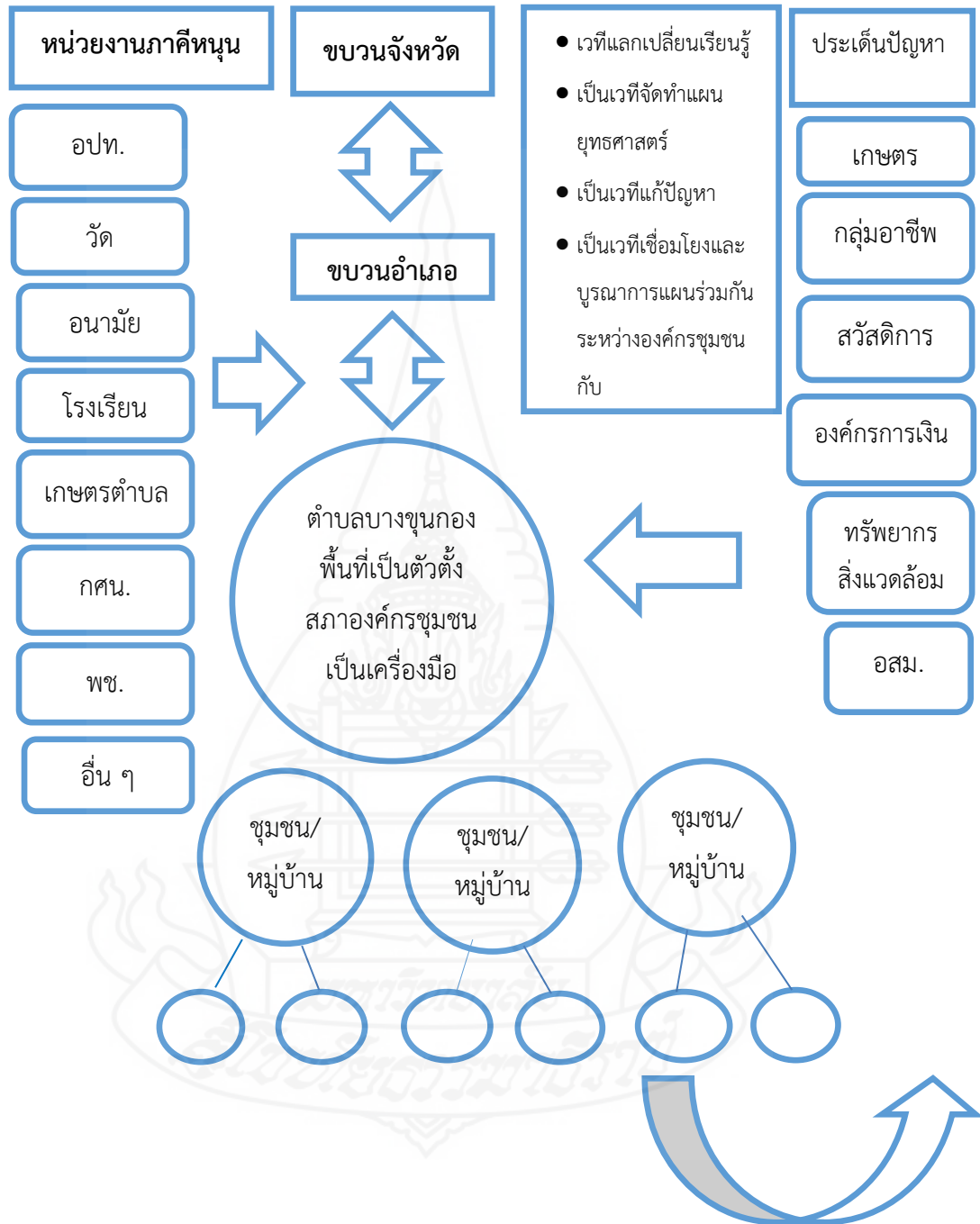
7.4.2 สภามงคลชุมชนตำบลบางขุนทองกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

สภามงคลชุมชนตำบลบางขุนทองจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2551 โดยมีการวางยุทธศาสตร์การพัฒนาไว้ว่า “สิ่งแวดล้อมดี คนมีคุณภาพ นำพาตำบลบางขุนทองสู่ตำบลจัดการตนเองอย่างยั่งยืน”

กลไกการทำงานประกอบด้วย ตัวแทนประเดิมงาน 2 คน ตัวแทนหมู่บ้าน 38 คน และภาคีหน่วยงานต่างๆ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำทางศาสนา (วัด) สถาบันการศึกษา เช่น โรงเรียน กศน. เป็นต้น อนามัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตรตำบล และพัฒนาชุมชน

7.4.3 กลไกการขับเคลื่อนสภาพองค์กรชุมชนตำบลบางขุนทอง

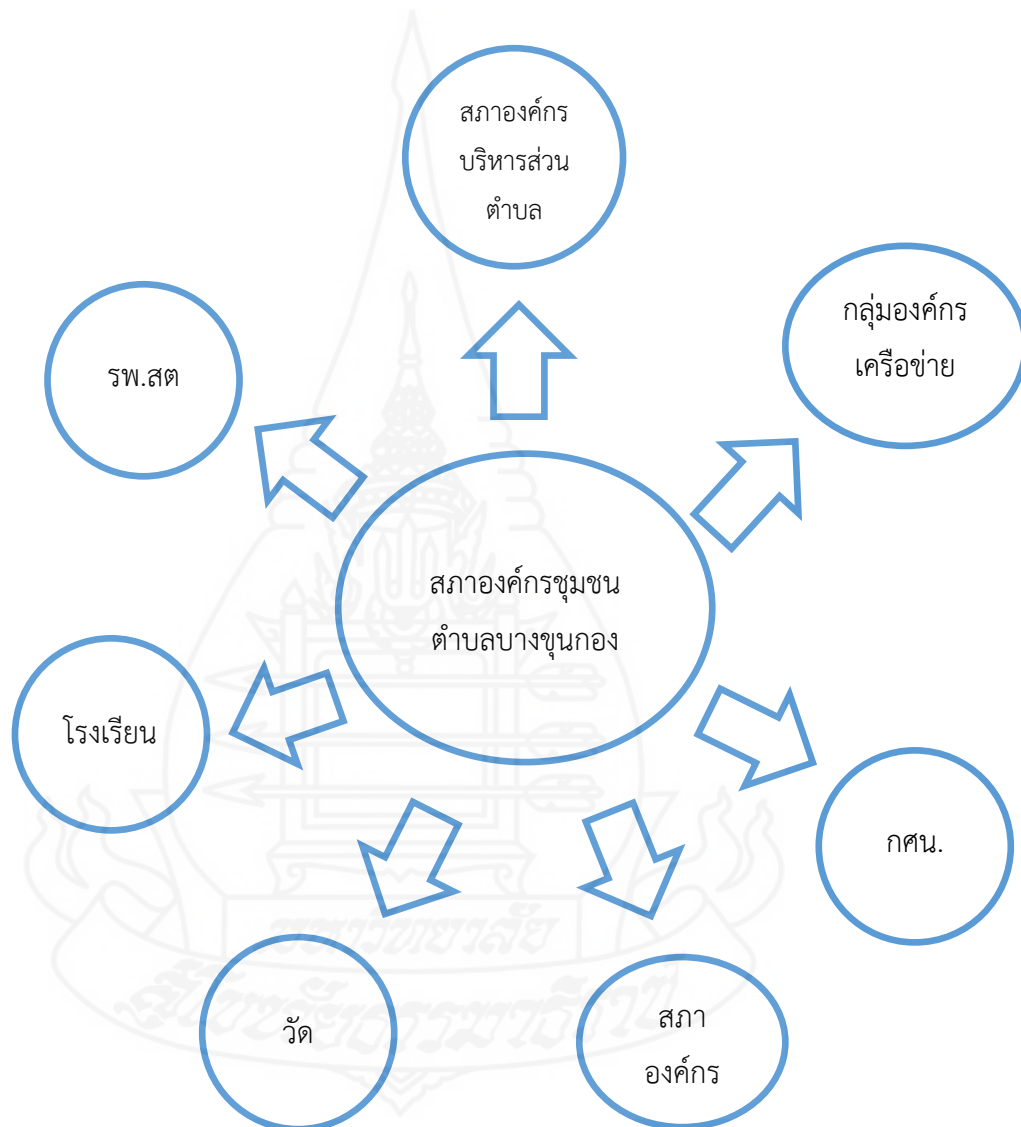

ภาพที่ 2.2 โครงสร้างกลไกการขับเคลื่อนสภาพองค์กรชุมชนตำบลบางขุนทอง

ที่มา: ข้อมูลภาพ จากเอกสารประกอบการจัดงานสมัชชาสวัสดิการสุขอย่างยั่งยืนมหานครนนท์ อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ครั้งที่ 1 และงานสถานีสวัสดิการสมานฉันท์

สำหรับบทบาทการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลบางขุนกอง ที่ผ่านมา ทำหน้าที่ในการเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เวทีจัดทำแผนยุทธศาสตร์ เวทีแก้ปัญหา และ เชื่อมโยงและบูรณาการแผนร่วมกันระหว่างอาทิ เช่น สภาองค์กรบริหารส่วนตำบลบางขุนกอง กลุ่ม องค์กรเครือข่าย สภาองค์กรท้องที่ วัด โรงเรียน รพ.สต. และ กศน. ฯ

7.4.4 ภาคิความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

ภาพที่ 2.3 ภาคิความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

ที่มา: ข้อมูลภาพได้มาจากเอกสารประกอบการจัดงานสมัชชาสวัสดิการสุขอย่างยั่งยืนมหานคร นนทบุรีเย็นเป็นสุขร่วมกัน ครั้งที่ 1 และงานสถานีสวัสดิการสมานฉันท์

1) ผลงานการดำเนินงานที่ผ่านมา มี ดังนี้

- (1) พัฒนาขบวนการเสริมสร้างศักยภาพสภาองค์กร โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้จัดทำแผนพัฒนาตำบลขับเคลื่อนแผนชุมชนโดยสภา
  - (2) สำรวจหนี้และทุนในชุมชน
  - (3) ส่งเสริมสวัสดิการชุมชนตำบลให้ครอบคลุมทุกครัวเรือน
  - (4) ส่งเสริมเยาวชนคนสามวัยห่างไกลสิ่งเสพติด โดยสนับสนุนกิจกรรมการออกกำลังกายการเล่นดนตรี แข่งกีฬา
  - (5) จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม/เกษตรยั่งยืน โดยการจัดตั้ง ทสม. ทุกหมู่บ้าน พัฒนาคณะทำงาน คัดแยกขยะ และพัฒนาที่ดินและแหล่งน้ำ
  - (6) ฟื้นฟูจากภัยพิบัติและการป้องกัน โดยจัดตั้งคณะทำงานปรับปรุงแผน นำแผนบรรจุในแผนท้องถิ่นและภาคีการพัฒนา
  - (7) พัฒนาระบบข้อมูล และพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชน/ท้องถิ่น โดยตั้งคณะทำงานพัฒนาข้อมูลการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
  - (8) จัดทำแผนชุมชนตำบล โดยจัดตั้งคณะทำงานปรับปรุงแผนนำแผนบรรจุในแผนท้องถิ่นและภาคีการพัฒนา
  - (9) พัฒนาศักยภาพเครือข่าย อาทิเช่น ส่งเสริมให้สตรีปฏิบัติภารกิจด้านสาธารณสุขประโยชน์ และส่งเสริมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว
- ทั้งนี้ สิ่งที่สภาองค์กรชุมชนตำบลบางขุนทองและภาคีเครือข่ายจะร่วมกันผลักดันให้เกิดขึ้นใน ระยะต่อไปคือ การพัฒนาความเข้มแข็งให้กับกลุ่มองค์กรเครือข่ายในตำบล เช่น กลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล เครือข่ายภัยพิบัติ กลุ่มอาชีพ ฯลฯ เพื่อให้ตำบลบางขุนทองเป็นตำบลที่น่าอยู่ และร่วมกันสร้างธรรมนูญตำบล ผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบายต่อภาครัฐ กำหนดแผนยุทธศาสตร์ 5 ปี สู่ตำบลจัดการตนเองต่อไป

7.5 สภาองค์กรชุมชนตำบลราชภัฏรณินิยมสวัสดิการชุมชน....คนรักรัษฎาภิบาล

ฐานรากของการจัดตั้งสวัสดิการประชาชนตำบลราชภัฏรณินิยมเริ่มต้นมาจากความต้องการของคนในชุมชนที่อยากให้มีระบบการช่วยเหลือครอบครัวผู้ที่เสียชีวิต เพื่อช่วยเหลือบรรเทาค่าใช้จ่ายในการจัดงานศพ จากการจัดประชุมเวทีประชาคมเมื่อเดือนมกราคม 2548 ที่ หมู่ที่ 3 ที่ประชุมมีแนวคิดจะจัดตั้งกลุ่ม เรียกว่า “กลุ่มฌาปนกิจราชภัฏรณินิยม” และได้ช่วยกันร่างกฎระเบียบของกลุ่มและคัดเลือกตัวแทนคณะกรรมการ โดยมีคุณสมศักดิ์ อูร์ริภัย เป็นประธานคณะกรรมการ เริ่มเก็บเงินจากสมาชิก รายละ 100 บาท แรกเริ่มมีสมาชิกจำนวน 62 ราย โดยมีการมอบเงินกรณีสมาชิกเสียชีวิตรายละ 50 บาท

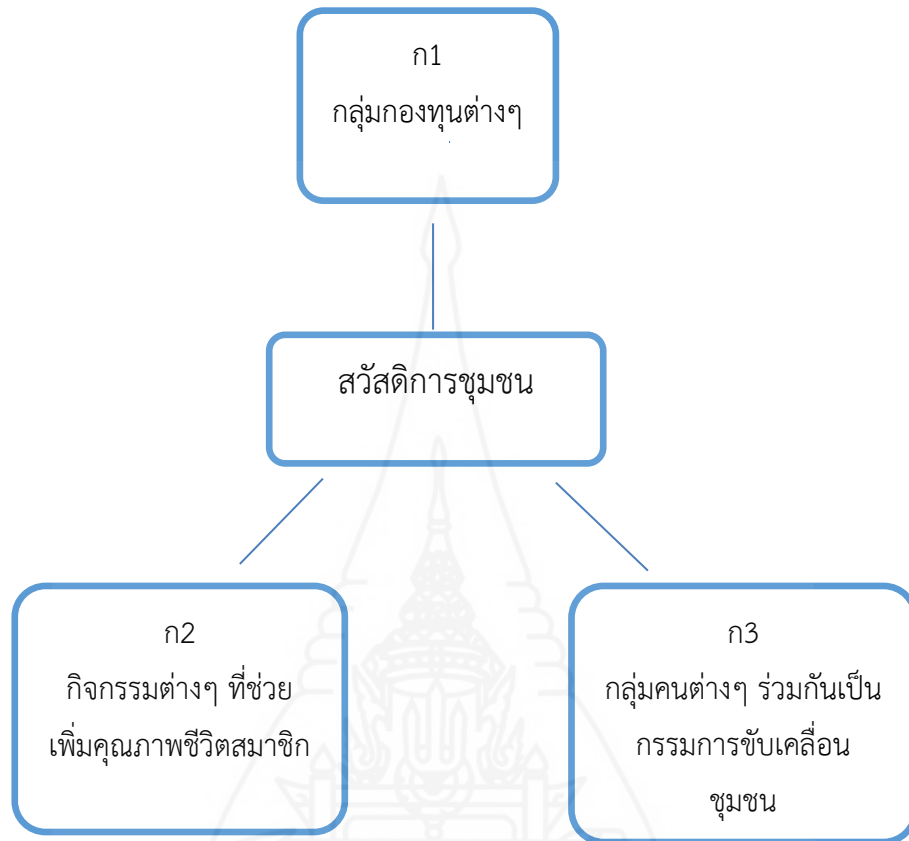
หลังจากที่กลุ่มฌาปนกิจราษฎรนิยมนำเงินมาอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่ปี 2548 จนถึง 31 ธันวาคม 2551 มีสมาชิกจำนวน 173 ราย ช่วยเหลือสมาชิกที่เสียชีวิตไปแล้ว จำนวน 15 ราย รวมจำนวนเงินที่เหลือ 85,550 บาท คณะกรรมการเห็นว่ากลุ่มฌาปนกิจราษฎรนิยมนยังไม่ค่อยเติบโตและการช่วยเหลือสมาชิก ยังไม่ครอบคลุมด้านต่างๆ จึงเห็นควรให้มีการพัฒนาต่อไป จึงเป็นที่มาของการจัดตั้ง “กองทุนสวัสดิการประชาชนตำบลราษฎรนิคม”

ในวันที่ 10 มกราคม 2552 กองทุนหมู่บ้านราษฎรนิคม หมู่ที่ 3 และ 8 ได้จัดประชุมใหญ่สามัญประจำปี โดยเรียนเชิญ นายวงศ์ ก่อเกิดบุญ ประธานคณะกรรมการขับเคลื่อนสวัสดิการจังหวัดนนทบุรี อธิบายถึงแนวคิดการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการตามแนวทาง “ร่วมคน ร่วมทุน ร่วมคิด” โดยยกตัวอย่างตัวอย่างการทำงานของกองทุนสวัสดิการตำบลบางเลน จังหวัดนนทบุรี ซึ่งกองทุนสวัสดิการตำบลบางเลนเป็นกองทุนที่มีหลักการบริหารจัดการ “โดยประชาชน เพื่อประชาชน บริหารจัดการโดยวิธีชุมชน” ที่อยู่บนฐานของความร่วมมือระหว่างชุมชน รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนกลุ่มภาคีเครือข่าย เพื่อสร้างสังคมให้มีความเข้มแข็ง ขับเคลื่อนกระบวนการประชาธิปไตยโดยชุมชนและการเมืองภาคพลเมือง พัฒนาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงของมนุษย์ ขยายบทบาทการบริหารจัดการกลุ่มให้เข้มแข็ง โดยมีเป้าหมายให้ทุกครัวเรือนได้รับสวัสดิการ

7.5.1 กระบวนการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการประชาชนตำบลราษฎรนิคม

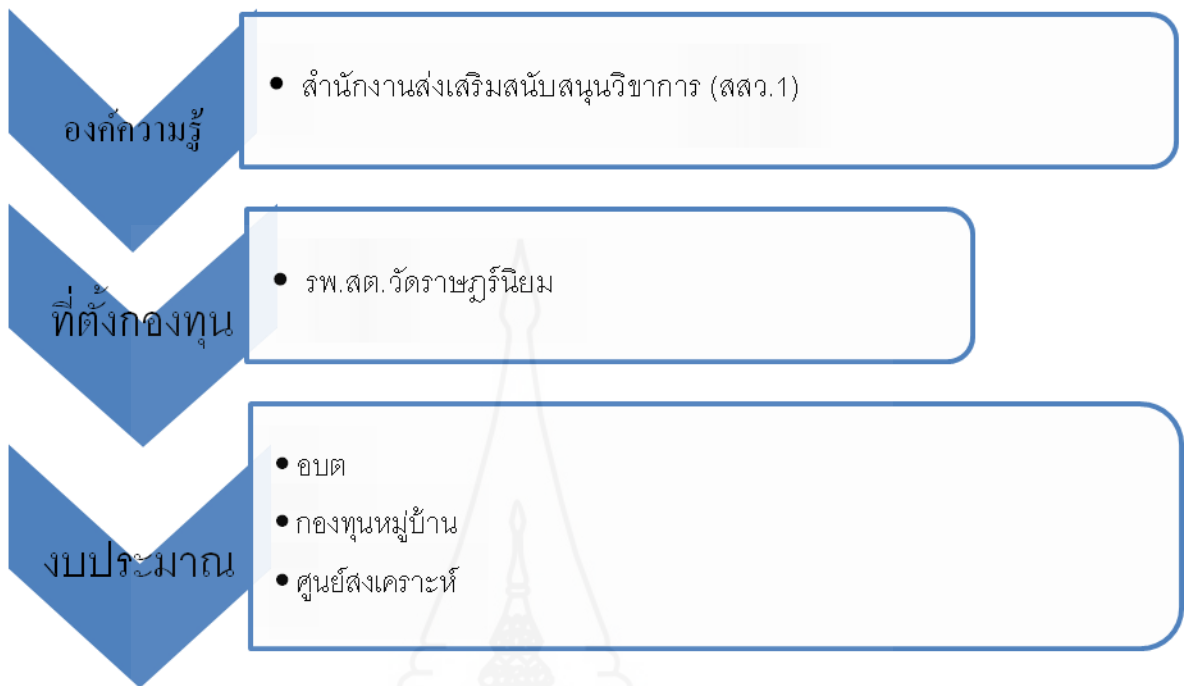
กองทุนสวัสดิการประชาชนตำบลราษฎรนิคม จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือคนในชุมชน มีฐานคิดในการทำงานที่สำคัญ คือ “ออมวันละนิด สร้างชีวิตให้มีค่า สร้างสังคมให้น่าอยู่” เป็นการสร้างความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในท้องถิ่น โดยผ่านระบบการจัดการกองทุนแบบ “กองทุนสวัสดิการ โดยประชาชน เพื่อประชาชนโดยวิธีชุมชน” เพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชนตามแนวทางระบอบประชาธิปไตยชุมชน โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างชุมชน รัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

7.5.2 กระบวนการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการประชาชนตำบลราชบุรีนิคม

ภาพที่ 2.4 กระบวนการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการประชาชนตำบลราชบุรีนิคม

ที่มา: ข้อมูลภาพได้มาจากเอกสารประกอบการจัดงานสมาชิกสวัสดิการสร้างสุขอย่างยั่งยืนมหานครนนท์อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ครั้งที่ 1 และงานสถานีสวัสดิการสมานฉันท์

ภาพที่ 2.5 สนับสนุนจากหน่วยงานในด้านต่าง ๆ

ที่มา: ข้อมูลภาพได้มาจากเอกสารประกอบการจัดงานสมัชชาสวัสดิการสุขอย่างยั่งยืนมหานคร
นนท์อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ครั้งที่ 1 และงานสถานีสวัสดิการสมานฉันท์

จากแนวคิดที่ต้องการการให้ความช่วยเหลือที่นอกเหนือไปกว่าการเกิด แก่ เจ็บ ตาย
รูปแบบของสวัสดิการที่นี้จึงครอบคลุมมิติด้านคุณภาพชีวิตด้านอื่นๆ จากการดำเนินการที่ผ่านมา
คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการได้ร่วมกันถอดบทเรียนการทำงาน พบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้กองทุน
สวัสดิการประสบผลสำเร็จ มีอยู่ 6 ด้าน ได้แก่ (1) การทำให้กองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นที่ยอมรับกับ
บุคคลทั่วไปในตำบลราชบุรณิยาม (2) มีการบริหารงานโปร่งใสตรวจสอบด้านคัดเลือก (3) มีการปฏิบัติ
จริงการคัดเลือกกรรมการมีความโปร่งใส โดยเลือกจากคณะกรรมการหมู่บ้าน หมู่ละ 2-3 คน รวม
คณะกรรมการทั้งหมด 32 คน (4) กองทุนเติบโตและเข้มแข็ง คณะกรรมการมีความสามัคคีมี
อุดมการณ์ในงานทำงานอย่าง เป็นระบบไม่คิดค่าตอบแทน มีการสรุปผลการดำเนินงานให้คณะกรรมการ
รับทราบทุกเดือน (5) มีวิธีการบริหารจัดการของกองทุนมีระเบียบ และ (6) การปฏิบัติงานของ
กองทุนมีการแบ่งหน้าที่การทำงานชัดเจน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น กรณีศึกษาสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดนนทบุรี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์หลักของการวิจัยคือเพื่อศึกษาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนที่มีต่อการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นของตำบลต่างๆ ในจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยกำหนดขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ประธานสภาองค์กรชุมชน สมาชิกสภาองค์กรชุมชน และผู้นำชุมชน จาก สภาองค์กรชุมชนตำบล 5 แห่ง ได้แก่ สภาองค์กรชุมชนตำบลพิมลราช สภาองค์กรชุมชนตำบลไทรมา สภาองค์กรชุมชนตำบลบางขุนกอง สภาองค์กรชุมชนตำบลราชัญนิยม และสภาองค์กรชุมชนตำบลบางเลน โดยมีรายละเอียดจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

- 1) ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล 5 ตำบลๆ ละ 1 คน รวม 5 คน
- 2) ผู้นำชุมชนในแต่ละตำบล 5 ตำบลๆ ละ 1 คน รวม 5 คน
- 3) สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล 5 ตำบลๆ ละ 2 คน รวม 10 คน

รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ทั้งสิ้น 20 คน

1.1.2 วิธีการสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการบอกต่อหรือแบบลูกโซ่ (Snowball Technique) ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยขอให้ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลสัมภาษณ์เป็นคนแรกและแต่ละแห่งเป็นผู้แนะนำ ผู้นำชุมชนที่เป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนที่สามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์

คนที่ 1 เป็นผู้ให้สัมภาษณ์คนที่สอง จากนั้นจึงให้ผู้นำชุมชนให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1 แนะนำ สมาชิกสภาองค์กรชุมชนที่คนที่ 1 เป็นผู้ให้สัมภาษณ์คนที่สาม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในระดับองค์กร โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสภาองค์กรชุมชนตำบล 5 แห่งในจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย สภาองค์กรชุมชนตำบลพิมลราช สภาองค์กรชุมชนตำบลไทรมา สภาองค์กรชุมชนตำบลบางขุนกอง สภาองค์กรชุมชนตำบลราษฎร์นิยม และสภาองค์กรชุมชนตำบลบางเลน

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และ การสังเกต (Observation) เป็นหลักในการรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

2.1.1 แหล่งข้อมูลของการวิจัย

1) แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่

(1) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ประธานสภาองค์กรชุมชน สมาชิกสภาองค์กรชุมชน และผู้นำชุมชน จาก สภาองค์กรชุมชนตำบล 5 แห่ง ได้แก่ สภาองค์กรชุมชนตำบลพิมลราช สภาองค์กรชุมชนตำบลไทรมา สภาองค์กรชุมชนตำบลบางขุนกอง สภาองค์กรชุมชนตำบลราษฎร์นิยม และสภาองค์กรชุมชนตำบลบางเลน

(2) ข้อมูลจากเอกสารราชการ รายงานการประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบลทั้ง 5 แห่ง

2) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่

(1) หนังสือ บทความทางวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษา
 (2) เว็บไซต์ต่างๆ ในอินเทอร์เน็ตที่ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษานี้ ดังนี้

3.1.1 ผู้วิจัยเดินทางไปยังที่นัดหมายก่อนเวลานัดหมายการสัมภาษณ์ประธานสภาองค์การชุมชน 30 นาที เพื่อเตรียมความพร้อมของสถานที่ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ ที่จำเป็นในการสัมภาษณ์ อาทิผู้วิจัยนัดหมาย และขอเข้าพบประธานสภาองค์การชุมชนตำบลต่างๆ เพื่อแนะนำตัวชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา รวมถึงขอนัดหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึกเช่น เครื่องบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ สมุดบันทึก แบบสัมภาษณ์ เป็นต้น

3.1.2 ผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ ก่อนจะดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก

3.1.3 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก พร้อมบันทึกเสียง และจดบันทึกข้อมูล

3.1.4 เมื่อได้ข้อมูลครบตามต้องการแล้วผู้วิจัยกล่าวขอบคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญขอให้ช่วยแนะนำผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนอื่นๆ ไป แล้วลากลับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้คำตอบของปัญหาการวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอใช้การบรรยายแบบความเรียง และสรุปผลการศึกษา พร้อมให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อสภาองค์การชุมชน และการวิจัยในครั้งต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทนี้ผู้วิจัยได้นำผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ประธานสภาองค์กรชุมชน สมาชิกสภาองค์กรชุมชน และผู้นำชุมชนจากสภาองค์กรชุมชนตำบล 5 แห่ง ได้แก่ สภาองค์กรชุมชนตำบลพิมลราช สภาองค์กรชุมชนตำบลไทรมา สภาองค์กรชุมชนตำบลบางขุนกอง สภาองค์กรชุมชนตำบลราชวินนิยัม และสภาองค์กรชุมชนตำบลบางเลน รวมจำนวน 20 คน แล้วทำการวิเคราะห์และสรุปประเด็นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ตั้งไว้ ได้แก่ บทบาทของสภาองค์กรชุมชนตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นของตำบลต่างๆในจังหวัดนนทบุรี ปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นของสภาองค์กรชุมชนของจังหวัดนนทบุรี และแนวทางในการส่งเสริมบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นของตำบลต่างๆ ในจังหวัดนนทบุรี

1. บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น

1.1 การส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและของชาติ

จากการศึกษาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ตาม 21 พบว่าการส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและของชาติ สามารถสร้างประชาธิปไตยท้องถิ่น ได้ มนุษย์เราไม่ว่าชนเชื้อชาติศาสนาใดอยู่ในสังคม ต้องมีระเบียบวัฒนธรรมยึดถือปฏิบัติ ทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยอย่างสันติสุข การที่สภาองค์กรชุมชนส่งเสริมกระบวนการสร้าง ความคิด อุทิศการณ ความเชื่อ นอกจากชุมชนมีความสงบเรียบร้อยยังเป็นการสร้างแนวทางการปฏิบัติทางประชาธิปไตยในอนาคตคือประชาชนในชุมชนได้ออกมามีส่วนร่วมในการจัดการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและของชาติของชุมชนที่ตนอยู่แล้วเป็นวิธีการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไป สร้างวัฒนธรรมการแสดงออกทางประชาธิปไตยโดยการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคม ตัวอย่างเช่น สภาองค์กรชุมชนพิมลราชมีศูนย์ส่งเสริมประชาธิปไตย สภาองค์กรชุมชนได้เข้าไปให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่องสิทธิของตนเพื่อการ

แสดงออกทางการเมือง เป็นการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองการมีส่วนร่วมก่อเกิดประชาธิปไตยในท้องถิ่นของตน เป็นต้น

ผลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์บทบาทของสภาองค์กรชุมชนตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและของชาติ พบว่าสภาองค์กรชุมชนมีบทบาทเป็นผู้นำรวบรวมประชาชนทุกหมู่บ้านในตำบลมาอนุรักษ์จารีตประเพณี โดยสภาองค์กรชุมชนเป็นศูนย์กลางรวบรวมแต่ละกลุ่มทุกกลุ่มมาจัดประชุมกันก็เพื่อกำหนดและร่วมกันทำกิจกรรมในท้องถิ่นแล้วหนุนเสริมในเรื่องของบุคลากรให้เข้าไปร่วมกิจกรรมแล้วจัดงบประมาณบางส่วนสนับสนุนด้วยโดยบุคลากรเข้าไปร่วมด้วยคือประชาชน คือตัวแทนของสภาองค์กรชุมชน ด้วยบทบาทนี้ กล่าวได้ว่า สภาชุมชนส่งเสริมและผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีนอกจากนี้ ในประเด็นภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและของชาติ สภาองค์กรชุมชนส่งเสริมให้ประชาชนในตำบลรู้จักใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่นในงานประเพณีต่าง ๆ ในระดับตำบล และประเพณีในระดับชาติด้วย

“สภาองค์กรชุมชน หนุนเสริมในเรื่องของบุคลากรให้เข้าไปร่วมกิจกรรมแล้วก็มีงบประมาณส่วนหนึ่งที่ได้มา ส่วนหนึ่งสทบในกิจกรรมของจารีตประเพณี บุคลากรเข้าไปร่วมด้วยคือประชาชน คือตัวแทนของสภาองค์กรชุมชน กรรมการของเรางบประมาณส่วนหนึ่งที่เราได้ช่วยสมทบกิจกรรมที่ร่วมทำคือการแห่ธงตะขาบ กิจกรรมที่มีในวัด คนของเราก็ได้ช่วยในเรื่องนั้น งานสงกรานต์ ประเพณีทอดกฐินกิจกรรมในวัดเราก็ช่วยตลอดเพราะเดิมทีเดียวเราได้มีการช่วยกิจกรรมนี้อยู่แล้วก็คือเป็นประจำทุกปีด้านจารีตประเพณีก็มีประมานนี้ แห่ธงตะขาบ รดน้ำผู้สูงอายุ แห่นางสงกรานต์ จะทำในช่วงสงกรานต์แล้วก็ทำบุญให้บรรพบุรุษคือทำทุกปีชาวบ้านก็จะไปร่วมงานบุญอย่างอุณหนา ผาคั้งประเพณีพวกนี้วัดเป็นศูนย์กลางของประชาชน ประเพณีแห่ธงตะขาบเป็นวัฒนธรรมของชาวมอญ ยังยึดในวัฒนธรรมของชาวมอญในระดับหนึ่ง แถบนี้มีเชื้อสายมอญแถบนี้เรียกมอญกระทุ้ม”
(นางวาสนา คำสุวรรณ ประธานสภาราษฎร์นิยม)

“มีปัญหาสภาองค์กรชุมชนตำบลบางขุนทอง ถามว่ามีไหมคือปัญหามีทุกที่แต่ที่นี้ แถบจะไม่มีปัญหาที่น้อย และฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือศิลปะวัฒนธรรมอันดีของชุมชนเราก็ต้องอนุรักษ์อยู่แล้วคำว่าสภาองค์กรชุมชนเป็น Head ของทั้งตำบลตำบลของบางขุนทองมีทั้งหมด 6 หมู่บ้านก็ต้องรวบรวมคนทั้ง 6 หมู่บ้านให้มาอยู่เป็นศูนย์กลางสภาเป็นศูนย์กลางที่จะรวบรวมแล้วนำเข้าแต่ละองค์กรแต่ละกลุ่มว่าเราจะทำอะไรอย่างประเพณีศิลปะวัฒนธรรม เช่น เอกกลุ่มของคนในองค์กรต่าง ๆ มาเป็นร่วมงานสภาวัฒนธรรมซึ่งเป็นสภาวัฒนธรรมของตำบลแล้วก็ไปยังจังหวัดสภาวัฒนธรรมตัวนี้เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรม เช่น ประเพณีของบางขุนทองมีตักบาตรพระ 108 สืบสานวัฒนธรรมกันมาหลาย 100 ปีและประเพณีทางน้ำแห่ในวันเข้าพรรษาทุกปีจะมีการ

ลงเรือไปรับน้ำเทียนของอำเภอฝ่าน้ำเทียนมีกรรมการชุดหนึ่งก็จะลงเรือแห่เหมือนให้ประชาชนรับรู้ว่าเป็นวันนี้เราจะมีกรเข้าพรรษาประชาชนตามคลองก็จะได้ทำบุญกัน ตักบาตร 108 ก็แห่พระทุกวัด พระพุทธรูปก่อนนั่งเรือ พร้อมพระสงฆ์ และก็ชาวบ้านจำนวน 7-8 ลำเวียนเทียน ประเพณีต่างๆ สภาองค์กรชุมชนเป็นแกนนำแต่เราเชื่อมโยงกับท้องที่พวกกำนันผู้ใหญ่บ้านให้การยอมรับแน่นอนเพราะว่า head ของเราคือคุณศิริแก่มากแกสามารถเอาแกนนำของทั้งหมดมารวม” (นางชุตติกาญจน์ ธนวิบูลสวัสดิ์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เลขาธิการสภาองค์กรชุมชนบางขุนกอง)

“สภาองค์กรชุมชนยังไม่ค่อยมีคนรู้จักหลังๆมีการประชุมกันก็ทำให้รู้จักกันมากยิ่งขึ้น มีการร่วมกันทำกิจกรรมในท้องถิ่น เช่นวันสงกรานต์ แห่เทียนเข้าพรรษา ลอยกระทง ออกพรรษา ภูมิปัญญาการทำยาธาตุ เป็นหมอพื้นบ้านสืบสานมาจากบรรพบุรุษเอาสมุนไพรมาทำยาธาตุ มีการผ่าน อย ด้วย การตีกลองยาว การนวดแผนไทย เป็นการฝึกอาชีพเพิ่มรายได้ให้กับหมู่บ้าน กลุ่มประสบผลสำเร็จอย่างดี” (พรทิพย์ ฉิมแป้น สมาชิกสภาเทศบาลตำบลไทรมา เป็นประธาน อสม. ไทรมา)

“จริงๆ เราทำครบนะแต่อยู่ที่พื้นที่ พื้นที่ที่พิมลราชจะกลายเป็นชุมชนเมืองไปและเรื่องจาริตประเพณีที่นี้ไม่ชัดพยายามรวมแล้วเอามาคิดกันเพื่อจะทำโครงการหมู่บ้านประชาธิปไตย ตอนนี้กำลังเริ่มกำลังรวบรวมคนจะดูหมู่บ้านที่เข้มแข็งในปี 59 ตั้งใจจะทำ 10 หมู่บ้าน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมมีการประชุมประจำเดือนจัดให้ทำบันทึกการประชุมให้ทราบปัญหา ก่อนที่จะไประดับเทศบาลเมืองพิมลราช เราเป็นหน่วยส่งเสริมประชาธิปไตยเราเท่ากับเป็นไปรษณีย์ตรงนี้เอาความต้องการที่สรุปส่งให้เทศบาลเมืองพิมลราช ถ้าทำอย่างนี้สัก 10 หมู่บ้านต้องการให้ชุมชนทำแผนของชุมชนเองไม่ต้องเป็นประชาคมแล้ว พูดกันลอยๆแล้วก็เลิกกันไป ก็จะเป็นประชาธิปไตยทางตรงที่สามารถเกิดขึ้นได้ก็คือแผนชุมชนของผม สามารถรวบรวมหมู่บ้านได้สามารถทำแผนชุมชนได้ก็คือประสบความสำเร็จ ในด้านจาริตประเพณียังไม่ชัดเจนนักแต่มีแนวทางต่อไปจะทำให้ชัดเจนกว่านี้” (นายประทีป พรหมสุข ประธานสภาองค์กรชุมชนพิมลราช)

“ของเราอยู่ในหมู่ 6 ตำบลราชนิยมประเพณีของเราจะเป็นประเพณีไทยรามัญ อยู่ในกลุ่มของรามัญ กลุ่มกระทุ่มมีด มีจักรสาน สานก๊อก สานเสื่อ กล่องเล็กๆ ตอนนี้ก็ทำใช้ในครัวเรือน สานพัดใช้กันในช่วงประเพณีหรือใช้ส่งทั่วไปโดยมากจะทำแจกทำเสื่อผืนเล็กๆ สำหรับใช้นั่งสมาธิ ปีหนึ่งจะมีสงกรานต์ แห่นางสงกรานต์แบบประเพณีมอญแต่งชุดมอญออกมาเดินกันเป็นขบวนในขบวนมีธงตะขาบมีหน่วยงานชุมชนมารวมกันเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาช้านาน แสดงพลังสามัคคีในชุมชนด้วย มีการถ่ายทอดการก้าวเสื่อ ไม่ได้ถ่ายทอดเพราะเรายังอยู่ในกลุ่ม ของเราคืออรรถรงค์คือของเรานี้เริ่มอรรถรงค์เพื่อให้มันแข็งแรงขึ้น ยังไม่ได้แพร่หลาย” (นางประคองรัตน์ กระต่ายทอง กรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลราชนิยม)

1.2 การส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐในการจัดการการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ตาม 21 พบว่า การส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐในการจัดการการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน สามารถสร้างประชาธิปไตยท้องถิ่นโดยสภาองค์กรชุมชนจะเป็นตัวขับเคลื่อนให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีความแตกต่างในแต่ละท้องถิ่นของตน สภาองค์กรชุมชนมีส่วนให้ประชาชนเข้าร่วมตัดสินใจในการบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นของตนว่าจะจัดสรรอย่างไรให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน ตัวอย่างเช่น สภาองค์กรชุมชนราชภัฏนิยามมีการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินในตำบลของตนเอง โดยมีเงินทุนส่งเสริมการจัดการที่ดินให้แก่สมาชิกโดยแบ่งปันตามอัตราส่วนที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมประชาคมตัดสินใจการบริหารจัดการทรัพยากรแก้ไขปัญหาเงินไม่พอแก่การซื้อที่ดิน เนื่องจากเวลาผ่านไปราคาที่ดินปรับขึ้นสูงจึงปรับนำเงินมาใช้ปรับปรุงจัดการที่ดิน เป็นการส่งเสริมทรัพยากรที่มีอยู่ใช้การพัฒนาที่ดินสร้างรายได้แทน เป็นต้น

สภาองค์กรชุมชนช่วยเสริม ช่วยอนุรักษ์ มีส่วนร่วมกับ องค์กรบริหารส่วนตำบล ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สภาองค์กรชุมชนช่วยสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนในระดับตำบล ด้านการจัดการการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน สภาองค์กรชุมชนมีการประชุมวางแผนกับชุมชนในการพัฒนาในทรัพยากรท้องถิ่น ต้องพิจารณาข้อมูลที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้ สภาองค์กรชุมชนเขียนโครงการไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรสิ่งแวดล้อมแล้วนำมาเสนอในส่วนฝ่ายปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อของบประมาณในการดำเนินโครงการ หากได้รับงบประมาณมา ต้องนำมาจัดสรรเพื่อก่อให้เกิดการจ้างแรงงานในชุมชนเพื่อช่วยดำเนินโครงการจัดการการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน นอกจากนี้แล้วมีการร่วมมือร่วมแรงร่วมใจระหว่างชาวบ้านในชุมชน ตลอดจนการรู้จักหมุนเวียนทรัพยากรที่ใช้แล้วและสามารถนำมาใช้ใหม่ได้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

“สภาองค์กรชุมชนของเราดูแลในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติเราก็มองไม่เห็นประเด็นนี้หลักๆท้องถิ่นบริหารจัดการเขาเป็นแกนนำเราเป็นเราช่วยเสริมผู้อนุรักษ์ ส่วนใหญ่เราทำเอง มีส่วนร่วมกับ อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติหลักๆคือการปลูกต้นไม้ข้างทางต้นไม้เอาจากการสนับสนุนของ อบจ. นนทบุรี ศูนย์เพาะพันธุ์กล้าไม้ปทุมและเราเป็นตัวประสานวิ่งไปเอา แกนนำมีหน้าที่ประสาน ก็มาช่วยกันขุดลอกคูคลองส่วนใหญ่เป็นงบประมาณของ อบต. คือเขาก็มีหน่วยงาน

ของกรมชลประทานมาร่วมด้วยส่วนใหญ่ใช้หน่วยงานของรัฐมากกว่า วัดเข้าไปประมาณ 2 กิโลเมตร”
(นางวาสนา คำสุวรรณ ประธานสภาราษฎรนิคม)

“ขยะสิ่งแวดล้อมที่ทำอยู่เป็นการปลูกจิตสำนึก ปลูกฝังสิ่งแวดล้อม คลอง ได้หวัง
ติงทางประชาคมผู้บริหารเห็นด้วย เขาตบมือให้ผมนะอยากทำเป็นหน้าที่หมายความว่าเอาละจะลอก
คลอง ชาวบ้านเขาลอกคลอง ทำอย่างไรให้ท้องถิ่นเขาคิดทำอะไรให้ประชาชนเขารู้สึกเขารักหวงและ
แทน ไม่ใช่ถึงปี ทำไมท้องถิ่นไม่ลอกคลอง ทำเหมือนว่าเขาเป็นเจ้าของเขาก็จะรักของเขาเอง ทำ
ลักษณะโครงการยังงี้ให้เขาติดเป็นกิจกรรมที่ให้ประชาชนให้เขาร่วมทำแล้วเขารักของเขา ไม่ใช่เขามี
หน้าที่ ทิ้ง ทิ้ง ทิ้ง แล้วรัฐท้องถิ่นก็เก็บ เก็บ เก็บ ถึงเวลาที่ท้องถิ่นไม่มาเก็บก็ถูกด่า ตอนนี่ท้องถิ่นลงไป
เกี่ยวกับลอกคลองเก็บสวะพีก็พาประชาชนไปร่วมด้วยแต่ตอนนี้ไปร่วมก็แค่นั้นเราไปร่วมแต่ยังไม่ได้
ทำเป็นโครงการน่าจะเริ่มโครงการเร็วๆ นี้ อย่างสิ่งแวดล้อมไวๆนี้ ผอ. สาธารณะสุขถามว่า พี่เอามั้ย
ผมให้โครงการสิ่งแวดล้อมผมมีงบบอกเอา ผอ. ถ้าทำโครงการสิ่งแวดล้อมผมรู้ว่าจะมองแค่ทำน้ำ
จุลินทรีย์เสร็จแจกแล้วก็จบใช้มัยถ้ามาทำกับผม ผมไม่ทำอย่างนั้น จะเรียกประชาชนแต่ละหมู่ หมู่ละ
5 คนมาแล้วให้มาพูดเรื่องปัญหาของสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมไม่ใช่แค่คลองถึงเวลา อบต.ต้องไปทำนั้น
เหมือนกับทำงานให้เสร็จไปภายในวันเดียว ให้เขาสรุปปัญหาของสิ่งแวดล้อมของเขามาแล้วก็มาเลือก
ประเด็นมาทำให้เขาเลือกมา 10 ประเด็น เป็นประชาธิปไตยก็จะเลือกประเด็นเลือกออกมาโหวตว่าจะ
ทำอะไรก่อน คือมันจะเป็นระยะยาวมันจะเป็นรูปธรรมจริงไม่ใช่ผักชีโรยหน้า” (นายประทีป พรหม
สุข ประธานสภาองค์กรชุมชนพิมลราช)

“การประชุมกัน เขาก็เรียกเราไปประชุมวางแผน วางแผนที่จะพัฒนาในสิ่ง
ทรัพยากรท้องถิ่นเรา เคยหาข้อมูลกันว่าในตำบลของเรา ควรที่จะทำอะไรหรือเสริมอะไรกันขึ้นมา
เช่นผักตบชวา ก็มีการรณรงค์ เราก็จะมาช่วยกันดูคลองของเราให้สดใสขึ้นมา พัฒนาให้มันดีขึ้นมา
ลักษณะอย่างนี้ก็มี คล้ายๆ กันกับคุณภาพสิ่งแวดล้อมเผยแพร่ให้ความรู้ เผยแพร่ด้วยแล้วก็ทำ
โครงการด้วย ในด้านสิ่งแวดล้อมเราทำโครงการด้วย การคัดแยกขยะ การทำฝักให้หาขยะอย่างมี
คุณค่าให้คัดแยกขยะ เอาขยะไปทำประโยชน์เพิ่มขึ้น เช่น เศษอาหารไปไม้แห้ง เราก็จะเอามาทำดิน
ปุ๋ย เพื่อเอาดินปุ๋ยมาปลูกต้นไม้ แล้วก็เอาถมที่ อย่างประดิษฐ์ ริไซเคิล ก็มี เราเอาขวดพลาสติกที่
มาเป็นดอกบัว เพื่อว่าวันที่ 5 ธันวาคม ก็เพื่อทำเป็นดอกบัวที่จุดเทียนชัย อันนี้มีผลตอบรับเคยทำแล้ว
แล้วก็องค์กรท้องถิ่น ประชาชนเป็นคนทำประชาชนช่วยกันทำ กลุ่มสมาชิกของเราช่วยกันทำ
แล้วพอดีทางท้องถิ่นเขามันใช้ประโยชน์ได้จริง เค้าก็เอาไปใช้วัน 5 ธันวาคมพอดีเค้าก็เอาไป
เทิดพระเกียรติกันถือกันเต็ม คราวนั้นก็ได้หลายตั้งคณะได้ทุนจากตรงนั้นมาเพื่อพัฒนาใช้ในกลุ่มของ
พวกเราต่อไป ลักษณะอย่างนี้จะมี” (น.ส.ชุตินันท์ อมาตยกุล ผู้นำชุมชนพิมลราช)

“ทางประธานสภาองค์กรชุมชนได้จัดเขียนโครงการไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไป
ยังทรัพยากรสิ่งแวดล้อมแล้วนำมาเสนอในส่วนฝ่ายปกครองส่วนท้องถิ่นโดยใช้แกนนำจากกำนัน

ผู้ใหญ่บ้านแล้วก็ประชาชนที่เป็นสมาชิกลุงแจะจัดหมู่ 1 ประธานเรื่องสิ่งแวดล้อมคือใครสมาชิกที่เป็นชาวบ้านก็คน เป็นสมาชิกทุกๆ หมู่เลย หมู่ 1-6 รวมกันแล้วลงพื้นที่แต่ละหมู่ลงพื้นที่กันเองมีงบประมาณให้แล้วไปลงพื้นที่กันเองขุดลอกคูคลองเก็บขยะอย่างของหมู่4จะเก็บสวะที่ที่เราจะไม่ทำ ซ้ำซ้อนกับ อบต. แผนของ อบต. เราจะรู้เสริมกันจะไม่จ้างแรงงานใช้สมาชิกในชมรมสมาชิก สิ่งแวดล้อมทำกัน นัดวันกันค่าเบี่ยเลี้ยงเราไม่มีให้จะมีการรับประทานอาหารร่วมกันไม่มีการให้ค่าเบี่ยเลี้ยงเพราะเหมือนเป็นการจ้างกันเป็นการรับประทานอาหารร่วมกัน” (นางชุตติกาญจน์ ธนวิบูล-สวัสดิ์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เลขาธิการองค์กรชุมชนบางขุนกอง)

“ด้านสิ่งแวดล้อมที่ทำอยู่ ทำขยะให้ไปเป็นปุ๋ยเป็นดิน ตอนนี่กิ่งไม้ใบไม้เยอะมาก ไม่มีที่จะทิ้งเราก็เอาไม้มาใช้ประโยชน์ เราก็ไม่ต้องลอกคลองกว้างเราก็เอาไม้ไปเผาศพ ทำถ่าน ทำ สิ่งประดิษฐ์ ใบไม้ทำเป็นปุ๋ย ผักตบชวาที่มีปัญหาเราก็เอาไปทำปุ๋ย อบต. สนใจทำโครงสร้างพื้นฐานทำ ถนนเป็นหลัก ทำมาก่อนจะมีสภาองค์กรชุมชน ตอนนั้นมีอาสาสมัคร สภาเสนอปัญหาเขียนโครงการ แนวทางแก้ไข ถ้าที่ไหนมีอุดหนุนในเรื่องงบประมาณเราก็จะสะดวกในการทำ แต่ถ้าไม่มีเราก็ลงมือทำเอง งบประมาณได้มาจากทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของจังหวัดมาจากกระทรวงแรงงาน ประชาชนเข้า ร่วมน้อยจ้างแรงงานขั้นต่ำ อสม. ต้องมีค่าใช้จ่าย ค่าเครื่องตี๋ม ค่าอาหาร เวลาทำงานใช้งบประมาณ อย่างจำกัดมาให้ จัดสรรว่าเราไ้งบประมาณแค่นี้ เป็นค่า อาหาร ค่าเครื่องตี๋ม ถ้ามั่นเหลือ ก็นำไปใช้เป็น สาธารณะประโยชน์ ปุ๋ยแบ่งตามความต้องการของชาวบ้านถ้าอยากได้ปุ๋ยไปใช้ที่บ้านก็ต้องออกมา ช่วยกัน อบต. ทำเรื่องน้ำมันที่ใช้แล้วนำกลับมาใช้อีก ทำเป็นน้ำมันเครื่องยนต์ ดีกว่าจริงๆ นำให้ ชาวบ้านช่วยทำเอาไปทิ้งเป็นของเสียลงน้ำ” (นายจักรวิทย์ มัณฑะนันทน์ เป็นพนักงานของ อบต. บางขุนกอง)

“ของเรามีช่วยลอกคูคลองเอาผักตบชวาชั้นมาทำปุ๋ยเอามารวมกันที่คลองใหญ่ หมู่4 พวกเราก็จะไปรวมพลกันที่นั่นเวลาจัดสรรคนที่ทำเกษตรที่ต้องใช้ก็แบ่งคนละนิดละหน่อยเป็น ปุ๋ยที่ได้จากวัชพืช มันก็มีเป็นหน้าๆ เป็นรุ่นๆ กลุ่มพวกเราก็ไปรวมกันที่นั่นด้วย ตอนนี่เราณรงค์ไม่ให้ เผาไหม้ไม่ให้เผาฟางรักษาสิ่งแวดล้อมด้วยใช้วิธีการไถกลับไปเลย ช่วงที่ว่างอยู่ก็ให้ไถกลับแปลดินไว้ ตากหน้าดินไว้” (นางประครองรัตน์ กระจ่างทอง เป็นกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบล ราชภัฏนิคม)

1.3 การเผยแพร่และให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งการ ร่วมมือกันในการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

จากการศึกษาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ตาม 21 พบว่าการเผยแพร่และให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้ง การร่วมมือกันในการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน สามารถสร้างประชาธิปไตย ท้องถิ่นโดยสภาองค์กรชุมชนมีส่วนอย่างมากในการสร้างจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของท้องถิ่นของตน

สภาองค์กรชุมชนจะเข้าไปให้ความรู้การดูแลสิ่งแวดล้อมภายใต้โครงการกิจกรรมรักษาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น สภาองค์กรชุมชนตำบลบางขุนกอง มีการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนโดยใช้จิตอาสาจากคนในชุมชนจัดการน้ำเสียและสระในคลอง โดยแบ่งเป็นหมู่ๆ ไม่มีค่าจ้างแต่ใช้วิธีการมานั่งรับประทานอาหารร่วมกันและมีระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมทั้งตำบล ไม่ว่าจะทำโครงการใดประชาชนจะมีการประชุมปรึกษาหารือ ส่วนร่วมตัดสินใจในโครงการที่จะดูแลสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นต้น

สภาองค์กรชุมชนสภาองค์กรชุมชนต้องให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมแก่ชุมชน และมีการเผยแพร่ให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมให้กับประชาชน ผ่านสื่อต่างๆ เช่น สื่อแผ่นพับ เป็นต้น นอกจากนี้ ต้องสร้างความร่วมมือระหว่างประชาชนในชุมชนด้วยกันด้วยการชี้แจง อบรมให้ความรู้ เพื่อให้สมาชิกเกิดเข้าใจ และจัดโครงการร่วมมือในการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้แก่ชุมชน นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยในชุมชนเพื่อรวบรวมปัญหาการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อนำเสนอในระดับสูงต่อไป นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการจัดสวัสดิการสถาบันการเงินแก่ชุมชนด้วย และต้องมีการพูดคุยในประเด็นนี้อย่างลึกซึ้งและกว้างขวางกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาพรวม และจัดทำโครงการเพื่อของบประมาณในการสร้างความร่วมมือในการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

“ถ้าพูดถึงสภาองค์กรชุมชนไม่ได้เน้นในเรื่องนี้อันมันคืองานประเด็นสภาองค์กรชุมชนมันมีประเด็นสิ่งแวดล้อมที่ดิน สวัสดิการ สถาบันการเงินในหัวข้อประเด็นนี้สภาองค์กรชุมชนไม่ได้เข้าร่วม มีการจัดการที่ดิน มีการสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อนเรื่องของที่ดินทำกิน แรกๆ คุณจะไปซื้อที่ดินกันอันนั้นคือโครงการที่เราคิดไว้เราเริ่มต้นเราที่ดินตั้งแต่ 4 แสนหลังๆ มากกว่าโครงการของเราจะดำเนินไปเราตามไม่ทันราคาที่ดินแล้วที่เราคิดไว้เราก็ทำไม่ได้แล้วถึงเราจะรวมเงินอะไรได้เราไม่ทันราคาที่ดินที่ดินขึ้นราคาเราคิดในโครงการของเราว่าเราจะทำอะไรว่าโครงการจะเสร็จไม่สามารถดำเนินการซื้อที่ดินได้ที่ดินขึ้นเร็วจนเกินกำลังที่เราทำได้ก็คือเรื่องกองทุนที่ดินได้รับงบจาก พช สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ที่เสริมหน่วยเราในเรื่องนี้ตอนนี้มีคิติดกิจกรรมในเรื่องกองทุน ตั้งกองทุนที่ดินทำกินตำบลราษฎร์นิยม มีกฎมีระเบียบที่เราได้คุยกันไประดับหนึ่งแล้วตอนนี้อันนั้นอยู่ในระหว่างดำเนินการของกองทุนที่ดินทำกินตำบลราษฎร์นิยมรายละเอียด เรามีการประชุม คณะกรรมการหลายรอบ ระเบียบกองทุนว่าเราจะมีการยังไงบ้างที่เราคุยกันไว้ เราก็มีเงินก้อนหนึ่งของ พช เราได้รับสมทบเงินก้อนนั้นก็ยังอยู่ในธนาคารซึ่งเรายังไม่ได้เบิกออกมา ตั้งให้เป็นเอกเทศ อยู่ระหว่างดำเนินการ ขั้นตอนการดำเนินงาน ก็รวบรวมคน สมาชิกที่เดือดร้อน ลงพื้นที่สำรวจเรียบร้อยแล้วข้อมูล เราก็คงจะรู้แล้วว่าใครเดือดร้อนบ้างแล้วเราก็คงมีการประชาสัมพันธ์เพื่อว่าใครอยากเป็นสมาชิกคนที่สนใจก็มีระดับหนึ่งสมาชิกก็ยังไม่ว่างเท่าไรเรติดขัดในเรื่องสมาชิกเยอะแต่เงินเรามีน้อยเราจะให้สมาชิกได้ไม่ทั่วถึงเพราะจำกัดในเรื่องของตัวเงินต้องคัดคนที่เดือดร้อนก่อน คนที่สนใจก่อนถ้าคนไม่

สนใจเงินที่เราได้มาที่เป็นกองทุนสมาชิกที่จะได้คนละน้อยคือไม่เพียงพอต่อความต้องการที่จะเอาไปใช้ในการดำเนินงานในเรื่องของที่ดินทำกินเหมือนให้ไปเป็นการกู้เป็นดอกเบี้ยต่ำพยายามหาสวัสดิการให้เขาไปจัดการที่ดินของเขา ก็เป็นทุนได้ในระดับหนึ่งเพราะเงินมันได้มาน้อยในส่วนนี้ส่วนมากจะเป็นการทำนาทำไร่ผัก ปัญหาในการจัดการที่ส่วนมากจะเป็นการเช่าที่ดินส่วนใหญ่จะเป็นการเช่าไม่เป็นของตนเองเราพยายามจะซื้อแต่ไม่ได้ ปัญหาตอนนี้ก็น้ำไม่มีน้ำหล่อเลี้ยงพืชสวนรวมกลุ่มกันซื้อเครื่องส่งน้ำกันเองแล้วค่อยมาหล่อเลี้ยงสวน ทำนาไม่ได้ อีกเรื่องคือเราจัดสวัสดิการสถาบันการเงินมีสมาชิก 1,000 กว่าคน มีเงินเกือบ 2 ล้าน สามารถเป็นต้นแบบให้กับระดับจังหวัดได้เราทำงานกันอย่างโปร่งใส สวัสดิการวันละบาท ให้กับสมาชิก 9 อย่าง คือ 1. เสียชีวิต 2. เกิด 3. แก่ 4. เจ็บ 5. สาธารณะประโยชน์ 6. บวช 7. แต่งงาน 8. ภัยพิบัติ 9. จารีตประเพณี องค์กรปกครองท้องถิ่นไม่ค่อยสนับสนุน รัฐไม่สมทบ ท้องถิ่นก็ไม่สมทบ ตอนนี้จะเป็นเขาเดียวแล้ว เขาบอกรายได้น้อยเขาสมทบได้เท่านี้” (นางวาสนา คำสุวรรณ ประธานสภา)

“เยอะมากเผยแพร่เยอะมากให้สมาชิกเรา เช่นจะมีการเลือกตั้งเราก็จะมาคุยกันในกลุ่มเราว่าจะมีการรณรงค์มัย ให้ชาวบ้านออกมาเลือกตั้งกันเยอะๆ บางทีก็ไปเป็นกลุ่มไปรณรงค์เองว่าวันนี้มีการเลือกตั้งขอให้ชาวบ้านออกไปเลือกตั้ง ตั้งแต่เวลาไหนถึงเวลาไหนก็ออกไปให้ความรู้” (นางกาญจนา สดขุนเณร สมาชิกพิมลราช)

“เราจะรวมกลุ่มของประชาคมดูความเข้าใจของชาวบ้านด้วยพวกเราจะทำอะไรกันได้แค่ไหนตรงกลุ่มไหนเราจะอยู่บ้านต่างๆ ยังไม่ถึงขั้นเป็นชุมชนแบบสังคมชนบท ตรงนี้ยังไม่มีบ้านจัดสรรหมู่ 8 มีบ้านจัดสรรเขามีผลอะไรกระทบอะไรบ้างเวลาประชุมจะแบ่งเป็นกลุ่มย่อยให้ประชุมกันเองก่อนแล้วค่อยมารวมกันโดยใช้ผู้นำของแต่ละหมู่เข้ามาเก็บกรรมการหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้านของแต่ละหมู่ก็จะเป็นกรรมการในสภาด้วย เอาจากกลุ่มย่อยมาตัวแทนมาผสมผสานกันแล้วก็มาร่วมกัน” (นางประครองรัตน์ กระจ่างทอง กรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลราชัญนิคม)

“มีการให้ความรู้ความเข้าใจตลอดเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชน ให้ความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมส่วนมากจะขุดลอกน้ำลำคลองสมัยก่อนพื้นที่นี้เป็นชุมชน เป็นพื้นที่สีเขียวไม่ค่อยมีบ้านเช่า มีโรงงาน หลังกๆ มาคนก็จะเรียกร้องกันเยอะว่ามันน่าจะมีเพื่อให้มีความเจริญเข้ามาในชุมชน เพราะเรามีน้ำ ไฟฟ้า ทุกอย่างเรามีเข้ามาหมดแล้ว ปีต่อมาเริ่มจะให้มีบ้านเช่าได้ คนจะหันมาทำบ้านเช่า ทางหน่วยงาน อบต. จะเข้าไปตรวจสอบเรื่องการให้ใบอนุญาตการทำบ้านเช่าสิ่งที่คุณต้องคำนึงก็คือการปล่อยน้ำเสียหรือที่พักน้ำ น้ำล้างจาน น้ำล้างสิ่งโสโครกก็ตีไม่ปล่อยลงแม่น้ำลำคลองโดยตรงผู้ที่ทำบ้านเช่าต้องมีบ่อตัวเองเพื่อเอาน้ำซักล้างมาเก็บในบ่อของคุณก่อน จะมีหน่วยของสาธารณสุขออกมาควบคุมถ้าคุณจะทำบ้านเช่าต้องขออนุญาตเขา แล้วเขาจะตรวจสอบว่าคุณจะทิ้งน้ำเสียตรงไหน คุณต้องมีที่พักน้ำบำบัดน้ำก่อนปล่อยลงสู่แม่น้ำลำคลอง บ้านจัดสรรก็มีบ้านเช่า

ก็มีเยอะ จะมีปัญหาบ้างก็คือโรงงาน ที่บ้านจะมาร้องเรียนเรื่องปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำเนื่องจากชาวบ้านที่ปลูกผักปลอดสารพิษ สารพิษจะเข้าไปในบ่อทำผักของเขา ชาวบ้านต้องแจ้ง อบต. ให้ อบต. เข้าไปจัดการ” (นายสุพัฒน์ สวัสดิ์ เป็นกรรมการในสภาองค์กรชุมชน)

“ด้านสิ่งแวดล้อม มีการให้ความรู้ แจกแผ่นพับ ทำโครงการคลองสวยน้ำใส ท้องถิ่นของเราลงไปสำรวจว่าคลองไหนตื้นเขินก็จะมีการทำ ส่วนคลองไหนมีน้ำเสียก็จะทำน้ำ EM รักษาคลองด้วย อนุรักษ์น้ำสะอาด ทำตลอดแต่เป็นของเทศบาลนะชาวบ้านสามารถไปเอาที่เทศบาล ได้มีการกำจัดวัชพืช เอากลุ่มชาวบ้านกลุ่มผู้นำชุมชนเข้ามารวมฟังให้ทราบสิ่งที่เกิดชุมชน ” (พลับพลึง กลิ่นกุล ประธานสภาองค์กรชุมชน)

“เรามีการคุยกันในกรรมการของสภาองค์กรที่เกี่ยวข้องว่าเรามีปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมซึ่งถ้าพูดไม่ลึกคนก็จะไม่ค่อยเข้าใจ พอเราพูดลึกคนก็จะครบหลายหน่วยงานการทำงาน ต้องประคับประคองกันไปเลยอาจจะทำงานด้วยกันไม่ได้ บ้านจัดสรรมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเรา มาก คุณเข้ามาทำให้สวนเราหาย น้ำเราเน่า สภาองค์กรชุมชนก็เข้าดูแลเขียนโครงการไปเพื่อขอ งบประมาณมาแก้ปัญหา การทำงานต้องมีค่าใช้จ่าย” (วงศ์ ก่อเกิดบุญ ประธานสภาองค์กรชุมชน)

1.4 การเสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไขและการพัฒนาต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการศึกษาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ตาม 21 พบว่าการเสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไขและการพัฒนาต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสภาองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในการที่จะสามารถชักจูงให้ประชาชนออกมาร่วมประชาคมได้ อย่างมาก เพราะกรรมการสภาองค์กรมักเป็นผู้นำจากทุกหน่วยเครือข่ายในชุมชนอยู่แล้ว จึงทำให้ ประชาชนแสดงออกทางประชาธิปไตยโดยการแสดงความคิดเห็นเสนอปัญหาแนวทางแก้ไข ในการ จัดทำประชาคมในระดับตำบล เพื่อเป็นแนวทางต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำ แผนพัฒนาชุมชน นำไปสู่การแก้ปัญหาได้ตรงจุดและใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า ตัวอย่างเช่น สภา องค์กรชุมชนตำบลไทรมาจัดเวทีประชาคมโดยเชิญประชาชนและตัวแทนจากหน่วยงานในตำบลไทร มามาร่วมทำประชาคมที่เทศบาลตำบลไทรมา แล้วได้สรุปปัญหาที่จะต้องจัดการแก้ไขในทันทีเพื่อให้ การช่วยเหลือประชาชนทันที ส่วนปัญหาอื่นๆและแนวทางแก้ไขก็จะนำไปบรรจุในแผนของเทศบาล ตำบลไทรมาเพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาตำบลไทรมาต่อไป เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเรื่องแนวทางในการส่งเสริมบทบาทของสภาองค์กรชุมชน ในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นพบว่า สภาองค์กรชุมชนมีบทบาทเป็นที่รับฟังความคิดเห็นจาก ประชาชน ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นผ่านสภาองค์กรชุมชนได้ เป็นตัวกลางรับฟังปัญหา จากประชาชนเพื่อถ่ายทอดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดได้ว่าสภาองค์กรชุมชนเป็นหน่วยงานแรกที่รับ

เรื่องร้องเรียนจากประชาชน และส่งต่อหรืออาจเข้าประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาในเบื้องต้นได้ นอกจากนี้ สภาองค์กรชุมชนสามารถร่วมวางแผนการดำเนินงานให้แก่ชุมชนตลอดจนส่งเสริมการสร้างเครือข่ายประชาธิปไตยให้แก่ชุมชนได้และสภาองค์กรชุมชนต้องสร้างชาวชุมชนให้รู้จักหน้าที่ประชาธิปไตย รวมถึงบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการประสานกับตัวองค์กรบริหารส่วนตำบลให้สามารถขับเคลื่อนระบบประชาธิปไตยได้

สภาองค์กรชุมชนจัดทำแผนพัฒนาองค์กรต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ การทำแผนร่วมกับ การระดมคน ประสานคนในชุมชน ร่วมมือกับชาวบ้านเรียกชุมนุมเป็นหมู่แล้วทำเป็นประชาคม ร่วมมือกับภาคประชาชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนำเสนอไปสู่การทำแผนพัฒนาปกครองส่วนท้องถิ่น การทำแผนเพื่อของบประมาณ ในการดำเนินการ

“เราทำเป็นประจำตัวเราเข้าแต่สภายังไม่ถึงข้อบัญญัติที่จะได้รับงบประมาณจากสภาองค์กรชุมชนตัวเราเข้าไปทำประชาคมเราก็เสนอแต่ตัวสภาเขายังไม่เห็นความสำคัญเท่าไรหรือเขายังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชนอันนี้เป็นข้อติดขัดอย่างหนึ่งที่ว่า พช. ต้องทำความเข้าใจในเรื่องของสภาองค์กรชุมชนให้กับท้องถิ่นทราบว่าเป็นการรวมตัวของอะไรเราถือว่าสภาองค์กรชุมชนเขายังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชนนั้นๆ เรื่องเรียกร้องเราไม่เคยเรียกร้อง อบต. ยังไม่ยอมรับ” (นางวาสนา คำสุวรรณ ประธานสภา)

“เราทำแผนเสนอพัฒนาองค์กรชุมชนที่เราสังกัดอยู่มี 9 เรื่องด้วยกันเราก็ทำเสนอไปเพื่อให้ อบต. ท้องถิ่นเราทำโดยภาคประชาชนแล้วก็กลุ่มองค์กรต่างๆ ที่จัดแจ้งในสภา ทำเสร็จแล้วเราก็เอาไปส่งให้ อบต. อบต. ก็เอาเข้าอยู่ในแผนน่าจะมีสัก 3 เรื่องแล้วละ เรื่องที่ 1 พัฒนาศักยภาพบุคลากรทรัพยากรมนุษย์ เรื่องที่ 2 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่เราทำเราจะได้ อบต. สนับสนุนตลอดเรื่องที่ 3 เรื่องที่สำคัญที่สุดคือสวัสดิการชุมชนอันนี้ อบต. สนับสนุนมาก 1 ต่อ 1 สมาชิก ผัก 1 บาทต่อ 1 วัน อบต. ก็ให้ 1 บาทต่อคน ปีหนึ่งเราจะได้เรื่องสวัสดิการ 2 แสนกว่าบาท ปีนี้ น่าจะ 3 แสนกว่า สมาชิกเรา 1,000 กว่าคน เป็นกองทุนสวัสดิการ กองทุนวันละ 1 บาท จัดตั้งโดยสภาองค์กรชุมชน เดิมที่ตั้งมาจากผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุไม่ได้เก็บค่าสมาชิก ไม่เก็บค่าธรรมเนียมให้ความรู้ให้อาหารให้ทุกอย่าง ให้ออกกำลังกาย อาจจะเป็นชมรมเดียวในจังหวัด ใน 400 ชมรมใน 6 อำเภอที่ไม่เก็บเงินค่าสมาชิกเพราะผู้สูงอายุเป็นปูชนียบุคคล เป็นปราชญ์ชาวบ้านเป็นคลังสมองเป็นคลังปัญญา เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรยกย่องเพราะข้าราชการ ผู้สูงอายุก็ตาม ทำงานให้ประเทศชาติทั้งนั้น ตอนนี้มีสมาชิก 1,000 กว่าเสียชีวิตไปบ้างก็จะเหลือ 900 กว่าคน สวัสดิการก็จะให้ 9 อย่าง เกิด แก่ เจ็บ ตาย การศึกษา สาธารณะประโยชน์ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากไร้ ผู้พิการ ภัยพิบัติเรามีอยู่ในสภาองค์กรชุมชนแล้ว เราตั้งกองทุนภัยพิบัติตำบล จะเป็นเรื่องภัยพิบัติอะไรก็ตามแต่ก็จะมีทุนให้ครอบครัวละ 30 บาททั้งตำบลก็เป็นกองทุนภัยพิบัติ ไฟไหม้ ลมพัด หรือน้ำท่วม กองจะมีกองทุนนี้ไปช่วย อบต. ทำได้ไม่หมดหรอก จะเน้นเรื่องเดียวคือโครงสร้างพื้นฐาน พวกสร้างถนนหนทาง หรือซ่อม

แต่เรื่องพัฒนาสังคมให้ประชาชนมีคุณภาพที่ดียังน้อยต่อจากเรื่องสวัสดิการมาก็เรื่องสมัชชาสุขภาพ เน้นทำมาตั้งแต่ปี 48 เลย ลดพฤติกรรมก่อทุกข์ ลดเหล้า ลดบุหรี่ ยาเสพติด อบรมมุขเราทำมาก่อน ตั้งชมรมผู้สูงอายุละเน้นเรื่องสุขภาพมากๆ เลยเพราะถ้าสุขภาพชุมชนไม่ดีวิถีชีวิตชุมชนที่ดีก็จะเกิดไม่ได้ ก็เลยประชาสัมพันธ์รับนโยบายมาเรื่องสุขภาพจังหวัดนนทบุรี เป็นตำบลแรกที่ทำในจังหวัดเป็น ข้อบัญญัติของตำบลจัดการตนเองธรรมนูญตำบลทำ MOU ลงบันทึกร่วมกันเป็นข้อบัญญัติตำบลว่า เราจะไปตำบลอยู่ดีมีสุขตำบลแรกของจังหวัดนนทบุรี รับนโยบายมาไปประชุม 3 ครั้ง ร่วมกันทั้ง ตำบล แต่ที่อื่นอาจทำเฉพาะสภาแต่เราไม่เอาทุกภาคส่วนต้องมารวมกันทำทั้งตำบลให้ประชาชนทั้ง ตำบลได้รับรู้ ก่อนสิ้นปีก็เป็นโครงการสุดท้าย ที่สามารถบันทึก MOU กันได้โดยนำนายอำเภอมาเป็น ประธานลงนาม มีผู้ลงนาม 11 ท่านด้วยกัน เป็นเรื่องที่ทำแล้ว” (นายศิริ เกตุมี ประธานสภาองค์กร ชุมชนบางขุนกอง)

“การแก้ไขบางที่ท้องถิ่นน่าจะนำร่องให้มากกว่าให้พวกเราในองค์กรเป็นคนนำ หลังความจริงท้องถิ่นเขาใหญ่น่าจะประชาสัมพันธ์ไปก่อนไม่ใช่ให้เราไปนำหน้าเพราะเราเป็นองค์กร เล็กๆ ถ้าท้องถิ่นเขาช่วยเราอะไรไปแล้วช่วยเราสามารถจะประชาสัมพันธ์ เช่นเราขอรถสัก 2-3 คัน จะไม่ค่อยได้ ได้แค่คันเดียว เราไม่มีรถไม่มีเครื่องไม่เครื่องมือถ้าองค์กรท้องถิ่นช่วยเรา อยากให้องค์กร เข้ามาสนับสนุน ไม่ว่าจะอุปกรณ์ บุคลากร เราก็จะทำงานต่อไปได้” (นางกาญจนา สดขุนเณร สมาชิกพิมลราช)

“สภาองค์กรชุมชนเข้าไปร่วมทำแผนโดยการเข้าร่วมประชาคมกับ อบต. จะทำได้ทำ แผนได้มีงบประมาณมาช่วยให้กับชาวบ้าน อบต. เรียกกันมาชุมนุมเป็นหมู่ๆแล้วทำเป็นประชาคม คือ ชาวบ้านก็จะมาบอกถึงปัญหาว่าในหมู่เรามีปัญหาอะไรจะมีตัวแทนชุมชนของแต่ละชุมชนมาแจ้ง ปัญหา” (นางคะนิงนิตย์ พุทธพงศ์)

“สภาเป็นองค์กรหลักทำแผนร่วมกับ อบต. เพราะเราจะระดมคน ประธานคนใน ชุมชน อบต. ก็จะบอกไปทุกครัวเรือน แต่เราก็ไปคุยกับแกนนำสภาอีกที่หนึ่งว่าอันนี้มีความจำเป็นมี อะไรช่วยกันพูดนะช่วยกันสนับสนุนมีอะไรบ้างที่เวทีกองสภาช่วยกันสนับสนุน แผนที่เราเสนอไป เข้าไปอยู่ใน อบต. แล้วใช้มี อบต. จะรับหมด แต่ต้องผ่านสภาอีกที่ จะได้ไม่ได้ ต้องผ่านสภาตัดสินใจ ถ้าเขาโหวตว่ายังไม่จำเป็นเอาเรื่องนี้ก่อนนะ ทั้งๆ ที่บางอย่างเราเสนอไปมีความจำเป็นแต่เขาเห็นว่า ไม่จำเป็นก็ไม่ใช่เราทำเอง ถ้า อบต. ไม่ได้ สภาองค์กรทำเอง อย่างที่ได้งบมาของนายหลวง โครงการเกี่ยวกับการทำถังดักไขมัน การทำบ่อบำบัดน้ำเสียทุกครัวเรือนที่ปล่อยน้ำเสียลงคลองโดยไม่ มีการบำบัด” (นายจักรวิทย์ มั่นทะนานนท์ เป็นพนักงานของ อบต.)

“มีการทำประชาคมแต่ละหมู่บ้านส่วนนำเสนอไปสู่การทำแผนพัฒนาองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ก่อนที่จะไปทำแผนใหญ่จะมีการทำแผนเล็ก ๆ ที่หมู่บ้านจะมีเป็นคุ้ม จะมีการ ประชุมคุ้มเป็นกลุ่มก่อนว่าเรามีปัญหาอะไร จากนั้นก็จะเอาปัญหาที่ประชุมไปเข้าแผนใหญ่ประจำปี

ของเทศบาล คຸ້ມหนึ่งจะมี 10 คຸ້ມ จะมีประธานชุมชนทุกคຸ້ມ เราจะแก้ไขกันเองก่อนถ้าเราทำไม่ได้ก็จะให้เทศบาลเป็นผู้จัดการต่อไป” (พรทิพย์ ฉิมแป้น เป็นสมาชิกสภาเทศบาลตำบลไทรมา เป็นประธาน อสม.)

“ตัวสภาองค์กรชุมชนมีบทบาทคือเป็นพื้นที่ ที่ประชาชนมาแจ้งปัญหาต่างๆ ได้ ชาวบ้านจะมาถามมาแจ้งสภาองค์กรชุมชน ที่นี่ก็จะเป็นที่รู้จักของประชาชนอยู่แล้ว ได้รับการยอมรับ เราก็จะทำงานร่วมกับอบต. ด้วยกันตลอด การที่มีสภานี้ก็ทำให้ประชาชนกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นมากขึ้น มีโอกาสที่จะได้เสนอปัญหาของชุมชนได้ตรงจุด ก็ทำให้ปัญหาได้รับการแก้ไขได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ก็คือประชาชนจะมาแจ้งสภาโดยมีสภาเป็นสภาเป็นตัวกลางแล้วก็ไปแจ้งกับ อบต. เกี่ยวกับปัญหาต่างๆ อีก” (นางสาวฐิตาภรณ์ สังข์กุล ตัวแทนภาคผู้นำของชุมชนบางเลน)

“องค์กรมีบทบาทมากเลยกับประชาธิปไตยท้องถิ่น ท้องถิ่นต้องการบทบาทสภา คือ เสนอให้ท้องถิ่นช่วยประชาสัมพันธ์ ถ้าจะพัฒนาต้องพัฒนาที่ตัวบุคลากรของท้องถิ่นด้วยไม่ใช่จะมาพัฒนาเฉพาะประชาชนอย่างเราทุกๆ ไป ถ้าท้องถิ่นไม่พัฒนาตัวเอง อย่างเช่นทำงานเข้าเข้า 4 โมงเย็น คืออะไรอย่างนี้ก็จะไม่ใช่ มันก็จะไม่เป็นประชาธิปไตยคุณต้องประชาธิปไตยของท้องถิ่นก่อน ประชาชนเข้ามาเขาก็จะเห็นว่าคุณทำประชาชนก็จะทำตามด้วยสภาองค์กรชุมชนต้องสร้างคนให้รู้จักหน้าที่ประชาธิปไตยรู้จักว่าคุณจะรับสิ่งไหนไม่รับสิ่งไหนคือให้ประชาชนได้คิดเอง สภาจะพัฒนาให้พวกคนมาท้องถิ่นเยอะมากเลย เปลี่ยนความคิดเขาจากการซื้อสิทธิขายเสียง เป็นไม่ซื้อสิทธิขายเสียง ไม่น้อยแต่ก็ดีขึ้นจากเมื่อก่อนรับเงินมาก่อนแต่ตอนนี้คิดเป็นไม่เอาดีกว่าตรงนี้เห็นชัดเหมือนกัน” (นางกาญจนา สดขุนเณร สมาชิกสภาองค์กรชุมชนพิมลราช)

“ทางเรามีพื้นที่ให้เป็นหน่วยงานให้ประชาชนมาแจ้งปัญหาต่างๆ แล้วก็สภาองค์กรชุมชนนอกจากเป็นที่รู้จักของประชาชนได้มีการยอมรับจาก อบต. เราได้ทำงานร่วมกันมาตลอดแล้วก็ได้เป็นกรรมการสภาองค์กรชุมชนตั้งแต่แรกเลย ตรงนี้ก็เรียกว่าสภาองค์กรชุมชนมีบทบาทในพัฒนาประชาธิปไตยอย่างมาก เพราะว่าตำบลบางเลนได้สร้างความคุ้นเคยกับประชาชน และก็ประสานกับตัว อบต. ได้สามารถขับเคลื่อนระบบประชาธิปไตยได้” (นางคะนิงนิตย์ พุทธิพงศ์ สมาชิกสภาชุมชนบางเลน)

1.5 การเสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไขหรือความต้องการของประชาชนอันเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะของหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการศึกษาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ตาม 21 พบว่าการเสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไขหรือความต้องการของประชาชนอันเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะของหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถสร้างประชาธิปไตยท้องถิ่น โดยสภาองค์กรชุมชนจะเป็นสื่อกลางในการรับเรื่องราวร้องเรียนต่างๆ แล้วสภาองค์กรชุมชนเป็นผู้นำในการเสนอปัญหาไปยังหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่น อาจกล่าวได้ว่า

ตัวสภาองค์กรชุมชนเป็นเหมือนเวทีพูดคุย ให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมออกแนวความคิดการจัดการบริการสาธารณะ ปรีกษาหรือแนวทางแก้ไขให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณะได้อย่างคุ้มค่า โดยสามารถร่วมตัดสินใจในการจัดสรรและตรวจสอบงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น สภาองค์กรชุมชนตำบลบางเลนได้มีการรวบรวมรายชื่อประชาชนพื้นบ้านที่มีอยู่เดิม เสนอต่อองค์กรบริหารส่วนตำบลบางเลนในการเรียกร้องไม่ให้มีการทำถนนตัดผ่านชุมชนดั้งเดิมเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ชุมชนหมู่บ้านจัดสรรที่ตั้งอยู่หมู่ที่ 10 ซึ่งต้องการสร้างถนนตัดผ่านชุมชนเดิมจะสร้างความรำคาญให้แก่ชุมชนดั้งเดิมถ้ามีถนนตัดผ่าน เสี่ยงการจราจรจะส่งผลกระทบต่อความเดือดร้อนกับชุมชนดั้งเดิม ผลจากการที่สภาองค์กรชุมชนเป็นสื่อกลางในการการเรียกร้องทำให้โครงการสร้างถนนได้ถูกยกเลิกไป

สภาองค์กรชุมชนช่วยเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและสะท้อนความต้องการเกี่ยวกับบริการสาธารณะให้แก่หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สภาองค์กรชุมชนรวบรวมปัญหาเกี่ยวกับบริการสาธารณะให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ สภาองค์กรชุมชนยังรับแจ้งความเสียหายที่เกิดจากบริการสาธารณะ และประสานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อซ่อมแซมความเสียหายดังกล่าวด้วย

“ส่วนมากจะเป็นประธานจะได้เข้าร่วมประชุมของ อบจ. เข้าชี้แจงกับตัวท่านนายกเลย ว่าปัญหาของตำบลเรามีปัญหาอะไรบ้างเสนอแนะทางหน่วยที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรสิ่งแวดล้อมต้องลงไปช่วยเหลือยังไงแสดงว่าสภาองค์กรชุมชนนำเรื่องไปเสนอจะไม่ซ้ำซ้อนกันกับอบต. ถ้าจะซ้ำซ้อนคือก็ในลักษณะเราทำแต่ อบต. ดูแลเรื่องอาหารช่วยเหลือชุมชน” (นางชุดิภาญจน์ ธนวิบูลสวัสดิ์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เลขาสภาองค์กรชุมชนบางขุนทอง)

“สภาองค์กรชุมชนจะสนิทกับประชาชนอยู่แล้วบางทีก็เหมือนเป็นตัวกลางให้ประชาชนเข้ามาร้องทุกข์มาแจ้งปัญหาที่คือรับเรื่อง เช่นทำถนนตัดผ่านให้กับหมู่บ้านจัดสรร ซึ่งทางประชาชนไม่เห็นด้วยเพราะว่ามันอาจจะเกิดเสียงทำให้เกิดความเดือดร้อนขึ้นได้ในภายหลัง รวมถึงกัน สภาองค์กรชุมชน จะรวบรวมรายชื่อไม่ได้ประท้วงนะ แต่เป็นการรวบรวมรายชื่อ เสนอว่าแบบมีเสียง รวมตัวกันแบบสันติวิธีไม่ได้มายืนประท้วง” (นางคะนิงนิตย์ พุทธพงศ์ สมาชิกสภาองค์กรชุมชนบางเลน)

“เราทำอยู่แล้วมีการเสนอปัญหา ทุกปีเราจะไปรวมพลกันประมาณเดือนธันวาคม แล้วถ้าเกิดปัญหาก่อนหน้านั้นบอกเขาไปทำเป็นลายลักษณ์อักษรให้เขาไปพอไปขอเขาแล้วได้เปล่าถ้ามันอยู่ในแผนอยู่แล้วอาจจะจะเป็นแผนที่ 2 แผนที่ 3 แผนที่ 1 เร่งด่วนก็ทำไปก่อนตามแผน 3 ปี แต่ถ้าบังเอิญแผนที่ 2 ของเรายังไม่เริ่มเกิด มันมีปัญหาชัดเจนอยู่ตรงนั้นเราก็จะเขียนรายชื่อส่งไปให้เขาว่าตอนนี้เราเดือดร้อน ลงรายชื่อแล้วก็ถ่ายเอกสารส่งไปให้เขา ส่งเข้า อบต. เพื่อให้เขาดูงบประมาณว่าทำได้หรือเปล่าถ้าทำไม่ได้ก็ส่งเข้าอำเภอ จังหวัด ตามขั้นตอน ถ้าอย่างถนนขาดทะเลืออะไรมัน

ถูกฉีกอย่างตรงทางเข้ามันเป็นฝุ่นถ้าเขาคุมมันไม่ได้จริงๆ ก็เอาหินคลุกมาลงให้มันหนึ่งบางที่มันก็ทำได้ เล็กๆ น้อยๆ เพราะงบเขาไม่ได้มาก” (นางประคองรัตน์ กระจ่างทอง กรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลราชัญนิคม)

“สิ่งไหนที่เราทำเองได้จะไม่ใช้งบประมาณของหลวงหรือไม่ต้องใช้คนหลวง เช่น ดูแลขยะทั้งในน้ำและบนบก เรื่องสาธารณสุข ไฟฟ้าดับ มันต้อง อบต. อยู่แล้วเรามีหน้าที่สำรวจ แจ้งไปแล้วบอกชาวบ้านว่าอันนี้เสนอไปแล้วน่าจะอาจจะมาทำ วันนี้ พรุ่งนี้หรือว่ารอสักระยะก็บอกกับชาวบ้าน ต่อโดยที่ อบต. ก็ถือว่าได้ให้โอกาสได้ทำงานร่วม” (นายจักรวิทย์ มัณฑะนันทน์พนักงาน อบต. บางขุนทอง)

“เรื่องการทำถนน ประปา มีการรวมตัวกัน ให้การปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาในการแก้ไขปัญหา และแสดงความคิดเห็น ชาวบ้านร้องผ่านเราอยู่แล้ว เราก็ไปดูให้เห็นสมควรต้องเอาเข้าท้องถิ่นเราก็จะเป็นตัวแทนนำเรื่องเข้าท้องถิ่นได้บ้างไม่ได้บ้าง ถ้าไม่ได้จากหนังกก็ให้เป็นที่สุด เราจะให้ชาวบ้านดูแลด้วยตัวเองก่อน” (พลับพลึง กลิ่นกุล ประธานสภาองค์กรชุมชนไทรมา)

“สภาองค์กรชุมชนเป็นแกนนำให้กับท้องถิ่นรับเรื่อง เป็นการรวบรวมรายชื่อเพื่อจัดทำถนน ตัวสภาองค์กรชุมชนเป็นตัวกลางที่จะรับเรื่อง แล้วก็เป็นโครงการไปยื่นให้กับ อบต. อีกทีให้เขาเข้ามาจัดการ รับเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชนแล้วนำไปแจ้งให้ อบต. ทราบ บางทีก็แจ้งไปโดยใช้หนังสือ บางทีก็แจ้งโดยการบอก” (นางสาวฐิตาภรณ์ สังข์กุลเป็นตัวแทนภาคผู้นำของชุมชนบางเลน)

“สภาองค์กรชุมชนมีประชาธิปไตยเพราะให้ประชาชนมีการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น เรียกร้องประชาธิปไตยทางสังคมมากขึ้นอย่างถูกต้อง เมื่อก่อนประชาชนจะไม่ค่อยกล้าแสดงออก ไม่รู้ ไม่เห็น พอมีสภาองค์กรชุมชนนี้เข้ามาได้พูดได้คุยกัน มีการเอาปัญหาต่างๆ มาคุยร่วมกัน มีการแสดงออกและเข้าใจมากขึ้น” (อัญชลี ทองก้อน สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลไทรมา)

1.6 การส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

จากการศึกษาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 มาตรา 21 พบว่าการส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน โดยสภาองค์กรชุมชนนั้น ถูกจัดตั้งขึ้นก็เพื่อสร้างรากฐานประชาธิปไตยของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มีระบบการจัดการตนเองโดยตนเองลดการรอการช่วยจากรัฐแต่เป็นการช่วยกันจัดการปัญหาของชุมชนได้ตรงจุดและรวดเร็ว แต่จะไม่ใช่เป็นการทำงานซ้อนกับการปกครองส่วนท้องถิ่น ในทางกลับกันตัวสภาองค์กรชุมชนจะเป็นตัวเสริมการทำงานในส่วนที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีอำนาจในการทำได้

สภาองค์กรชุมชนมุ่งเน้นให้ประชาชนในชุมชนมีจิตอาสาและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตน มีการจัดสวัสดิการในชุมชนเพื่อช่วยเหลือคนในชุมชนกันเอง ทำโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตมุ่งเน้นการจัดการตนเอง อาจกล่าวได้ว่าสภาองค์กรชุมชนสามารถขับเคลื่อนระบบประชาธิปไตยทางตรงในชุมชนซึ่งนำพาความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้ ตัวอย่างเช่น สภาองค์กรชุมชนทั้ง 5 ชุมชนมีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือคนในชุมชนของตนคนให้ได้รับสวัสดิการโดยครอบคลุม การเกิด แก่ เจ็บ ตาย และสวัสดิการอื่นๆ ซึ่งมีการบริหารจัดการที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่น

สภาองค์กรชุมชนส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนด้วยการเชื่อมโยงสมาชิกในตำบลร่วมประชุมกัน มีการให้ความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดการพึ่งตนเองได้ และสนับสนุนให้ชุมชนดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยจิตอาสา ดำเนินงานต่างๆ ด้วยตนเองให้มาก ส่งเสริมการเผยแพร่ความรู้ เผยแพร่ประชาธิปไตยต่างๆ ให้แก่ชุมชนให้มากขึ้น ส่งเสริมให้ประชาชนใช้สิทธิต่างๆ ปฏิบัติหน้าที่เป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย

“เราพยายามเชื่อมโยงให้สมาชิกของเราเข้ามาร่วมประชุมอยู่แล้วได้ระดับหนึ่ง เชื่อมโยงทุกหมู่ให้เข้ามาร่วม พยายามให้ความรู้ โดยเฉพาะแกนนำหลักๆ เราจะดึงเข้ามา เราจะให้ความรู้กับแกนนำในแต่ละหมู่ ให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องนี้เป็นครั้งคราว มีเกณฑ์การประชุมไม่เกิน 4 ครั้งในปี คือให้ความรู้ได้ในระดับหนึ่ง” (นางวาสนา คำสุวรรณ ประธานสภาองค์กรชุมชนราชภัฏนิคม)

“สนับสนุน ยั่งยืน ของเราทำแบบด้วยจิตอาสาจริงๆคือกรรมการเข้มแข็งเราเชื่อทีมของสิ่งแวดล้อมแล้วก็จะปลูกฝังจิตสำนึกว่าเราทำวันนี้ทำเพื่ออะไรทำเพื่อประโยชน์ของชุมชนด้านใดบ้างให้ประชาชนรักชุมชนของตัวเอง ลงมือทำด้วยตัวเองไม่มีการจ้างแรงงาน ทำโครงการโดยไม่ต้องใช้เงินพึ่งพาตัวเองได้” (นางชุดิกาญจน์ ธนวิบูลสวัสดิ์ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เลขาธิการสภาองค์กรชุมชนบางขุนทอง)

“เข้มแข็งมาก อบรม กกต. มี 5 รุ่น เขาเป็นรุ่น 1 ซึ่งมองดูว่าท้องถิ่นมาช่วยมัยท้องถิ่นก็มีส่วนที่ว่าสนับสนุน อย่างเช่น สถานที่ให้เราอบรม เข้มแข็งของเราเข้มแข็งมากที่อื่นจะมาดูงานที่ศูนย์เราเยอะ ศูนย์เราจะนำร่องตลอด เป็นฐานให้ความรู้บางที่จะเป็นการออกพื้นที่เป็นวิทยากร คิดว่าจะสร้างประชาธิปไตยสามารถให้เขาทำเองได้ ประชาคมสามารถเข้มแข็งต่อไปได้ ถ้าเป็นประชาธิปไตยถ้าเราให้ความรู้เผยแพร่ เช่นเราได้ความรู้จากที่อื่นมาเราก็จะนำมาเผยแพร่ให้กับประชาชนในหมู่บ้านให้ได้เยอะมากโดยเฉพาะในครอบครัวได้เยอะมาก จะทำอะไรก็จะยกมือเป็นประชาคมให้กับประชาธิปไตย” (นางกาญจนา สดขุนเณร สมาชิกสภาองค์กรชุมชนพิมลราช)

“พูดถึงการพึ่งพาตนเอง ตอนนี้เราถือว่าการประหยัดเงินการรู้จักการเก็บออม การทำบัญชีครัวเรือน เขาจะรู้ปัญหาของตัวเองเขาก็แก้ปัญหามาจากตัวเองก่อนแล้วพอเริ่มต้นตัวเองแต่ละครัวเรือนแต่เวลาที่เราร่วมกันจริงๆ เขาแบ่งเป็นคุ่มอยู่แล้วเราจะดูแลกันเป็นคุ่มๆ อยู่แล้ว เราจะคุยกันก่อนละ พอไปประชุมกันเราจะเอาในสิ่งที่ตกลงกันมาขอเขาได้มั้ยไม่ได้เราก็ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะได้” (นางประครองรัตน์ กระจายทองกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตตำบลราชัญนิคม)

“มีส่วน การเรียกร้องสิทธิ และการรวมตัวกัน ประชาธิปไตยไม่ได้หมายถึงการ เลือกลงอย่างเดียวแต่มันมีส่วนอื่นๆ ที่จะเข้ามาด้วยอย่างการทำมาหากินการประกอบอาชีพได้หลาย อย่าง เกือบทุกอย่างที่ตรงนี้เป็นประชาธิปไตย” (นางสมพร พรหมมนตรีกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตตำบลพิมลราช)

“สภาองค์กรชุมชนมันต้องพัฒนาไปเรื่อยๆ การที่จะให้ประชาชนเข้มแข็งเราก็จะมีการพัฒนาให้รู้จักการใช้สิทธิใช้เสียงรู้จักหน้าที่ว่าเราต้องมีส่วนร่วมในการรับทราบข้อมูลเสนอปัญหา แล้วก็ร่วมตรวจสอบการทำงานอันนี้เราก็จะบอกชาวบ้านไม่ใช่ อบต. ทำอะไรโดยไม่ต้องผ่านชาวบ้าน ก็ต้องฟังชาวบ้านโดยที่มีสภามันจะเป็นรวมตัวให้ชาวบ้านรู้บทบาทของตัวเองว่าตัวเองมีหน้าที่แล้ว ต้องใช้สิทธิในการรับทราบข้อมูลหรือว่ารับทราบปัญหาพร้อมเข้าแก้ไขแล้วก็ตรวจสอบ สภาองค์กร ชุมชนถ้าเป็นที่นี้ยากให้เกียรติกับทางสภามากแต่ที่อื่นบางแห่งก็ขัดแย้งกันโดยบุคคลมันต่างจิต ต่างใจ แต่ถ้าดูตามพระราชบัญญัติของสภาองค์กรชุมชนแล้วเขาให้โอกาสสภาเทียบเท่ากับท้องถิ่น เพราะที่ อบต. รับงบประมาณไปมันมาจากภาษีของประชาชนเพราะฉะนั้นเราต้องใช้สิทธิในการที่ แต่ บางแห่งทราบได้ศึกษาหรือเปล่าท่านนายกท่านประธาน แต่ที่นี้เข้าใจ อบต. กับ สภาองค์กรชุมชน คือ ยอมรับและทำงานร่วมกันได้อะไรที่ อบต. ทำได้คือทำ แต่ถ้าทำไม่ได้เราก็ช่วยตัวเองในชุมชน คิดว่า น่าจะสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนได้ ไม่มีปัญหา ปัญหาที่เกิดขึ้นจะมานั่งคุยกันสร้างความ เข้าใจกัน” (นายจักรวิทย์ มั่นทนนานนท์ พนักงาน อบต. บางขุนทอง)

“สภาองค์กรชุมชนเป็นของพี่น้องประชาชน เป็นเวทีกลาง สภาองค์กรชุมชนเป็น อาสาประชาธิปไตยเป็นวิถีชีวิตของเราเอง ทุกคนต้องมีส่วนร่วมเคารพสิทธิความเสมอภาคพวกนี้เป็น ประชาธิปไตยชุมชนมีส่วนร่วมเพราะเวลาประชุมสภาจะพูดเรื่องนี้เป็นหลักชุมชนเอาประชาชนเป็น ศูนย์กลาง” (นายศิริ เกตุมี ประธานสภาองค์กรชุมชนบางขุนทอง)

“บทบาทสภาองค์กรชุมชนเกี่ยวกับประชาธิปไตย มีบทบาทเยอะ 1. เราสามารถ เข้าไปร่วมจัดแผนชุมชนของเราได้ 2. เราสามารถสร้างคนที่ ให้มีความสามารถเพิ่มมากขึ้นมีความ เข้าใจในประชาธิปไตยเพิ่มขึ้นจากเมื่อก่อนมาทำไม่มีใครรู้เรื่องเลยไม่มีใครเข้าใจเลยถามก็คือตอบ ไม่ได้นะทุกอย่างตอนนี้เขาสามารถตอบได้ละใครไปถามเขาว่าประชาธิปไตยคืออะไรเขาสามารถ ตอบได้ สามารถปฏิบัติให้เห็นได้ว่าเขาทำแบบนี้แล้วก็สามารถไปชักชวนคนเข้ามาร่วมได้มากขึ้น

บทบาทของเราคือค่อยๆ ซึมไปตามชุมชนไปตามหมู่บ้านไปตามชีวิตของเขาโดยธรรมชาติ ในความรู้สึกของเขาตอบเหมือนกันมีคำว่าประชาธิปไตย เพราะดูในเวลาเรียนมันหลากหลาย ถ้าจะถามพี่ในตัวองพี่เนี่ย ก็คือจะเหมือนๆ กันจะคล้ายๆ กันหมดเลยอาจจะมีปลีกย่อยบ้างเพิ่มบ้างบางที่เขาเข้าใจว่าประชาธิปไตยคือการไปเลือกตั้งเมื่อก่อนเป็นแบบนั้นจริงๆ เดียวนี้มันเริ่มมีความรู้สึกแตกต่างไปแล้วมันมากกว่าบทบาทของตัวเอง มันคือการที่ตัวเองต้องลุกขึ้นมาเพื่อเรียกร้องแล้วก็ฟ้องว่าตัวเองมีปัญหาอะไร แล้วก็ลงมือทำด้วย สามารถรู้ด้วยว่าประชาธิปไตยคือการเสนอความคิดเห็นได้เรียกร้องได้การแก้ไขร่วมด้วยได้ กลุ่มเฉยๆ จะมีเยอะ รู้แล้วเฉยๆ มีเยอะบางครั้งเราต้องมีการลอบไปหลอกล่อให้เขาออกมา เขาไม่เอาหรือพวกนี้เขาจะไม่เอาแต่เขาจะใครทำอะไรก็ทำไปเถอะเขาจะตามกันไปอย่างนั้น คือถ้าเขาเห็นเพื่อนออกเยอะๆ เขาก็จะทำตาม เราต้องไปตีสนิทกับคนที่เขาสนิทด้วยเพื่อที่จะได้ชักจูงคนที่เขาสนิทออกมาก่อนแล้วเขาก็จะออกมาตามมาเราต้องมีเทคนิคเราต้องรู้จักจุดของเขาคืออะไรบ้านนี้เป็นยังไง นั่นคือเรียกว่าสภาพองค์กรของคนในท้องถิ่นสามารถพัฒนาประชาธิปไตยได้ ได้ซิ 1. สามารถสร้างเครือข่ายของ กกต. ได้ละ 2. สามารถดึงชักจูงเพิ่มมากขึ้นกว่าเก่าจากเมื่อก่อนอยู่กันแค่ 10 กว่าคน จะทำยังไงดีให้เขารู้เรื่องดี” (น.ส.ชุตติมณท์ อมาตยกุล ผู้นำชุมชนพิมลราช)

2. ปัญหาของสภาองค์กรชุมชนของจังหวัดนนทบุรีในการพัฒนา

2.1 ประชาธิปไตยท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเรื่องปัญหาของสภาองค์กรชุมชนของจังหวัดนนทบุรีในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น พบว่าปัญหาเรื่องของงบประมาณในการดำเนินงานกล่าวคือ การตั้งงบประมาณในการดำเนินงานได้รับการอนุมัติล่าช้า และถูกตัดงบประมาณในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน ทำให้การดำเนินโครงการที่เป็นรูปธรรมหลายโครงการดำเนินการได้ไม่ต่อเนื่อง ปัญหาต่อมา คือ การไม่เป็นที่ยอมรับหน่วยงานราชการ เนื่องจากหน่วยงานราชการยังไม่เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของสภาองค์กรชุมชนทำให้ไม่สามารถมอบหน้าที่ได้เต็มที่และปัญหาความไม่ลงรอยกันระหว่างสมาชิกในสภาองค์กรชุมชนมีการแตกแยกทางความคิดของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนมีปัญหา ทำให้ต่างคนต่างคิด ทำให้เกิดความแตกแยกในการพัฒนาประชาธิปไตยในท้องถิ่นได้ ปัญหาดังกล่าว ทำให้สภาองค์กรชุมชนไม่สามารถขับเคลื่อนประชาธิปไตยท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จได้

“ปัญหาอุปสรรคคือ เรื่องของงบประมาณ เรื่องของคนยังมีความคิดต่างประธานในระดับตำบลที่ขึ้นไปคิดต่างทำให้มีความขัดแย้งกันในระดับจังหวัด อย่างของราชภัฏนิยมของเราไม่มี

ปัญหา เพราะเราคิดตามกัน ถ้าในระดับจังหวัดมันมีความขัดแย้งในขณะประชุมตอนนี้ไม่มีงบประมาณ มันมีงบแต่น้อยจนไม่สามารถประชุมได้ตามเป้าหมายเท่าไร โครงการมีทั้งโครงการของสภา แต่ในปัจจุบันปีนี้เป็นปีแรกที่ให้ในนามของทบวงองค์กรชุมชนเขียนของงบประมาณในภาพรวมของจังหวัดแล้วงบประมาณที่ให้น้อยแล้วกว่าจะได้งบประมาณใช้เวลาถ่วงถ่วงหลายรอบมากกว่าจะได้งบประมาณในส่วนนั้นได้ยากแต่ได้แล้วเขาจะไม่ค่อยติดตามงบประมาณสักเท่าไร กว่าจะได้ใช้เวลาถ่วงถ่วงหลายรอบหลายไม่ต่อเนื่องเป็นรูปธรรมพอได้งบประมาณแล้ว เขาน่าจะมาติดตามว่าเราใช้งบประมาณกันยังไง เวลาประชุมก็ให้เจ้าหน้าที่ของเขาเข้ามาลงพื้นที่กับเราถ้าเป็นแบบนี้งานก็จะเป็นรูปธรรม” (นางวาสนา คำสุวรรณ ประธานสภาองค์กรชุมชนราชบุรี)

“ปัญหาอุปสรรคเยอะมากเลย ยังไม่เป็นที่ยอมรับหน่วยราชการไม่ยอมรับน่าจะมาคุยกันได้สภาไม่ไปบูรณาการร่วมกับท้องถิ่นยังเข้ากับรัฐสภาอยู่ กรรมการต้องเข้าใจหลักการของสภาราชการไม่ให้ความสำคัญ ตัวคณะกรรมการไม่เข้าใจหลักการหรือหน้าที่ของสภาองค์กรชุมชนไม่เข้าใจที่จะทำรัฐไม่ให้ความสำคัญ กรรมการไม่เข้าใจ ขาดคน มีมุมมองยังไงกับโครงการที่ไม่ประสบผลสำเร็จ เหมือนตั้งมาเฉยๆ ไม่ได้ทำกันเป็นรูปธรรม คนอื่นตั้งเหมือนตั้งมาเฉยๆ ควรจะให้ความรู้ความเข้าใจก่อนหน่วยงานที่รับผิดชอบ สปม. เป็นผู้รับผิดชอบเรื่องนี้ 5 คนที่มาดูแลตรงนี้ยังไม่ค่อยได้พิชิตคดีที่มี 1 คนหลังจากนั้นก็ยังมีงานเข้ามา ปัญหาเรื่องทรัพยากรคน ถ้ามองเรื่องงบประมาณ เขาให้แต่ไม่สามารถลงไปแก้ปัญหาถึงประชาชนได้เลยไม่เชิงไม่พอ ระบบมันขาดตอนตั้งแต่จังหวัดความรู้การพัฒนาขึ้นอยู่กับจังหวัด” (นายประทีป พรหมสุข ประธานสภาองค์กรชุมชนพิจิตร)

“ปัญหาอุปสรรคยังมีเยอะมากเลย เกี่ยวกับงบประมาณ คนส่วนใหญ่ชอบมองว่าได้เป็นใหญ่ในสภาทำต้องอยากได้งบประมาณเยอะๆ เพื่อเอาไปทำผลประโยชน์ให้กับตัวเอง น้อยคนที่จะมองว่าได้งบประมาณมาแล้วจะเอาไปบริหารชุมชนจริงๆ การบริหารนักการเมืองโกงกินกันตลอดที่นี้เงิน SML ตั้งแต่ปี 51 ก็ยังอยู่ที่อื่นเขาหมดมีเราทำงานแบบโปร่งใส” (นายศิริ เกตุมีประธานสภาองค์กรชุมชนบางขุนทอง)

“ส่วนมากจะมีเรื่องไม่ค่อยลงรอยกัน ต่างคนต่างคิดคือไม่เป็นประชาธิปไตยว่าคุณคิดนี้ ไม่ได้เป็นไปในทางเดียวกันเท่าไร แนวทางไม่มีเราไปดูตัวอย่างไม่ได้เลยถ้าไปดูตัวอย่างเขาแนวทางเราก็ล้ม” (นางกาญจนา สดขุนเณร สมาชิกสภาองค์กรชุมชนพิจิตร)

“สภายังไม่ขับเคลื่อน 100 % ยังมีการถกเถียงกันบางที่ท้องถิ่นไม่ยอมรับความอยากเอาชนะเพื่อความเป็นหัวขบวนของจังหวัดนนทบุรี เป็นจังหวัดที่สภาเก่ง สภามีความรู้แต่คนมีความรู้เยอะเข้าไปความคิดแตกต่างก็ไม่ยอมกันคนเก่งเยอะต่างคนต่างคนเก่งเยอะก็อยากจะให้ทุกคนยอมรับ เสียงของตัวเองที่ ที่รู้แต่คนเก่งอีกคนก็อยากจะเป็นผู้นำอยากให้มีส่วนคือแย้งกันเป็นที่ 1 ในสภาแต่ละปีมีประกวดกันด้วยมันมีต้นแบบเคยรับรางวัลด้านสิ่งแวดล้อมของกระทรวงมหาดไทยเรื่อง

งบประมาณเวลาเขาให้เราต่อเนืองมัยเราจะดูว่าปัญหาเราหมดหรือยังปัญหาหมดเราก็ไม่เอาทำกันเองดีกว่า” (นายจักรวิทย์ มัณฑะนานนท์ พนักงานของ อบต.)

“สภาองค์กรชุมชนภาครัฐยังไม่ยอมรับ ยังมอบอำนาจมาไม่เต็มที่ งบให้มาบางไม่ให้มาบ้างคือให้ไม่เต็มที่ เรื่องงบประมาณสภาองค์กรชุมชนยังไม่ทราบว่าเขาจัดสรรปันส่วนกันยังไง” (พรทิพย์ ฉิมแป้น เป็นสมาชิกสภาเทศบาลตำบลไทรมา เป็นประธาน อสม.)

3. แนวทางในการส่งเสริมบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาประชาธิปไตย ท้องถิ่นของตำบลต่างๆ ในจังหวัดนนทบุรี

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเรื่องแนวทางในการส่งเสริมบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นของตำบลต่างๆ ในจังหวัดนนทบุรีพบว่า สภาองค์กรชุมชนควรรายงานผลและเสนอต่อพัฒนาชุมชนจังหวัดให้เข้ามาตรวจสอบการใช้งบประมาณของสภาองค์กรชุมชน เพื่อให้การใช้เกิดประโยชน์สูงสุด แนวทางต่อมา ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบถึงบทบาทหน้าที่ ผลงานของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาประชาธิปไตยให้ท้องถิ่น การประชาสัมพันธ์สามารถกระทำผ่านสื่อต่างๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์หรือป้ายประชาสัมพันธ์ เป็นต้น สภาองค์กรชุมชนต้องประจักษ์ร่วมกับประชาชนบ่อยครั้งและต้องเข้าคลุกคลีกับชุมชนให้มาก เพื่อให้รับทราบปัญหาต่าง ๆ และกำหนดแนวทางในการพัฒนาประชาธิปไตยให้ชัดเจนได้ นอกจากนี้ สภาองค์กรชุมชนต้องปฏิบัติตัวเป็นตัวอย่างในการพัฒนาประชาธิปไตยเพื่อให้ชุมชนได้เห็นเป็นแนวทางปฏิบัติได้

“หลังจากที่เราได้งบประมาณมาแล้ว เจ้าหน้าที่ของ พช. ควรจะมาติดตามการใช้งบประมาณอย่างต่อเนื่องอย่างน้อยๆเขาจะได้รู้ว่างบประมาณที่รับจัดสรรมามีการเอามาทำในพื้นที่อย่างไร” (นางวาสนา คำสุวรรณ ประธานสภาองค์กรชุมชนราษฎร์นิยม)

“เริ่มหลายส่วนส่วนที่1ส่วนของประชาชนที่จะเข้าไป ส่วนที่ 2 ส่วนของราชการ ไปหลายๆ ที่จะบอกเลยว่าราชการขาดการประชาสัมพันธ์ให้ความสำคัญ ไม่โทษคนใดคนหนึ่ง ในการทำงานเหมือนชานา ให้แต่ควายไปไม่ให้ไถนา ที่ไถนาไปจะไปทำได้ไง ถ้ามว่าทำได้มัยทำได้แต่มันช้า เพราะฉะนั้นจะต้องประชาสัมพันธ์เรื่องสภาองค์กรชุมชนมันมีความสำคัญต่อชีวิตของชาวบ้านยังไง ประชาชนไม่รู้จักไม่ใช่จังหวัดนนทบุรี ทั้งประเทศไม่มีใครรู้จัก ทั้งๆ ที่มี พรบ. บางสภาประสบความสำเร็จมีการทำงานเป็นรูปธรรม บางสภาไม่มี บางสภาที่ทำสำเร็จต้องชมเขาเพราะเขาคิดได้ถ้าจังหวัดเขาจะไปลอกปัญหาใหญ่ๆ เหมือนสำนักงานพัฒนาการเมือง เขามีหน้าที่รับผิดชอบ คนของสำนักงานพัฒนาการเมือง ก็คือคนจากประธานจังหวัด ที่ส่งไปจากตำบล จังหวัดที่ส่งไปสำนักงานพัฒนาการเมือง พอไปถึงตรงนั้นมันไม่ได้แก้ปัญหาประชาชน ไปแก้ปัญหประเทศชาติ ไปแก้

รัฐธรรมนูญ ไม่เคยนึกถึงชาวบ้านที่มาว่าจะทำยังไง เวลาทำเรื่องทีก็ทำเรื่องทำเรื่องใหญ่ นายทุนเขาจะไปขัดประโยชน์กัน ไปทำทำไมไปเสียงลูกปืนไม้โซ่กลั่นนะ มันใหญ่เกินไป เรามีหน้าที่ทำเริ่มจากเล็กๆ จนเห็นความสำคัญจนมีมวลชน เราสามารถส่งเรื่องไปให้เขา ผมมาจากสภาองค์กรชุมชนมีการรวมตัวในชุมชน มาตรา 21 เขาไม่ได้บอกอำนาจคุณ มีภารกิจ เพราะฉะนั้นภารกิจทำหรือไม่ทำก็ได้ มันอยู่ที่ใจเรา ถ้าใจเรารักเราก็ช่วยเขาทำ ผมนึกถึง ปู่ ย่า ตา ยาย ผมเป็นลูกชานาทำนาจนนาไม่มีเหลือ ก็ปลูกข้าวมาจริงๆ เราชานาเราต้องกำหนดราคาผมก็เกลียดพวกนายทุนนะแต่เราก็เข้าใจเขาเราไปเกลียดเขาไม่ได้เราให้เขาหรือเองเหมือนเรื่องเลือกตั้งไม่เคยโทษนักการเมือง ถ้ามัวอยากจ่ายตั้งค์ ไม่อยากจ่ายตั้งค์ชาวบ้านตัวแสบไปขอเขาทำยังไงจะปลูกคนกลุ่มนี้ให้ได้ถามว่าได้ 100 % มั้ยไม่ได้หรอกแต่จะพวกนี้เข้ามาให้หมดตั้งเข้ามาเป็นพวกเราให้ได้สักวันพวกนั้นจะอยู่ในสังคมไม่ได้ทุกคนเขาไม่รับกัน เปลี่ยนอะไรเปลี่ยนได้เปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ยาก เปลี่ยนได้แต่ช้ามาก อย่างผมเดินทางมาเยอะผมมาจากศูนย์ว่าจะมาถึงจุดนี้ได้ กว่าจะสร้างขึ้นมาได้จนถึงจุดนี้มันยากเหมือนวิจัยที่ทำผมรวมไว้หมด ถ้ามีประชาคมของตำบลจริงๆ ไม่อยากลงนะ ผมต้องลงไปแข่งเพราะมันเป็นเนื้อหาของผม ไม่ใช่ว่าผมเก่งนะไม่มีใครเข้าใจตรงนั้นต้องไปคุมตรงนั้นให้ได้ เพื่อให้ผ่านงบประมาณถ้าตั้งจริงแล้วถ้าผมไม่เป็นล่ะผมบอกแล้วถ้าผมตั้งไม่มีเจียบที่นี้ใครเก่งมาจัดประชุมเราไม่ได้ทำผักชีโรยหน้าทำจริง ในปี 2559 ต้องสำเร็จ พอสำเร็จผมบอกคณะทำงานผมเป็นคนที่จะแปลกผมทำอะไรแล้วถึงเวลาไปเอง” (นายประทีป พรหมสุข ประธานสภาองค์กรชุมชนพิมลราช)

“อนาคตอยากให้หน่วยงานนี้เข้ามีคลุกคลีกับประชาชนเพื่อประชาชนในชุมชนจะได้รู้จักเราต้องปลูกฝังชาวบ้านเราใหม่ให้มาร่วมประชุม มีทั้งหมด 8 หมู่ มีตัวแทนของสภาองค์กรชุมชนครบทุกหมู่ สมาชิก อบต. มีบางหมู่ที่เข้ามาร่วมมีการใช้โทรศัพท์โทรหาผู้ใหญ่บ้านให้ตามประชาชนในหมู่บ้านให้ออกมาร่วมกิจกรรม ก็ออกมาค่อนข้างมากเพราะเวลาประชุมจะคุยกันหลายเรื่องเพราะส่วนใหญ่ผู้ที่มาประชุมจะทำหน้าที่หลายองค์กรผู้ใหญ่มีการประสานงานกับทางจังหวัดด้วยทางอำเภอ ส่วนใหญ่ถ้ามีแกนนำหรืออะไรเราถึงจะออกไปเรียกร้อง ประชาชนก็ยังต้องใช้ผู้นำอยู่” (นายพิชัย ทองมั่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลราชวินนิม)

“การลงมือทำดีที่สุดทำก่อนทำเองปัญหาในชุมชนเราจะได้แก้ไขถูกจุดแล้วก็ทำเต็มที่ การทำให้บทบาทคือการทำจริงๆ ทำตัวอย่างให้เห็นจริงๆ เขาถึงจะเข้ามาหาเราโดยที่ไม่ต้องไปยัดเหยียดให้เขา” (น.ส.ชุตินันท์ อมาตยกุล ผู้นำชุมชนพิมลราช)

“เป็นหัวใจหลักไม่ว่าจะท้องถิ่น จังหวัดหรืออำเภอน่าจะประชาสัมพันธ์ในด้านสภาองค์กรชุมชนให้มากกว่านี้ 50% ไม่ค่อยรู้จักสภาองค์กรชุมชนคืออะไร ทำหน้าที่อะไรจัดตั้งขึ้นมาโดยใคร จัดตั้งโดยประชาชนกันเอง คนที่ขับเคลื่อนคือคนที่เห็นประธาน เลยต้องทำวิจัยตัวนี้ขึ้นมาเพราะมันมีประโยชน์กับประชาชนจริงมีการประชาสัมพันธ์การเผยแพร่บ่อย ถ้าไม่ได้เข้ามาร่วมก็ไม่ได้สนใจพอเข้าร่วมต้องค้นหาใน Internet ดูให้รู้ว่าเป็นอะไร ประชาชนไม่รู้จะน้อยมากรู้แค่ 20% แต่

บอกได้เลยแทบไม่รู้ เสนอแนะก็คือน่าจะเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้โดยอาจจะใช้เป็นป้ายประชาสัมพันธ์หรือในแต่ละหมู่บ้านท้องที่ต้องการมาเหมือนจัดเวทีให้ชาวบ้านรู้ว่าสภาองค์กรชุมชนของเราคืออะไรเขาทำหน้าที่อะไรกันถ้าเป็นรัฐเข้ามาส่งเสริมประชากรรัฐจักคิดว่าน่าจะเป็นประชาธิปไตยทางตรงได้แน่นอนแต่กันเองแต่ต้องพยายามพวกเรากันเองต้องดิ้นรนกันเอง อบท. บางที่เขาก็ไม่ค่อยกันนะ ของพีโซคิตีที่ อบท. กับสภาองค์กรชุมชนก็นายกบอกเสมอว่าต้องขอบคุณศิริเขาทำงานแทนตำบลแต่เวลาที่มีชื่อเสียงไม่ได้บอกคุณศิริมีชื่อเสียงนะตำบลบางขุนกอง ของเรามีกรรมการเป็นเรื่องเป็นราวอยู่แล้วมีการประชุมปีหนึ่ง 2 เทียว ก็ประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้ กองทุนสวัสดิการจะไม่พูดถึงนะ” (นางชุติกัญจน์ ธนวิบูลสวัสดิ์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เลขาธิการสภาองค์กรชุมชนบางขุนกอง)

“การส่งเสริมประชาธิปไตยไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเลือกตั้งคนเข้าเป็นตัวแทนที่สำคัญต้องดูคนที่มีความสามารถเป็นคนดีคนที่เสียสละเงินเดือนตัวแทนของเรานั้นน้อยงานสังคมมันเยอะพวกสมาชิกเงินเดือนก็น้อยบางคนก็ไม่มีอาชีพเพราะว่างานประชุมอย่างเดียวก็แยะแล้ว การประชุมประชาคมเรามีสิทธิเข้าไปรับข้อมูลข่าวสารจาก อบท. ว่าตอนนี้งบประมาณของ อบท. มีเท่าไรแล้วเขากำลังทำอะไรบ้างสิ่งที่เขาทำควรจัดอันดับสิ่งไหนควรจะทำก่อนทำหลังแล้วเรื่องปัญหาในชุมชนเรามีเรื่องอะไรก็เสนอ อบท. ก็จะได้รับทราบอันนี้เป็นส่วนหนึ่งแต่ถ้ามีใครเดือดร้อนเราก็จะมีคำร้องถึงทางท่านนายกทางท่านผู้เกี่ยวข้องของแต่ละหน่วยงาน สาธารณะสุขและสิ่งแวดล้อมเรื่องพัฒนาสังคมเราจะมีหนังสือคำร้องไป ตรงนี้ถือเป็นเรื่องประชาธิปไตยไม่ใช่ว่าเดือดร้อนอะไรแล้วไม่ทำให้ทางท้องถิ่นดำเนินการแก้ไขปัญหาจัดประชุมและช่วยประชาสัมพันธ์” (นายจักรวิทย์ มั่นทนนานนท์พนักงานของ อบท.)

“มีการประชาสัมพันธ์ สภาองค์กรชุมชนให้รู้จักกันมากขึ้นเพื่อจะได้มีเวทีชุมชนแสดงความคิดเห็น ให้ความรู้กับประชาชนให้แสดงออกทางประชาธิปไตยได้อย่างถูกต้อง” (พรทิพย์ ฉิมแป้น เป็นสมาชิกสภาเทศบาลตำบลไทรม้า เป็นประธาน อสม.)

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นกรณีศึกษาเทศบาลสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดนนทบุรี โดยชุมชนเป็นสังคมฐานรากที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมแตกต่างหลากหลายตามภูมิโนเวศน์ การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ชุมชนอ่อนแอ ประสบปัญหาความยากจน เกิดปัญหาสังคมมากขึ้น ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชุมชนถูกทำลายจนเสื่อมโทรม เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ การสร้างระบอบประชาธิปไตย และระบบธรรมาภิบาลซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติรับรองสิทธิชุมชนและประชาชนให้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นตามความหลากหลายของวิถีชีวิต วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น จึงเห็นสมควร

ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนและประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาตำบล แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจในระดับประเทศ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการติดตามการทำงานของหน่วยงานภาครัฐในทุกระดับ สภาองค์กรชุมชนให้มีลักษณะเป็นสภาทางภูมิปัญญาเพื่อให้มีอำนาจทางสังคมแทนอำนาจทางกฎหมาย เป็นสภาคู่ขนานเพื่อช่วยเหลือ/สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาองค์กรชุมชนเป็นเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนของคนในชุมชนท้องถิ่น โดยคนในชุมชนท้องถิ่น และเพื่อคนในชุมชนท้องถิ่น เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ดังกล่าวประกอบด้วย ตัวแทนของสถาบันในชุมชนท้องถิ่น เช่น วัด โรงเรียน สถานีนามัย เป็นต้น ตัวแทนของกลุ่มองค์กรชุมชนต่างๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มโรงสีรวม กลุ่มอนุรักษ์ป่า และกลุ่มกิจกรรมพัฒนาอื่นๆ ที่มีอยู่ในแต่ละชุมชน โดยมีผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ เช่น ผู้รู้ภูมิปัญญา ประชาชนชาวบ้าน และผู้นำทางการได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในชุมชนท้องถิ่น เข้าร่วมร่วมใช้เวทีพูดคุยเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน เป็นระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น

สภาองค์กรชุมชนมีส่วนให้ชุมชนทำหน้าที่ในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นโดยการระดมพลังทางปัญญาเกี่ยวกับส่งเสริมสนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหาชุมชนท้องถิ่นด้วยคนในชุมชนของตนเองได้อย่างเข้มแข็ง ยั่งยืน สภาองค์กรชุมชนเป็นกลไกที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองและการพัฒนาคุณภาพชีวิต สภาองค์กรชุมชนต้องผนึกกำลังและประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนกับภาคส่วนต่างๆ ในการพัฒนาประเทศดำเนินไปในทิศทางที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และสิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน ตลอดจนแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งแนวนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมจึงเป็นฐานที่แท้จริง ฐานที่แน่นหนา ของการเมืองภาคประชาชน

บทที่ 5

สรุปการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “บทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นกรณีศึกษาสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดนนทบุรี” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 เพื่อศึกษาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นของตำบลต่างๆ ในจังหวัดนนทบุรีเพื่อศึกษาปัญหา และแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นของสภาองค์กรชุมชนของจังหวัดนนทบุรีเพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นของตำบลต่าง ๆ ในจังหวัดนนทบุรี การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประธานสภาองค์กรชุมชน และสมาชิกสภาองค์กรชุมชน ของสภาองค์กรชุมชนตำบล 5 แห่ง ได้แก่ สภาองค์กรชุมชนตำบลพิมลราช สภาองค์กรชุมชนตำบลไทรมา สภาองค์กรชุมชนตำบลบางขุนทอง สภาองค์กรชุมชนตำบลราษฎร์นิยม และสภาองค์กรชุมชนตำบลบางเลน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ผลการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอในรูปแบบสรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

1. สรุปการศึกษา

1.1 สรุปผล

1.1.1 บทบาทของสภาองค์กรชุมชนตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.

2551

สภาองค์กรชุมชนมีบทบาทเป็นผู้นำรวบรวมประชาชนทุกหมู่บ้านในตำบลมาอนุรักษ์จารีตประเพณี โดยสภาองค์กรชุมชนเป็นศูนย์กลางรวบรวมแต่ละกลุ่มทุกกลุ่มมาจัดประชุมกันก็เพื่อกำหนดและร่วมกันทำกิจกรรมในท้องถิ่นแล้วหนุนเสริมในเรื่องของบุคลากรให้เข้าไปร่วมกิจกรรมแล้วจัดงบประมาณบางส่วนสนับสนุนด้วยโดยบุคลากรเข้าไปร่วมด้วยคือประชาชน คือตัวแทนของสภาองค์กรชุมชน ด้วยบทบาทนี้ กล่าวได้ว่า สภาองค์กรชุมชนส่งเสริมและผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีนอกจากนี้ ในประเด็นภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะ

หรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและของชาติ สภาองค์กรชุมชนส่งเสริมให้ประชาชนในตำบลรู้จักใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่นในงานประเพณีต่างๆ ในระดับตำบล และประเพณีในระดับชาติด้วย

สภาองค์กรชุมชนช่วยเสริม ช่วยอนุรักษ์ มีส่วนร่วมกับ องค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สภาองค์กรชุมชนช่วยสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนในระดับตำบลด้านการจัดการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน สภาองค์กรชุมชนมีการประชุมวางแผนกับชุมชนในการพัฒนาในทรัพยากรท้องถิ่น ต้องพิจารณาข้อมูลที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้ สภาองค์กรชุมชนเขียนโครงการไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรสิ่งแวดล้อมแล้วนำมาเสนอในส่วนฝ่ายปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อของบประมาณในการดำเนินโครงการ หากได้รับงบประมาณมา ต้องนำมาจัดสรรเพื่อก่อให้เกิดการจ้างแรงงานในชุมชนเพื่อช่วยดำเนินโครงการการจัดการการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน นอกจากนี้แล้วมีการร่วมมือร่วมใจระหว่างชาวบ้านในชุมชน ตลอดจนการรู้จักหมุนเวียนทรัพยากรที่ใช้สามารถนำมาใช้ใหม่ได้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

สภาองค์กรชุมชนสภาองค์กรชุมชนต้องให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมแก่ชุมชน และมีการเผยแพร่ให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมให้กับประชาชน ผ่านสื่อต่างๆ เช่น สื่อแผ่นพับ เป็นต้น นอกจากนี้ ต้องสร้างความร่วมมือระหว่างประชาชนในชุมชนด้วยกัน ด้วยการชี้แจง อบรมให้ความรู้ เพื่อให้สมาชิกเกิดเข้าใจ และจัดโครงการร่วมมือในการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้แก่ชุมชน นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยในชุมชนเพื่อรวบรวมปัญหาการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อนำเสนอในระดับสูงต่อไป นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการจัดสวัสดิการสถาบันการเงินแก่ชุมชนด้วย และต้องมีการพูดคุยในประเด็นนี้อย่างลึกซึ้งและกว้างขวางกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาพรวม และจัดทำโครงการเพื่อของบประมาณในการสร้างความร่วมมือในการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

สภาองค์กรชุมชนจัดทำแผนพัฒนาองค์กรต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ การทำแผนร่วมกับ การระดมคน ประสานคนในชุมชน ร่วมมือกับชาวบ้าน เรียกชุมชนเป็นหมู่แล้วทำเป็นประชาคม ร่วมมือกับภาคประชาชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนำเสนอไปสู่การทำแผนพัฒนาปกครองส่วนท้องถิ่น การทำแผนเพื่อของบประมาณ ในการดำเนินการ

สภาองค์กรชุมชนช่วยเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและสะท้อนความต้องการเกี่ยวกับบริการสาธารณะให้แก่หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สภาองค์กรชุมชนรวบรวมปัญหาเกี่ยวกับบริการสาธารณะให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ สภาองค์กรชุมชนยังรับแจ้งความ

เสียหายที่เกิดจากบริการสาธารณะ และประสานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อซ่อมแซมความเสียหายดังกล่าวด้วย

สภาองค์กรชุมชนส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนด้วยการเชื่อมโยงสมาชิกในตำบลร่วมประชุมกัน มีการให้ความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดการพึ่งตนเองได้ และสนับสนุนให้ชุมชนดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยจิตอาสา ดำเนินงานต่างๆ ด้วยตนเอง ให้มาก ส่งเสริมการเผยแพร่ความรู้ เผยแพร่ประชาธิปไตยต่างๆ ให้แก่ชุมชนให้มากขึ้น ส่งเสริมให้ประชาชนใช้สิทธิต่างๆ ปฏิบัติหน้าที่เป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย

1.1.2 ปัญหาของสภาองค์กรชุมชนของจังหวัดนนทบุรีในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น

ปัญหาเรื่องของงบประมาณในการดำเนินงานกล่าวคือ การตั้งงบประมาณในการดำเนินงานได้รับการอนุมัติล่าช้า และถูกตัดงบประมาณในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน ทำให้การดำเนินโครงการที่เป็นรูปธรรมหลายโครงการดำเนินการได้ไม่ต่อเนื่อง ปัญหาต่อมา คือ การไม่เป็นที่ยอมรับหน่วยงานราชการ เนื่องจากหน่วยงานราชการยังไม่เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของสภาองค์กรชุมชน ทำให้ไม่สามารถมอบหน้าที่ได้เต็มที่และปัญหาความไม่ลงรอยกันระหว่างสมาชิกในสภาองค์กรชุมชนมีการแตกแยกทางความคิดของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนมีปัญหา ทำให้ต่างคนต่างคิดทำให้เกิดความแตกแยกในการพัฒนาประชาธิปไตยในท้องถิ่นได้ ปัญหาดังกล่าว ทำให้สภาองค์กรชุมชนไม่สามารถขับเคลื่อนประชาธิปไตยท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จได้

1.1.3 แนวทางในการส่งเสริมบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นของตำบลต่างๆ ในจังหวัดนนทบุรี

สภาองค์กรชุมชนควรรายงานผลและเสนอต่อพัฒนาชุมชนจังหวัดให้เข้ามาตรวจสอบการใช้งบประมาณของสภาองค์กรชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด แนวทางต่อมาได้แก่ การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบถึงบทบาท หน้าที่ ผลงานของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาประชาธิปไตยให้ท้องถิ่น การประชาสัมพันธ์สามารถกระทำผ่านสื่อต่างๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์หรือป้ายประชาสัมพันธ์ เป็นต้น สภาองค์กรชุมชนต้องประชาสัมพันธ์กับประชาชนบ่อยครั้งและต้องเข้าคลุกคลีกับชุมชนให้มาก เพื่อให้รับทราบปัญหาต่างๆ และกำหนดแนวทางในการพัฒนาประชาธิปไตยให้ชัดเจนได้ นอกจากนี้ สภาองค์กรชุมชนต้องปฏิบัติตัวเป็นตัวอย่างในการพัฒนาประชาธิปไตยเพื่อให้ชุมชนได้เห็นเป็นแนวทางปฏิบัติได้

2. อภิปรายผล

2.1 อภิปรายผล

2.2.1 ด้านบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 พบว่า สภาองค์กรชุมชนมีบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ทั้งด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและของชาติ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน ด้านการเผยแพร่และให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกองค์กรชุมชน รวมตลอดทั้งการร่วมมือกันในการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ด้านการเสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไขและการพัฒนาต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการเสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไข หรือความต้องการของประชาชนอันเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะของหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีมุมมองว่าพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนฯ ยังมีจุดอ่อนด้านบทบาทหน้าที่ในสถานภาพทางกฎหมายที่ถูกจำกัดไว้เพื่อหลีกเลี่ยงการทับซ้อนกับอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งแต่ครั้งยังดำเนินการยกกระบวนร่างซึ่งผู้แทนสภาองค์กรชุมชนกระทรวงทรัพยากรสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องปรับแก้ไขร่างเพื่อไม่ให้ถูกต่อต้านจากกระทรวงมหาดไทยอันส่งผลให้พระราชบัญญัติฉบับนี้มีจุดอ่อนด้านสถานภาพทางกฎหมายดังนี้

- 1) การไม่มีฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐหรือนิติบุคคลตามกฎหมายจึงส่งผลสภาองค์กรชุมชนไม่สามารถเป็นตัวแทนดำเนินการใดๆตามกฎหมายได้
- 2) การไม่มีอำนาจหน้าที่โดยถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 21 ให้เป็นเพียง “ภารกิจ”
- 3) การไม่มีงบประมาณเป็นของตนเองโดยต้องอาศัยงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ หรือการประชุมจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนหรือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งอาจทำให้ขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน
- 4) การไม่มีบทบัญญัติรวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการรับรองการมีพื้นที่ทางการเมืองของสภาองค์กรชุมชน

จากปัญหาดังกล่าวทำให้สภาองค์กรชุมชนมีข้อจำกัดด้านตำแหน่งพื้นที่ทางการเมือง (Positioning) ว่าจะทำอย่างไรให้สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการกำหนดนโยบายของภาครัฐได้เพราะทั้งนี้ไม่ได้มีกฎหมายฉบับใดได้บัญญัติให้การปฏิบัติงานที่มีลักษณะเป็นข้อบังคับในปฏิสัมพันธ์ร่วมกันของแต่ละภาคส่วนไว้แม้แต่พระราชบัญญัติฉบับนี้ก็ตาม

2.2.2 ด้านบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นของตำบลต่างๆ ในจังหวัดนนทบุรี

พบว่าการมีส่วนร่วมในการเสนอแนะปัญหาและแนวทางการแก้ไขหรือความต้องการของประชาชนต่อหน่วยงานในท้องถิ่น ทั้งนี้ข้อค้นพบจากการศึกษาสะท้อนให้เห็นได้บทบาทของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนอย่างชัดเจนคือสมาชิกสภาองค์กรชุมชนได้ดำเนินงานตามบทบาทของสภาองค์กรชุมชนคือทำหน้าที่เชื่อมโยงประสานกับกลุ่มหรือองค์กรชุมชนในตำบลเป็นสำคัญและเชื่อมประสานกับท้องถิ่นในลำดับรองลงมาเพื่อให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นสอดคล้องกับดารารัตน์ คำเป็ง (2554, น. 53) ที่ศึกษาเรื่องบทบาททางการเมืองภาคประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่น:ศึกษารณานิเฉพะสภาองค์กรชุมชนตำบลน้ำเกียนอำเภอกัญเพียงจังหวัดน่านซึ่งพบว่า บทบาทหน้าที่และสถานภาพทางปฏิบัติของสภาองค์กรชุมชนมีความสอดคล้องกับแนวคิดการกระจายอำนาจนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองและเป็นการขยายตัวของการเมืองภาคประชาชนในรูปแบบประชาธิปไตยทางตรงจะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมการปกครองในทุกกระบวนการในท้องถิ่น

2.2.3 ด้านปัญหา และแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นของสภาองค์กรชุมชนของจังหวัดนนทบุรี

ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนพบว่าสมาชิกสภาองค์กรชุมชนและสภาองค์กรชุมชนมีปัญหาในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการสร้างความเข้าใจให้คนในตำบลยอมรับสภาฯ ซึ่งถือว่าทำได้น้อยสอดคล้องกับสอรัฐ มากบุญ (2552, น. 43) ศึกษาเรื่องกระบวนการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่ระบุว่าสภาองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถนำเสนอรูปแบบระบบและวิธีการจัดการงานพัฒนาที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ พ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ได้เนื่องจาก พ.ร.บ.ดังกล่าวเป็นเรื่องใหม่ภาคีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและสมาชิกสภาองค์กรชุมชนยังขาดความเข้าใจและยึดติดกับกระบวนการพัฒนาตามแบบที่ดำเนินการอยู่เดิมจึงมีความจำเป็นที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนและองค์กรพัฒนาเอกชนจะต้องผนึกกำลังในการสรรค์สร้างสภาองค์กรชุมชนให้เข้มแข็งมีคุณภาพเพื่อเป็นพลังหลักในการพัฒนาประเทศต่อไปและสอดคล้องกับโกวิท พวงงาม (2554, น. 43) ระบุว่าปัญหาด้านการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคในความไม่เข้าใจระเบียบกฎเกณฑ์การจดทะเบียนจัดตั้งชุมชนและสภาองค์กรชุมชนตำบลโดยเฉพาะขั้นตอนการจดทะเบียนซึ่งมีความจำเป็นต้องสร้างความ

เข้าใจในเรื่องสภาองค์กรชุมชนที่ผู้นำชุมชนทุกกลุ่มต้องประชาสัมพันธ์ในกลุ่มองค์กรชุมชนทุกกลุ่ม ทราบรวมถึงปัญหาด้านความรู้และความเข้าใจของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลซึ่งผลการศึกษาของโกวิท พวงงาม (2554, น. 43) พบว่าผู้บริหารท้องถิ่นสมาชิกสภาท้องถิ่นและบุคลากรขององค์การบริหารตำบลหลายแห่งยังไม่ได้รับรู้ถึงการมีพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 โดยเฉพาะบุคลากรในระดับปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ได้รับรู้ถึงการมีสภาองค์กรชุมชนเกิดขึ้นในพื้นที่และมีความเข้าใจว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถที่จะสนับสนุนสภาองค์กรชุมชนได้เนื่องจากสภาองค์กรชุมชนเองก็ยังไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทภารกิจหรืออำนาจหน้าที่ของตัวเอง

2.2.4 แนวทางในการส่งเสริมบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นของตำบลต่างๆ ในจังหวัดนนทบุรี

ด้านการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชนตำบลพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นของตำบลต่างๆ ในจังหวัดนนทบุรีพบว่าสมาชิกสภาองค์กรชุมชนและสมาชิกองค์กรชุมชนมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนด้านการบริหารจัดการในระดับมากที่สุดโดยส่วนใหญ่มีความเห็นว่าสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และหน่วยงานท้องถิ่นควรสนับสนุนงบประมาณในการทำงานด้านสภาองค์กรชุมชนตำบลเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนตำบลเนื่องจากงบประมาณเป็นทรัพยากรอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญในการบริหารงานองค์กรซึ่งหากมีงบประมาณมีอยู่อย่างจำกัดก็จะต้องมีการบริหารจัดการงบประมาณอย่างถูกวิธีเพื่อให้งบประมาณที่มีอยู่ได้ใช้ประโยชน์และทำให้งานเกิดประสิทธิภาพสูงสุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุธิดา บัวสุขเกษม (2554: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนกรณีศึกษาตำบลหนองประดู่อำเภอเลาขวัญจังหวัดกาญจนบุรีมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนระดับปัญหาและอุปสรรคตลอดจนแนวทางการพัฒนาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบล ซึ่งผลการวิจัยพบว่าการสร้างความรู้เข้าใจให้คนในตำบลยอมรับสภาองค์กรชุมชนและพบว่าแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานที่ควรให้การส่งเสริมสนับสนุนมากที่สุดคือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนงบประมาณในการทำงานด้านสภาองค์กรชุมชนตำบลข้อเสนอแนะจากการศึกษาสภาองค์กรชุมชนควรทำงานเชิงรุกแล้วสรุปบทเรียนจากการทำงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อพัฒนาความสามารถหรือบทบาทในการทำงานให้มีความเชี่ยวชาญและควรจัดเวทีประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการวางแผนการดำเนินงานติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มศักยภาพในการร่วมคิดร่วมปฏิบัติและการวางแผนทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนงบประมาณในการทำงานด้านสภาองค์กรชุมชนตำบลอย่างต่อเนื่อง

ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานสภาองค์กรชุมชนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นของตำบลต่างๆ ในจังหวัดนนทบุรีพบว่าสมาชิกสภาองค์กรชุมชนและสมาชิกสภาองค์กรชุมชนมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานสภาองค์กรชุมชนโดยส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรมีผู้ให้คำแนะนำกับผู้นำและสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลเกี่ยวกับวิธีการหรือเทคนิคที่ใช้ในการทำงานเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนสอดคล้องงานวิจัยของนิภาภัทร เกสรมาศ (2554: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องบทบาทสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่น ศึกษากรณีสภาองค์กรชุมชนตำบลปรี อำเภอสระเค็ด จังหวัดสงขลา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการก่อเกิดและการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลปรีกับการพัฒนาท้องถิ่นและเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและจุดอ่อนของสภาองค์กรชุมชนตำบลปรีในการเข้าไปมีบทบาทพัฒนาท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การเมืองภาคพลเมือง ซึ่งพบว่าบทบาทการทำงาน จัดเวทีประชุมประจำเดือนเพื่อปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมสาธารณะกับภาครัฐ จัดทำข้อมูลพื้นฐานและปัญหาต่างๆ ข้อมูลกลุ่มองค์กร กลุ่มกิจกรรม กลุ่มอาชีพ พัฒนาศักยภาพแกนนำ ชาวบ้านและเยาวชน พัฒนางานเดิมของกลุ่ม/องค์กรอย่างต่อเนื่อง การแก้ปัญหาเสพติด จัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง สร้างแหล่งเรียนรู้วิถีชุมชนแบบชาวบ้าน ผลการทำงานทำให้กลุ่ม/องค์กรประชาชนมีความเข้มแข็งขึ้น คนในชุมชนได้มีประสบการณ์ในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยตนเอง และยกระดับการพึ่งพาตนเองของชุมชน ประเด็นที่เป็นปัญหาและจุดอ่อน ประการที่สำคัญได้แก่ ความจำเป็นต้องพัฒนาเพิ่มเติมในเรื่องภาวะผู้นำของแกนนำ การปลูกจิตสำนึกในเรื่องการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบต่อส่วนรวมของประชาชน

ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนในการทำงานสภาองค์กรชุมชนพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นของตำบลต่างๆ ในจังหวัดนนทบุรีพบว่าสมาชิกสภาองค์กรชุมชนและสมาชิกสภาองค์กรชุมชนมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานโดยส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรส่งเสริมให้ผู้นำและสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานด้านสภาองค์กรชุมชนตำบลดังที่ได้มีการระบุประสบการณ์และปรับตัวจนสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้และสอดคล้องกับการศึกษาของประสาน บุญโสภาคย์, ศรีราชา เจริญพานิช, และพวงผกา บุญโสภาคย์ (2552) ศึกษาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนพ.ศ. 2551 พบว่าแนวทางการปฏิบัติบทบัญญัติสภาองค์กรชุมชนพ.ศ. 2551 ว่าด้วยภารกิจของสภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นเรื่องที่กฎหมายรับรู้และรับรองการดำเนินกิจการของสภาองค์กรชุมชนตำบลและแสดงให้เห็นว่าสภาองค์กรชุมชนตำบลไม่มีอำนาจหน้าที่ที่จะตรวจสอบหรือควบคุมการดำเนินงานของหน่วยงานหรือองค์กรใดๆ มีเพียงภารกิจในการจัดการกับวิถีชีวิตของตนเองและชุมชนของตนเองเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งและ

สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและแสดงความคิดเห็นของภาคประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหน่วยงานราชการและรัฐบาลได้ทราบเท่าที่

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะ

3.3.1. ข้อเสนอแนะระดับนโยบายและท้องถิ่น

จากผลการศึกษาเรื่องบทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นกรณีศึกษาสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดนนทบุรี ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

1) ปฏิสัมพันธ์ขององค์กรต่างๆในชุมชนมีส่วนสำคัญในการวางตัวเป็นกลางและยึดประโยชน์ของคนส่วนรวมเป็นสำคัญโดยทั้งนี้สภาองค์กรชุมชนที่เกิดขึ้นไม่ควรตกอยู่ภายใต้การครอบงำของฝ่ายใดเพราะจะทำให้หมดความเชื่อถือจากประชาชนทั้งนี้ยังเป็นการช่วยสร้างสถานภาพของสภาองค์กรชุมชนได้รับการยอมรับมากขึ้นโดยเฉพาะในทางปฏิบัติ

2) ความรู้ความเข้าใจในสิทธิของตนเองและต่อสภาองค์กรชุมชนเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาบทบาทและสถานภาพของสภาองค์กรชุมชนเนื่องจากสภาองค์กรชุมชนเป็นองค์กรที่มีเจตนารมณ์ที่ดีในการปลุกจิตสำนึกความเป็นพลเมืองให้กับประชาชนในท้องถิ่นให้เข้าใจในประชาธิปไตยชุมชนที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการขั้นตอนของการปกครองตนเองนอกเหนือจากการมีบทบาทหน้าที่ในช่วงเลือกตั้งซึ่งจะก่อให้เกิดการเรียนรู้อันดีเพราะเมื่อประชาชนเข้าใจถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในชุมชนจากนโยบายต่างๆ จะทำให้ประชาชนตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ของตัวเองและจะทำให้การซื้อสิทธิขายเสียงอิทธิพลท้องถิ่นที่มีต่อการเลือกตั้งลดน้อยลง

3) ควรมีการสนับสนุนการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลอย่างต่อเนื่องและเชื่อมโยงระหว่างกันไม่ควรแยกหรือแบ่งคำว่า “ชุมชน” และ “ท้องถิ่น” ออกจากกันเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือในชุมชนทั้งในระดับท้องถิ่นระดับจังหวัดและประเทศโดยมีแนวทางในการปฏิบัติงานที่มีความชัดเจนตามพ.ร.บ. สภาองค์กรชุมชนตำบลพ.ศ. 2551

4) ควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล โดยเฉพาะความรู้ด้านวิชาการและพัฒนาารูปแบบการจัดกิจกรรมต่างๆและเกิดประโยชน์สูงสุด

5) ควรให้ความสำคัญกับความสำเร็จของสภาองค์กรชุมชนตำบลสามารถนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือนำเสนอในเวทีประชุมสภาองค์กรชุมชนในระดับชาติ

6) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่นพอช. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นต้นควรสนับสนุนงบประมาณและเครื่องมือในการกำกับติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

7) เนื่องจากสภาองค์กรชุมชนยังมีข้อจำกัดด้านสถานภาพทางกฎหมายซึ่งส่งผลกระทบต่อสถานภาพและบทบาทในการปฏิบัติ ดังนั้นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากสภาองค์กรชุมชนควรอยู่ในลักษณะการเป็นช่องทางในการติดต่อระหว่างรัฐและภาคเอกชนมากกว่าการจะเป็นผู้ริเริ่มการทำโครงการต่างๆ โดยพยายามนำเอาข้อดีของกฎหมายที่พยายามเปิดช่องทางต่างๆ ให้เป็นเครื่องมือในการดำเนินกิจกรรม

3.3.2 ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

- 1) ควรมีการจัดการความรู้เพื่อถอดองค์ความรู้จากตัวบุคคลและจัดทำเป็นชุดความรู้เพื่อใช้เป็นเครื่องมือแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลอื่นในการดำเนินงานสภาองค์กรชุมชนต่อไป
- 2) สภาองค์กรชุมชนควรจัดเวทีประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการวางแผนการดำเนินงานติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
- 3) ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาสภาองค์กรชุมชนในระยะสั้นปานกลางและยาวเพื่อใช้เป็นแผนการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนและเชื่อมประสานการทำงานกับหน่วยงานอีกด้วย
- 4) ควรทำงานเชิงรุกแล้วสรุปบทเรียนจากการทำงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อพัฒนาความสามารถหรือบทบาทในการทำงานให้มีความเชี่ยวชาญด้านต่างๆ
- 5) ควรมีการคัดสรรสมาชิกสภาที่เป็นผู้แทนแต่ละหมู่บ้านที่มีความหลากหลายทางด้านอาชีพเพราะจะได้มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้หลากหลายมากขึ้น

3.3.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลให้สภาองค์กรชุมชนเสริมสร้างความเข้มแข็งขบวนการองค์กรชุมชนในด้านต่างๆ ที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ
- 2) ควรทำการศึกษารูปแบบกระบวนการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง
- 3) ควรทำการศึกษาถึงความโดดเด่นของสภาองค์กรชุมชนเชิงประเด็นว่ามี ความโดดเด่นแต่ละด้านอย่างไรบ้าง
- 4) ควรทำการศึกษาถอดบทเรียนสภาองค์กรชุมชนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานแล้วสามารถถอดออกมาเป็นรูปแบบหรือขั้นตอนในประเด็นต่างๆ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กาญจนา สดขุนเณร. (2559, 13 มีนาคม). คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลพิมลราช (การเผยแพร่และให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งการร่วมมือกันในการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน).
- กนกทิพย์ พัฒนาพิภพพันธ์. (2547). บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษากรณี อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก. ม.ป.ท.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: ซีเอสเอ็มเอดีย์.
- คะนิงนิตย์ พุทธยงค์. (2559, 12 มิถุนายน). ผู้ใหญ่บ้าน (การเสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไขและการพัฒนาต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น).
- คัมภีร์ ทองพูน. (2554). บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน: กรณีศึกษาอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสงขลา (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี).
- จักรวิทย์ มั่นทะนานนท์. (2559, 7 พฤษภาคม). ที่ปรึกษาสภาองค์กรชุมชนตำบลบางขุนทอง (การจัดการการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน).
- ชุตติกาญจน์ ธนวิบูลสวัสดิ์. (2559, 28 พฤษภาคม) เลขาธิการสภาองค์กรชุมชนตำบลบางขุนทอง (การจัดการการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน).
- ชุตติมณฑล อมาตยกุล. (2559, 13 มีนาคม). เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลบางเลน (การจัดการการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน).
- ชลธิศ ธีระฐิติ. (2551). การเมืองในคำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย เล่ม 2. พฤติศาสตร์ชุมชนพลและเอกตั้งทรัพยากรพัฒนาบรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: วี.พริ้นท์.
- ฐิตาภรณ์ สังข์กุล. (2559, 12 มิถุนายน). คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลบางเลน (การเสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไขและการพัฒนาต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น).

- ฐิรุฒิ เสนาคำ. (2549). *เหลี่ยมหน้าแลหลังวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ณรงค์ บุญสวยขวัญ. (2552). *การเมืองภาคพลเมือง : บทวิเคราะห์แนวคิดและปฏิบัติการท้าทายอำนาจการเมืองในระบบตัวแทน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทวีป พรหมสุข. (2559, 13 มีนาคม). ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลพิมลราช (การส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและของชาติ).
- ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2548). *แนวคิดที่ว่าด้วยความเป็นพลเมือง*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- . (2550). *ทฤษฎีและแนวคิด: การปกครองท้องถิ่นกับการบริหารจัดการท้องถิ่นภาคแรก*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- นันทิยา หุตานวัตรและณรงค์หุตานวัตร. (2547). *การพัฒนาองค์กรชุมชน*. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- นฤมล ทับจุมพล. (2543). *ประชาธิปไตยรากหญ้า: ข้อสังเกตบางประการจากบทบาททางการเมืองขององค์กรประชาชนรากหญ้าในเศรษฐศาสตร์การเมือง (เพื่อชุมชน) ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ*. ม.ป.ท.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2551 9 มิถุนายน). *สภาพการดำรงอยู่ของพื้นที่สาธารณะในสังคมการเมืองไทย*. มติชน.
- เนตรนภา ขุมทอง. (2551). *ศักยภาพของชุมชน*. สืบค้นจาก <http://www.ra.mahidol.ac.th/files/B.pdf>.
- บุญเรือน รุ่งสว่าง. (2559, 28 พฤษภาคม). *เลขาสภาองค์กรชุมชนตำบลบางขุนทอง*.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2554). *การเมืองท้องถิ่น: การเมืองของใครโดยใครเพื่อใคร*. นนทบุรี: จตุพรตีพิมพ์.
- ประคองรัตน์ กระจ่างทอง. (2559, 6 พฤษภาคม). *คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชน (การส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและของชาติ)*.
- ประภาส ปันตกแต่ง. (2551). *ประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) ในบริบทปัญหาประชาธิปไตยแบบตัวแทนในเศรษฐศาสตร์การเมือง (เพื่อชุมชน) ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, บรรณาธิการ. ก้าว(ไม่) พันประชานิยมแสวงหา*. (ม.ป.พ.)
- ประเวศ วสี. (2550). *ประชาธิปไตยชุมชน: รากฐานของการเมืองสมานฉันท์การเมืองคุณธรรม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ.
- . (2551, 23 เมษายน). *การฟื้นฟูบูรณะประเทศหลังวิกฤตการณ์รุนแรง*. กรุงเทพฯ: ทรูรัก.

- ปารีชาติ สถาปิตานนท์และชัยวัฒน์ ธีระพันธ์. (2549). *สื่อสารกับสังคมเครือข่ายเอกสาร ประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรการสร้างเครือข่ายที่มีพลัง*. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชน ท้องถิ่นพัฒนา.
- พรทิพย์ ฉิมแป้น. (2559,3 เมษายน). สมาชิกสภาเทศบาลตำบลไทรม้า (การส่งเสริมและสนับสนุน ให้สมาชิกองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและของชาติ).
- พระมหาสุทิตย์ อากาศโร. (2547). *เครือข่าย: ธรรมชาติความรู้และการจัดการ*. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- พลับพลึง กลิ่นกุล. (2559, 3 เมษายน). ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลไทรม้า (การเผยแพร่และให้ ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งการร่วมมือกันในการคุ้มครอง คุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน).
- พิศาล หงษ์ผาแก้ว. (2551). *มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการชุมนุมในพื้นที่สาธารณะตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพฯ.
- รพีพรรณ สุวรรณณัฐโชติ. (2550). *สังคมวิทยา.สงขลา: โรงพิมพ์ไทรนาหาดใหญ่. ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- ลัดดาวัลย์ ตันติวิทยาพิทักษ์. (2550). *ขบวนการประชาสังคมกับการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- วงษ์ ก่อเกิด. (2559, 27 มีนาคม). ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบางเลน (การเผยแพร่และให้ความรู้ ความเข้าใจแก่สมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งการร่วมมือกันในการคุ้มครองคุณภาพ สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน.)
- วันเพ็ญ สุขสำราญ.(2559,3 เมษายน). คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลไทรม้า.
- วาสนา คำสุวรรณ (2559, 6 พฤษภาคม). ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลราชบุรีนิยม (การส่งเสริม และสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิ ปัญญาท้องถิ่นศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและของชาติ).
- ศักดิ์ไทย สุรกีจาวร. (2545). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน.
- ศิริ เกตุมี. (2559, 7 พฤษภาคม).ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบางขุนทอง (การเสนอแนะปัญหา และแนวทางแก้ไขและการพัฒนาต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อนำไปประกอบการ พิจารณาในการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น).

- สติตร์ ธนาโชติ. (2552). บทความหนังสือ Gutmann, Amy, and Dennis Thompson. Why Deliberative Democracy? Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2004. วารสารสถาบันพระปกเกล้า. 7(2), 116-120.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2552). *ฐานข้อมูลสภาองค์กรชุมชนตำบล*. สืบค้นจาก www.codi.or.th
- สน รูปสูง. (2551). *สภาองค์กรชุมชนตำบล*. สืบค้นจาก http://www.codi.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=1095%3A2010-09-14-04-43-58&catid=42%3A2009-09-22-05-47-57&Itemid=65&lang=th.
- สมพร พรหมมนตรี. (2559, 13 มีนาคม). คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลพิมลราช (การส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน).
- สมพล หริกุล. (2550). *กองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง*. สืบค้นจาก <http://www.thaitopic.net/webboard/index.php?topic=2085.0;wap2>
- สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์. (2545). การเมืองภาคประชาชน: พลวัตและการประเมินเอกสารประกอบการประชุมการสัมมนาทางวิชาการสถาบันพระปกเกล้าครั้งที่ 4 วันที่ 8-10 พฤศจิกายน 2545 ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพฯ.
- สรศักดิ์ จิระธรรมประดับ. (2547). *บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษากรณีอำเภอองค์กรักษ์จังหวัดนครนายก*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- สเถียร เขยประทับ. (2552). *มติมหาชนการสื่อสารและการเมือง*. กรุงเทพฯ: ส.เอเชียเพรส.
- สินชัย ทองมั่ง. (2559, 6 พฤษภาคม). รองประธานสภาองค์กรชุมชน.
- สุพัฒน์ สวัสดิ์. (2559, 6 พฤษภาคม). คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชน (การเผยแพร่และให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งการร่วมมือกันในการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน).
- เสกสรร ประเสริฐกุล. (2552). *บทความการเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย*. สืบค้นจาก <http://www.polsci.chula.ac.th/prapart/Thai-Gov>

- อัญชลี ก้อนทอง. (2559, 5 เมษายน). คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลไทรม้อ (การเสนอแนะ ปัญหาและแนวทางแก้ไขหรือความต้องการของประชาชนอันเกี่ยวกับการจัดทำบริการ สาธารณะของหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น).
- อรรถจักร สัตยานุรักษ์. (2551, 12 ธันวาคม). คอลัมน์ใต้กระแส. *กรุงเทพธุรกิจ*.
- อนุก เหล่าธรรมทัศน์. (2550). *การเมืองของพลเมือง: สู่สหัสวรรษใหม่*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- . (2554). *แปรถิ่นเปลี่ยนฐาน: สร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานของ ประชาธิปไตยกรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*.
- Agranoff, Robert. (2006, December). Inside Collaborative Network: Ten Lessons for Public Managers in *Public Administration Review*.
- Berlo, David K. (1966). *The Process of Communication*. New York: Holt, (pp.12)
- Rinchart&Winst Bangkok: Kurusapha Press. Cohen & Uphoff, 1977.
- Dahl, Robert A. and Tuftes Edward R. (1973). *Size and Democracy*. Standford University Press.
- Dilys M.Hill, (1994). *Citizens and Cities. Urban Policy in the 1990s*. NY: Harvester.
- Mouffe, Chantal. (1999). *Deliberative Democracy or Agonistic Pluralism?*. (pp. 745-758). *Social Research*, Galbraith JR (1977) *Organization Design*. Addison-Wesley Publishing Company.
- Michel, Raser. (2002). *La democratie local*. Paris: L.G.D.J.
- Paul Starkey, (1997). *Networking for development*. London: International Forum for RuralTransport and Development.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ประวัติการทำงานของผู้ให้สัมภาษณ์

นายวงษ์ ก่อเกิด

- อดีต
  - ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบางเลน
  - ประธานสหภาพแรงงานองค์การเภสัชกรรม (ผู้ก่อตั้ง)
  - กรรมการผู้ก่อตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การเภสัชกรรม
  - ผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์ออมทรัพย์องค์การเภสัชกรรม
  - เลขานุการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- ปัจจุบัน
  - ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดนนทบุรี
  - รองประธานคณะกรรมการสนับสนุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดนนทบุรี
  - คณะกรรมการชุมชนภาคกรุงเทพปริมณฑล
  - กรรมการภาคกรุงเทพปริมณฑลตะวันออก

นายสงคราม นาควัชระ

- คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลบางเลน
- กรรมการชุมชนตำบลบางเลน
- คณะกรรมการรุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่าง
- คณะกรรมการผังเมืองจังหวัดนนทบุรี
- คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี

นางคะนิงนิตย์ พุทธยงค์

- ผู้ใหญ่บ้าน
- กรรมการหมู่บ้าน
- อาสาสมัครสาธารณสุข
- กรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลบางเลน

นางสาวฐิตาภรณ์ สังข์กุล

- คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลบางเลน
- กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- กรรมการกองทุนสวัสดิการตำบลบางเลน

นายทวีป พรหมสุข

- ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลพิมลราช ฯลฯ
- ประธานศูนย์คณะกรรมการการเลือกตั้งตำบลพิมลราช

น.ส. ชุติมณฑิ์ อมาตยกุล

เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลตำบลพิมลราช
 อาสาสมัครสาธารณสุขตำบลตำบลพิมลราช
 กรรมการชุมชนตำบลตำบลพิมลราช
 กรรมการศูนย์คณะกรรมการการเลือกตั้งตำบลตำบลพิมลราช

นางกาญจนา สดขุณเณร

คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลตำบลพิมลราช
 กรรมการศูนย์คณะกรรมการการเลือกตั้งตำบลตำบลพิมลราช
 กรรมการหมู่บ้านตำบลตำบลพิมลราช
 อาสาสมัครสาธารณสุขตำบลตำบลพิมลราช

นางสมพร พรหมมนตรี

คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลตำบลพิมลราช
 อาสาสมัครสาธารณสุขตำบลตำบลพิมลราช

นางวาสนา คำสุวรรณ

ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลตำบลราชบุรีนิคม
 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 6 ตำบลราชบุรีนิคม
 ครูเกษียณอายุราชการ

นายสุพัฒน์ สวัสดิ์

คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชน
 ประชาชนตำบลตำบลราชบุรีนิคม (ด้านเกษตร)
 อาสาสมัครสาธารณสุขตำบลตำบลราชบุรีนิคม
 กรรมการหมู่บ้าน ตำบลตำบลราชบุรีนิคม
 อาสาสมัครเกษตรตำบลตำบลราชบุรีนิคม
 อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุตำบลตำบลราชบุรีนิคม

นายสินชัย ทองมั่ง

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ตำบลตำบลราชบุรีนิคม
 รองประธานสภาองค์กรชุมชน ตำบลตำบลราชบุรีนิคม

นางประครองรัตน์ กระจ่างทอง

คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชน

นางพลับพลึง กลิ่นกุล

ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลไทรม้อ
 อาสาสมัครสาธารณสุขตำบลตำบลไทรม้อ
 อาสาสมัครพัฒนาสังคม
 ประธานกรรมการชุมชน หมู่ 4 ตำบลไทรม้อฯ

นางวันเพ็ญ สุขสำราญ

คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลไทรม้อ
 กรรมการชุมชนหมู่ 4 ตำบลไทรม้อ
 อาสาสมัครพัฒนาสังคม
 อาสาสมัครแรงงานจังหวัดนนทบุรี
 กรรมการหมู่บ้าน
 กรรมการกองทุนสวัสดิการสังคม
 เจ้าหน้าที่ศูนย์การช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม

นางสาวพรทิพย์ ฉิมแป้น

สมาชิกสภาเทศบาลตำบลไทรม้อ
 อาสาสมัครสาธารณสุขตำบลตำบลไทรม้อ
 ประชากรกลุ่มแม่บ้านเกษตรไทรม้อ
 กรรมการสำนักงานหลักประกันสุขภาพตำบลไทรม้อ

นางอัญชลี ก้อนทอง

คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลไทรม้อ
 ประธานกลุ่มอาชีพชุมชนที่รัก
 กรรมการชุมชนหมู่ 4 บ้านไทรม้อเหนือ ตำบลไทรม้อ
 กรรมการหมู่บ้าน
 อาสาสมัครสาธารณสุขตำบลไทรม้อ
 ประธานบทบาทสตรี หมู่ 4 ตำบลไทรม้อ

นายศิริ เกตุมี

ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบางขุนทอง
 ประธานชมรมผู้สูงอายุบ้านบางนายไกร
 คณะทำงานยุทธศาสตร์สภาองค์กรชุมชนระดับจังหวัด
 ประธานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน (อำเภอบางกรวย)
 ประธานเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรชาติและสิ่งแวดล้อมตำบล ทสม.

ประธานธนาคารจุลินทรีย์ชีวภาพ ประสิทธิภาพชุมชน เครือข่ายตำบล
 รองประธานศูนย์ประสานงานพัฒนาชมรมผู้สูงอายุอำเภอบางกรวย
 รองประธานกองทุนหมู่บ้านบางนายไกร (กองทุนเงินล้าน)
 รองประธานสภาที่ประชุมสภาองค์กรชุมชนระดับจังหวัด
 รองประธานคณะกรรมการเครือข่ายพัฒนาสังคมและสวัสดิการอำเภอ
 รองประธานกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติท้องถิ่น (อบต.)
 คณะกรรมการแผนองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี (อบจ.)
 คณะอนุกรรมการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด(ทสจ)

นายจักรวิทย์ มั่นทะนานนท์

ที่ปรึกษาสภาองค์กรชุมชนตำบลบางขุนกอง
 อติตรรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนกอง

นางชุตติกาญจน์ ธนวิบูลสวัสดิ์

เลขาธิการสภาองค์กรชุมชนตำบลบางขุนกอง
 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 ตำบลบางขุนกอง
 อาสาสมัครสาธารณสุขตำบลบางขุนกอง
 เลขาธิการสภาองค์กรชุมชนตำบลบางขุนกอง
 ประธานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบลบางขุนกอง
 เற்றுณีกองทุนสวัสดิการชุมชนสตรีตำบลบางขุนกอง
 เற்றுณีกชมรมผู้สูงอายุบ้านบางนายไกร
 คณะกรรมการหมู่บ้าน
 เลขาธิการวัฒนธรรมอำเภอบางกรวย

นางบุญเรือน รุ่งสว่าง

เลขาธิการสภาองค์กรชุมชนตำบลบางขุนกอง
 กองเลขาธิการจังหวัดนนทบุรี
 ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางขุนกอง
 กรรมการหมู่บ้าน
 อาสาสมัครสาธารณสุขตำบลบางขุนกอง
 ผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์การเกษตร อำเภอบางกรวย
 อาสาพัฒนาชุมชน
 กรรมการการเลือกตั้งประชาธิปไตยตำบลบางขุนกอง
 กรรมการกองทุนหมู่บ้าน

ภาพลงพื้นที่แนะนำตัวและขอฐานข้อมูลสภาองค์กรชุมชนแต่ละตำบล

12 กันยายน 2558 สภาองค์กรชุมชนตำบล
บางขุนทอง

23 กันยายน 2558 สภาองค์กรชุมชนตำบลพิมลราช

27 กันยายน 2558 สภาองค์กร
ชุมชนตำบลบางเลน

30 กันยายน 2558 สภาองค์กรชุมชนตำบล
ราชภรณ์นิคม

20 กันยายน 2558 สภาองค์กรชุมชน
ตำบลไทรม้าย

สภาองค์กรชุมชนตำบลพิมลราช ณ ศูนย์ส่งเสริมประชาธิปไตยพิมลราช, สภาองค์กรชุมชนตำบลบางเลน ณ องค์การบริหารส่วนตำบลบางเลน, สภาองค์กรชุมชนตำบลไทรม้าย ณ ร้านกาแฟหน้าวัดไทรม้ายเหนือ หมู่ 4, สภาองค์กรชุมชนตำบลราชภรณ์นิคม ณ 80/3 ม.6 ต.ราชภรณ์นิคม อ. ไทรน้อย จ.นนทบุรี , สภาองค์กรชุมชนตำบลบางขุนทอง 98 ม.4 ต.บางขุนทอง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี

ภาพลงพื้นที่สัมภาษณ์สภาองค์กรชุมชนตำบลไทรม้า

3 เม.ย 59 พรทิพย์ นิรมแป้น สมาชิกสภาเทศบาลตำบลไทรม้า
ณ เทศบาลตำบลไทรม้า

3 เม.ย 59 พลับพลึง กลิ่นกุล
ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลไทรม้า
ณ ร้านกาแฟหน้าวัดไทรม้าเหนือ

นางอัญชลี ก้อนทอง กรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลไทรม้า
ณ 168/6 ม.4ต.ไทรม้า อ.เมือง จ.นนทบุรี

นางวันเพ็ญ สุขสำราญ กรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลไทรม้า
ณ 102/14 ม.4 ต.ไทรม้า อ.เมือง จ.นนทบุรี

ภาพลงพื้นที่สัมภาษณ์สภาองค์กรชุมชนตำบลบางขุนทอง

7 พ.ค 59 นายศิริ เกตมี
95 ม.4 ต.บางขุนทอง
อ.บางกรวย จ.นนทบุรี

7 พ.ค 59 นายจักรวิทย์ มั่นทะนันทน์
95 ม.4 ต.บางขุนทอง
อ.บางกรวย จ.นนทบุรี

28 พ.ค.59
นางชุดิกาญจน์ ธวีบูลสวัสดิ์
11 ม. 4 ต.บางขุนทอง
อ.บางกรวย จ.นนทบุรี

28 พ.ค 59 นางบุญเรือน รุ่งสว่าง
76/1 ม.4 ต.บางขุนทอง
อ.บางกรวย จ.นนทบุรี

ภาพลงพื้นที่สัมภาษณ์สภาองค์กรชุมชนตำบลบางเลน

27 มี.ค 59 นายสงคราม นาควัชระ
ณ ร้านสแตก 58 คาร์เด็น
ต.บางเลน อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี

27 มี.ค 59 นายวงษ์ ก่อเกิด
ณ ร้านสแตก 58 คาร์เด็น
ต.บางเลน อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี

12 มิ.ย 59 นางคะนิงนิตย์ พุทธยงค์
ศาลาอเนกประสงค์วัดบางเลนเจริญ
อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี

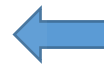
12 มิ.ย 59 นางสาวฐิตาภรณ์ สังข์กุล
ศูนย์เรียนรู้ชุมชนวัดบางเลนเจริญ ต.บางเลน อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี

ภาพลงพื้นที่สัมภาษณ์สภาองค์กรชุมชนตำบลพิมลราช

3 มี.ค 59 นางสาวชุติมณฑิ์ อมาตยกุล
133/391 ม.2 ต.พิมลราช อ.บางบัวทอง
จ.นนทบุรี

13 มี.ค.59
นายทวีป พรหมสุข
133/391 ม.2 ต.พิมลราช
อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี

3 มี.ค 59 นางกาญจนา สดขุนเณร
133/391 ม.2 ต.พิมลราช อ.บางบัวทอง
จ.นนทบุรี

3 มี.ค 59 นางกาญจนา สดขุนเณร
133/10 ม.2 ต.พิมลราช
อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี

ภาพลงพื้นที่สัมภาษณ์สภาองค์กรชุมชนตำบลราชบุรีนิคม

6 พ.ค 59 นายสินชัย ทองมั่ง 91/4 ม.6
ต.ราชบุรีนิคม อ.ไทรน้อยจ.นนทบุรี

6 พ.ค 59
นางวาสนา คำสุวรรณ
91/4 ม.6 ต.ราชบุรีนิคม
อ.ไทรน้อย จ.นนทบุรี

6 พ.ค 59 นายสุพัฒน์ สวัสดิ์ดี 91/4 ม.6
ต.ราชบุรีนิคม อ.ไทรน้อย จ.นนทบุรี

6 พ.ค 59
นางประครองรัตน์ กระต่ายทอง
55/10 ม.6
ต.ราชบุรีนิคม อ.ไทรน้อยจ.นนทบุรี

ภาพความประทับใจแทนคำขอบคุณ

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์

นางสาวบุษกร ปลีคัง
๒๒/๒ ม.๒ ต.ไทรมา อ.เมือง
จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐

๑๐ มีนาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ศึกษาดูงานสภาองค์กรชุมชนตำบลพิมลราช

เรียน คุณทวีป พรหมสุข ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลพิมลราช

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.สำเนาบัตรประจำตัวนักศึกษา จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยข้าพเจ้า นางสาวบุษกร ปลีคัง นักศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
เลขประจำตัวนักศึกษา ๒๕๖๘๐๐๑๖๖๔ สาขาวิชารัฐศาสตร์ เอกการเมืองการปกครองท้องถิ่น
ค้นคว้าวิทยานิพนธ์ เรื่องบทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น กรณีศึกษา
สภาองค์กรชุมชนในจังหวัดนนทบุรี เพื่อเกิดผลงานทางวิชาการ นั้น

เพื่อให้การดำเนินงานวิจัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์ จึงขอ
ความอนุเคราะห์เข้าศึกษาข้อมูลการบริหารงานสภาองค์กรชุมชนและขออนุญาตใช้สถานที่อาคาร
เอนกประสงค์เทศบาลเมืองพิมลราช ในวันอาทิตย์ที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙ เวลา ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น.

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

นางสาวบุษกร ปลีคัง

(นักศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช)

นางสาวบุษกร ปลีคัง

๒๒/๒ ม.๒ ต.ไทรมา อ.เมือง จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐

โทร.๐๘๗-๑๕๓๔๔๔๑,๐๒ - ๙๒๖๑๓๕๐-๒ ต่อ ๒๑๒,๒๒๐

ได้รับเรื่องแล้ว

นางสาวบุษกร ปลืคอง
๒๒/๒ ม.๒ ต.ไทรมา อ.เมือง
จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐

๑๐ มีนาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ศึกษาดูงานสภาองค์กรชุมชนตำบลพิมลราช

เรียน นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองพิมลราช

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.สำเนาบัตรประจำตัวนักศึกษา จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยข้าพเจ้า นางสาวบุษกร ปลืคอง นักศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช เลขประจำตัวนักศึกษา ๒๕๖๘๐๐๑๖๔ สาขาวิชารัฐศาสตร์ เอกการเมืองการ
ปกครองท้องถิ่น ค้นคว้าวิทยานิพนธ์เรื่องบทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาประชาธิปไตย
ท้องถิ่น เพื่อเกิดผลงานทางวิชาการ นั้น

เพื่อให้การดำเนินงานวิจัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์ ข้าพเจ้า
ขอความอนุเคราะห์ใช้สถานที่อาคารเอนกประสงค์เทศบาลเมืองพิมลราช ในการเข้าศึกษาของ
หน่วยงานสภาองค์กรชุมชนตำบลพิมลราช ในงานส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยในวันอาทิตย์
ที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙ เวลา ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น.

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์และขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

นางสาวบุษกร ปลืคอง

(นักศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช)

นางสาวบุษกร ปลืคอง
๒๒/๒ ม.๒ ต.ไทรมา อ.เมือง
จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐
โทร.๐๘๗-๑๕๓๔๔๔๑

ได้รับเรื่องแล้ว

10 / ๓.๓ / ๒๕๕๙

ภาคผนวก ค

แบบสัมภาษณ์

รายนามผู้อนุเคราะห์ช่วยเหลือในการดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์

แบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

วันที่สัมภาษณ์.....เวลาที่สัมภาษณ์.....

ชื่อ-นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....

ส่วนที่ 2 คำถามสัมภาษณ์

1. ท่านคิดว่าบทบาทของสภาองค์กรชุมชนของท่านมีปัญหาดังต่อไปนี้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด

-การส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและของชาติ

-การส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐในการจัดการการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน

-การเผยแพร่และให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งการร่วมมือกันในการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

-การเสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไขและการพัฒนาต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

-การเสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไขหรือความต้องการของประชาชนอันเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะของหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

-การส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

-อื่นๆ.....

2. ท่านคิดว่าบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร

3. ท่านคิดว่า สภาองค์กรชุมชนของจังหวัดนนทบุรีมีปัญหาอุปสรรคการพัฒนาประชาธิปไตยในท้องถิ่นอย่างไร

4. ท่านมีข้อเสนอแนะในการทำให้สภาองค์กรชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นอย่างไร

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

รายนามผู้อนุเคราะห์ช่วยเหลือในการดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์

โดยได้รับความอนุเคราะห์จากท่านผู้มีพระคุณ ในการให้ความรู้ ข้อมูล คำแนะนำ และการสนับสนุนทุกด้าน เพื่อใช้ประกอบการศึกษาวิทยานิพนธ์ ดังมีรายนามดังต่อไปนี้

รศ.ดร. ปธาน สุวรรณมงคล	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
รศ.ยุทธพร อิศรชัย	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
นายชนะ ศรีขำ	เลขาธิการองค์การชุมชนจังหวัดนนทบุรี
นางสาวบุญณา ภูมิศรี	งานกองทุนสวัสดิการจังหวัดนนทบุรี
นายวงษ์ ก่อเกิด	ประธานสภาองค์การชุมชนตำบลบางเลน ฯลฯ
นายสงคราม นาควิษระ	คณะกรรมการสภาองค์การชุมชนตำบลบางเลน ฯลฯ
นางคะเนิงนิตย์ พุทธยงค์	ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ
นางสาวฐิตาภรณ์ สังข์กุล	คณะกรรมการสภาองค์การชุมชนตำบลบางเลน ฯลฯ
นายทวีป พรหมสุข	ประธานสภาองค์การชุมชนตำบลพิมลราช ฯลฯ
นางสาว ชุติมณฑิ์ อมาตยกุล	เลขานุการสภาองค์การชุมชนตำบลบางเลน ฯลฯ
นางกาญจนา สดขุนเณร	คณะกรรมการสภาองค์การชุมชนตำบลพิมลราช ฯลฯ
นางสมพร พรหมมนตรี	คณะกรรมการสภาองค์การชุมชนตำบลพิมลราช ฯลฯ
นางวาสนา คำสุวรรณ	ประธานสภาองค์การชุมชนตำบลราชภุฏ์นิยาม ฯลฯ
นายสุพัฒน์ สวัสดิ์	คณะกรรมการสภาองค์การชุมชน ฯลฯ
นายสินชัย ทองมั่ง	รองประธานสภาองค์การชุมชน ฯลฯ
นางประคองรัตน์ กระจ่างทอง	คณะกรรมการสภาองค์การชุมชน ฯลฯ
นางพลับพลึง กลิ่นกุล	ประธานสภาองค์การชุมชนตำบลไทรม้าย ฯลฯ
นางวันเพ็ญ สุขสำราญ	คณะกรรมการสภาองค์การชุมชนตำบลไทรม้าย ฯลฯ
นางพรทิพย์ ฉิมแป้น	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลไทรม้าย ฯลฯ
นางอัญชลี ก้อนทอง	คณะกรรมการสภาองค์การชุมชนตำบลไทรม้าย ฯลฯ
นายศิริ เกตุมี	ประธานสภาองค์การชุมชนตำบลบางขุนทอง ฯลฯ
นายจักรวิทย์ มัณฑะนานนท์	ที่ปรึกษาสภาองค์การชุมชนตำบลบางขุนทอง ฯลฯ
นางชุตติกาญจน์ ธนวิบูลสวัสดิ์	เลขาธิการสภาองค์การชุมชนตำบลบางขุนทอง ฯลฯ
นางบุญเรือน รุ่งสว่าง	เลขาธิการสภาองค์การชุมชนตำบลบางขุนทอง ฯลฯ
นายยุทธการ ปลีคง	ผู้ช่วยวิจัยภาคสนาม
นายสมควร อ่วมอ่อง	ผู้ช่วยตรวจสอบคำผิด
นางสาว วาริรัตน์ อ่อนสิงห์	ผู้ช่วยวิจัยภาคสนาม

นางสาวกัลย์ธัญญาญ์ ตรีแสงทอง ผู้ช่วยวิจัยภาคสนาม

นางสาวสุพรรณษา ไทยเสน ผู้ช่วยวิจัยภาคสนาม

นางสาวอักษิกา บ้านศาลเจ้า ผู้ช่วยวิจัยภาคสนาม

นายสมชัย กำจรกิจบวร ผู้ชี้แนะการดำเนินการ

ผู้วิจัยรู้สึกขอบคุณทุกท่านที่ให้การอนุเคราะห์การจัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ที่ได้ส่งเสริมให้ความรู้
และให้การสนับสนุนด้วยดี อันเป็นแนวทางให้ผู้วิจัยได้รับการศึกษาจนสำเร็จตามความปรารถนาทุก
ประการ

บุษกร ปลีคอง

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวบุษกร ปลีคอง
วัน เดือน ปีเกิด	27 ธันวาคม 2524
สถานที่เกิด	สถานีอนามัยอำเภอพลอยจังหวัดกาญจนบุรี
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี บริหารธุรกิจ (การตลาด) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล สุวรรณภูมิ พ.ศ. 2548 ปริญญาตรี บริหารธุรกิจ (การจัดการทั่วไป) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2555
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเทศบาลตำบลไทรมา

